

KASTER KASELO

OLÜMPIA
MEE/KOND
/AABU/

KASTER KASELO

OLÜMPIA MEESKOND
SAABUS

ROMAAN

VANA-EESTI KIRJASTUS
TARTUS

Korrektor K. Martinson.

Kunstnik E. Kits.

8938

A-11167

ESIMENE POOLAEG

*Mõõtsid nüüd võistluse vahemaa ära, siis panivad loosid
vaskse kübara sisse, segasid läbi ja ise
tõmbasid loosi: kumb võistleja ennem peab viskama oda...
Aga sa tulid siis, Jumalatar, ja ta köidikuist päätsid,
kutsudes sajakordse õndsas Otümplaste kotta.
Käsi ülesse tõstes Jumalaid palus kogu rahvas.*

Hmeros.

Esime ne ring.

Pikamaajooksjad tallavad „Oru“ staadionil lõpuringe. Hingeldavate sportlaste higised rinnad läigatavad puhuti vastu lõunapäikest. On jõutud jälle otsustava silmapilguni soome-ugri rahvaste maavõistlustel. Viimase kohani täitunud istmeilt mõned tõusevad vaatlemiseks. Kostab üksikuid ergutushüüdeid, mis näib süütavat tervet liikuvat inimkangast, kuni väriseb õhk rõhutatud rökkest.

„Hei! Juurde! Juur-de...“

„Ka-lev Kan-gas! Ära jäta!“

„Kan-gu-ta sammu!“

Seisukohal keegi laiaõlaline, suurekasvuline noormees jälgib tegevust staadionil äärmiselt süvenenuna. Tihti vajub ta pääga ettepoole, kuni puudutab rinnaga eelseisjat. Temale juhitud pahasest pilgust siis nagu ärkab. Puudutab oma tumedaid lokke, päikesest pruuni nägu ja libistab tugeva rusika kuue taskusse. Tema välimust vaadeldes märkad, et see tumevillane ülikond pole ömmeldud linnas asjatundjate juures.

Kuid kellel on aega ja tahtmist jälgida mõne siia eksind maanoormehe halvalõikelist ülikonda või tema tugevataldseid kamasse. Eks seisukohtade täitjadki ole lunastand küllalt kallid võimalused sugurahvaste parimate sportlaste esinemise jälgimiseks. Ei kuulda isegi raugastund Oleviste aeglasi kellalööke, mis meenutab vana antiikse linnaosa sügavat rahu. Pimm, pamm...

Viimane ring! Mürisevad ergutushüüded muutuvad häälte paljuselt otsekui mühisevaks merekohinaks. Üksik pääsuke lendleb noolkergelt üle väljaku nagu kerges segaduses. Tribüüni kohal ta sidistab järsku ja tõuseb ülespoole, kuna teda ehmatab kirev pärsiavaip, mis hetkel end liigutab eriti rahutult.

Pruuninäoline noormees ei hüüa ainustki sõna. Tema näib olevat ainuke, keda ei vaimusta pikamaa väsitav jooksmine, mida nähtavasti ei pea meeste tööks. Muigab sunnik. Jaa, milleks peab jooksuma inimene, kes pole ometi hobune. Milleks peab praegusel ajastul jooksuma isegi hobune, kui on jalgrattad, trammid ja autod? Ei, see kõik sunnib teda muigama.

Kuid teised ei mõtle nii.

„Venimused! No miks te nüüd ei raba?“

„Kangas! Nüüd... Juurde... Ah...“

„Maidad! Kangas nüüd või... tea mis asi. Venimus!“

See on esireas istuv ja publikus vist kõige tüsedam härra Jüri Morss, kes ütleb oma sõnad päris pahaselt. Ta tõuseb korduvalt. Tema seismine inimeste vahel tundub kuidagi koomiline. On üks neist õnnetuist, kelle vasakut jalga altpoolt põlve asetab kunstlik. Härra Morss peab seepärast tublisti toetama jalutuskepile, upitades oma kandilist kiilaspääd üle barjääri. Kas erutusest või maikuu palavusest tüseda härra põsed õhetavad kahel pool sadulnina. Igakord, kui tema käsi jõuab kirju taskurätiga voltkaelani, istub. Siis kuulevad naabrid ikka tema madalat metallhäält ja tavalist sõna — maidad!

Eks ülejõud võida alati. Treeninguis karastatud jõuavad finaali. Sitkejalgne Nurmi kodumaa poeg, kes ainult viimasel ringil hakkab juhtima jooksu, puudutab esimesena rinnaga linti. Järgmisena jõuab kohale pikk ungarlane, kes näib liiga rahulikuna selleks, et võita esi-

mesena. Alles kolmandana tallab lindi purustatud osi eestlane. Venitajate venimus!

Härra Morss vaatab pettunult staadioni ringteele, tige kui tiiger. Temas pole praegusel hetkel vähimatki sellest südamlikkusest, mis omane häätahtlikult naeratavale „Tulekandjate“ spordiseltsi einelauapidajale.

„Elagu Soome velled!“

„Tähendab,“ sõnab vana tüse einelauapidaja kõrvalistujale. „Mehi ei pea loetama vaid kaalutama. Kergejõustikus eestlastel lihtsalt ei vea. Tee mis tahad — häbist ei saa lahti!“

„Elagu! Elagu! Elaguu...“

Külalissportlasile avaldatakse tormilist austust. Olgugi et soomlane on vend, ta pole siiski eestlane. Samuti võis ateenlane oma hiilgava kõneoskusega edustada rooma kultuuri, kuigi polnud roomlane. Tallinlaste südamed peaksid turtsuma kahjust pigem, kui nad aplodeerivad...

Päikesepruuni näoga noormees seisab vaiksuses mõtiskelus. Mida võib ta mõelda, et oleks kasu endale kui ka teistele? Kena mees! Ka härra Morss ei suuda oma ohkamistega aidata kedagi. Ka käesolevad maavõistlused ei suuda päästa Eesti kergejõustikku sellest seletamatust needusest.

Tõsi, Kalev Kangast loodeti palju. Ometi näeb publik temas kaotajat alal, millele pandi erilisi lootusi. Sää! see Kalev nüüd sammub eemale, pää süüdlaslikult kummargil. Jüri Morss vaatab teda kui sõgedat.

Spordiseltside liidu president sammub rahutult juhatuse laua juurde. Varsti astub „Tulekandjate“ esimees poodiumile ja tõstab ruupori suule. Kuulitõukajaid ja odaviskajaid hüütakse väljakule. Sportlased, kolmest rahvusest, kogunevad. Mõni sammub mõtlevalt nagu muistse Kreeka filosoof Ateena turul. On ka neid, kes

närveerivad ilmselt, teadmata, mis teevad järgnevad minutid.

Inimestest lõngastatud kirev pärsiavaip tribüüni katena liigub jälle rahutult. Jälgitakse võistlejaid uute üllatuste ärevuses. Ootus. Lootus.

Võib-olla pääle härra Morsi ei huvitagi inimesi tänase võistluse otsem rekord kui just „perekonna au“. „Oru“ staadionil toimuvad ju jõu- ja ilumängud vennasrahvas-tele, kes on lähtund Budapestist, Helsingist, Tallinnast. Kas pole siiski huvitav, kes neist kolmest vennast saab olümpia haldjate soosikuks? Seni on nähtamatud jumalannad naeratand päämiselt Soome poegadele.

Sääl seisavad nüüd kolme rahva esitajad stardivalmis. Eestlased taevasinistes trikoodes. Soomlased valges, kui pudemed põhjamaa lumest. Temperamentsed ungarlased liiguvad rahutult kui punased leegid siniste ja valgete vahel.

Võistlused jätkuvad kuulitõukes. Esimesena asub ringi eestlane Mart Soosoru. Sportlane avaldab hoo-hippeil näilist närvilisust. Ta ei toimi taibukalt. Sooritab hootamise räpakalt ja tõukab kiirustades nagu oleks temale antud päikesest kuumakskõetud metallkera, mida on võimatu hoida rahulikult käes. Kuul tõukub enneaegselt sõrmilt nagu rabelev kala. Lend sünnib madalana ja mannetuna.

„Ah . . .“

„Soosoru, sunnik . . .“

„Üks hää jälle. Mait, niisugune!“

Musta viltvillase kuuega noormees jälgib otse pingutusega Mart Soosoru kuulitõuget. Ta ei muiga, ei muhele. Paksutallaliste kamasside omanik on unustand end nüüd hoopis, isegi suu tükib pisut avanema. Sel hetkel võib mõista tema sisemisi elamusi. Kui ta hüpete ajal oli peaaegu ükskõikne, jooksu jälgides muigas, siis

nüüd on vähemalt tõsine. Igatahes sellele kummalisele noormehele näib meeldivat enam jõud kui osavus.

Sinisele trikoole järgneb punane. Elavate liigutustega, tubli ja küllalt rahulik Ungari sportlane tõstab kuuli õla kohale. Veel mitte — ta kohendub. Olles poosis kindel, mis näib olevat rohkem sisemine kui välimine otsing — ootab osavasti. Kuul suundub jõuliselt üles ja langeb tõmpi kaarjoont tehes...

Ungarlase tõukehetkel tribüünil seisev noormees teeb oma parema õlaga instinktiivse tõukeliigutuse. Seejuures müksab oma kramplikult hoidvate rusikatega lähedalseisvat plikat, kes vaatab imestunud üles ja eemaldub mõne võimaliku sentimeetri. Tõmmupäine maapoiss puudutab nagu vabanduseks oma lohklikke põski ja taganeb omakorda kui kunagi korralik häbeneja.

Ungarlasele järgneb soomlane. Tema liigutused näivad ilmutavat tubli sportlase täit sisemist veenet. Toimib asjalikult ja rahulikult nagu tunneks mängides teatavat mugavust. Äratõukel ilmneb otse rõhutatult tema isikupärane stiil. Võidab publiku poolehoidu just oma mängivate liigutustega.

„Bravo! See on mehetöö!“

„Aga paindub sitkelt kui lõvi.“

„Ei noh — vetrub nagu vibu...“

„Tulekandjate“ einelauapidaja kastab jälle kirju taskurätiga kukalt. Tema arvates ei peaks olema kuulitõukamine raskem maadlusest. Suured tugevad mehed, aga näe — ei suuda üles tõsta oatera. Hüpetel komistavad tulitiku otsa. Mis jääb lõpuks eestlasile, kui vennasrahva esindajad viivad võidud koju? Meile jääb ainult lage „Oru“ staadion ja „kergelt tahtjate“ pettund meeoleolu.

Mart Soosoru siirdub riietusruumide poole nagu murtud päevalill. Kalevala haldjad näivad olevat pöörand temalegi selja. Häda võidetuile! Sportlase noruspäine

olek mõjub näiliselt ka rahvale. Nad istuvad tribüünil vaikselt nagu leinajad.

Mäng jätkub odas. Soomlane sooritab esimesena viske ja raputab ise pääd. Järgmisena läkitab ungarlase sitke käsivars oda neljakümne viie kraadi all üles sinava taeva suunas. Võistlusrelv lendab pikalt noolena ettepoole. Langjoon on sirge ja siiras.

„Hästi sihitud. Tunneb ja teab.“

„Elagu ungarlased!“

„Kangas! Kangas!“ hüütakse korraga tribüünilt. „Ole nüüd järgmisena meheks. Ka-lev Kan-gas...“ ergutab publik.

Nende lemmik astub täna kolmandat korda väljakule. Kostab arvustusi. Pole paha, kui keegi püüab, aga... Inimene pole lõpuks siiski masin. Kui Kalev Kangas oleks masin, poleks ta tõsine sportlane. Sel mehel puudub kõigepäält süsteem.

Esitussportlane Kalev Kangas tõstab oda suursuguste liigutustega. Publik vaikib. Keda peaks vaimustama kümneametipidaja. Siiski?

Odamees jookseb kergejalgselt ja kindlalt. Näib? Ka tänapäeval võib juhtuda imesid. Inimlõngaline tribüünikate rebeneb. Paljud tõusevad istmeilt. Tõepoolest, näib? Korraga tekib nagu mingi takistus. Viskejoo- nele jõudnu teeb ilmselt liiga pingutava liigutuse. Närveerib? Siiski, lendav oda maandub peaaegu ungarlase märklauakeseni.

Jälgiv publik ootab vastust erakorralisele küsimusele. Inimesed vaikivad nagu mets. Näib? Härra Morss tõuseb ja toetub barjääri najale.

„Tähendab, pime kana leiab ka viimaks tera. Otsib ja siblib päev läbi, kuni leiab...“

„Pisiasjus kehkleja — aga näe...“

„Ju ta siis ikka kohale tuli. Näete, sää! pildistatakse teda, ja . . . Härra ise poseerib nagu keiser. Ei noh — ilus, ilus!“

Veetakse mõõdulinti Kalev Kanga oda viskepunktist langpunktini. Mehed mõõdavad ahnelt nagu kullakaevanduse planeerijad, kelle saaki viimaks pidurdab keelav sihtpunkt. Siis astub esimees naeratades poodiumile, käes ruupor ja paberileht. Tema valgete pükste voldid langevad sirgu nagu ootuseks.

Odaviskes võitis ungarlane Eduard Essa, seitsekümmend kolm koma kakskümmend. Soomlane katkestas käevigastuse tõttu. Seega tuleb teisele kohale Kalev Kangas, seitsekümmend kaks koma kuuskümmend üks.

Selle teate avaldamisel kaks noort daami tõusevad publiku hulgast ja ähvardavad kriisates rikkuda omi väikesi huuli. Sõbratarid! Orgaaniline aplaus nakatab ka teisi tribüünilviibijaid.

Pärast kettaheiteid võistlus kestab vasaraheites. Eestlasi esitab Mihkel Madimets. See härra oma koomilise viskestiiliga on ju alles üpris algaja, kes ei rebi rasket vasarat, vaid keda näib rebivat vasar. Ta pole võrreldavgi soomlase ja ungarlasega. Mõlemad tunnevad selle riistapuu kangekaelsust ja näivad seda valitsevat. Mauh ja mauh, maandub vasar!

Publik imetleb tugevaid atleete. Ainult see musta kuuega tõmmunäoline noormees sää! taga seisuplatsis suhtub neile omamoodi. Igakord, kui lennutatakse staadionil vasar õhku, noormees tribüünil surub mingis vaimustuskrambis rusikaid. Tema tumedad silmad säravad, sirge nina avarad sõõrmed laiuvad, nagu vaimustuses omane temale. On tunne, noormees pole rahul sellega, mis tehakse sää! all. Oo, tema teeks paremini. Vasar ükski oleks heitmiseks temale liiga kerge. Muidugi, see paksutaldsete saabaste kandja võiks siduda ka Madimetsa

enese vasara külge ja siiski viskaks ta soomlasest kaugemale. Nii paistab tema varjatud vaimustusest. Kasutamata energia!

Sääl all mängivad ju lausa „poisikesed“ „lõngakeraga“. Neile aplodeeritakse. Milline narrus ehitada vaimustusveskit ojanirele! Siin üleval seisab „Kalevipoeg“ isiklikult ja keegi ei pane teda tähele. Eks mühise tema hinges loodusejõudude salajane kohin nagu Narva kosel, ainult selle vahega, et teine neist pole veel leidnud kasutamist. Miks? Kes peab „seda tundmatut maad“ avastama?

Sellega lõpeb täna soome-ugri rahvaste maavõistlus. Publik valgub tribüünilt alla väljakule, einelauda, tänavale. Ikka kritiseerides, ikka arutledes...

Nagu paljud teised nii ka härra Morss jääb istuma esimesse ritta, tribüüni varjendi vilusse. Presidendi tühja looži lähedal seisab Kalev Kangas piiratud ajakirjanikest. Eks ta olnud ju võidukas meeskonnaliige maavõistlusel. „Tulekandjate“ einelauapidaja vaatab mõtlikult teispool väljakut asuva paviljoni suunas. Seitsekümmend kaks koma kuuskümmend üks! Hm? Selle kahvatu tagajärjega ei maksa Kalev Kangal minna olümpia linnagi, ammuigi veel rahvusvahelisele väljakule näitama oma saamatust.

Jah, Toomase tagajärjed olid isegi paremad. Kuid publiku silma all poiss kaotas igakord tasakaalu. Psühhoopaat, muud midagi!

Võib kuulda sportlaste arvamisi. Mõnigi kindel võitja on komistand ootamatule takistusele. Ah, Mihkel Madimets ja Mart Soosoru oleksid võinud olla paremad.

Nüüd saavad ajakirjanikud kuulda ja selgub härra Morsilegi, miks Kalev Kangas ei võitnud ungarlast Eduard Essat. Eks ta võtnud odaviseks sihi liiga kõrgelt. Teiseks olid sõrmed pisut higised — oda just kui libises

vähe. Aga noh, kui elu ja tervist — tema sellele ungarlasele veel „ei kingi“.

Sellega lasevad ajalehtede esitajad teise koha võitja vabaks. Nüüd tekib sõpradest võre Kalev Kanga ümber. Isegi härra Morss seisab sääl nagu tahaks teda õnnitella.

„Ei noh, Kalvi! Sa tegid oma töö siiski sirgelt!“

„Mis ta nüüd sirgelt. Oli mis oli,“ velpab sportlane hooletult käega.

„Ei, ei — see on alguseks tubli. See läheb läbi, see kaalub!“

Kangelane ei vaja kiitust. Nagu viisakusest noogutab vahetevahel jaatavalt pääga. Oma mehed takerduvad järjest, mis kedagi ei vaimusta. Teadagi, kuidas see mõjub moraalselt.

Kui suurem osa sõpru on omad õnnitlused ütelnud, härra Morss seltsib Kalev Kangaga. Vana Morss võib anda noormehele mõnegi kasuliku näpunäite. Ja noor Kangas mõistab tänuga vastu võtta kõike kasulikku. Selleks peab leiduma aega. Ka on ta küllalt rahvamees, kes nõustub täna kõigega, mida ainult soovitakse või soovitatakse.

Varsti seisab siin ka „Tulekandjate“ spordiseltsi einelauapidaja tütar preili Maie Morss. Juba ta ulatabki naeratades käe võitjale. Nad süvenevad hetkeks lõbusasse vestlusse.

Kerge tuuleõhk jahutab nende õhetavaid põski. Väljakul liigub veel tublisti vaatlejaid, kes imetlevad ajaviiteks maapinda tekkind oda raudse otsa kramastusi kui mälestusmärke suurest päevast.

Nende jutt piirdub mõtetel, mis äsja kuulsaks saanud Kalev Kanga paneb lausuma otsekui tingimisi.

„Olen kuulnud, et teie, preili Morss olete minule pahane. Nimelt, nagu oleksin mina teie venna Toomase kahjuks ajakirjanikke informeerind ebaõigest valgusest.

Arvasin kohe, et teie isa tahtiski minult seda küsida," räägib noormees valges poloplusis ja heledais golfipükstes.

„Ah, kuulge," sõnab härra Morss noorte vahele. „Kaotus olümpial toob ka rahalist kulu kohapealsele komiteele. Seepärast on arusaadavad ka kõik pahameele tormid „läbikukkujate" vastu.“

„Tõsi!" kinnitab Kalev Kangas. „Ütlesin oma kaasvõitlejaile juba tol korral: sõber, kergem on võita kui kaotada. Vabandage, kui ma lisan: linnas oli kuulujutte, nagu askeldaks Toomas Morss tüdrukutega ja... et ta ei pidavat ka karskust. Leian, Toomas oli liiga pehme iseloomuga. Tundus, nagu oleks ta olnud pisut hellitatud. No siis muidugi ajalehed tungisid kallale... Aga et mina — see on küll vale!" rõhutab sportlane korduvalt.

Härra Morss ei eita seda. Kuid tema tütar Maie leiab mõnelegi kuulujutule tagasihoidlikku vabandust. Muidugi, Toomas laskis end kergesti mõjustada, eriti tüdrukute poolt. Jah, ta oli küllalt hellitatud ja kõrvale kistud, et süveneda treeninguisse.

Preili Maie sooviks praegu meeleldi esitada Kalev Kangale umbes samasisulise küsimuse, kuid — ei! Küll ihkaks küsida, kas Kalev Kangas ei kurameeri nende ettekandja-preili Edaga, selle kavala blondpääga? Seni ei teadnud keegi sellest. Kuna Kalev Kanga nime ei tuntud, vaikis temast ka preili Eda. Kuid kohe, kui einelauas sai teatavaks sportlase võit, löid ettekandja silmad särama. Või siis tema Kalvi võitis, tema kallis poiss... Tüdruk säras nagu jõulupuu ja avaldas avameelselt rõõmsust.

Preili Maie vaatab Kalev Kangale silma ja naeratab kavalalt. Sportlane jälgib teda küsiva vastunaeratusega.

Einelauapidaja tütar jutleb salapärase varjunditega, mida võib eksitamatult lugeda tema vormitud huulte ümb-

rusest. Tõsinedes tundub selles päikesest pruunistund pupenäos küpse daami hella nukrust. Siis kohendab ta ikka parema käega oma ruugeid elektrilokke, mis ei püüagi just väga langeda kaunilt kumerale laubale, kuid... Ainus meeldiv sõna toob tema näkku õnnerohket rõõmu, kusjuures suured ja süütud silmad sädelevad jõuliste ripsmete raamis.

„Miks olete minu suhtes nii saladuslik, preili Morss?“ pärib maavõistluse edumees.

„Oo... Arvate, et ma mõtlen midagi paha?“

„Kas nüüd seda, aga...“

Preili Maie vaikib naeratades. Ta on üks neid päälinna üheksateistkümnendaastasi noori seltskonnadaame, kelle ees ei ärata maailm mingit aukartust. Neil on oskust kergelt võita ja kaotada. On natuke teadmisi kõigest, mida nad valitsevad omamoodi. Gümnaasiumist ühesvõetud pagas on nende teades üpris kerge elust kogutu kõrval. Ja kui preili Maiegi kellelegi naeratab, siis ei tähenda see teinekord muud kui seltskonnainimese meeldivat käitumist. Rumal on see, kes teda sel silmapilgul valesti mõistab. Igatahes preili Maie oskab parajal ajal lõigata oma tundeilt tiivaotsad, kui seda soovitab tema mõistus. Ei ütle seda, mida tahaks ütelda.

„Härra Kangas, teie küsite... Miks ei peaks ma naeratama, kuna nüüd mõnigi lill saab murtud südameks teie ees,“ ütleb preili Maie lõbusalt.

„Arvate...“

„Sa, Maie, ole hää laps, too meile puhvetist paar pude lit õunamahla,“ sõnab isa ootamatult vahele. „Tähendab, mine jookse, too siis kohe!“

Isa tõsineb, millest tütar mõistab kindlat käsku. Nad ei pea minema isiklikuks. „Tulekandjate“ spordiselti einelauapidaja ei palund härra Kangast istuma selleks, et kuulata noorte tühist sõnademängu.

Preili Maie on tõepoolest kuulekas. Juba ta lähebki otse üle väljaku. Tema valge kleit, mis langeb kitsalt ümber kauni piha, ulatub ainult pisut allapoole paljaid põlvi. Päikesest pruunistund jalgu katavad kriitvalged tenniskingad imelühikeste sukkadega, mis sammudes helendavad kahe liikuva täpina väljaku tumedal taustal.

Härra Morss puudutab taskurätiga laupa. Jutustab rahulikul toonil põhjusist, mis tingisid poeg Toomase kaotuse viimasel olümpiaadil. Ajalehtedes häbistatuna oli temal võimatu viibida kodulinna tuttavate keskel. Õrna-tundeline! Tema lahkumisega Argentiinasse „Tulekandjate“ einelauapidaja kaotas tubli tööjõu. Jäi ainult Maie. Noh, ta on ju ainult tütarlaps.

Härra Morss trummeldab sõrmedega mõtlevalt, köhatub ja avaldab kõneluse tähtsama sihtpunkti. Kuna härra Kangas on nüüd kuulus, kas ta ei astuks kelnerina einelaua teenistusse. Teadagi, iga äri vajab kohast reklaami. Kas pole tõsi?

Kalev Kangas mõistab. Selgub ka tema seisukoht, mis ei rõõmusta härra Morssi. Eesti parim odaviskaja on majanduslikult kindlustatud isik ja võib segamatult kuuluda oma lemmikharrastusile. Kelnerina einelauas — oh, see tundub temale kuidagi bravuursena.

„Kujutage ette, olen paljude seltskonna parimatega tuttav... Ei mõista, mis ütleksid minu sugulased ja paljud sõbratarid, kui mina... Ei, ei!“ sõnab Kalev Kangas iseteadvalt.

„No-jaa. Tutvused siin tähtsad ongi. Igaüks, kes tahab näha kuulsat sportlast, tuleb vaatama, istub ja ostab midagi. Teenistus on teenistus ja tähendab — mis maksavad siin tühised eelarvamused? Vabandage, mind on valesti informeeritud, nagu poleks teil tarvilist sissetulekut.“

Noormees ägestub pisut või on see vaid näiline teesk-
lus. Igatahes ta rõhutab oma sõnu kaunis teravalt.

„Kuigi võlgnen teie einelauale mõned roostetavad
kroonid . . . Mis te arvate, härra Morss — olen ma see-
pärasest veel mingisugune kreeka ori, kes võlgnikuna jäi
teenima oma roomlasest isandat?“

Täiesti õige! Härra Morss algab „päätetungi“ tei-
sest küljest. Kui noorhärnal on raha, kas ta ei hakkaks
äriosanikuks. Võiksid avada väikese osakonna, näiteks
maleklubi . . . luksusliku ja mugava salongi?

Salkkond elurõõmsaid spordisõpru läheneb tribüü-
nile. Nad silmavad Kalev Kangast. Nüüd ei pea neid
mingisugune jõud ega viisakus. Väljakult tuleb neid
aina juurde . . .

Korraga kostab tribüüni läheduses noore naise kar-
jatus, mis murdub oigeiks. Vaatajad pöörduvad väljaku
poole, kus kostab kellegi appihüüdu. Inimesed jooksevad
kobarasse. Mis on? Mis? Selgub varsti, et „Tulekand-
jate“ spordiseltsi einelauapidaja tütreaga on juhtund
midagi, mis kõiki vapustab. Preili Maie Morss on lendu-
visatud odast tabatuna pistetud maa külge. Jumal halasta!
Kuidas?

Silmapilgu tõsidus tekitab jubedust. Surnud? Ei . . .
Selgub siiski kergendavaid asjaolusid. Ainult raskesti
haavatud? Jah . . . Visatud oda raudne ots on löigand
lihasse vererohke haava, mis asub ülalpool põlve. Nii
kinnitub ta hiigeltikuga maa küljes nagu liblik, kes sur-
matud nõelast. Vähe eemal lebavad õunamahlapudelikud,
teine neist purunenud.

Esimesed abistajad ruttavad juurde. Kleit on läbis-
tatud. Tugev verenire valgub paljale säärele ja niriseb
valgele tenniskingale. Haavatu pilk on hirmund ja valu-
line. Huuled värisevad, nähes enese ees lebavat rauta-
tud otsaga oda.

„Kus on see kaabakas, kes pillub oda inimeste pääle?“ päritakse.

„Tapmiskatse?“

„No seda loru peaks nähtama. Mait!“

Eemalseisjad hüüavad Jumala nime, teadmata, mis on õieti juhtund. Trügitakse haavatule lähemale. Keegi juurderutand blond noormees tõstab haavatu sülle ja kannab einelauaruumi.

Igatahes erakorraline juhtum huvitab ajalehe reporterid. Sensatsioon staadionilt! Klõpsuvad kiirülesvõtte aparaadid. Päritakse üksikasju, otsitakse süüdlast. Ei, ei — täiesti erakorraline uudis spordiajaloos.

Üteldakse küll: kus tegijaid, säääl nägijaid. Kuid käesoleval korral pole kumbagi. Kunas tundmata viskaja võttis väljakule unustatud oda? Niisugune nadikael! Kust kohast ta viskas? Kindlasti on ta kättemaksja, kes tahtis teostada inetu kavatsuse. Seda ta ju tegigi ja põgenes segaduses.

„Politsei!“

„Ega teisiti muidugi... Niisugune!“

„Aga kes nägi? Kus ta praegu on ja kes ta on?“

See küsimus huvitab isegi peatselt kohale jõudnud arsti, kes seob haava ja tunnistab vigastuse kergete liiki. Preili Morss peab võtma broomi, kuna ta ehmatas. Nii ütelda — õnnelikult juhtund õnnetus.

Isa tänab arsti. Aga kõigepäält surub kätt noormehel, kes kandis tütre väljakult täielikult enesealgatusel. Isa ise ei võinud seda... Siis tõstis tubli noormees tema Maie oma tugevaile käsivarsile nagu üsna väikese lapse. Aga Maieke paraneb nüüd varsti. Miks ei peaks ta paranema, kui arst tunnistas haava kergeks ja... see tubli noormees kandis teda kätel.

Kõigiti abivalmilt seisab noormees säääl lahtise akna all. Ta keha on hästi arenenud, sale, pikkuselt üle kesk-

mise; ta kannab moodsat halli tänavaülikonda. Räägib vaikselt kuid puhtalt, kusjuures tema pilk sinisilmis on kuidagi rahutult otsiv. Tal näib olevat kombeks erutuse korral puudutada oma blonde salke, mis kahelt poolt laubale langedes moodustavad otsekui ovaalse rõnga. Naeratahes tema luiste põskede ja pisut lameda nina keskusse pigistatud suu ilmutab enam pühadust kui lõtvust. Kombeline käitumine näib olevat temale külgesündind omadusi.

Teine ring.

„Vabandage, preili, kas ma võin tulla?“ küsib lähened noormees vaikse viisakusega.

Preili Maie, olles teda silmitsend lamamistoolilt, naeratab õrnalt. Siis sõnab südamlikult ja tema hääel kostab nõrgalt:

„Oo-jaa — palun, palun.“

„Minu nimi on Suursalu. On teil nüüd parem?“ küsib noormees vaikselt nagu paludes ja tema hääles kõlab eriline võlu. „Teie ei pruugi mind tänada, preili...“

„Polnud kerge mind kanda... nii kaugelt... Kuulsin, kuis teie süda kloppis... Pean teid tänama rohkem kui ma oskan...“

Haavatud tütarlaps teeb katset naeratada. Hardumuse mõjul ulatab käe oma juhusliku abistaja kätte. Hoiab seda oma nõrgas peos, et kuulda noormehe troostisõnu, mis kostavad hellalt kui vaikne muusika. Nii kuidas räägib tema, nii ei või vist keegi teine. Haavakipitus on tühine selle üleva tunde kõrval, mida selle noormehe lähedus sisendab. Ja nüüd varsti ta läheb. Teine jääb üksi oma haavaga ja tajub tühjusetunnet, mis ei kosuta pooltki nii kui tema õrnad sõnad.

Isa tuleb puhvetist, kuhu peab jälle varsti tagasi minema. Ta puudutab õrnalt tütre pääd. See ei peaks end väsitama pikalise vestlusega... Aga siiski, kui see Maiet lohutab, tehku seda. „Tulekandjate“ einelauapidaja avaldab võõrale oma muresid. Kelnerit pole jõudnud leida, väljakukoristaja Juuli ütles täna ka teenistusest lahti. Nüüd jäi Maie ka haigeks, see elukord veab ettevõtte vägisi külili. Peremees läheb tagasi, lubades tuua haigele ja tema seltsilisele värskelt keedetud vähki. Kas hääle noormehele maitsevad vähjad? Tütar vaatab külalisele nõuküsivalt. Jaa, toogu midagi. Kuid siis peatab tütar isa poolelt sammult.

„Kas tõesti ei leita viskajat, isa? Kes see ometi on ja kuidas näeb ta välja? Imelik, imelik,“ räägib Maie erutatult.

„Tähendab, nagu maa alla vajund. Mõned arvavad üht, teised teist. Aga mina ei usu, et seda tegi ungarlane Essa.“

„Milleks... ei, ei!“ sõnab ka noormees.

Härra Morss lahkub mõtlikult longates. Preili Maie liigutab haavatud jalga. Kipitab! Siis naeratab korraks ja tema pää vajub tagasi lamamistoolitoele. Nii jääb naeratav pupenägu hetkeks puhkama tumedate lokiide kuhelikku. Neist suurist silmist hajub mingit kutsumust, mis määratud noormehele ja mis on nii tavaline kõigile naisolevusele, kes teatavas olukorras vajavad mehelt lohutavat vestlust. Ematunne!

Ja näib, et ka noormees peab nagu mingil salajasel käsul istuma siin avatud akna all. Jälgib tähelepanelikult tüdruku iga sõna, püüdes vastata tema meeleolu ülendavalt. Imetleb neid liikuvaid silmi jõuliste ripsmete raamis, vaatleb seda kaunist suud ja ta ei jõua kaugemale kui aina istub tema läheduses, nagu ootaks mingit imet. Kaitsja!

„Vabandage, nüüd tuleb mulle meelde,“ sõnab Aavo Suursalu õrnalt. „Teie mängisite möödunud suvel edurikkalt tennist. Kas teie ei käinud isegi Rootsis võistlemas?“

„Ei mitte. Võistlesin läinud suvel Berliinis...“

„Andestage, et ma seda ei teadnud.“

„Oo, sellest oli ju nii imevähe juttu.“

Preili Maie on ikka kõigepäält kodumaa putukas. Pärast gümnaasiumi lõpetamist asus õppima kõigi tütarlaste unistust — baletti. Kuid kahjuks pidi sellest loobuma pisaratega, kasuks isa ärile. Jutustaja vaikib hetke, mitte küll selleks, et tema vestlusaine lõpeks, vaid ette tulnud sõlm takistab õige pisut. Eks nii juhtu ikka nendega, kes arvavad endist rohkem kui nad tõelikult on ja peavad seepärast punastama. Preili Maie naeratab uuesti ja palub, et Aavo Suursalu ulataks juua. Suu kuivab.

Noormees läheneb veeklaasiga lamamistoolile. Ta joodab teda ja vaatab hellusega veeklaasi ja huulte puutekohta. Eks ole külm vesi verdkaotanule karastav? Jaa, muidugi! Aavo Suursalu küsib ja vastab seda nii mehiselt, et jooja peab vaatama üles. Kui hää ta on...

Preili Maiet haarab mingi sügav ja pühalik tundmus. Tajudes selle tundmuse täit mõnu, langetab pää hetkeks toolitoele ja tema niisked huuled avanevad. Parema kulmu nurgas võib märgata rahulikku värinat.

„Härra Suursalu, miks te mind vaatate?“

„Kavatsen jätta teid jumalaga...“

„Juba? Aga teie pole endast jutustand ju vähi²matki,“ ütleb preili Maie nagu kogemata ja lisab ruttu: „Ütlesite küll nime, aga kas on seegi päris õige?“

Aavo Suursalu näävub avaldatud umbusaldusest. Kuigi ütleb, et pidi rahapuudusel loobuma tehnikumi õpinguist, kas usub seda see väike uskmatu? Ei usu

sedagi, et kahekümneaastaselt asus meresõitule, millest kavatseb lõplikult loobuda, kuna see ei vasta tema huvile. Ja praegu...

Preili Morss mõtiskleb pisut Aavo Suursalu meresõitude saladusist. Kuid noormees vaikib ja juhib vestluse nagu nimelt teisale. Miks on ta niisugune?

Preili Maie naeratab õnnelikult, et Aavo Suursalu on just niisugune kinnine. Ta mõtleb: mis oleks, kui see kena noormees töötaks „Tulekandjate“ einelauas kelnerina? Muidugi vahetevahel ta jutustaks kaugete randade elust ja see on pööraselt huvitav. Uus kelner oleks einelauas kindlasti lemmikuks paljudele ja ometi ligipääsematu. Ainult vast...

Värske leidus rõõmustab preili Maiet. Ta ei vormi oma ideed otsekohe sõnadesse, vaid jätab kava esialgul enese teada. Peab ju kõigepäält leidma Aavo Suursalu nõusoleku ja isa soovi selle täitmiseks.

Hää noormees mõistab preili Maie vaikset mõtiskelu. Korraga ta haarab tüdruku mõlemad käed ja surub oma lohkliku põse nende vastu, nagu jätaks jumalaga. „Blond isanda“ paluv vaade, tema suur julgus ja esimesed sõnad viivad üheksateistkümneaastase preili hetkelisse segadusse. Ah, ta on armas, kuid... Preili Maie tahab olla õiglane.

„Miks te mind hoiate, härra Suursalu?“ küsib ta kerge hääleväriinaga.

„Tahan teile ütelda... kui teie...“

„Mõistan, kuid... Oh, see on nii raske avaldada... Mul on kindel peigmees, kellega olen sõber juba aastaid,“ ütleb ta kogeldes.

Imelik poiss! Ta ütleb, sellest pole midagi. Mis sellest siis on? Kuid ise laseb preili Maie kätest lahti ja jääb naljakalt seisma, nii kuidagi vaikselt alanduses. Ometi nüüd poleks haavatu seda tahtnud.

Noormees astub uuesti lähemale ja sõnab vaikselt:
„Mina olen see, kes teid haavas odaga. Kas tohin loota pisutki andestust?“

Haavatud preili otsekui kangestub lamamistoolil, kust ta ei näi olevat enam võimeline tõusma.

„Kuidas?..“ hüüab ta hirmunult. „Mis te räägite — see ei või olla. Arvan kedagi teist...“

„Ei, ei! Kas andestate?“

Preili Morss tõuseb, unustades haige jala. Kuidas võib andestada petlikule inimesele? Kogu aeg esineb sõbrana ja korraga... Tema ongi siis see ettekatsetava kurja toimepanija, keda otsitakse. Häbenegu! Aga siiski, siiski... Miks tegi ta seda — kindlasti kogemata ja mitte armukadedusest?

Noormees seisab sõnatult nagu post. Rahutus...

„Ah ma ütlen: inimene, keda keegi ei tunne, keda ma pole näinudki, pillub hoolimatult oda ja... Ma ütlen teile — kuidas võib niisugust asja andestada?“

„See on tõsi... Kuid usun, ka halvema korral oleksite mulle andestanud. See pidi nii juhtuma...“ Nii ütleb imeline noormees, kes räägib vaikse õrnusega, mida veel kunagi pole kuulnud.

„Oleksin andestand ka surses?“ kordab teine. „Aga miks? No ütelge, miks?“ küsib ta tungivalt.

Ta vaikib. Kuid preili Morss teab juba praegu, et noormehe kinnitus on tõde. Jah, isegi halvemal korral oleks andestand, kui seda niisama vaikse õrnusega oleks soovitud nagu praegu. Seesuguse noormehega kohtab ta elus esmakordselt. Preili Maie vaatab neid blond juukse-salke, mis joonistavad Aavo Suursalu laubale ovaalse rõnga. Tema kaunid silmad on rahutud.

Preili Maie pöörab päa nagu mõtlevalt kõrvale. Miks võttis ta tema käed, vaatas läbitungivalt silma, kuid ei suudelnud? Tavaliselt säärased noormehed suudlevad.

Ei armasta! Siis ei visand ta ka oda kättemaksuks, et omab peigmehe. Nüüd seisab sääl kui nui ja „kahjatseb“ oma tegu, kuna kardab sekeldusi politseiga.

Ruum on vaikne. Ainult Aavo Suursalu ohkab korra südamest. Preili Maie kleidilaidadest hoovab kerget lillelõhna. Tema pikad lapsesõrmed siplevad rahutult rüpes.

„Teate,“ sõnab ta tigidalt. „Ma ei andesta teile midagi. Olete lihtsalt kaabakas!“

„Palun teid...“

„Ja mis te veel ootate? Minge!“

Noormees ei lähe. Ta seisab sügavas tardumuses. Ei oodand säärast surmavat sõna — kaabakas. Muidugi see tabas! Aga ta võiks ju minna, kuid ootab ometi? Armastab! Kes niiviisi seisab, taludes kõiki ebamugavusi, see on kiindund. Aga kui ta armastab, siis oli odavisk ka tõepoolest kogemata. Keegi tõsine armastaja ei lähene oma südamelemmikule inetute tegudega. Jah, nii ei ole teda veel armastatud. Alles nüüd tajub, kui leigena tundub Jaani, tema kindla peigmehe sõpruse algus selle kõrval.

Preili Morss raputab oma lokke. Puudutab neid käega ja vaatab paluvalt kui laps üles.

„Andestage mulle see rumal ütlus!“

„Kui andestate minule...“

„Ainult tingimusega, kui...“

Ta ei jätkka. Liiga kiusakas on mõte, mis läbibistab pääd. Miks peaks andestama sellele võõrale, kuna omal on kindel austaja. Millist sõprust ootab temalt? Ja näe, noormees seisab sääl, ei ütle õrnusigi enam, vaid ootab. Niipea, kui saab andestuse, mis teda päästab karistusest... läheb, ega näita enam oma sinisilmi. Süd ametu inimene! Ei mõista kujutella, mis oleks saanud halvemal juhtumil. Arg põgeneja!

Jah, mida peab temale määrama tingimusena proo-

viks? Preili Maie peab jõudma selgusele selle inimese kalgist südamest. Sai kavalusega jagu ettekandjast, kes varastas kassat, kuid siin peab andma alla. Noormees võib-olla armastab tõsiselt, siis on ju tema praegu nurjatu.

„Kuidas julgete tarvitada niisuguseid kulund elumehe võtteid? Rebite mind kätest ja ... Kelleks te mind õige peate?“ jonnib haavatu.

„Armsaks pean teid,“ sõnab noormees hardumuses.

„Soo, nüüd viimaks üks mõistlikum sõna. Kuna olete siiski salakaval, tahan ka mina olla häbemata.“

Selle ütelnud, preili Morss omas ärrituses ei tea isegi mida teeb. Kahjuks on Jaan vähem huvitav ja rohkem alluvam kui see kena noormees. Selles kadeduses tahab ta teda alandada narritamisega. Tõstab korraga kleidi kuni sidemeni ja palub, et selle kangekaelse suupuuted pandaks sidemele. Niisuguse soovini viib vallatud tüdrukut selle julge poisi kannatlikkus. Selleks õhutab naiselikult osav õrnutsemisoskus ja noormehest kiirgav seksuaalne mõjuvõim.

Kõhkclus. On otse uskumatu, mis järgneb. Eneses üleolev noormees kummardub seotud põlve kohale. Ei küüni. Laskub alandlikult põlvele ja suudleb sideme kõrvale. Oh! Suudleb teist korda. Suudleb omapäraselt — kuidagi nagu pahaselt, õieti tuliselt...

Juba ihkab sooritada neljandat suupuudet ihule joonistatud joodi jäljele. Ah — ei — ei! Piinlikkusetundest tüdruk haarab noormehe juuksesalkudesse ja tõukab kõrvale blondpää sügava kahjutundega.

„Kuulge, miks te ometi olete niisugune, härra Suursalu? Ma ju ainult naljatasin. Õieti, kas teie siis ei taipa, et kiusan.“

„Kas tohin nüüd minna?“

„Kuhu? Palun teid...“

„Tahan end näidata politseile, kes mind otsib!“ ütleb ta kindlalt.

Hull inimene! Ei, ei! Preili Morss ei luba seda ühelgi tingimusel. Mis ütleksid sellest inimesed ja... Ta väristab keeluks oma lokke ja sõnad muutuvad otsekui palvesosinaks. Kuidas võib härra Suursalu, kes teda kandis kätel, anda end üles kes teab kui suure kurjategijana. See ei sünni, kuna ta jääb siia kelneriks, kes loobub meremehe elukutsest, mida ta äsja kinnitas.

Ta sunnib imestuva noormehe uuesti istuma, sest on kuulda isa samme. Nii — mitte sõnagi isale sellest, mis on nende teada. Asjakäik peab selguma sootuks teisest küljest.

Tõepoolest, samal ajal, kui härra Morsile esitatakse uue kelneri kandidaati, otsitakse tema kohta andmeid „Oru“ väljakult. Politseinik peletab eemale inimesi, kes uudishimust aetuna piiravad asjaosalisi. Süüdlase leidmine näib olevat lootuseta ja see ei rahulda rahvast. Saamatus!

Kahtlustused langevad nimekamatele sportlastele. Kuid süüdlast otsitakse asjata. Avastatakse arvatav viskekoht ja leitakse, „atleet“ on püstitand „maailma rekordi“. Seepärast püütakse nurjatut odaviskajat leida väliskülaste seast, ettevaatlikult ja salaja. Kui selleks hoolimatuks osutub aga keegi tundmatu, kes võib-olla isegi ei tunne oma käsivarte hiigeljõudu, siis peaks teda tingimata leitama.

Mõned on endiselt veendund tapmiskatses. Suur armastus võib tõepoolest ajada mõistuse segamini. Hästi valitud plaan. Surmajuhtumi korral olnuks kerge vabandus — kogemata. Külmavereline saks! Sihtis kaheksasaja-grammilise raudotsaga oda tütarlapsele. Ainult kauge maa valis! Vääratas üsna pisut ja oda riivas üksnes jalga.

„Kus on arvatav ja tõeline viskekoht?“ pärib Mart Soosoru tungivalt. „Kui tema tõesti siit viskas, siis on Kalevipoeg ise koju jõudnud.“

„Siit, siit!“ kinnitatakse.

„Aga miks ta viskas nii kaugelt, kui ta kavatses kuri-tegu? Ei, minu härrad — siin on tõesti tegemist inime-sega, kes evib odas haruldasi võimeid,“ leiab politseinik.

Selle väite õigekspidamine muudab eriti Kalev Kanga meeoleolu. Niisugune odaküünistaja tuleks tingimata anda sõjaringkonna kohtu alla. Pahane sportlane hüüab isegi paar korda põrguvürsti nimepidi. Ka Mart Soosoru pole tasakaalukam. Tänapäevase parima kaotajana tema ärritatud meeoleolu halveneb nagu ähvardaks keegi tundmata rik-kuda tema spordikarjääri.

„Ärge naljatage, kust kohast ta siis tõeliselt viskas, see achilleus?“

„Timä visas siist... Mina näi toda asja õkva selgede. Timä pildse niisante ja siss visas kõrraga kõvva. Mina näi — es taha tu suumlane meelega visata küll,“ räägib keegi tõmmunäoline noormees, kes kannab tugevatallalisi kamasse.

„Kes teie olete, mis?“ päritakse pahaselt.

„Sõber viskab päästerõngast,“ hüüab Mart Soosoru ja tõukab noormehe politseinikule lähemale. „Tema ise ongi see koljat. Mehel muskleid nagu merd!“

Tunnistaja leiti siiski. Või on ta tõepoolest päris süüd-lane? Ise tuli end üles andma, ei niisugusel puudu jul-gust. Ümberolijad vaatavad uurivalt. Kõiki huvitab, kes ta on?

Pruuninäoline noormees seisatab arglikult. Võib-olla paksust kuuest tema kumer laup niiskub. Aga miks ta siis kardab, kui ta õige on? Tema kaelasidegi on ehmatusest langend tublisti viltu. Nüüd taibates tülikat seisukorda, kuhu viis teda lobisev suu, poiss püüab astuda tagasi.

„No-noh, astuge aga lähemale.“

„Kas panite tähele, et tema viskas oda just säält triibüüni eest?“ Nii pärib Mart Soosoru, nagu ähvardaks küsitatavat karm karistus, kui ta peaks seda kinnitama.

„Kas teie tunnete teda?“

Noormees ei tea kellele vastata, sest teda usutletakse mitmelt poolt. Pöördub siiski auväärsele politseinikule ja jutustab aeglaselt nagu varjates ärevust.

„Kos ma siss tedä tunne. Aga jah. . . ma näi ainult kui ta pildse. Es ole tol suumlasel sedä tapamõtet — sii oll õkva nätä. Timä pildse niisante. . .“

„„Pildse“? Pilsen on õlu ja „niisante“ — see ei midagi. Kui teie teda nägite, siis peaksite tundma ka riiete või mõne muu asja järele. . .“

„Ei noh — tunne ärä küll.“

Kuna tunnistaja leiti, siis kutsutakse kohale ka härra Morss. Poiss on siin ja esineb kui kaitsja. Küllap tema ise see viskaja ongi. „Tulekandjate“ spordiselti einelauapidaja seisab aga näiliselt ükskõiksena.

Ümberolijate seast kostab üldist pahameelt säärase leige oleku vastu. Ka tunnistaja ei rahulda. Kuidas võib tunda inimesi poiss, kes ütleb end elavat ainult mõned päevad linnas, kus otsib kojamehe kohta.

„Palun teie nimi?“ küsib politseinik.

„Juhan Viiking . . .“

„Elukoht?“

„Taga Tartu.“

„Mis tagatartu.“

„Tartumaalt ole mia.“

Selgub, tunnistaja on kakskümmend neli aastat vana. Pidi kodust välja rändama, sest isatalu pärandati vennale. Kui linnast tööd ei saa, kavatseb sõita Kiviõlisse, kus leidub mitmesugust. Teda pidurdatakse, kuna kaldub asjast kõrvale. No-jah, üteltu nüüd ilusti välja, kes see

viskaja oli, sest Juhan Viiking kirjeldab teda ju otse täpsuseni kui oma onu- või tädipoega.

Härra Morss räägib midagi ametnikule. Nimelt Morssid ei süüdistata kedagi; ja keda sa ikka süüdistad, kui süüdlane puudub. Ta palub asja lõpetada. Siis astub härra Morss longates tubli ja õiglase maapoisi juurde ning palub teda enesega. Kuna ta kuulis, et noormees Viiking otsib tööd, siis... Võib-olla saavad kaupa. Kui lepivad palga suhtes, siis noormees võib juba tänasest pääle täita Juuli koha koristajana „Sulevi“ väljakul, mis asub kesklinnas.

Noormees Viiking sammub vaimustusega oma tulevase peremehe kõrval. Nad siirduvad üle väljaku ja näib, et mõlemad on unustanud nurjatu odaviskaja, sest nende jutt piirdub eelseisvate töökohustustega. Peatuvad „Oru“ paviljoni ees, mida noormees võrdleb kolme hiigla tikutoosiga. Kaks toosi seisavad otsekui sammastena all, kolmas lapiti katuseks pääl. Isemoodu ehitus!

„Oh, see pole kes teab mis,“ sõnab härra Morss, kes juhib noormehe laua juurde, kuhu nad istuvad. „Tähendab, olete näinud „Sulevi“ väljakut?“

„Ei ole nännü,“ raputab noormees Viiking pääd.

„No vaadake. Sääl on hoopis suurem see asi. Siin on nii-ütelda „Tulekandjate“ provints. Sääl te saategi töötama — siin on mul tööjõud juba olemas.“

Peremees oma tütreaga elab ka säääl kesklinnas. Ka Juhan Viiking saab korterisse nendega ühise katuse alla. Varsti lähevad sinna, siis uus väljakukoristaja näeb oma töövälja. Peremees selgitab töötingimuste üksikasjad. Jah, palk on niisugune, et ta ei või mitte rohkem maksta.

Juhan Viiking leiab, et peremehe jutu järele töö pole küll kontimurdev, mida ta ei kardagi, aga... palk on pisut narr. Kuid ise ta mõtleb nõustuda ka siis, kui saab ainult ülespidamise. Õnn on olnud temaga, leides juhusliku teenistuskoha otse sportlaste juurde, kus võib õppida mõn-

dagi kasulikku. See rõõmustab Juhan Viikingit rohkem kui teenistus. Nüüd on tema salaunistusele päevapäält avanenud õitsemise võimalus.

Härra Morsil on hää meeleolu teadmisest, kui imeodavalt võis palgata väljakukorrastaja. Muidugi, või palgad niisugustel kohtadel üldse kuigi kõrged on.

„Kas spordiriistu tohib kuurist mõnikord võtta? Nii et kui pühapäeviti vahel... Nigu minnä platsi pääle ka aiga viitmä?“

„Muidugi! Taevas tule appi — no kes seda keelab, mis teie oma vabal ajal teete,“ naerab härra Morss südamest, kusjuures lõuaalune lott väriseb suursuguselt.

„No-jah. Siss ma autujuhis ei opigi, kui asi nii om. Ei tiiä, kas saap eksamil läbi. Kotun lätsi vanamehega tülli. Lubas talu vellele — Kaarlile... Siss ma lei käega ja ütli ka et — ilma palgata ma ka ei tii. Nüüd om hää küll, et saan liina teie manu...“

Jääb nii. Uus kelner, kes ka täna asub teenistusse, läks korraks sõbra poole oma asjade järele. Küllap nad õhtul kohtuvad kõik „Sulevi“ väljakul, kus asub nende tulevane ühiskorter.

Juhan Viiking jaatab. Tal on piinlik, et uus kelner, kes täna palgati nagu temagi, läks veel korraks sõbra poole oma asjade järele. Kuid temal pole linnas sõpru ega sugulasi. Ainult sõdurikast ootab teda käsipakkide hoiukohas.

Mõni tund hiljem Juhan Viiking sammub aeglaselt üle väljaku, mis surutud nagu vägisi majade vahele. Väheldast staadioni piiravad lihtsad astmelised pingid ringtribüünina. „Sulevi“ väljaku põhjapoolses küljes lõikab halli tribüüni läbi madal, dooria templit meenutav puusambaline spordihoone. See näib pigem armetu lõvi-tallina antiiksest Roomast kui moodsate sportlaste riietusruume, vannitube ja saale varjav ehitus. „Palee“ värava-

poolses otsas asubki „Tulekandjate“ pääeinelaud vastavate saalidega. Kes seisab „Sulevi“ väravaid ilustavate tahksammaste vahel, lipumastide all ja vaatab väljakule, see näeb kõigepäält tubakavabrikute hiiglaslikke reklaamtahvleid. Paljud küsivad: kas need sobivad siia? Aga mis on „Sulevi“ väljakul sobivat? Ei vähimatki! Kõik mis siin on, ei näi teenivat ilu niivõrd kui see on otseselt hädavajalik.

Õhtuks on uuele väljakukoristajale korraldatud tuba. Ta on seda vastu võttes pisut ärev nagu noorsõdur esmakordselt kasarmus. Peremees ise juhib Juhan Viikingi edasi imekitsale paviljoni koridorile, kust madalad kabiinuksed viivad tubadesse. Ruum on väike nagu avar kapp. Peremees tähendab lihtsale voodile, selle kõrval asuvale lauakesele, millised saab noormees enda käsutusse kuni töötab nende juures.

Juhan Viiking on kõigega väga, väga rahul. Uudishimulisena ta vaatab üle lahtise vaheukse, mis viib teise samasuurusse „kappi“. Sääl elabki „Tulekandjate“ uus kelner. Härra Suursalu peaks olema toas, kuna tema mantel ja kübar ripuvad varnas.

„Vaheuksele, tähendab, võiks panna varjuks eesriided, kui see teid segab,“ sõnab härra Morss hoolitsevalt.

„Olgu pääle, ega ma timä tarre ei lää.“

„Noh, küll areneb varsti sõprus. Ühe maja inimesed...“

Seda lausub peremees oma metallhäälega nii, nagu tahaks, et tema sõnad oleksid kuulda ka kõrvaltoas.

Vaheuksele ilmub uus kelner Suursalu. Ta näib suursugusena ja kodusena omas lumivalges triiksärgis ning kuldkäekellaga randmel. Ulatades vastsele toanaabirile kätt, hajub tema lähedusse parimat lõhna kölniveest, millega nähtavasti on kastnud oma blondjuukseid. Siis astub pisut tagasi ja jääb vabas seisakus vestlema.

Uus kelner naeratab jälle, kusjuures tema puhtad hambad valendavad tahtejõuliste huulte peidust. Muidugi ta mõtleb vastse väljakukoristaja käepigistusele. Juhan Viiking pigistas kätt liiga jõuliselt. See on tema harjumus, hoida kätt kuidagi kangelt ja raputades, nagu prooviks teise tervist.

Aga, ei, ei! Aavo Suursalu tõeliselt muigab hoopis teises mõttes. Temale räägiti juba Juhan Viikingist, kes kinnitavat eksliku odaviskaja tundmist. Siin ta nüüd seisab ja nagu näib pole noormehel aimugi sellest, keda pidi tundma riiete ja näo järele.

Juhan Viiking silmitseb kaaslast teatava tagasihoidlikkusega. Jälgides kelneri vaba kehaseisu, ta alustab juttu.

„Te muidugi pühapäeviti teete kõvva sporti? Liinan om see ju hulluste hoon. Kas olete joba ka kedägi võitnu?“

Härra kelner ja peremees vaatavad teineteisele silma. Siis vastab kelner paljutähendava muigega mitte väljakukoristajale vaid peremehele nagu oleks tema seda küsind.

„Eh... mina spordin võrdlemisi vähe. Ja kui juba — siis ei rõõmusta ma oma „võitudega“ kedagi.“

„Eks ta ole, jah,“ sõnab Juhan Viiking nagu endamisi. Siis mõtleb, mis tähendab — ei rõõmusta oma võitudega kedagi? Välimuselt kena haritud mees, kuid vastab segaselt nagu polekski...

Einelaupidaja ja kelner vaatavad veel kord paljutähendavalt uuele väljakukoristajale. Siis vihjab härra Morss naljatades haruldasele päevale, mis on ainulaadne tema elus, kus ta palkab omale inimesi otsekui õhust. Ta vestleb noormeestega veel mõned minutid, kusjuures toonitab hääd läbisaamist ühisesse perre kuulumisel. Kuna härra Morss on kogu päeva liikund jalul, siis annab see tublisti tunda. Nii siis homseni!

Peremehe lahkumisega siirdub tagasi ka Aavo Suur-

salu ja väljakukoristaja jääb üksi istuma oma vaiksesse tuppa. Juhan Viiking kuulatab. Kõrvaltoast kostab paberikrabinat. Vaikus. Siis puudutab Juhan sõrmedega paberossikarpi, ega usalda suitsetada selles pidulikult puh-
tas toas, mis lõhnab meeldivalt. Läbi avatud akna kostab kusagilt nõrka raadiolaulu, mis tuletab meelde jaaniöö-
lasi Tagakaasiku mäelt.

Ta mõtleb möödunud päevale, mis on tublisti mää-
rava tähtsusega. Mõtleb Mäesepa kodurahvale, kellest
teab täpsuseni, mida nad praegu teevad. Võivad nemad
aimata Juhanist vähimatki, et leidis teenistuskoha nagu
maast ja pühitseb oma õnnelikke minuteid siin, paberossikarp käes?

Noormees vabaneb vaikselt rõivaist ja poeb voodisse. Suveöö on linnaski „valge“ nagu hämarus ja lühike nagu unenägu. Ei näinud kestvust, oli vaid algus ja oli lõpp. Juhan Viiking virgub varakult ja ümbritsev vaikus mõjub temasse kuidagi pühalikult. Eks ole veres veel see Mäesepalt pärandatud töörihk, mis hoiab hoole. Tõuseb siiski liiga vara, peab mõtlema linnavoodi lõhnale, mis tundub pisut võõras ja on sootuks erinev ristikehina omast.

Sääl seisavad kastil tema tööriivad nagu kerratõmbund hall karjakoer, kes liikumatult hiilib voodi poole. Kuid millegipärast on nad täna teineteise vastu umbusklikud. Ukse kõrval nurgas seisab pesukauss lõhnava seebiga, seinal riidenagi ja laual väike peeglike. Tõepoolest ta elab siin kui härra.

Poissi valdab ometi kutsumus halli kogu poole. Tõmbab jalga villased püksid ja selga halli töökuue, mis lõhnab pisut hobuseriistadest. Nii lähenedes lõhnava seebile, tundub kui paneks käe võõra asja külge. Ei! Veesulin pesukaussis ärataks rahulikult hingava naabri kõrvaltoas.

Lõpuks, see igahommikune veega lobistamine pole ka õige töömehe tegu. Sakste komme enne kohvi! Pesemise asemel laotab pigem vaiba voodile, nagu tegi sõjaväe kasarmus. Hästi tegi, sai kiita! Aga et ta siiski ei allu sõdurielu sisekorrale, näitab see, et ta paneb seebi tagasi.

Korraga kuuleb ta samme. Kes? Aluspesus ilmub vaheuksele kelnerihärä, kes vaatab teda tigidalt. Ja kui Juhan Viiking jääb alandlikult ootele, ta käratab:

„Mida te, mees, trambite siin südaöösel. On teie närvid rikkis, et ei saa magada?“

„Kesk hommik käen, mis siin viil trampid om. Kae konas me talupaigan nii kavva...“ püüab teine asja naljaks käänata, kuid kogeleb ise nagu süüdlane.

„Kuradi haige!“

Seda ütelnud, ta läheb tagasi. Astub uniselt — põnts, ponts... Kuid juba ta ilmub uuesti, laskmata „süüdlasel“ võtta kaitseseisukorda. Aavo Suursalu vaatab teda jälle põlastavalt ja sõnab järsult.

„Kas preili hüüdis?“

„Oll nigu sedäviisi küll kuulda...“

„No vasta sirgelt! Kas hüüdis või ei?“

Tõsiselt, ei hüütud. Nüüd kuuleb Juhan Viiking, kes ta õieti on. Kuutõbine! Ta vastab mõne pondava sõnaga, millest ei saada aru. Kas temal pole tänasest alates ainult üks peremees, kes võib käskida ja vajaduse korral ka kärkida? Ei tarvitse temal tundagi iga kelnerit.

Vaikus. Juhan Viiking istub tasakesi laua äärde. Isemoodi julged, need linnapoisid. Neil on kohe nagu õigus kamandada, milleks tõeliselt neil volitus puudub.

Vaevalt saab Juhan viis minutit nii vaikselt istuda, kui kuuleb jälle samme. Põnts, põnts... Muidugi on see kelner, kes tuleb juba tublisti üle vaheukse. Nüüd on tema õrna näo ilme hoopis lahkem. Kas naabril juh-

tub olema paberossi? Arstid keelasid temal küll suitsetamise, aga...

„Palun! Kehv sort küll om, kuid... Soldatist pääst sai kõik ärä kõrvetatus. Peris ülikooli haridusega oll noide siän,“ sõnab piinlikkusest, kuna pole pakkuda paremaid.

„Harilikult „Ahtot“ mitte. Täna küll,“ sõnab kelneri-härra järsult.

„Ei noh... Võtke hääss!“

Paberossi vastuvõtmine julgustab selle andjat. Nüüd julgub Juhan Viiking omakorda vaadata üle vaheukse, nagu elaks sääl kõrge külaline, keda peab tingimata vaatama. Aavo Suursalu tõmbab mõned korrad paberossist. Siis haigutab laisalt. Rõivaid puutumata asub pesunõu ette ja tõstab puristades näole vett. Pigistab tuubist pastat ja harjab hoolikalt hambaid, nagu oleksid need kaua pesemata. Peenike isand, ei noh — kus hullu... Juhan Viiking vaatab toanaabri toimingut kui narritegu.

Ta astub tagasi ja valab kätepesuks vett. Narr! Milleks pesta käsi just enne töö juurde asumist? Siis kuivatab oma tugevaid sõrmi ja piilub teise silmaga üle vaheukse.

Juba seisab Aavo Suursalu peegli ees ja säeb kaela kriitvalget kraed. Nagu kogemata libiseb Juhan Viikingi käsi oma lahtisele särgikaelusele ja tajub aukartuse-tunnet selle vastu sääl. Teine tõmbab selga kuue, mis on eest nagu vest ja tagant otsekui palitu. Niisugust kannavad ju advokaadid ja härrad ooberid.

Halli vammuse kandja satub hetkeks segadusse. Muidugi, naabertoa noormees on kõrgesti koolitatud isand. Oskab kanda sabakuube, võib olla kassas ja pidada arve- raamatuid kui tarvis.

Juhan Viiking astub kõhklevalt varna poole. Vaatab paaril korral nagu pahaselt oma halli kuube, mis lõhneb

hobusehigist. Läheneb aknale, vaatab kaua mõtlevalt üles taeva poole. Ilus ilm täna!

Siis niheleb. Heidab järsku ült halli kuue, avab sõdurikasti, kuhu jääb kummargile nagu palvetaja. See on tema parim ülikond. Mida peab ta tegema? Selga!

Ta teeb seda sügava kahjutundega, nagu hakkaks end hävitama tükk-tükilt. Istub pingile, hoiab pabe-rossi eemale, kartes end tuhaga määrida. On nagu kahju endast.

Nii istuvad konutades, üks siin, teine sääl. Kuni viimaks jõuab aeg esimese tööpäeva alguseks.

„Tuleb minna,“ sõnab esimesena Aavo Suursalu.

„Ei noh...“ vastab teine ruttu.

„Läki, kõigepäält kohvile.“

Noormehed sammuvad kitsale koridorile, kust viib väike uks einelaua kööki. Nad lähevad kui saadaks pakikandja frakki riietund ministrit.

Aavo Suursalu kummardab tere-hommikuks. Juhan Viiking püüab teha sedasama. Preilid ettekandjad naeratavad. Sääl seisab pliidi ees keegi noorevõitu naisterahvas, kes vaatab teenistusvalmilt eriti Juhanile. Juhan Viikingil on tunne nagu oleks ta varem näinud seda lihtsat inimest, keda hüütakse „köögi-Almaks“. Ta läheneb ja ulatab teenijale käe. Nüüd muigab Aavo Suursalu, nagu oleks kade, et nende tagasihoidlik sõprus algab siinsamas.

Kolmas ring.

Aavo Suursalu tunneb lauakombeid tõesti paremini kui tema toanaaber, kes tajub seepärast piinlikke silmapilke. Üldse on ju kombes pisikesed asjad, kuid nende puudumine mõjub suuresti kahjustavalt.

Juhan Viiking lõikab kooki noaga ning see maksab temale kelneri märkuse. Kuna köögiteenija Alma teeb, nagu poleks ta kuulnudki noormeeste kõnelusi, väljakukoristaja peab tüdrukut mõistlikuks inimeseks.

„Vellega katekeste teime kotun terve talutüü ära. Kes sai sääl aiga tiiklaasiga vigurdada vai... Kuumal hainaaajal jõime kõtuli ojakaldal vett. Ja rüüpmine oll nii nigu mehe lõõr läbi laskse,“ vabandab Juhan Viiking.

„Mis sa oma härjakommetest siin ülistad! Seaduse ja kommete mittetundmine pole vabandatavad. Viimaks, kes teab veel, millist lollust peaks inimesele andestatama,“ sõnab Aavo Suursalu pisut nagu pahaselt.

Ettekandjapreili Eda seisatab hetkeks. Tema säraavad silmad jälgivad Aavo Suursalut, nagu püütakse tabada väravavahi pilku, kui see on sooritand mõnusa püüde. Tüdruk kuivatab kandikut, kuulates Juhan Viikingi sõnu. Tema kauni näo skaala muutub üha ironilisemaks.

„Oh taevas, milliseid kombeid ja keeli siin täna esitatakse! Alma, kas teie ei hingeldagi, kuna olete sattund kõrgõhu rõhkkonda?“

Aavo Suursalu vaatab ettekandjale. On see ütlus maksev ka temale? Siiski ei — see piste ei puudutand teda palju, kelner vaikib ja kingib preili Edale tõukava pilgu.

Juhan Viikingi pruunid põsed õhetavad. Raske on mõista, mida see pajuviits tahtis ütelda, kuid tema hele naeratus kõlab kui hammustav pilge. See pahandab väljakukoristajat nii, et kavatseb visata võileiva latsatades taldrikule ning ise väljuda. Kuid Alma seisab juba koduselt nende ees ja valab Juhan Viikingile kohvi, nagu teeniks ta suursugust härrat.

Pärast Aavo Suursalu tõsist pilku preili Eda vaikib. Teeb asja oma põllega. Köögist lahkudes vaatab veel

korra tõsiselt uuele kelnerile ja väljakukoristajale. Tõstab pää justkui uhkuse avalduseks püsti ja sammub ära.

Hommikueine tundub liiga hää töömehele, kellele jätkub seda ainult isuäratamiseks. Kelner sööb vaid poole väljakukoristaja normist. Linnapoiss — närp! Päälegi tundub Juhan Viikingile veidrana see tavaline pärimine: kuidas toit maitstes.

Juhan Viiking süütab paberossi ja jääb mõtteisse. Üldiselt esineb päälinnas palju lapselikku, millesse surub siin teatav kombeline kasinus. Viisakuse varjus näib tegetsevat tema arusaamisel ainult pettus, millega püütakse rõhuda jõulisi ja erinevaid inimesi. Kõik peavad olema ühesugused mannetukesed. Kombelised!

Preili Eda värvib oma huuli, seda teevad ka teised pajuviitsad. Peremehe tühiseile ütlusile naeratatakse, kuna see peab näima naljakana. Aavo Suursalu sööb nagu kana ja kes võib temalt nõuda hobusejõudu. Maa-võistlusel sportlane enne kuulitõuget vigurdab sammudega, mis on kombeks ja milline jant teda kahtlemata segab. Siis heidab mees vasarat nii vähe, et häbi vaadata. Aga viisakus — kõik peavad olema ühesugused!

Parajasti kui Juhan Viiking tõotab olla teisiti, lükkatakse uks lahti. Peremees astub longates sisse.

„Tere!“ hüüab ta ja lisab: „Olete söönud? Noh, kuidas meie toit maitstes?“

„Tere, jah. . . Ei noh — toit om hää. . .“

„Tähendab, siis on kõik hästi. Täiesti jah. . . kui inimesele maitseb toit, siis on tervis tore. Nii et, ega nüüd muud kui — näitan töö ära. Eks ole tõi, noorhärä?“

Ka Mäesepal on nii, pärast sööki tööle. Täiesti selge asi. See on komme, mis Juhan Viikingile meeldib, kuna see sobib tema vaadetega, mis istutatud temasse juba lapsepõlves. Mehisis!

Peremehe välimus paneb väljakukoristaja imestuma.

Musta pintsaku asemel katab nüüd tüsedat keha valge kuub, mille hõlmade vahel sädeleb kuldkest, mis oma ots-tega kinnitatud vestitaskuisse. Nii toetudes igal sammul tugevasti jalutuskepile ta näib veidrana omas valitseja-vormis.

Peremees peatub väljaku ääres kuuri ees, mis peidetud pooliti tribüüni kehasse. Käseb lahti lukustada üsna tavalise ukse ja jagab õpetusi, kõige paremaid, mis temal on.

Spordiriistade kuurist saab Juhan Viiking tööriistadeks luua, ämbrid veekandmiseks ja kastmiskannu lillede niisutamiseks. Siin „laos“ need esemed seisavad korralikult ja pole soovitatav neid pärast tarvitamist jätta laokile mujale. Esimene tehing, mida väljak vajab, on pühkimine. Tihedalt! Sellele järgneb igahommikune ringjoonte uuendamine. Selleks tuleb riputada kriiti, ikka nii kokkuhoidlikult. Rööpjooned olgu paralleelsed ja ilusad kui Eedeni aias. Ei tohi unustada ka sorts vett lilledele. See kaste suvel on kui mesi hädalise haigele hambale. Selge?

Juhan Viiking jaatab truult ja keerab püksisääred üles. Paneb kuue hoolikalt pingile, rudib siis särgivarrukaid otsekui kavatseks hakata peremehega maadlema. Jumal hoia — kui iga päev laik pükstele... Ei seda või, kuigi teiste hinnang neile osutub kõige viletsamaks.

Seni küllalt hää luuavars osutub Juhanile lühike-seks. Ta ei lähe toapõrandale, kus siblib vana saunavihaga. Uus vars — täis tugev teivas — siis kindel rütm ja laiad kaared!

Kuna härra Morss ei leia selleks pidurdussõnu, ta vaikib. Uuel väljakukoristajal aga pole praegu mõtet vaikida, ta on nüüd juht hää töötahtega.

„Ei noh, tu ei ole midägi niiviisi. Küll ma mõista, kuis piäp — oh mis sii tüü. Iks nali kõik! Meil alevin

om ka spordiplats... Noh, kriidijuuni küll ei ole, aga muru ja lillipendre omma väega ilusa ja puu kasvasse ümbretsööri."

„Nii, nii! Tähendab, töö kiidab tegijat. Pärast läheme pagari juurde — meie toome säält oma koogid. Lõhume puid ja kanname vett kööki kui tarvis. Aga mitte, et suu teeb suure linna, käsi ei kana pesagi ja... laiskus saab sõbraks."

Selle ütelnud, peremees naeratab ja pühib kirju rätiga üle põskede nagu „Oru“ tribüünil, kus Juhan Viiking teda esimest korda nägi, pidades meest millegipärast linna öövahiks.

„Naa! Nigu pärast näete — sedä ei ole..."

Härra lahkub kiirelt longates. Peab ütleva, noor- mees oskab luuaga otstarbekohaselt tuuseldada. Tööriist otse mängleb tema jämedate sõrmede vahel kui värvi- pintslike vilund maaliija käes. Prügi ärakandmiseks Juhan Viiking leiutab koguni „oma süsteemi“. Kühvliga pole siin midagi võita tohutute pisikogukeste kustutamiseks. Vana presendiga! Suur seljatäis prahti ja plats puhas! Narr on kanda vett kahe ämbriga, kui joodak- sid hobust kohvitassist. Ta peab saama käru vaadiga. Näpuga kriiti riputada on tõesti igav ajaviide, mis tundub kui ajavahetu raharaiskamine senthaaval. Pisut mõtle- mist ja Juhan raputab kriiti papist trehtri abil, kust valge pulbrijuga jookseb pöidla külge kinnitatud varda liigu- tusel ühtlaselt nagu niit.

Korras! Tema tööd ei pea üle tehtama, mis oli juba Mäesepal häbiasi.

Tublisti higisena väljakukoristaja kohtab hiljem peremehega. Töömees saab peaaegu „riielda“ ameerika-liku „kiiruse“ pärast. Uskumata nobedus, kuna Juuli nokitses peaaegu terve päev. Härra vangutab pääd — on neid kiirtegijaid ennegi nähtud. Ta tuleb väljakule,

silmitseb tehinguid ja mida rohkem uurib, seda enam rahuldub:

„Tähendab, teie tegite üksinda? Kui teie üksinda platsi puhtaks kloppisite, siis on teil tervist. Kellel tervist, sellel on kõike. Jaa, isegi raha!“ lausub härra Morss.

„Noh, ma ju ütelsi — mis sii tüü... Talun ma võtse vahel ütsindä poole päiväga mitu vakamaad haina üles, aga vanamiis torises iks,“ räägib Juhan kui polekski kangelane.

Treenivate sportlaste arv suureneb väljakul iga minutiga. Nad seisavad hoolikalt oma asja juures, nagu oleks sport nende elukutse.

„Jah, aga... Tähendab, mis see on?“ küsib härra Morss ootamatult. Siinsamas ta tõstab paberrossikoni üles, ise tõsine ja küsiv: „Eh, pühkija läinud üle tee — jäljed liival. Võtke, visake ära, et mõni härradest ei jookse teivast otsapidi kõhtu. Kas seda on tarvis? Oleks veel muu, aga — paberrossikonts!“

Juhan Viikingil on tunne, kui saaks lööke näkku. Sa reo! Kus olid tema silmad varem? Ei oska, ei tunne tööd! Tema tumedad silmad tugevate kulmude alt yaa-tavad küsivalt maha. Päris värsket jupp. Ta juhib sellele ka peremehe tähelepanu. Praegu visatud!

Härra Morss naeratab külmalt. Seda sorti ei suitseta härrad. Kuid see nähtus ei keela teda kritiseerimast mõne tühise lausega meie kommete algset arenemisjärku. Ainult ulakad pillavad prahti maha, korralik inimene peab üles võtma. Muide Juhan Viikingi töö on kiire ja korralik. Ajanõue!

Kuna väljakukoristaja nägi sinises trikoos treenivat sportlast äsja suitsetamas, siis on olukord selge. Tema kõrge enesetunne ei luba väärnähteid oma isiku korrekt-suse arvel. Mäesepa kasvatus! Ta läheneb sportlasele.

„Härrad, ega nii iks ei saa, et pillutas paberrossiotse

maha. Kui egäüits viskab prahti maha, kes te järgi jõuab siss kraami?"

„Vabandage, kellega on mul au?“ küsib sinises trikoos sportlane ja seltsilised katkestavad hüppeharjutused.

Juhan nuuskab nina. Jätkab käremeelselt:

„Mina ole tolle platsi ülekaeja. Astse täämbä ametide . . . Ma näi küll — teil oll suits suun!“

„No mis siis? Ah soo — väga rõõmustav teiega tutvuneda, härra parun! Mina olen Hiina keisri vanem poeg Sing-Song. Eriala kivitõste ja rinnapiste. Palun!“ sõnab noormees väljakutsuvalt.

„Ei noh, mis siin nüüd naljatada . . . mis parun mia . . . Aga te visasite üks paberossiotsa maha. Nii ei saa!“

Sportlane nimetab Juhan Viikingit teist korda paruniks ja küsib, kas platsi ülevaataja soovib poksida? Ei! No siis ümberpöörd ja — marss, marss! Kuid luuamees seisab tuimalt. Kae, hüppavad siin kui konnad, pillavad prahti maha ja ta ei tohi rääkidagi.

Keegi hüüab midagi kõrvalt. Samal ajal vihiseb pall ja platsi ülevaataja saab kohutava hoobi rindu. Ta lahkus alandatudult.

Imelik, millest nad arvavad, et ta on parun? Kuna inimesed vihkavad seda aukraadi, siis karistavad teda, pidades aadlikuks. Vaadand veel kord paberossikoni, ta jõuab otsusele, mida ütles ka peremees. Säärased uhked härrad nii „köva“ sorti ei suitseta. Putke suuots on täpselt näritud nii, kui teeb seda tema ise. Juhan Viiking on õiguseotsija, siis peab ka tõde seatama jalule. Kui kedagi juba petta — siis olgu see täielik. Ta läheb sportlasele süüdlase alanduses.

„Vabandust, härrad! Ma ennist ütelsi tolle paberossikoni pärast . . . See ei ole teie visatu. Süüdläne om kihäki tõine. Vabandust!“

„Ümberpöörd! Marss!“ Seekord lendab pallilöök kõrvale, õieti väljakukoristajal õnnestub põigelda kõrvale.

Võiks ütelda vanade kreeklaste sõnul: ta lahkub üsna juhmiks peetava inimesena areenilt. Kuidas nad teda irvitavad! Jõhkrus! Ja on ta soovind kellelegi halba? Juba kodus pidi kuulma näägutusi. Siit lootis paremat, kuid eksis. Lõuna-Eesti nõlvakuilt pärit talupoiss pettub lõplikult inimeste südamlikkuses. Ei ole temal õnne olla õnnelik!

„Mis sa, pagan, pelgad! Veereta kera sisse... Ära jampsi — viruta sirgelt!“ hüüab sinise trikoo kandja temperamentselt.

„Nojah, las aga sina triblad ja targutad nagu mõni magister. Küll ma sulle annan haagi otsejoonelt,“ sõnuleb valgeis pükstes sportlane, kes hüpleb väravate ees nagu säde.

„Lõika väravasse! Mis sa siblid — küll ma püüan...“

Nii kostab kolme tegeleva sportlase ütlusi, mida Juhan Viiking peab ikka nagu vägisi kuulatama. Sitked sõnad! See meeldib nii, et väljakukoristaja tähelepanu pöördub nende tegevusele.

Kioskikõrguse kalapüüdmise liivitsa ees hüpleb keskealine härra, kes kannab nahkindaid ja kiivritaolist mütsi. Värava vahti hüütakse härra Doktoriks. Juhan Viiking vaatab teda imestusega, sest tema silmad näevad tõelist doktorit esmakordselt pallipüüdjana.

Kaks väledat noormeest sooritavad taas julgemaid pääletunge väravale. Nende ülesanne seisab kohe palli võrkulöömises, kusjuures nad ei anna püüdjale hingamis-aega. Ikka kaks-kolm sammu ette- või tahapoole — jälle naks! Pisut võidujooksu tagasilöödud palliga, siis tormijooks väravale ja — jälle naks. Sageli ründavad pääle-

tungijad väravat kahelt poolt küljest korraga. Naks!
Naks!

Väravaeht treenerib end otse hoolimatult. Kord haarab ta palli osavalt, nagu oleks see ise joosnud sõrmede pessa. Teinekord teeb väikese hüppe ja pall ongi peos, kui oleks selle haarand värava ülemise serva küljest. Kolmas kord lendab pall madalalt ja härra Doktor laskub veerejale kõhuli pääle, näoga peaaegu vastu mullast maad. Sageli haarab väravaeht palli, kuid jääb õige pisut puudu, õieti ei jäägi midagi puudu, kuid — see libiseb...

Just praegu lendab pall välkkiirelt haaravate sõrmetoste juurest mööda ja langeb sopsti võrku. Doktor lõkendab näost, nagu oleks sooritand hirmsa teo. Nii-sugusel korral tema väljalöökides tundub nagu paha-meelt või kärsitust. Ta vaatab häbelikult üles tribüünile, kuigi sääl puuduvad inimesed. Siis märkab väljakukoristajat ja jääb küsivalt vaatama.

„Mispärast väravaesine pole tasandatud. Siin on isegi rohtu ja teie ei näe seda. Mis härra teie siin õige olete?“ pärib ta kurjalt.

„Ei ole siin hätä midägi. See plats om sille küll...“

„Kuidas sile, kui mina ütlen, et ei ole!“

Väike kuivetund näojoontega ja sinise trikooga sportlane astub ähvardavalt lähemale. Valgete pükstega noor-meis nimetab mängukaaslast kingsepaks, kes peaks seda väljakukoristajat pisut õpetama. Kuid väravaeht hüüab teda tagasi. Siis esitab Juhan Viikingile uusi küsimusi, mis osutuvad teravaiks nagu löökideks.

Juhan Viiking peab neile alandlikult selgitama mõndagi, mis tema naha päästab. Ta töötab täna esimest päeva ja pole jõudnud veel kordagi kõndida üle väljaku. Kuidas pidi nägema väravaesist, mis tema arusaamise järele on ometi sile nagu hõõveldatud laud.

Väljakukoristaja jätkab tööd masendatult. Iga paari kühvlitäie järele vaatab treenijate poole. Kuulatab nende sõnu ja mõtiskleb endasse süvenenult.

Nende küla lähedal asuvas alevis polnud küll säärast kiirust harjutusis. Mees ikka löi ja mõtles — kuidas parem oleks. Võistlustel oli vahel niisugust aegagi, et mõned poisid istusid väljakule ja inimesed naersid seda nalja. Aga siin aina vahet pidamata rabelemine nagu oleks homme viimnepäev.

Juhan Viiking seisatab ja vaatab neid üsna avalikult.

Tore läbisaamine. Üks on neist doktor, teine kingsepasell, kolmandast puuduvad Juhan Viikingil andmed, kuid seegi on nende sõber. Kui sõbralikult õpetab see sinises trikoos kiisanäoga sportlane doktor Meremaad, kes peab tabama õieti nii ja nii. Valgeis pükstes sportlane seletab siis viisakalt nagu ikka suursuguse isandaga, kes ei raba küllalt julgelt ja näitab nagu kardaks palli. Kord jälle pole ta külmavereliselt rahulik ega välguna kiire. Teine naeratab tänuks ning lubab püüda paremini.

Juhan Viiking heidab kandami selga ja mõtleb iseendas nagu sammutaktis. Peavad Mäesepa Juhanit siin halvaks, sest ta pole sportlane. See mõte haarab tema tundeid sügavalt. Heidab prügi panipaika ja otsustab saada sportlastele vääriliseks sõbraks.

Aga kuidas? Ka temast peaks saama sportlane. Ja kuigi juhtub nii, mida on ta siis võitnud? Muidugi peavad siis need säääl teda endavääriliseks. Juhan Viiking ei hakkaks kellelegi õpetama näiteks vasaraheitmist, seda mitte. Ainult nägema peavad nad, et inimene võib olla ime omaette, kui ta seda ainult tahab.

Mis imeloom ta siis oleks, kui oskaks tõugata kuuli? Imeloom tõepoolest juba sellepärast, et temast ei pea saama elukutseline väljakupühkija. Miks peaksid tema tugevad musklid kummardama iga paberossikoni ees, kui

sääl see kiisanäoline, pigistatud pihaga jalgpallimees uhkustab oma säärite sitkusega. Peaks tulema kellelki otse kõuena kärgatav käsk osade vahetuseks. Aga kellelt peaks oodatama seda käsku?

„Kümnest löögist lasete palli kaks korda võrgus käia. Palun, uskuge, see on pisut liig,“ naeratab sinise trikoo kandja, kes katkestab treeningu.

„Jah, võimatu on neid kõiki püüda,“ sõnab doktor tõsinedes.

„Ei tohiks olla võimatu! Andestust, kui mina õppisin, kaitstes väravat nelja mehe vastu, lasksin viiestkümnest löögist läbi vaevalt viis.“

Juhan Viiking kuulatab ja arutleb jälle endamisi. Nõuab aga palju vaeva painutusiks, hüppeiks ja haaran-guiks, kui saadakse nobeda kassi vääriliseks. Niisama nõuab aega ja tööd Juhan Viikingilt, et jõuda väljaku-koristajast kuulsa sportlaseni. Või on ta kuidagi halvem kui see sinise trikoo kandja, kes nii paljudest kiirtest löö-kidest laskis läbi ainult mõne üksiku. „Sulevi“ väljakul näib kehtivat ainult isik ise oma tegelikkude võimetega. Juhan Viiking tunneb salaja rõõmu, et see on nii.

Väljakukoristaja võtab pingilt kuue ja paneb selga. Siis korjab tööriistad, asetab need hoolikalt kuuri kui väärtuslikud esemed. Suleb ukse ja jääb pooliti piiluvalt vaatama treenijaid.

Lõunapäike valgustab heledalt. Soojus on otse läm-matav „siin kausis“, mille kaldaiks on hooned. Üksikud kiudpilve narmad seisavad tarduvas vaikuses mere kohal, nagu ei julgeks ujuda lõunasse põletava päikese alla, kus nad võiksid sulada. Väike pärnavõsu on ainuke rohe-line oks läheduses. Nii nad seisavad siin spordiriistade kuuri sissekäigu juures. Ühel pool Juhan Viiking ja teisel pool väike pärnavits, lehed pisut longus valgusest. Nagu

lehed on väsind liigsest soojusest, nii on noormees pea-aegu väsind esimesel tööpäeval saadud muljetest.

Sel ajal kui Juhan Viiking vaatab nukralt üles kosmose sinasse, seisab tema selja taga keegi. Ka see vaatab üles, nagu oleks sääl tõesti midagi vaatamisväärsset. Kuna köögi-Alma ei kuule lennukimürinat ega leia õhuruumist lendavat lindugi, siis puhkeb ta korruga valjusti naerma.

„Kas tulete lõunale?“ sõnab tüdruk ja kohendab oma juukseid ümber pää seotud räti alla. „Muidugi, nii ütelda — väike kojuigatsus,“ lisab ta tõsinedes ja tema valge põll helendab vastu valgust otse pimestavalt.

„Ja kuigi om kōduigatsus, mis ime see siss oless?“

„Kas saite pahaseks?“ küsib tüdruk lähenedes.

Juhan Viiking pole pahane. Sellele teatele vastab tüdruk vaikse leplikkusega. Seisatab noormehe läheduses, nagu oleks lõunalekutsega aega, või kui peaks veel midagi ütleva. Kuid ise ei räägi midagi tähtsat, siunab ainult korraks päikese liigkuumust.

Juba ta siis teab väljakukoristajast mõndagi, kuna puudutab oma küsimustega üsna lähedalt. Nii et vend sai talu ja Juhanil tuli lahkuda isakodust. Kahjatseb, kuid mitte väga? Vaikus. Kas Juhan teab, et peremehe tütart taheti tappa odaga. On viskajast midagi kuulda? Ei! Härra Viiking pole midagi kuulnud. Siis naeratab tüdruk, nagu oleks temal küllalt aega siin rääkida ja olla.

„Muidugi, pühapäeval lähete kinno. Mina elan kohe ühe vastas, aga on tore kui tead, et kino pole siit kuigi kaugel. Kas, jah?“

„Vai siss seegi keeletü om, kui ainult minemises lusti,“ ütleb noormees vaikselt.

„No muidugi, ma niisama... Iseäranis paned sa imeks... oi vabandust? Panete imeks, et naeratan, kui

kuulen teie rääkimist. Ise ma olen Võrumaalt ja alguses panin ka mõnegi naeratama. Noh, sellest pole midagi. Te siis tulete — muidu jahtub ära."

Nii jutustab Alma, kes kõnnib Juhan Viikingi kõrval. Ja kuigi ta jääb vahel kogemata sammu või teise kaugemale, siis on varsti see vahemaa jällegi vähem. Köögitrepist ülesminekul Alma jookseb temast mööda, kusjuures puudutab väljakukoristaja käsivart, nagu oleks vajand tuge kukkumisel. Naeratab ise...

Nüüd märkab Juhan Viiking, Alma ilusad suured ja rasked rinnad värisevad jooksul. Hetkel silmab põllepaela kõrvalt otsekui nõöpi, mis on õrnalt kaetud õhukesest pluusiriidest.

See pilt jääb kauaks „Sulevi“ väljakukoristaja mõttesse. Isegi pärast lõunasööki ei unune Alma käepuudutus ja tema salajane nõöp, mis peidetud õhukese pluusi alla.

„Juks!“ hüüab Alma köögis mahedalt, nagu tahaks teiste ees näidata oma suurt sõprust. „Palun, tooge mulle mõni halg puid kööki, kas?“

„No õkva hää meelega...“

„Ah, kui tubli poiss te olete. Või arvate, et ma ei mõtle seda tõsiselt?“ küsib ta elavalt.

Juhan Viiking ei räägi palju. Kuid omas mõttes näib female, nagu Alma jääkski edaspidiseks käskijaks ja söömakutsujaks. Ja temal pole vähemalt esialgu midagi selle vastu.

Taas ilmub noormees kandamiga. Pliidirahva imetuseks ja kohvikandjate ehmatuseks Juhan Viiking toob ainsa korraga sisse tervelt pool pinu. See on ju hobusejõud. Lõhub ukсед ära!

Väljakukoristaja aga ei pea seljatäit oma turja kohta paljuks. Ta ainult muheleb korra. Siis küsib üsna asjalikult, mis peab saama järgmiseks mehetööks?

Härra Morsi kööki ilmumine lõikab vastuse küsimuselt. Ta ulatab Juhan Viikingile suure korvi. Sellega peab ta minema lähima pagari juurde. Kuna ta alguses ei tea teed, saab Alma korralduse kaasaminekuks.

Nüüd nad lähevad ühel nõul. Nende vahel olev korv nagiseb Juhan Viikingi sõrmede haagis. Alma algab varsti vestlust ja Juhan Viiking saab teada mõndagi. Muuseas, see kiisanäoga sportlane oli üks lihtne noormees, kes sai kuulsaks jalgpallis, mille treeneriks teda palgati. Ja see valgeis pükstes? Nüüd seguneb Alma häälesse nagu salapärast sosinat.

„Ütles ta sulle midagi?“ küsib Alma nagu ehmata-nult.

„Es ütle. Ainult timä pildse paberossijupi...“

„Issand Jumal, Juks!“ hüüab Alma käsi lokkidele tõstes. „Sa ütlesid temale pahasti. See on linnas suure jahuvabrikandi poeg. Kes sellega vastu karva läheb, sellel pole meil enam elu. Ta on ju pürjer!“

Juhan Viiking lööb ükskõikselt käega, mis paneb Alma südamest naerma. Kõõgitüdruk ütleb esimest korda elus nägevat inimest, kes ei karda rahajõumehi. Juhan meeldib temale! Aga kiidetav on ise nii rahulik kui vähegi võimalik. Ta kuulis väga hästi, kui endine kingsepasell õpetas vabrikuomaniku poega ja doktorit üsna koduste sõnadega, nagu polnuks nad tema meelest kuigi kõrged.

Pagari juures ollakse äärmiselt helde. Korvi laotakse imekauneid kooke, sahvteseid, lõhnavaid. Saiad, limonaad ja muu tuuakse einelauda igal hommikul autokapiga. Aga kookide järele peab noormees ilmuma iga päev vähemalt üks kord isiklikult. Kuid miks, sellest pole juttu.

Täis korviga siirduvad nad tagasi. Askeldusis kaob päeva viimne jupp. Kui Juhan Viiking vaatab üle ukse

einelaaruumi, suletakse parajasti uksi. Kelnerinnad sooritavad rutulisi ettevalmistusi kojuminekuks. Preili Eda on võtnud eest kolmekandilise pisipõlle ja tema nõtket keha katab nüüd kaunis kleit, ning pääd ehib moodne kübar, millega näib suursugune. Tänaval vastutulija ei pea teda kunagi ettekandjaks. Mõni näitsik riietub lihtsamalt, kuid teda ei oota ka alati truu kavaler „Sulevi“ kõrgete väravate all.

Väljakukoristaja sammub aeglaselt tribüüni poole. Istub vaikselt üksikule pingile ja tema pruun nägu on pöördunud spordiriistade kuuri suunas.

Neljas ring.

On pühapäeva hommik, päike heledam kristallist. Taevas ei liigu ainustki pilveriba, nagu oleks õhk neist kurnatud. Kui Juhan Viiking astub trepist alla, linn näib uinuvat väsind puhkaja rahus. Ta sammub spordiriistade kuuri ette, lukustab ukse lahti ja tekkind krabina naga võiks teda pidada täna esimeseks, kes asub rikkuma ümbruskonna rahu. Sammud.

Need on vaid tema enese sammud. Tasane sosin. Tema ise pobiseb endamisi, nagu tegi seda Mäesepal talli astudes. Kuid õhk on siin „Sulevi“ spordiriistade laos teine kui Mäesepa tallis. Siin tundub pisut nagu käärkambri lõhna ja kantselei vaikust.

Jah, vaikselt lebavad korratult segipillatud odad nagu tähtsusetud teibad seina najal. Tervete suusaparride seast irvitavad murtud jupid, nagu kadestaks lauatski enesest paremat. Poksikindad on pillatud segamini kulund käpikutega, mis visatud riulite alla. Õlitamata jalgpallid pole paremas seisukorras. Ja kuulid? Sa vilets vahekohtunik! Rasked metallkehad seisavad ker-

ges roostekattes niiskel põrandal. On see kõik auks „Tulekandjate“ korraarmastusele? Esemeile pole suudetud anda mingit spordiajaloolist tähtsust ja nüüd on siis süüdi need elutud kehad?

Juhan Viiking seisab pühapäevarõivais spordiriistade korratu oleku keskel ja aina vaatab, vaatab. Võiks arvata suure korraloomise algust, kuid ei. Ka tema pole parem teistest — kõik peab jääma nii nagu on. Ta ainult puudutab üht kui teist. Katsub mõnda poksikinnast või käsipalli ja ... Võib-olla leides need liiga kerged olevat, viskab eseme tagasi. Tõstekangid.

Raskusi vaadeldes löövad väljakukoristaja tumedad silmad särama. Ruttu nagu varas haarab sõrmiga kangi külge. Telje otstes logisevad kettad tõusevad noormehe rinnakõrgusele. Äh! Põnts, kloks ... Nii laseb ta kangi langeda kuuri laudpõrandale ja raskuse tõukest näib värisevat hoone. Raske!

Jälle jääb ruum vaikseks nagu kirik. Kuuleb ainult enese hingamist, mis on tublisti tugevam tavalisest. Inimene, kes seda kangi viimati tõstis säärase ketaste hulgaga, pidi evima temast palju rohkem jõudu. Sügava kahjutundega Juhan Viiking asub vähendama tõstekangi raskust. Äh! Nüüd vinnab ta kangi küll üles pää kohta, kuhu see jääb käte toele, kuid seejuures koormavad kangiotsi vaid veel üksikud vähemad raudkettad. Põnts ...

Tõstja vabastab käed teljelt ja istub arutledes volleyvõrgu sidumise puki astmelauale. Tõstab käed lödvalt põlvile, süütab paberossi ja jääb vaatama kangile niisuguse kahjurõõmsa pilguga nagu jälgitakse isekat tüdrukut.

Mida kauem ta niimoodi tõstekangi jälgib, seda enam pettub väljakukoristaja enese tugevuses. Kas ei olnud Juhan külas esimene poiss, kes pidas end esimeseks mõnes linnaski. Aga siin seisab raskus, mida võimsalt on tõst-

nud keegi, kellele tema ei kõlba toapoisikski. Kui juhtub, et see vägev kutsub teda kord võidu tõstma... Siis on köögi-Alma esimene, kes Juhan Viikingit naerab kui parimat kaotajat ja teisest sosistab nii pühalikult nagu tollest vabrikuomaniku pojast.

Juhan Viiking sööstab uuesti kangi kallale, nagu oleks see vaikne ese teda kuidagi näävand. Kuidas see on — teine tõstab ja tema ei saa. Murdugu või selgroog, aga üles peab vinnama. Ega ükski algus saa kellelegi hääks.

„Kloks... kloks...“ langevad rasked litrid teljeotstele.

„Äh — ööh... möh...“

„Põnts...“ väriseb jälle laudpõrand.

Juhan Viiking surub otse vihaselt. Üleliigne raskus paneb tema jalad vibrama. Kang, mille ta uskumatas pinges on jõudnud tõsta rinnale, paneb noormehe tuikuma kord ettepoole, kord tahapoole. Tõstja pruunid põsed näivad tumepunastena, laup peaaegu sinine veresurvest. Võib-olla väsimusest, väga võimalik et veendumusele jõudes oma jõuetuses ta laseb tõstekangi põntsatahes põrandale.

Ta hingeldab masinlikult ja kergelt higistab ihu üle selja. Korraga kostab tema kohisevais kõrvus nagu läheneksid kellegi sammud. Juhan Viiking jookseb ruttu kettahunniku juurde ja hakkab neid nobedasti laduma nagu oleks siia tulnudki korda looma. Litter vajub litri kõrvale. Kettaist tekib peaaegu väike riit ja ikka ei hüüa veel keegi tema selja taga: tere jõudu! Nüüd tõuseb ja läheneb arglikult uksele. Ei ainustki elulist läheduses. Pagan!

Tema kartus oli asjata. Aga miks pidi ta kedagi kartma? Oo! Ons see ilus, kui nad leiavad teda ähkimas ja puhkimas kangi kallal? Esimene asi — arvatakse, et

Juhan Viiking, see „Sulevi“ kojamees tahab kas mõne tüdruku pärast uhkeldada, või saada kuulsaks oma jõu poolest. Seda nalja nad ei pea naerma!

Oi hullu, kuidas see kartus naeru eest paneb tema südame plöönima. Ei olnud kahtlust kellegi ilmutumises, sest sammud kuuldusid selgelt. Kõrvalt!

Aeg kaob siin kuuri üksinduses, kuid Juhan Viikingi tahtejõud ei raage. Ta istub jälle, tema põlved värisevad imelikult, nagu hakkaks keha osade viisi surema, sest kederluude kohalt tõmbub juba külmaks. Tige pilk peatub aeg-ajalt raskusel, mis teda otsekui irvitaks...

Võib-olla häiritud meeoleolu manab tema kujutlusse elukogemusist üksikuid episoode, mis teda täna peaksid aitama. Maavõistlustel see Kanga nimeline sportlane viskas ennast kohale, kuid tema „süsteemi“ laideti. Mis tähendab süsteem ja selle puudumine? Madimetsa Mihkel olevat komistand oma stiilituse otsa. Kui palju oli sellest juttu veel hiljem! Mis on stiil?

Juhan Viiking võtab karbist paberossi. Süütab selle rahutute liigutustega. Jah, mingid salajased jõud on need „stiilid“ ja „süsteemid.“ Sul on liha rammu, on tahtmist aga... kui puudub süsteem... Nüüd ei pea Juhan hoojooksu enam „jalgadega vigurdamiseks“, sest — see ongi süsteem kui salavõti.

Juhan Viikingit on juba poisikese põlvest alates pahandand asjad, mida peetakse tähtsaiks, milliseid tema ei tunne ega seepärast ei hinda. Täna, just praegu otsustab ta selgusele jõuda „süsteemi salajõu asjas“. Kuidas võib stiil juhtida inimese jõudu, õieti olla kasulik saavutustele?

Ta vaatab veel kord tähelepanelikult üle kuuriukse. Ei ainustki inimest. Linna laisad lebavad...

Nagu varas korjab väljakukoristaja sülle ketta, kuuli ja selle traatsabaga pommi, mida nimetatakse „vasaraks“.

Vasaraks nimetavad nad spordiriista, millega ei või keegi taguda sepist. Ketas? On ka see kõige õigem nimetus?

See teda ei huvita rohkem. Ei vali neid riistu ka nende kummaliste nimetuste kiuste, vaid nende omaduste pärast. Need on rasked ja saavad seepärast tema jõule vastavaiks. Kuuli kõrval näiteks käsipall tundub nagu kerge murumuna, mis sobib katsumiseks pigem koolilastele.

Ka sellest ei arutele ta pikalt, vaid ruttab esemetega välja. Aga kuhu? Kus peab leidma varjatud koha oma jõumängule, milles teda ei segata? Noormees sammub nagu põgeneja spordiriistade kuuriotsa varju, milline koht näib sobivana ja kus ta ka peatub. Siin võib jääda nähtamatuks ja nähku ainult lendavat vasarat, teadmata, kes seda heidab. Tore!

Ahne on ta ikka olnud. Nüüd lebab tema jalge ees tervelt kolm isesugust spordiriista, millistest peab valima esmalt ühe, kuna kolme pole ometi võimalik korraga käsitada. Haruldane juhus! Kuid harilik inimene on ainult kahekäeline. Ta vaatab ja vehib. Kord haarab juba vasara sangast, kuid samas tekib temas tunne — ei, kuuliga on edukam. Võtab kuuli kätte... Enesel aga silmad seiravad ketast, mis lebab nii kenasti, nagu sisendaks kahjutunnet. Võib-olla õnnestub temal seda ratast visata kaugusse, millest pole kuulnud varem. Kord juba on tema ühes käes ketas ja teise otsas ripneb vasar; kuid algamiseks otsusevõimetu.

Viimaks raatsib loobuda ühest, viskab ketta maha ja jätab kätte vasara. Tahab seda visata lihtsalt õhku, et näha kõrget lendu. Kuid, ei! Ta jookseb kuurinurga tagant välja ja tema uuriv pilk otsib kedagi treppidelt, kuni „Sulevi“ kõrgete tahksambaliste väravateni. Mitte kedagi!

Siin see terastraadi otsa kinnitatud raudpomm, mida nimetatakse „vasaraks“ ja mida peab heitma kui hiigel-

lingu. Eemale linnarahvas, kellel elu armas! Siin algab Juhan Viiking oma sportlase karjääri, nad peavad aimama, ent mitte nägema. Noormees keerutab, mida nimetatakse „vasara rebimiseks“, siis parajal ajal muidugi laseb pommi lendu, mida kutsutakse „heitmiseks“. Keerutamine osutub niivõrd jõudunõudvaks, et algav heitja kaotab hetkeks tasakaalu, kuna esimesed tiirutused on liiga hoogsad. Vasar rebib end käest lahti ja Juhan Viiking kukub esialgu otseti maha, sellejärele kuidagi kägarasse kokku. Raibe!

Vaata kus vibalik, kuidas maha vedas... Ega sellega ole jätmist! Ta toob vasara tagasi valuplatsile. Või sindrit, kuis muldas püksipõlved... Siia, musklite sööt! Ja uuesti vuhiseb õhus hiigelpendel, mille toepunktiks on harkjalul seisev Juhan Viiking. Umbes kümme tihedat tiiru — aitab! Pomm lendab kui suurtükist, traadist saba vibrab valudes tuules. Hästi tehtud. Väljakukoristaja naeratab kui Sigtuna vägimees, kes oli isandate seas parim, või nagu oleks ta sportlasena saatnud korda isamaa iluks suure teo.

Ta mõõdab föniiklase nobedal sammul vahemaa. Ei arvesta poolikutega, need jäägu päälekauba. Viimase astega selgub resultaat, mis ei ole pooltki soome-ugri-laste maavõistlustel saavutatud tagajärgedest. Ja ometi heite siilmapilgul lendavale vasarale tagant järele vaadates näis nagu langeks maailmakuulsus praegu sülle.

Nüüd Juhan Viiking seisatab nõutult ja tema suu piirkonda tekivad jooned, mis avaldavad pettumuse kahju. Kas tal on vähe jõudu? On tema tugev turi vaid jõuetuse kuhelik, või käsivarre lihased takkudest? Vaatab oma käsi, siis maas lebavat vasarat — vaatab ega näe lõpuks midagi.

Selle asemel tulevad tema kiidumõtted minevikust kui pahad vaimud noomima oma loojat. Kuidas pidas halvaks maavõistlusel komistajaid! Omas mõttes lubas

köita Mihkel Madimetsa ennast vasara külge ja siis koos sellega virutada kaugemale kui oli „jalgadega vigurdaja“ sportlase narr tagajärg. Lubas teise kohta säärase poisikesse arvamuse, mis tuli lapseteona tagasi. Väike Taavet võitis hiiglase Koljati ja tema ei suuda vähematki.

Ta istub nukralt nagu sõjajumal Ares pärast tapatalgut Olümpose mäel. On tunne, kui avaneks praegu tema higine rind ning pettumusest lõhkend südame tükid variseksid üle „kangelase“ värisevate põlvede. Silmapilgul kuuleb Juhan Viiking kirikukellade helinaid... Öhu vaikus lubab neil pühalikel toonel tungida kaugemale kõrvadest. Aga päike valgustab endise heledusega, mille all väljakukoristaja on nagu tükk suurelikku ööd oma ümbruse ilus.

„Es ole meetodit,“ sõnab Juhan Viiking endamisi.

„Pimm, pamm...“ helisevad kellad.

„Kuis see nii om?“

Ei ole vastajaid. Seisab siin üksi. Üksi esitab enesele küsimusi, millele vastab ise. Aga halvem vastaja on just see, kes enesele vastab. Siis juhtub ikka nii, et vastus sünnib meelepärane, milline seisukord ei vii kedagi edasi. Aga Juhan Viiking tahab ometi jõuda kaugemale kui ta on; ei mõtlegi otsida kellegi vastuseid oma küsimustele. Indiviid!

Tõuseb järsku nagu pahaselt. Lükkab ettepoole langend juuksesalgu sõrmedega tagasi. Köhatab. Vaatab. Siis katsub kuuli, mõtleb.

Sooritab esimese tõuke üsna lihtsalt. Teisele lennutusele lisab ligi paar omamoodi hüpet, millest loobub kui spordikultuuri rumalusest, sest tagajärg on tublisti nõrgem esimesest. Üks mannetu võistlusvahend see kuul. Kui seda võiks „tõugata“ nii kuidas kellelegi meeldib, oleks hoopis iseasi. Kuna määrused ei näe ette isegi alt-

käe viskamise võimalust, siis pigem loobub. Ja ometi Aavo Suurtalu räägib sageli „sportlikust vabadusest“.

Juhan Viiking viskab kuuli maha. Mõtleb. Velpab endamisi paar lootusetut viibet käega. Mis siis nüüd? Tähendab, järjekord on jõudnud kettani. Ratas lamab liivasel maapinnal, hall tammepuust litter, mille vaskne rõngasraud hiilgab päikesevalgusel kohati kullana.

Algul võtab pühapäevasportlane ketta lihtsalt ja tugevasti parema käe esimeste sõrmede vahele, surudes eset kui pihtidega. Nii tahab sooritada heite nagu pildus poisikesena Mäesepa õuel pakurulli otsast lõigatud ratast. Tõepoolest, tugevad sõrmed võivad hoida ketast üsna edukalt, hooliigutusel muutub aga ese nagu raskemaks ja heitel libiseb koguni käest. Ja ometi säärane heiteviis peaks olema kõige õigem, sest nii on see nagu tahtmisele sobivam.

Otsekoheselt rumalus, kuidas on ehitatud ketas — keskelt paks kui purikas, servilt terav nagu latika selg. See spordiriist pole ketas, vaid latikas!

Juhan Viiking muheleb naljakast võrdlusest ja asetab laperguse eseme peopesale nii kuis teadis nõudvat selle käsitamise kord. Tema parem käsi viib ketta pen-deldamisele. Kuid esimeste lainetustaoliste hootustii-rutustega tunneb nagu kisuks mingi jõud lapergust heite-vahendit tema sõrmilt. Õhk!

Ta katkestab ja algab uuesti. Kuid mida sa teed paganaga, mis nagu nimelt keerab enesele tuule alla ja väändub käes. Kui pead kogu jõu tarvitama ainult ketta-hoiuks, mida sääraselt võib saavutada? Väljakukoristaja algab ja katkestab. Oo, nüüd ta taipab!

Leidis võtte, kuidas peab õieti ketast õõtsutama, kuid ei asu selle proovimisele. Suures vaimustuses asub endamisi arutlema sportlase tasu ja au küsimusi. Kui tal nüüd mõne asjaga õnnestub... Mis ütleb kodurahvas,

kui kuulevad noorema poja karjäärist? Sõidab pühadeks koju, auhinna eest ostetud parim ülikond seljas, suur kohver käe otsas, uus kübar pisut teise kõrva poole viltu pääs, jalutuskepp... Võib-olla, kui võidab näiteks suure hõbekarika, võib juhtuda, et keegi on nõus seda vahetama oma kuldtaskukella vastu. Väga võimalik!

Kuldkella omanikuna sõidab ta tingimata koju. Tõukab mansetid pisut tagasi, lükkab kuuehõlma kõrvale ja... Kui vaadata kuldkella nii päikese käes, siis see särab ju nagu tuli. Ta kujutleb juba mõttes, mida ütleb sel puhul isa — kõhatab pisut umbusklikult, et ei tea kelle oma võib olla. Laenatud kelleltki! Aga Saarepera Anto on niisugune mees, kes tahab kohe käega katsuda. Vähemast temale ei aita. Ise siis kiidab ja hindab, vaatab ning veeretab. Tema on ju külas parim väärtasjade tundja.

Muidugi, kes jätab sellest rääkimata Nurme Ellale, vaata, missugune mees on nüüd Mäesepa Juhan päälinnast tulles. Uus ülikond, uus kübar, uued saapad ja kuldtaskukell — ikka kõik päris uued nagu noorhärral kunagi. Nurme Ella nagu ta ikka on kangesti toreduse armastaja, kohe juures ja siis on seda juttu ning naeruga edvistamist.

Vend Kaarel muidugi nagu ei hooliks midagi Juhani toredusest. Kaval. Aga ise ei saagi muud kui mõtleb ja kadestab. Kuid Juhan Viiking näitab siis veel ka oma sisemist kõrgust — tulgu veli vastu! Kaarel sai isalt küll talu ja temale anti hundipass. Kõigest hoolimata seisab nende ees kõigiti täis härra ja sportlane. Ja kui ongi juttu pärandatud Mäesepast — lööb Juhan vaid käega ja naeratab ainult üsna mõnusa ükskõiksusega. Tühja!

Ta veeretab ketast käte vahel. Esemel teadlik puudutus sõrmilt toob teda tagasi tegeliku elu juurde. Paraku, praegu pole Juhan Viiking veel muud kui väljakukoris-

taja, kes ei või unistada nikkelkäekellast, ammu siis veel kuldsest ajanäitajast. Tõsi, ta pidi ju proovima oma äsjast kogemust kettaheites.

Kramplikult vajuvad sõrmed ketta kehale. Tema õõtsutused toimuvad nagu julgemalt. Isegi pöörded näivad paremaina. Hop! Ketast lendab õhku nagu noor pardipoeg, kes ei jõua veel kaugele lennata ja omas nooruslikus olemuses vibrab abitult.

Uuesti algab Juhan Viiking. Ta tiirutab ja pöörleb. Seejuures ta näeb ainult ketast, sest selle läbi peab saabuma õnn. Tundub mingi ekstaasina, millesse „Sulevi“ vastne kojamees on süvenend oma telje ümber pööreldes...

Udusulgedest „sportlast“ eksitab kaks inimest, kes seisavad vaikselt vaatluses ja keda ta näeb. Juhan Viiking lakkab pöörlemast. Vaatab häbelikult maha, tundes silmapilkselt musklites oma voogava vere kuumust. Mida peab ta nüüd ütleva?

Preili Maie seisab sääli, naeratlev nagu ta ikka on, oma peigmehe külje kõrval. Peremehe kaunis tütar, nähes end märgatavat Juhan Viikingist, kes nagu ehmatas vaatamisest, astub nagu nimelt mõned sammud spordiriistade kuurinurgale lähemale. Pisut tasavägisi järgneb ka tema tulevase mehe kindlaim kandidaat, spordiseltside liidu pääsekretär härra magister Jaan Väljaäär. Väljakoristaja tunneb teda juba prillidest. Neid võib sageli näha „Sulevi“ tribüünil härra Presidendi mugava looži lähedal istumas ning vestlemas. Et nad sinna tahavad ka täna siirduda, seda ta kahjuks ei arvestand.

„Vabandage, et segame,“ naeratab preili oma kaunist naeratust. „Teate, Alma otsib teid taga nagu tikutulega. Ei kusagil... Ootab lõunale,“ sõnab ta sulavalt ja puudutab lokke käega, mille randmel sädeleb ilus käevõru.

Juhan Viiking ei tõsta silmi, kuid jaatab tasa. Jah, eks ta siis lähe, teades end oodatavat.

„Ega see sunniku riistapuu olegi nii lihtne käsitada. Eks ole tõsi, noormees?“ küsib nüüd peremehe tütre peig omakorda ja vaatab naeratades preili Maiele.

„Ei noh... Tähendab, esialgu na harinamata...“

Preili Maie puhkeb julgelt naerma. Mida ta ütles — „tähendab“? Kas väljakukoristaja ütles nii, kui jaa, siis on selle õilsa sõna laenanud preili isalt. Rumal eeskuju, mis tähendab, et see midagi ei tähenda. Algul, kui preili Maie vabandas segamise puhul, Juhan Viikingile jäi temast ütlemata hää mulje. Kuid viimase märkusega preili kaotab tema tundmises palju oma headusest. Siis näeb preili Maiet endiselt seismas ja teda vaatlemas, nagu poleks veel öeldud kõik, mida tahab.

„Miks ütlete teie „harinamata“, ütelge paremini,“ sõnab noor perenaine ootamatult.

Uus soojuselaine hoovab üle Juhan Viikingi õhetava näo ja häbist verevate põskede.

„Me puul kõneldas nii. Teil siin liinan muidugi tõistmuudu...“ kogeleb.

„Loobuge sellest,“ sõnab ka härra magister. „Võiksite paluda preilit, et annaks teile midagi lugemiseks. Uskuge, raamatu abiga suudate palju,“ ütleb ta tõsiselt.

Juhan Viiking jaatab jälle. Aga enesel valguvad higipiisad laubalt... On väga piinlik, kuna see päalinna kaunim preili Morss arvab nagu poleks tema üldse raamatuid lugend. Kui preilil on nüüd säärane arvamine Juhanist, siis tahab tingimata hakata raamatuid lugema.

Nad sammuvad lõbusalt eemale. Kuid see ei vähenda Juhan Viikingi häbitunnet ega tema eksitatud rahu. Nüüd naeravad, et väljakukoristaja tahab saada kuulsaks sportlaseks. Imestavad muidugi, kuidas võib olla suures kehas nii vähe jõudu ja tugevais kätes säärane

kohmetus, mis panevad ketta vibrates lendama nagu noore pardipoja.

Sügava pettumusega kogub väljakukoristaja spordiriistad, millised seisavad otsekui süüdlased maas jalgade ees. Temal polnuks seda piinlikkuse tunnet, kui poleks mõelnud sellest olematust kuldkellast... Nagu kiuste põevad tema pühamad tunded päävalu kummaliste kujutluste pingest. Kui nad nüüd taipavad, miks Juhan Viiking spordib ja mida kavatseb teha hõbekarikaga?

Korraga virutab ta jalaga kuulile ränga hoobi. Raske spordiriist veereb tõrkjalt ainult pisut nagu tuim loom. Virutab uue hoobi, nagu oleks ketas süüdi tema südame saladuste ilmsikstulekus. Ah võtaks...

Tõstab maast vasara, kuuli ja ketta. Viib esemed kuuri, kuhu need langevad kolksudes vastu laudpõrandat. Vaatab neile niisuguse pilguga nagu jätaks isa jumalaga oma lapsi, kes lahkuvad temast. Kui palju elulisi ja isegi elutuid sõpru kohtab sageli enese läheduses inimene. Nad teevad vaid haiget südamele, need armastusväärsed lähedased, sest nad on ülikallid ja ometi lahutab neid sinust mingi takistus, mis seisab kui keeld kahe tungleva poole vahel. Juhan Viiking armastab neid spordiriistu, millistega mängis väljakul, aga... Tema ei saa neid kasutada, kõrvaltvaatajate „rõõmuks“. Sport on temale ajaviite rõõmuks, aga tema ei taha pääle enda rõõmustada kedagi. Ei soovi ennast näidata. Kahjuks „Sulevi“ väljak asetseb keset linna kui unustamatu tallermaa.

Nende mõtetega ärkab hetkeks tema südamejanu Mäesepa vaikuse järele. Muidugi ootab pererahvas oma sulast lõunale. Kuid „sulane“ on säärane isukas, kes ei haara leiva järele, kui hinges kiperdab rahutus. Selle asemel, et siirduda einelaua kööki, teadmata miks — Juhan Viiking sammub üsna kuuri varju. Siit ei nähta teda härra Presidendi looži juurest, ei mujalt tribüünilt ega

väljakult. Selles veendumuses ta istub hoone alusmüüri servale ja tema näoilme muutub üha rahulikumaks.

Ometi ta on pettund. Toetudes oma jõule lootis heita vasarat ennenähtamatusse kaugusse. Tegelikult selgus, et kerge vaevaga ei või teenida kuulsust ega raha. Kas ka sportlaseks peab õppima nagu igal teisel alal? Kes teda õpetab? Haarab kätega pääd ja jääb kauaks mõtetesse otsekui muistne Kalevipoeg enne Soome teekonda.

Mida toob säärane mõtlemine? Järgmisel minutil võtab saapad jalast, hüppab püsti ja vaatab ringi. Siin kuuri taga on ta õnneks täiesti üksi. Kui prooviks õige hüpata kaugust? Otsustatud!

Ei vabastu rõivaist, see oleks rumalus. Ta pole mõni valgeis pükstes vabrikandipoeg, kes ei tea isegi õieti — kas edvistab oma musklitega või spordib. Mis takistuseks võivad näiteks olla rõivad hüppajale? Kui jaa, miks siis maksetakse palka meestele, kes asuvad rõivais töö juurde. Ta naeratab.

Valib kiiresti sobiva koha. Tõmbab puupulgaga selge kriipsu rohtund maa kamarasse. Valmis. Vaatab veel kord ringi ja siis taganeb ning timbib hoojooksuks jalgadega nagu pani tähele maavõistlustel.

Ei või ütelda, et raske keha tõuseks kergelt õhku. Raskelt tõuseb, veel rautsatavamalt langeb. Kuuritagune kõva pind otse põntsub pingutatud maandumisel. Seejuures tõmbuvad tema käed koomiliselt konksu ja näoilme moondub.

„Tähendab, et jõudu, jõudu,“ kuulduv härra Morsi häätahtlik hääl kusagilt. „Teie kohe nii hoolega ametis, et ei hooli lõunasöögist ega...“

Juhan Viiking otsib hirmunud pilguga ringi. Soo, nüüd ta märkab. Üsna tema ees, mingit keldrikorra

ruumi valgustaval väiksel aknal naeratab peremehe lihav nägu. Kes võis seda arvata?

Väljakukoristaja lööb käega, sest mida muud oskab ta veel...

„Ega sellest midägi vällä ei tule, ma niisante... Mina ei ole kargleja inemine. Pruuvse ainult...“

„Eh-ee... Tähendab, õieti öeldud: eestlane pole kargaja, hüppaja ega keksija inimene,“ naeratab peremees, mõeldes kõrgus- ja kaugushüppeile ning tõkkejooksule. „No-jah, minge siis lõunale.“

„Eks lää kah. Aga see hüppamine om kõige rassem. Tähendab... Raskuste vinnamine ja rinnutsi rõhumine om meie meeste käen pallu kergem.“

Juhan Viiking läheb. Ta tunneb nüüd nälga mõeldes täna esimest korda toidule. Köögis sõitleb teda Alma. Mida tühja need noormehed jandavad spordiga. Palju toredam on istuda tütarlapsega kinos... Sööja jaatab, nagu mõtleks ka tema nii.

Varsti lonkab ka peremees kööki. Käis keldris vaatamas... Ta istub mõnuga ja süütab paberossi. Vaatab korraks Juhanile ja Almale naeratab. Omal niisugune nägu nagu peaks ütleva midagi, mida ei või jätta kõnelemata. Peab siis nagu endamisi aru ja algab:

„Mäletan, kui olin ise nii härra Viikingi taoline tubli noor merikaru. Kus oli rassimise lusti. Aeg oli tollal eriti kehv. Kuberneril silmade all sai asutatud „Jõustiku Klubi“, üks neid rahvuslikke salaorganisatsioone, mille olemasolu ei sallitud, kuid austati just Lurichi pärast. Üksikult püüti ja hulgana jõuti edasi; kahejalaga seistes kindlamini ajavaimus kui praegu. Paraku!“

„See Luuri oli ikka üks koletis küll, et teda isegi kuberner kartis,“ arvab Alma.

„Oi, oi! Igal ajal oma pailaps. Lurich'it kardeti nagu

praegu armastatakse Palusalu't. Eks need kaks meest ja mõni muugi ole teinud eestlasist surematud maadlejad."

Härra Morss jutustab üha tõusva vaimustusega. Teda kuulatakse hoolega. Isegi Juhan Viiking kuulab huviga vihjeid spordi ajaloost, mis võivad saada kasulikuks temalegi.

Võib-olla kuuleb mõni neist alles esmakordselt, et niivõrd kui eestlane on tugev raskejõustikus on ta nõrk kergejõustikus. Kergejõustikuga ja jalgpallis ollakse nagu mingi vandealune, millest ei näi olevat vabanemist. Seda kinnitasid ju soome-ugrilaste viimased mängud. Aga!?

Matile mahasurumisest ja raskuste vinnamistest üksi on vähe. See on ikkagi ühel jalal seismine. Tublil eestlasel on aga kaks kindlat jalga ja taibukas pää. Teadagi, mida härra Morss arvab tähendamissõna all — pää!

„Ja kes teab, mis on ikka olnud meile kergejõustiku komistuskiviks? Kes arvab?“ küsib peremees ja tema kare hääl vaikib ootuses.

„Mis sa tead umbes arvata. Ega ole olnud ka õigeid õpetajaid, kes oleksid südamega juures,“ leiab kokk.

„Tähendab, ega seegi vale pole. Aga noh, kes avastab tõe?“

Keegi ei tea. Härra Morss ütleb seda neile, avaldades lauseid erilise rõhuga. Korterite kriis! Juba Lurich'ist alates puuduvad tarvilised ruumid treeninguks. Nii polevat see igatahes näiteks Soomes ega Ungaris. Mis me unistame korralikest klubiruumest, moodsaist sportlaskohvikuist, kui puudub tavaline vesila. Külalised pesevad kraani all silmi, kas ei ole piinlik?

„Valitsus pidi ju ehitama spordipalee, mis oleks moodsaim Balti riikides.“

„Tähendab, kas nüüd niipea veel... Igatahes maadlejate julged võidud Berliinis aastal 1936 viisid projekti kinnitamisele. Ma ütlesin omal ajal Toomaselegi: päälinn ei

saa seda lossi, kui meil ei kasva häid odamehi, kettaheitjaid, jalgpallilõvisid ja teisi kergejõustiku suurusi. Kes ostab sülelapsele fraki? Olen veendund, tähendab, kui meie kergejõustik kunagi võidutseb, siis asutakse kinnitatud projekti järele ehitama rahvuslikku suurhoonet.“

Projekt kujutab tervet sportlaste asulat, mille keskpunktiks oleks palee. Kivist ja klaasist spordipaleed ümbritseksid praktilises korrapäras moodsad väljakud, ringteed, basseinid. Päähoone fassaad kujutaks hiiglaslike püstkülikute harmoneeruvat kompleksi, mis meenab aukohta õhule ja valgusele. Kava kohaselt oleks inimene kutsutud liiklema avarusis, sest avarus kasvatab suuri. Palee projektis on ette nähtud hotellitoad, võimlad, basseinid, saalid, rõivastusruumid ja teised. Paremas tiivas asetseksid einelaud, köök, söögisaalid. Vasak tiib hõlmaks klubiruumid, malesalongid, loengusaalid ja ruumid raamatukogule.

Härra Morss peatub pikemalt einelaua raamatukogu ruumide kujutlusel. Einelaud, see on püha paik, sest teadlik toitlustus kasvatab jõudu. Väike pole ka raamatukogu tähtsus tulevases spordipalees.

„Tähendab, seni on olnud „see ühel jalalgi seisev“ keha tugevam vaimu jõust. Ainult meie sportlaste viga seisab tihti selles, et tahetakse ruttu, nii ütelda üleöö saada kuulsaks. Olgu kas või kolmeks päevaks. Ettevalmistuseta inimene läheb jooksma viit kilomeetrit. Tähendab, nii tapetakse ainult tervist ja võidupärjaks jääb pettumus.“

„Härra peremees,“ sõnab kokk meeldida püüdes. „Teie ütlemine on täiesti õige. Kas Palusalu ja Neo vähe vaeva nägid? Paraku! Ja siis alles tulid kullaga nii, et terve linn aina elas ja põles, aga... Egas need pole ka raamatud, kus inimene aina viriseb. Aga või ta vale on — virisejaid vaigistatakse rahadega, sportlased ei saa pea-

varju. Ennem siis, tõega, noorte jaoks spordipalee, kui tuhat kogu jaburdust ja teine tuhat restorane, kohvikuid, salaseltse.“

„Sellele kirjutan alati alla!“ kinnitab härra Morss vaimustuses. „Lurich oli alati ütelnud: inimene, kes ei spordi, on haige. Ja nüüd ütelge mulle, miks on meie sportlased võitnud hulkade imetluse, mida ei saa ütelda sulemeeste kohta üldiselt? Tähendab, pole ime, et teie seda ei tea. Meie vaimurüütliid endi närvilisuses armastavad sageli seda va' viinuskit, ja... Aga sportlane on alati karske, sest vastasel korral ta pole üldse sportlane. Ja kumb jumal on enam austatud Olümpose mäel ja Maarjamaal, kas purjus või kaine? Kas virisejad või naeratajad? Ei, ajalugu ei vaja reklaami. Valituiks jäävad sügavad, suured ja terved, ainult need omadused vaimustasid rahvaid, sest nad olid — ilusad! Nõrk libiseb tagasi Olümpose mäelt, väiklane jääb suurte varju, vaatamata, kuidas ta ka ei tõukaks teist.“

Härra Morsil on tuju, kui leidub kuulajaid. Tema väiteid ei peeta alati õigeiks, kuid vaigitakse jonniga pärast, sest need pole ka ümberlükatavad. Siis aga esitab Alma peremehele küsimuse, mis röövib selle tuju arvatavasti mõneks ajaks.

„Nüüd ütles peremees küll õige valusaid sõnu ka noorhärja Toomase kohta. Kas tema oli siis see purjus jumal Berliini olümpia mängudel?“ sõnab tüdruk julgelt ja vaatab vilksti söömist lõpetavale väljakukoristajale.

„Mõh...“ ühmab härra Morss ainult ja vaatab maha.

„Jah, veider on inimese õnn,“ sõnab kokk endamisi. „Ühel lihtsalt ei vea. Teine inimene võib anda väljakutse kogu maailmale. Ja seejuures ta polegi diktaator!“

Peremehe hääl kuulub nüüd üpris vaiksena. Jah, eks temagi paindu varem tähendatud sõnaseaduste alla.

Libises olümpiamäelt alla oma ja osalt ka isa süü läbi. Tubakat armastas kahjuks ja . . . plikad ei andnud temale ka just rahu. Toomase peapuuduseks jääb — süstemaatilise treeningu puudumine. See on õieti isa süü, nimelt järelvalve osas. Kui tegi, siis robistas. Olümpial ei tehta nalja! Sää! võib kas võita või kaotada, kaotada vormiliselt seda, mis sisuliselt juba oli kaotatud.

Härra Morss kastab taskurätiga põski.

Toomasel polnud kehalist vastupidavust. Muidugi on see pärivuse küsimus. Kuna ta oli osav seltskonna inimene, siis oskas tõmmata enesele tähelepanu. Kutsus vaimud välja, kuid ei suutnud neid toita. Rahvas pettus temale pandud lootustes. Oli loomulik tee — sõit onu juurde Argentiinasse. Põgenes võõrsile kui kurjategija, kellel polnud siin enam sõpru . . .

Härra Morss lõpetab, võtab kepi ja tõuseb sellele toetudes. Jätab ütlemata maisema ideeosa oma poja minevikust. Ei lausu sõnagi, et Toomas Morsil oli sportlasena oma selge siht, mida püüdis taotella. Võitjana oleks temale pakutud treeneri koht või oleks saanud abijuhutajaks uuele spordipaleele. Tema ise oleks jätkand senist tegevust sootuks parimais tingimuses. Ah, see kõik näis nii ilusana ja purunes ometi nagu klaas.

Nüüd ta läheb. Juhan Viiking ja kööginaised vaatavad temale järele pisut kurvalt. Lubab minna tegema mõningaid korraldusi homseks, sest homme toimub „Sulevi“ väljakul erakorraline sündmus. Suur sündmus!

Viies ring.

Päike helendab hommikutaevas. Juhan Viiking hingab täiel rinnal karget õhku ja astub einelaua trepilt alla. Taas ilmub nähtavale ka kelner Aavo Suursalu, kes oma

suursuguses frakis näib otsekui mingi Attika noore vürstina. Küllap ta nii meeldib preilidele, sest pisut aega hiljem sammub trepile ka einelaua noor perenaine. Väljakukoristaja ei vaata küll avalikult nende poole, kuid märkab ometi, kuidas preili Maie on nii kuidagi rahutu, sõnarahke, kena.

Juhan Viiking kavatseb seada korra jalule spordiriistade kuuris. Nad peavad veenduma, et uus väljakukoristaja oskab korda luua, tunneb kõike ning teab. Ta pole veel õieti oma tööga alanudki, sääl ilmub keegi härra, kes nimetab end „Tulekandjate“ esimeheks. Portfelliga isand on kübarata ja Juhan Viiking märkab imestusega tema mustis juustes lumivalget salku, nagu oleks see sinna eraldi pistetud. Niisugust Apise lauku pole ta varem näinud inimese laubal.

„Mida te siin siblite, kui tribüünid seisavad pühkimata? Täna lubate meile niisugust asja. See on ju kuulmatu, et just täna pole mulle üle antud korrastatud väljakut. Täna...“ rõhutab valge juuksetukaga härra.

Toibund esialgsest kohmetusest, Juhan Viiking sõnab aeglaselt:

„Ei noh, ma pühi tribüüni õkva ärä... Aga palus teedä, härrad — mis täämpä siss om?“

„Seda küsite veel teie — väljakukoristaja! Terve linn on ärevuses, isegi terve rahvas ja teie... Tema ei tea midagi, no mida teie siis lõpuks teate?“ Selle ütelnud sammub härra esimees minema.

Juhan Viiking aimab midagi erakordset. Ta otsib ruttu luua ja teised tarvilised abinõud. Nägi väga hästi, et peremees tõmbas „Sulevi“ väljaku masti isesugused punasekirjud lipud. Kuid sellest on vähe teadmiseks, mis täna siis õieti tulemas on? Viimasel ajal on ta väga palju tegelnud endaga, unustades kõik kõrvalseisvad küsimused.

Võib-olla on ta kuulnudki, kuid unustand. Asi hakkab huvitama.

Kell kaksteistkümme saab Juhan Viiking teada — neegrid on saabund päälinna! Kell viis algab jalgpalli-võistlus Ameerika kohvipruunide ja Eesti kahvanägude vahel. See on täpselt aeg, mil tema peab peerust korviga rändama pagari juurde.

Juhan Viiking satub nagu segadusse. Luud hüpleb tema käes. Ise peab aru, mõtleb ja kavatseb. Neegrid? Neid imeinimesi tahab ta näha. Lõpetab tribüünide pühkimise otse täiskäiguga.

Jookseb kööki õhetava põsi, otsib Almat. Selle leidnud, noormees jutustab vaimustusega, mis on juhtumas kell viis. Alma ei näi panevat seda uudist miskiks. Siis tuletab väljakukoristaja tüdrukule meelde — eks soovind ta kunagi kinnoviimist. Kui preili Alma on nõus minema tema eest pagari juurde, siis ta võib olla kindel, õhtul istub tema Juhani seltsis.

Tüdruk naeratab ja nõustub kergelt. Noormees satub jätkama pooleliolevaid ülesandeid. Sensatsioon!

Valge ja pruun rass astuvad tuleproovile „Sulevi“ väljakul, nimelt kell viis. Kumb inimtõug saab täna teljeks, mille ümber keerleb pall, või milline pool jääb tõeliseks tahmanäoks sellel katsel? Põhjamaiste inimeste asjalik iseloom juhitakse kokku lõunamaa tulega. Näib?

Igatahes sensatsioon! Kell neli on müüdud „Sulevi“ väljak välja viimse kohani. Einelauaruumides pole ainustki vaba tooli. Ka vaikusele pole siin kohta. Veetakse kihla ja lüüakse käsi. Vaimustatakse. Noorus vestleb valjult ja vanurid lõkendavad näost. Üsna raugad, kelle südamed löövad juba täislöökide vahele pooltoone, tellivad kanget kohvi, suhkruta. Kuulavad noorte tuisupäist vestlust ja naeratavad; sest ega nad endid ise näe...

Neid teenib Aavo Suursalu, kärmas kui Ateena tuvikeste talitaja. Omas mõttes plaanitseb temagi nagu sala-kaval Perikles, kes pidi nägema kõike, mis muistsel Olümpisel oli huvitavat.

Kahju, et ainult ükskord elus⁶ on inimene noor. Selle parima ea kestel evitakse julgeid mõtteid, vaprust ja kehailu. Selles mõttes kogunevad B-klassi meeskonna liikmed viimseni. Nad peavad nägema, mida suudab A-klassi meeskond täna pakkuda oma paremast? Kui meie parim meeskond on asjatult pilland energiat, siis ilmneb see võistlustel samuti kui nende laiskus. Laisk toob ükskord vabanduse, teinekord võib-olla kuuldakse seda... siis ometi kaob noorus. Treening pole väsinuid suutnud muuta kuldseiks ja nad veerevad pronksina igavikku. Siis astuvad B-klassi parimad pioneerid asemele... Ja kõigil on selge, haldjad vihkasid nõrku, ega lasknud neid olümpia surematute hulka.

Jumalaid ei peta keegi. Targaks saadakse elust enesest õppides. Rahvahulgast võrsujad teavad väga hästi, et sündides pole keegi sangar. Kangelaseks saadakse oma elujõu otstarbekohasel rakendamisel. Siin maksavad karsked elukombed kallimat kui kusagil mujal. Olümpi jumalad teavad: kes naudiskeles raiskab oma noore elu, põlates treeningu vaeva, ei saa sädemeks sporditaevas. Isegi allilma jumal Hades ja vanad sortsid pidasid pühaks olümpia seadusi. Hoidsid suitsuvingu eest, ei pidanud naudinguid elumahlade arvel, sest tahtsid jääda igavesti noorteks, sitkeiks, rõõmsaiks.

Nagu ikka, nii tullakse ka täna üheksakümneks minutiks vaatama ja imetlema neid, kes oma pühadusi on pidanud. Mis kellelgi on õilist, seda ei saa ta varjata. Aga mis kellelgi äpardub, seda püüab ta vabandada. Naeratakse!

„Jaan! Ma tahan — istume siia. Siit näeb väga hästi,“

sõnab preili Maie, kes valib omale koha nagu nimelt Aavo Suursalu lähiskonda, kus istub ka Juhan Viiking.

„Palun sind, Maie — meil on ometi esimesed kohad. Miks sa siis siia?“

„Jaan? Mulle meeldib siin, noh . . .“

Vanemad inimesed publikus piirduvad kulund mõtte-terakesiga. Noored pillavad lööklauseid, naeravad, soeta-avad tutvusi. Kõikjal näib võistluse elevust. Kõikjal näib täna seisvat vastamisi kaks kontrastset poolt, valge ja must. Näib?

Ka jalgpalli meeste seas on üksikuid, kes mängivad ainult mängimise pärast. Neis ei leidu südamevere tah-
te jõudu. Nad ei pinguta endid, vaid mängivad nagu oleks aega küll ja nagu säiliks nende noorus igavesti. Teised on liigselt kannatamatud oma indiviidi kujunemisel. Mis täna ei õnnestu, sellesse nad homme ei usu. Vaesed rahu-
tud hinged! Ja ikka jõutakse nende üksikuteni, kes usu-
vad endisse. Nad saavad oma püsivusega meeskonna
hingeks nagu võib diplomaatide ajalugu märkida väheseid
oma lehekülgedele.

Eelseisev võistlus on õieti võistlus valge ja musta kultuuri loojate vahel. Nobeduses kardetav must mees-
kond. Väle ürgloomus, kuid ainult väle. Nad on oma
mänguande omandanud otseselt looduselt. Troopika isa-
isadelt pärandatud rahutu tundelikkusega lähevad neeg-
rid mõistliku valge rassi vastu. Tõde on: kellel pole õnneks
olla massiliselt tark, need on eranditult kärsitud ja seega
„juhuslikult“ jõulised. Täna peavad kalliks õpinguid lii-
vas jooksvailt jaanalindudelt, boa salalikkust ja tiigri nobe-
dust. Säärase loomastikuga maa eksootiline olevus koh-
tub jalgpallis kaine koduloomastiku inimesega. Jääkül-
m mõistus, puine muskulatuur ja karule omane rahu peab
pandama täna kõrve päikese alla . . . Ühel pool kindel rahu-
uslik riigikord, — rahu; teisel pool isamaatus, — rahu-

tus. Hool ja hoolimatus! Eks see ole sügavaim võistluse sisu.

Ilmuvad võistlusi jälgima endiste olümpiaadide veteraanid ja „Jõustiku“ liikmed. Rahvahulgast tuntakse nad ära ja peagi müriseb lühidalt tugev aplaus. Kui palju kordi pole nad vaimustand kodu- ja välismaa publikut. Sammuvad rahulikult kui auväärased külalised, kes teavad ausa võistluse suure sõna tähendust. Nemad on moodustanud spordiajaloo ja seega saanud rahva uhkuseks.

Samal ajal ilmuvad neegrid hanemarsis väljakule. Rivistuvad tsentrumi joonele. Orkester mängib Ameerika rahvushümni, mida kuulatakse püsti seistes.

„Ütle, Jaan, miks neegreile mängitakse Ameerika inglaste hümn?“ küsib preili Maie Aavo Suursalule kuuldavalt.

„Neegrite hümn, hm? Peaksin vaatama leksikonist, kas seesugust on üldse olemas.“

„Vaesekesed,“ rõhutab preili Morss ja kohendab oma alumiiniumivärvilist kleiti. Tema naeratavad silmad vaatavad seejuures paremale, kus istuvad Suursalu ja Viiking nagu Taara templis.

„Kui üksikud! Justkui maailma küljest lahti lõigatud. Ah, mul on kahju neist!“

Aavo Suursalu ei vaata kuhugile mujale kui enese ette väljakule. Küll ta juba preili ütlosti kuuleb, seda võib märgata tema ripsmete sagedasemast liikumisest iga kaksimõistes üteldud lause puhul. Kuid tähelepanuosaline istub „omas vaikeses ükskõiksuses“. Preili Maiel näib olevat oma kelneriga õige pisut tegemist nagu selle teisega, kes istub tema vasakul käel. Ei ta unusta väljakutki, kus algavad just võistlused.

Mart Soosoru mängib kaasa. Ta osutub parempoolseks sisemiseks tormajaks. Ei ole ju spordiala, kus tema sugused mehed poleksid liikvel. Ikka esimestena igal

pool nagu Kalev Kangas kergejõustikus. On aga igatsus loorberite järele!

„Juurde, Mart! Kanguta kera, võta ära musta mehe käest.“

„Meie mehed esinevad südikalt,“ sõnab härra magister õrnalt oma daamile. „Kuid doktor Meremaa ei ole kõige parem väravavaht.“

„Ma ei ole enam nende poolt. Ära mulle neist räägi, Jaanike! minu poolehoid kuulub nüüd neile, kellel pole hümnigi... Vaesekesed, üksikud...“

Jaan vaatab Maiele. Mis juttu ta räägib? Alati suur rahvuslane — ja täna? Nii hajameelne teine... ning pilguga ikka nii rahutu ja kleidi ning lakkide pärast ärev. See kõik teeb Jaanile ainult nalja. Kui härra magister esitab selle kohta oma preilile kerge märkuse — Maie ainult naeratab elavalt. Kas võistlus ka tribüünil, nagu võistlus väljakul?

Jätkub äge pallimäng, millise jalgadesiblimise töid ajaviitelõbuks inglased, prantslased ja itaallased XIX sajandil. Vabariigi esimesil eluaastail, ühe tuhande üheksasaja kahekümnendal, olime sellest tõvest nakatatud niivõrd, et meie meeskonda võidi tunnustada rahvusvaheliseks. Täna kahekümnendal mail võistlevad juba meie lapsed „metslastega“, kellest isad rääkisid legende kui inimsööjaist. Imelik, neegrite juuksed on haruldaselt lühikesed ja krussis. Nende laubad on madalad kui Korea litterkivikesed. Nende pundund huuled meenutavad kaktuselehti ja valged silmad tumedas näos tunduvad kui õlipuu õied öös. Valge publiku tähelepanu võidab eriti pikim ja lühim neeger. Väledad tormajad! Lühim neeger viib palli valgete värava karistusruumi ette, hoides seda osavasti laveerides jalgade vahel. Lühim söödab palli pikajalgsele kaaslasele, kes siblib kui väle sisalik ümber

hüpleva putuka. Nagu kogemata saab tema kurjale kavatsusele takistuseks valge paremkaitsja. Vile.

„Out!“ piiksub lühim neeger ja ta silmad välguvad.
„Väljää, and out!“

„Viska välja!“

„Soosoru!“ Juba hüüavad neegridki tema nime.

Mart Soosoru püüab palli, triblab sellega õnnelikult esimesest mustade tormajast mööda. Näib? Kuid samas murdub valge mäng, pikim neegertormaja võtab palli ja sõidab tuulekiirusel uuesti valgete värava ette. Naksab jalalöök. Mats! Samal silmapilgul nähakse valgete värava vahti kõhuli pallil... Kinni püüdis! Publik hingab kergendatult. Väravavaht naeratab helgelt kui talvehommiku päike ja lööb palli väljakule kõige külmema rahuga. Üldiselt näib, et valged püüavad vältida vigu, kuid sellejuures kaotavad palju väleduses... Mida mõistlikumaks nad muutuvad, seda unisemaks jäävad. Mustad ilmutavad hoolimatust ega unusta hetkekski valvsat nobedust.

Mart Soosorul õnnestub risti-rästi põigeldes viia palli mustade väravasse. Jätkub äge jalgade müdin. Väravas seisev neeger liigub erksalt kui madu valmis hüppeks. Naksab tugev jalalöök. Pall lendab üle poole platsi tagasi. Neeger sooritab uhke vastuvõtu päälöögiga. Juba on mustist lühim juures kui Columbia pikne. Ta laveerib vasakult kahe valge vahelt osavasti läbi. Takistus. Löök. Pikim teeb haruldaselt keerulise kurve ja läheneb väravale. Mart Soosoru jookseb ette. Neeger triblab. Soosoru omakorda. Neeger... Soosoru... Naks!

Jälle küünitab valgete väravavaht. Helge naeratus. Väljalöök.

„Halfbacks!“ piiksub pikim.

„Kudruste! Siia... Juurde!“

„Backs! Backs!“ hüüavad mustad ärevalt.

Valged on higised ja kahjatsevad. Rahutu pall hüp-

leb ikka enam Eesti värava suunas. Võistluse elevus jälle valgete poolel. Korraga söötab neegreist pikim palli lühimale. Selle saanud, ta laveerib üsna värava ette. Moment on ohtlik. Samal silmapilgul Kaarel Kosse tõukab, kuid väga ebaõnnelikult. Vile.

„Corner, corner!“ hüüab pikim.

„Väravaht, ole valvel! Karistuslöök!“

„Jaa — jaa — penalty!“ rõõmustab lühim.

Must mees sööstab keraga vahekohtunikust määratud kohale, üksteistkümmend meetrit valgete väravast. Kõik sportlased liiguvad rahutult. Mart Soosoru teeb püüdeks kõik mis võimalik. Naksub temperamentselt tugev löök.

Püüe ebaõnnestub. Väravavaht haarab silmapilkselt... Sops. Pall veereb vaikselt väravast tagasi. Valgete väravavaht kõhatab ja katsub häbelikult oma kindaid. Esi-mene poolaeg lõpeb 1 : 0 mustade kasuks.

Ah, oleks ta säääl väravas pisut ülevamalt poolt püüdnud... Ah, oluksid Kosse ja Soosoru nobedamad — palju oleks võinud teha. Meie mehed on nagu viisakad võõraste vastu. Et oh — las külalised võidavad!

Jalgpallimäng sisendab Aavo Suursalule erilist vaimustust. Tema tõsine ilme on näolt nagu pühitud. Veel praegu seisavad tema vaimusilma ees väravavahtide võrratud pallipüüded. Ei saa teisiti, peab sellest avaldama mõndagi Juhan Viikingile, keda seni ei arvestand.

„Kui juba olla sportlane, siis jalgpallimees,“ ütleb ta. „Võid jalaga tõugata kuidas tahad. Panid tähele lühima neegri painduvust. Mis on selle spordiala kõrval näiteks odavisk.“

„Ei noh... Ega tu hulgani sampslemine ka just suur tegu ole. Tallase jala ärä,“ arvab Juhan Viiking iseteadvalt. „Mulle miildis kos nii ütsinda saassi tegutsedä,“ lisab.

„Ja minule meeldib just vastupidiselt. Kollektivistlik sportimisviis on ometi kultuursem. Just kultuurrah-

vad olid esimesed, kes võtsid ühismängud varemini omaks."

Juhan Viiking ei poolda hulgani rabelemist. Ta lööb käega, kuna ei oska oma vastuväidet motiveerida. Temale meeldib lihtsalt ala, mis võimaldab sportida omaette, muud ei tea.

Aavo Suursalu nimetab Juhan Viikingit „äärmiseks indiviidiks“. Siis vaatab preili Maie poole paljutähendavalt.

Kas pole nähtud tütarlapsi, kes oma isasülle kiusates läheb säält varsti jälle maha, et ronida mujale. Niisugune on ka Juhan Viiking. Need on kerged inimesed, kes ei ole rahul millegagi. Ei ole nad üksi rõõmsad — ammu veel kahekesi!

Justkui tõmbest pöördub preili Maie pilk paremale. Kuulatab tähelepanelikult nagu kõlaks kusagilt muusika, mida tõeliselt pole.

„See on tore, et mustad poisid võidavad!“ hüüab preili Maie korraga. „Nii-kui-nii neil pole hümni... Kujuta ette, Jaan — oh kui üksikud nad on ja mahajäetud! Oh! Isegi inglise keelt peavad nad rääkima ja neil pole muud endi oma kui must nahk. Eks ju?“

„Seda küll, aga... Maie, tunned sa seda blond härrat säääl. Mul on tunne, et sa meeldid temale?“

„Millist? Ah soo — to säääl. See on ju meie kelner,“ ütleb ta nüüd üsna tasa. „Heldeke, miks ei peaks mina temale meeldima. Sa tead, et ma andestasin temale selle odaviske... Tead küll, et see on ju ainult viisakusest, kuid seesmiselt võib-olla vihkan teda,“ sõnab preili Maie, suutmata hoiduda naeratusest.

Ah nii! Jaan Väljaäär küsib oma daamilt tema teenri päritolu. Nii — ta arvab, et noor arst. Doktor Suursalu — ei ole magister Väljaäär säärast kuulnud. Ja miks ta siis teenib kelnerina? Kas tõesti on intelligentide tööpuu-

dus nii suur? Väga võimalik, et noormees on ainult üliõpilane. Otstarve pühendab kõik abinõud. Püüdlik!

„Usun, sul ei saa olema tema vastu midagi pääle ametlike kõneluste. Teiseks poleks see ka küllalt seltskondlik, nimelt minu suhtes,“ sõnab Jaan tasa.

„Mis sõprust!“ pahandab Maie. „Kuule, kas pole nii — kes ise tunneb oma viga, see kardab ka teist. Mis sa, kullake, õige mõtled minust? Nii armas kui sina ei ükski teine olla saa. Usu!“ sidistab tüdruk, ise naeratab.

„Aleksander Suur oli arvatavasti esimene, kes ütles oma õpetajale Aristotesele: Miks peaksin triumfeeruma uhke väepäälükuna kaunite kreeklannade ees, kui minu sõdurid oma lihtsuses on ometi võidukamad...“

Sellega sööstab magister oma tavalisse sõiduvette. Jutustab: tõsise kultuuri tunnuseks ei ole küllalt, kui ainult keha auks korraldatakse kõikjal triumfe. Tasakaalustatagu seda vahekorda, mis on õieti tõusva generatsiooni vaimukandjate pääülesandeks. Jeesus Kristus oli vastupidav matkaja ja teravmeelne kõnemees ainuisikus. Kui ta ütleb, et vaimust vaevatud on õndsad, siis tähendaks see otsekui Anna Haavat, kes annab kõik, mis tema hinges on ja jääb suureks. Konstantin Päts võis lõplikult reformeerida oma rahva riigi seetõttu, et tema tugeva eestlase kehas istub vaim, mis on väärt oma isanda muskleid. Tasakaalustatud keha ja vaimliste omadustega eestlast nähes, on tunne, et ta on edukas igal alal, mis tema teele juhtub.

Härra Väljaäär vaatab kella, siis pruudile ja jätkab.

Vanas Kreekas oli suhteliselt samapalju häid poeete kui oli atleete. Sellega võrreldes meie rahvas üldiselt on praegu kehakultuses ette jõudnud luuletajaist. Teaduse areenil allajäänud ühinevad gruppideks, et kujutada rahva elujõudu, mida nad ei tunne. Samuti leidub ka „pühapäeva- ja kohviku-sportlasi“, kellede isad teenivad näiliselt selleks, et nende memmepojad võiksid edvistada

spordiplatsil. Säärased edvistajad ei usu üldse enestesse, ega saavuta nad nii kärbssetapmistki. Süsteemitud indiividid! Omas laiskuses vihkavad nad pingutavat treeningut, mis neid vabastaks barbaarsusest. Nemad on aumehelikud tühipaljad sportlased nagu karkudele tõstetud kirjanikud, kes kardavad vaimse Herkulese vaeva meie proosa Prometheust vabastades ja kes usuvad, et reklaam viib neid kirjandusloosse.

Preili Maie peatab härra magistri hoogsat mõtte-
lendu faktilise märkuse esitamisega. Kuidas võib Jaan ise kui akadeemik omasuguseid nimetada „teaduse areenil allajäänuiks“ ja „Ülikooli hädavaresteks“? Kuid härra Väljaäär vastab lühidalt, et ka „Tartu peal“ on omad astmed olemas — mitte tarkus pole alati vaheseinteks, vaid — seisus ja kuuluvus. Preili Maie naeratab.

Vaheaeg kestab.

Tema kindel peigmees Jaan keerab ette esimese lause Olümpia mängude ajaloost. Preili Maie aimab juba kohutavat igavust ja peab ikka vestlejat pidurdama lõikava muigega. Pole siis ime, et tütarlapselik pilk kisub nagu magneedinõelaots põhja, see on — paremale.

Korraga sõnab preili Maie otsustavalt:

„Kuule, Jaan, sa peaksid minu vastu olema tõsisem. Nii kuidagi vaheldusrikkam, et ei teagi, millega võid üllatada. Tead, saada mulle ekspressiga suur, suur pakk! Ära pane mitte midagi sisse, ma ei taha midagi. Aga huvitav, arvad, et mis säääl võiks olla? Võtad lahti — mitte midagi pole sees. Eks ole naljakas?“

„Aga kallid — see oleks ju mõttetud, kui mitte lausa rumalus...“

„Kas spordiajalool on rohkem mõtet?“

On oodata mängu jätkamist, sest inimesed ruttavad einelauast tagasi. Säääl pälvib preili Morsi tähellepanu keegi kaunis noor daam. Vaadates omale istekohta, ta

hüüab korraga otse kiljudes Aavo Suursalu eesnimega. Milline kodune kohtumine, südamluk, sinatav. Madam istub kahe noormehe vahele. Noor daam ei lepi Aavo Suursalu suhtes ainult elava vestlusega, puhuti liibub oma kaunite käte ja särava näoga. Armastab?

„Maie, et sa nüüd mustade pooldajaks said, siis... Usu, sul läheb halvasti. Minu sõber täheteadlane ütleb: meie öö tähendab päiksepaistet kusagil mujal.“

„Hästi öeldud, Jaan! Mul läkski juba halvasti...“ ütleb preili Maie ridiküllil vaadates ja jätkab ruttu. „Arvan, et sinu sõber on sinust targem. Oh, mul on palav... Kuule, luba mulle üks kompek, sul on taskus.“

„Palun...“

Härra Väljaäär ei märka nähtavasti midagi. Kuid preili Maie endist sädelevat nägu on taband otsekui haigus, mis üha süveneb. Vaatab tihti tõsiselt paremale. Kohendab rahutult lokke. Jälle pisut paremale... Vastab Jaanile hajameelselt. Teatab, et ei taha enam istuda siin! Jääb siiski siia.

„Vana asi,“ sõnab eespoolseist ridadest keegi elatand härra. „Eks igaüks näe teise eksimusi... Ikka teine on nii ja nii — oleks võinud naa ja naa olla parem. Ennast jäetakse koguni kahesilma vahele...“

„Jaa-ah! Eks neegrid võidavad, see on kindel kohe.“

„Jaa, naa... Oldagu siis suurustamises teinekord targem.“

Preili Maie toetab hetkeks küünarnukid põlvile ja langetab pää käsile. Mäng jätkub. Naljakas, kuidas ta tõsine pilk eksib rohkem publikusse kui see oleks mõeldav väljaku suhtes, kus peetakse otsemalt lahingut. Vihased!

Neegertormaja söötab palli kiiremale kaaslasele. Varsti on lühim jaol. Ta triumfeerib osavasti läbi val-

gete keskpool- ja parempoolkaitseja. Valgete vasak kaitseja püüab teda takistada ohtlikus kavatsuses, kuid komistab ja kukub... Naks! Mustist lühim saab palli, mille ta viib momentselt valgete värava ette. Naks!

„Ah! Küll läheb meil sandiste. Ah...“

„Kas sisse löi?“

„Aga nagu mauhti kohe... Ah...“

Kõigil on selge, mustad ei võta valgeid enam tõsiselt. Minuteid valdab valget meeskonda lootusetus, loodus, väsimus. Kestvalt näib, valge väravavaht mängib kogu külalismeeskonna vastas, teised ainult dekooreerivad.

Kaarel Kosse söötab palli kõrges kaares Mart Soosorule, kes eestpoolt lähenevat neegrit jälgides laseb selle kergesti võtta. Jookseb siis asjatult mõne sammu tagasi. Seisatab... Kustus Kauste tormab tuulena pääle ja tal läheb korda pallivõtmise... Lööb selle keset väljakut ahnelt ootajate hulka. Siis avaneb jälle valgel võimalus pääseda neegertormajaist läbi. Lööb, kuid kahjuks kõrgelt. Mustade vasak kaitseja püüab palli päälöögiga. Veeretab väledalt. Jätnud seljataha kokkujoosnud valged, tal näib avanevat juhuslik suurvõimalus viia palli joonelt väravasse. Mats!

„Käsi! Käsi! hüüab Kustus Kauste vihaselt.

Vahekohtunik sirutab kaela. Vile!

„Goalkeeper! Goalkeeper!“

„Mis „kiipö“ sul on! Põruta, Soosoru!“

Mart Soosoru tõukab kui meeletu. Plauh! Neegrid karjuvad auti. Väljas! Mööda löi. Sissevisk. Neegrid saavad palli ja siblivad selle ümber kui kirglikud hullunud. Pall hüpleb jälle valgete värava ees. Mart Soosoru mängib jõuliselt kuid ebaõnnelikult. Kord õnnestub temal palliga jõuda mustanahaliste värava nurga kohta, kuid hetk enne löögimomenti on neegreist lühima jalg

palli taga. Õnneliku kassi sära silmis laveerib peenejalgne must valgete vasakpoolkaitsjast poolkaares mööda. Valgete keskpoolkaitsja triblab rahutult... Teist korda — see õnnestub hästi. Kuid siis kukub ta tõmmu mehe jalast külili ja jääb lamama...

„Toores mäng!“ hüütakse.

Vile. Kaarel Kossele „usaldatakse“ trahvilöök. Tsäuh! Neegrite väravavaht hüppab püüdeks, kusjuures võimleja keha paindub nobedalt. Käes! Kaaslased juubeldavad vaikselt rõõmus kuni uue väljalööginini.

Pall lendab üles kõrges ja kumeras kaares. Nagu välg on lühim jälle juures. Tema valged õlipuuõie silmad välguvad. Tema ümber kostab haaravate jalgade müdinat. Mart Soosoru hingeldab näiliselt ülejõu jooksmisest. Kaitsejal õnnestub palli päälöögiga anda üle mustade — Kaarel Kossele. Eestlane on piiratud. Jääb ainuke võimalus lüüa pall umbropsu keskele. Kuid siin teeb neegreist pikim kuumast verest tingitud vea ja püüab kogemata käega. Vile... „Surmalöök“! Pall lendab küll jõuliselt, kuid mõne sentimeetri võrra ülevalt-poolt mustade värava põikpuud. Ah!

„Oi, oi Aavo... Mul on kahju, et meie poisid kaotavad,“ kuulub vallatult daamilt. „Mida ütled, kallis?“

„Väga rumal — tõepoolest.“

„Koolivennas? Ah, aita mul hoida pöidlaid. Peaks nad ometi...“

Võib-olla suurest vaimustusest, mis arenend ärevu-seni, Aavo Suursalu tõstab oma käe noore daami randmele. Ent väljakul jätkub võistlus „musta“ ja „valge“ väravate vahel. Süveneb siblimine punktide püüuks. Publik vaikib elutu massina, mil nahkkuul ristleb vaheldumisi. Puhuti hingab vaip inimlõngadest, siis jälle ohkab, sellejärele kuidas on ärev seisukord, mis otsekui juhib publikut rahutute jalalöökide taktis.

Otsekohene palli „äravõtmine“ osutub valgeile saamatuks, mis muudab nende mängustiili. Nad sooritavad mitu õnnelikku „üleandmist“. Pall lendleb edasi-tagasi nagu haavatud nahkhiir.

Neegertormaja läheneb püütavale kui mängiv tüger hiirele. Ristleb osavasti läbi valgete kolmiku, kuid Kaarel Kosse katkestab tema suurepärase mängu. Nüüd „lidub“ ta rööbiti väljaku külgjoone sihil vastaste väravasse. Kuid lühim nõginägu on jälle juures, märkamata, kust ta tuli. Et vältida valge kardetavat nurgalööki, must sooritab ülinobeda kurve ja lööb palli väljakult välja. Keelu vile!

Käsu vile. Mart Soosoru hüppab ette ja pall pörkab vastu higist laupa. Annab hästi üle, kuid... Valgete vasaktormaja peab olukorra tõttu võtma midagi ette, sest „must võre“ tõmbub üha koomale. Silmapilkselt on pall Kustus Kauste valduses. Noormees osutub meeskonna parimaks triblajaks ja „lühima kaktuse“ sibamine kasina ümber „palava neeru“ ei tee teda õnnelikuks. Isegi märkamatult osav vale võte ei aita teda seekord.

„Jah, kui juba sport, siis ühismäng,“ sõnab Aavo Suursalu vaikselt vaimustuses.

„Eks ole, Aavo!“

„Näib?...“

Järgmisel silmapilgul lendab pall Kustus Kaustele lõuahaaki. Eestlane seisatab hetke. Uimane... Valged haaravad vihaselt. Selles rüsinas Mart Soosoru kukub kaks korda. Vaheldumisi püüavad teineteiselt palli „ülestüüa“ lühim neeger ja vihane Kaarel Kosse. Kosse sõidab... Ära... Neeger kihutab tagasi... Jälle veavad valged... Kaarel Kosse, neeger... Pikim must, Kustus Kauste... Lühim neeger sõidab, Mart Soosoru katkestab... Kahvanäod, neegrid... Lühim, Kosse... Soosoru, pikim...

Korraga pääseb Kaarel Kosse välja sellest „madelevast“ rühmast. Nurga takistusega ta jookseb otse mustade karistusruumi ette. Tõukab, kuid vastu rindu juurdejoosnud mustale. Vähem kui hetkeks jääb pall vaikselt veerema kahe sportlase vahele. Kuid tõukesekundil neegrite väravavaht, see eriliselt tursunud huultega noormees teeb instinktiivse püüdeliigutuse, olles arvestand valge jalaliikumise suunda. Ise vaatab oma tõmmu maskiga üles valge publiku poole ja naeratab.

Neegrid sütivad üha lõpuaja lähenemisega. Peavad silmas eriti Kaarel Kosset ja Mart Soosoru, kes ikka on toonud palli nende karistusruumi ette. Lühim sibab kui must koopanõid Kosse taga. Neeger sirutab jalga ja Kosse kangutab sammu. Kuid kahe rahvuse meeskonnad liiguvad võistlusvalmilt olukorrale. Korraga vaarub mustist lühim ja lendab maha.

Samal hetkel saab neegritest üks ääretormaja palli. Kuna valged olid kogunend lühima neegri ja Kaarel Kosse ümber, siis nüüd avaneb „kohvipruunil“ haruldane võimalus. Suundub kui nool nõrgalt kaitstud valgete väravasse.

„Sa Issake . . .“

„Naks!“

„Ah . . .“ oigab publik. „See lühima neegri siblimine oli ainult kombinatsioon.“

Kostab pikem vile. Mis? Kas lõpp? Ei tohiks olla, sest eestlased peaksid võitma, kuid . . . Vaikus valgete väravas on siiski lõputunnistuseks mustade võidule: kaks-null!

Kõikjal ilmneb kahjatsust nagu oleks valge tõug „Sulevi“ väljakul kompromiteeritud. Neegrite ürglooduslik omapära koos ameerikaliku elutempoga viis tõmmu rassi võidule edukate eestlaste üle. Põhjamaine kainus ei sobi mängijate omaduseks. Külm!

„Jaan, mind tüütab. Lähme, mis me veel...“

„Kuid sinu mustad ju võitsid, Maie.“

„Oh, ära räägi mulle neist...“

Preili Maie näeb väga hästi, et Aavo Suursalu jääb tribüünile istuma oma noore iludusega. Kuidas nad vestlevad nagu lapsed. Kindlasti peab noormehes leiduma midagi, millepärast on teine armunud. Ja just see „midagi“ teeb teda nagu kadedaks, kuna näib jäävat sellest eemale peaaegu oma truu kavaleri tõttu.

Hiljem istub Aavo Suursalu üksi einelauaesisel pingil. Kas unistab noormees ilusast tüdrukust või liiguvad tema kujutelus teised unelmad, kes võib arvata? Tõeliselt valmib tema tulevane vabaaja kasutamise kavand. Kõigepäält, mis temal puudub? Siis leiab, et töö-eesmärk, suur ja õilis eesmärk puudub temal, nagu kannatavad seda vaesust tuhanded Aavo Suursalud. See on tema negatiivne külg, millele peab vastukaaluks asetama toe. Aga millise?

Nüüd vist leidis Aavo Suursalu idee, sest liigutab ennast korraga elavalt. Kes ta on? Ikka on ta teenind ülespidamist kohtades, kus võis puutuda kokku mitmesuguste inimestega. Ta pole kunagi tahtnud olla üksi, omaette tegutseda, norutada.

Ilu ja õrnus suutsid teda vaimustada juba maast-madalast. Sõbralik seltskond meeldib temale veel tänapäev enam kui teaduse uurimine endaette või kunsti-
alasse süvenemine. Kollektiivne looming vaimustab Aavo Suursalu. Ta leidis selleks kinnitust just täna neegrite kooskõlastatud mängu vaadates. Kooliõde eksis, pidades teda tavaliseks jalgpallimängu vaatajaks. Ei, Aavo Suursalu pani neid omas mõttes jooksmas, püüdmas ja kaitsema. Organiseeris. Kes kõige lähemalt täitsid tema plaani, need olid neegrid. Aavo Suursalu ettearvestatud mõttekäikude teostajad vaimustasid teda kui loojat.

Kelner tõuseb istmelt. Näeb preili Maiet naeratavalt seismas avatud aknal. Ta ei lähene temale, kuigi teab ennast oodatavat. Jalutab koguni teises suunas, korraldades oma fantastilisi mõtteid, nagu looks mingit uut sportlikku mängu. Igatahes ta näib väitlevat mingi suure ülesandega, millest peaks selguma temale mingi kõrgeim eesmärk, mis seni näib olevat puudund. On need sportlikud plaanid? Või on see armastus?

Kuues ring.

Tänane päev on otsustav Aavo Suursalu elus. Ta peab tunnistama vanade eestlaste ütlust: iga algus on raske. Oma mõttes arvad ettevõtte õnnestuvat, kuid tegelikkuses põrkad kokku säärase pisiasjadega, mida ei võinud näha unes. Võtad vigade vältimiseks abiks leksikonid, ajaloo raamatud; uurid inimese hingeelu ja tema meeoleolu kõrvalmõjutusi ning satud sootuks ummikusse, kusjuures hakkad ennastki tublisti häbenema. Elu on lihtsalt keeruline!

Kui palju unetuid öid kulub „Sulevi“ kelneril Aavo Suursalul sootuks uue spordiala teooriale! Mõttes ja paberil läheb kõik üsna mahedalt, aga praktika müksab üsna toorelt otsekui jalaga ja ongi kõik segi. Oma rumalusest sidus Aavo Suursalu ise „oma suursündmuse“ kella külge. Nimelt siirdub ta ühel päeval „Tulekandjate“ esimehe kabinetti suurte uudistega... Härra Esimees, kuulunud ära leiduri seletused, naeratab. Tõuseb vaimustatult püsti, arvates seisvat spordiajaloolise sündmuse ja loova isiku ees. Uskumata!

Kuid tänane päev peab olema siiski erakordseim eelmisist. Aavo Suursalu seab väljakukorrastaja abiga üles tellinguid uue ristvõrkpalli ehk „fontaanse volleyballi“

mänguks. Nad kinnitavad kõrge posti külge kaks põikpuud ristamisi, milliste alt on mängijal võimalus läbi minna ülestõstetud käsil. Posti tippu asetavad nad lipu. Selles töös „leidur“ kannab lühikesi spordipükse, mis jätavad vabaks ta karvased jalad, kusjuures kuub kaela-sidemega, näib kummalisena nagu on tema „leutiski“. Vaadates postiotsas kurvalt norutavat lippu, tema higine nagu lõkendab ärevusest. Kuid ta ei naerata, pigem on nagu pisut murelik, käskiv, rahutu.

Juhan Viiking lööb naela nii, kuidas „meister“ soovib, lõikab saega täpselt ettetõmmatud joonte järele. Ta ei julge palju vastu vaielda, sest ega tea milline suur-sündmus võib tulla sellest „poisikesemängust“. Vaatab aina endamisi ja kaalutleb: kohe näha, et linnapoiss see Aavo, tsirkuse viguritele maias.

„Oless see kaadrevärk kaarusell, siss võiss timäga raha tiini, aga...“ sõnab Juhan Viiking aeglaselt.

„Rahaga lähed apteeki ja ostad omale sada grammi arusaamist,“ ütleb Aavo Suursalu pisut erutatult, sest ta ei kannata praegu mingit kriitikat, kuna see segab. „Kui täis mõistus on käes, siis muidugi tuled siia tagasi, eks ole?“

„Ei noh... Laadele tükib purjun pääga egäüits...“

Aavo Suursalu toimib asjalikult nagu poleks aegagi kuulata kaaslaste asjatuid ütlemisi. Tema juba ei loobu, tulgu kas või kogu linna rahvas siia naerma ja sõnu ütleva. Pigem määrab pikkade põikpuude alla kaks ringi, ühe sisemistele mängijatele ja teise suurema ringi äärmistele. Ümmargused kriidilapid nende ringide jaotusel peavad tähistama võrdse distantssi mängijaile, kellede arvu märgivad omakorda ristamisi asetatud põikpuude täisnurgad.

Aavo Suursalu seisatab hetkeks.

„Jah!“ sõnab kelner mõteldes ja vaikib üsna kauaks

enne kui lisab. „Suur, suur reform on sündimas võrkpalli ajaloos. Pane tähele, Juhan!“ ütleb ta kindlalt.

„Mina olen nisuke uskmata Toomas, kes seda asja algusen ei usu.“

„Sina?“ kordab Aavo Suursalu. „Sina oled, kas tead, kes sa õieti oled, va' Mäesepa suur poiss? Mina ütlen sulle — sa oled üks tubli põikpea! Kas on öeldud õieti?“ küsib „meister“ ristamisi asetatud põikpuu otsa alt.

Juhan Viiking ei pea seda õigeks. Ta vaatab sügava kurbusega auke väljaku tumedal ihul, millelt peab hiljem neid kustutama. Maapinna peab tasandama nii, nagu poleks siin eelmisel päeval peetud mingit laata. Ja kui saab märkuse halvasti tambitud lohkude pärast, kes siis pahandab Aavo Suursaluga? Kuid Juhan Viiking ei taha temale ütelda seda, mida praegu õieti mõtleb. Mässaku!

Aavo Suursalu ei ootagi Juhan Viikingilt sõnu, mildest tema arvates pole kasu. Toimib aina oma tahtmise kohaselt, nagu oleks ta mingi suur lavastaja, kellele allub kogu „Sulevi“ väljak vastava personaliga.

„Sina, „noor krahv“ Juhan Viiking, ei usu, et mina heidan kolikambrisse iganend volley, mis ühetuhande kaheksasaja üheksakümne viiendal aastal sai alguse Springfield'is. See on Põhja-Ameerikas. Eestit on see igav mäng vaevand kakskümmend aastat, aga mina aetan selle tüütava orjuse moodsaima „Suursalu fontaanse volleyballi“ mänguga.“ Seda ütleb ta nii tähtsalt, et Juhan Viiking tunneb silmapilkset aukartust.

„Kui sa kirjutad Ameerikade, et te laul om nüüd lauldu, siss ütle ka, et mina aviti sul tellingit üles panna. Vai sa ei taha üteldä ja salgad minu obi ärä?“

„Leidur“ vaatab ruttu „krahvile“, naeratab huumorist ja tõsidusest tingitud kõlal.

„Sa siis usud ka, et see asi läheb mul korda... Önd-

sad on need, kes usuvad — sest nemad saavad kõige rohkem näha rumaluse sisu," ütleb naeratades.

Juhan Viiking ei usu midagi. Aga mida võib ta jätta ka uskumata? On kuulnud, et suured leidurid algavad ka maast-madalast ja tõusevad tähtedeks taevasse. Ei tea tema uskuda, veel vähem mitte uskuda! Väljakukoristajat huvitab kõigepäält uue mängu sisu, mis peab olema küllalt väärtuslik, tõugates eelmist isegi troonilt.

Aavo Suursalu ei lase seda küsimust kaks korda esitada. Uue käsipalli mängu põhimõtteks on korrapärane kehategevus tasakaalustatult tähelepanuga, milliseid nõutakse mängijailt. Senise võrkpalli puuduseks oli ühekülsus — musklite liikuvus. Nüüd pannakse ka aju tööle, sest haritud inimene harrastab ka mõttepinget.

„Kas piäp meelen pidämä, mitu punkti egäüits saap?“

„Rumalus! See oli ka vanasti!“ sõnab Aavo Suursalu „tellingute“ ehitust lõpetades.

„Aga kuidas siss?“

Nüüd selgitab Aavo Suursalu nagu Vana-Kreeka filosoof, kes jutustab Apolloni sündimislugu võhikule. Ja Juhan Viiking kuulab teda huviga, nagu Poseidon kuulas mässava mere kohinat või kui Kalevipoeg, kes imestas Saarepiiga laulu.

Võib kujutada laiskust, mida võiks veel üldse olla, kui kaheteistkümne mängija kätte antakse korraga kuus palli. Need peavad seisma mängukorras õhus ja kõrvalt vaadatuna „mängijate pesa“ näib elava purskkaevuna.

Nõuab küllalt tähelepanu mängijate alatine liikuvus. Välimine vastupäeva ja sisemine päripäeva astuvate mängijate ringid vahetavad kohti endi vahel nagu muuseas sellele, mida nad iga pallitõuke järele peavad sooritama oma külгнаabriga. Tähelepanu kohtadega, suurim tähelepanu üldpallidele ja eriline tähelepanu isiklikule värvilisele pallile, on selle löbustuse mõtteks. Pääle selle

nõuab Aavo Suursalu mäng suurt osavust palli ülestõukavalt sõrmilt, kehalt rivikorras seismises ja mängukorras ettenähtud osa ristamisi asetatud põikpuilt. Viimaks kaas-mängijate tundmist, sest isikliku palli libisemine enda käes viib kümme punkti alla ja vastava ala vahekohtuniku käetõste pääle mängijad hüüavad kõnekooris nagu hoiatuseks eksija nime.

„Kes selle mängu õpib, see evib kõrget intelligentsi mängudes üldse. Eraelus pole kahtlustki säärase isiku harukordses tähelepanuvõimes,“ ütleb Aavo Suursalu.

„See see asi omgi,“ kohendab Juhan Viiking oma pääd, „niisugust madinat ei opi kätte inemine!“

„See ongi, et — niisugune volleyball pole mõeldud igäühe jaoks...“

Aavo Suursalu lakkab naeratamast, sest kaks sportlannat, kes kannavad rannamantleid, lähenevad vaikselt omavahelises kõneluses. Daamest esimene seisatab vaatlemiseks ja viimaks ka teine, kelle kaunis põlv paljastub tagasilangend mantlihõlmast.

„Sulevi“ kelneril on haruldast julgust paluda daame pallimängule, millist nad kahtlemata ei tunne. Ta esitab oma soovi nii meeldival, et sportlannad astuvad naeratades üha lähemale.

„Ja nüüd sina, Juhan — mine palu preili Morss! Palu teda ilusti — ühes võtta ka sõbranna, kes teda läks külastama. Ütle, et osa mängijaid on kohal, sest need daamid siin on nõus. Ole nobe!“ korraldab „leidur“.

Kuid „krahv“ ei lähe, ei liigu paigastki. Häbeneb kutsuda oma noort perenaist vaatama narrust.

„Ah, mine nüüd esi vast...“ toriseb väljakukoristaja ja hakkab pikkamisi minema.

„Jaa, kui preili Morss tuleb ka — oleme kohe nõus,“ teatab teine sportlanna elavalt.

Vaheaega kasutab Aavo Suursalu enese ja oma leiduse tutvustamiseks. Suurest vaimustusest asja vastu jooksevad tema sõnad mängureeglitest üsna voolavalt. Jutustab pisut kiirelt, mistõttu palju jääb selgusetuks ja lugupeetud daamid on sunnitud teda katkestama küsimustega. Kuid noormees ei ole kitsi kordaja. Daamid raputavad sageli päid ja naeratavad kahtlevalt. Siis juhib Aavo Suursalu oma esimesed mängijad põikpuude alla, andes neile kätte pallid.

„Kõrvalt vaadates,“ jätkab uue võrkpalli avastaja, „oleks terve mängijate grupp nagu korrapäraselt liikuma pandud kunstiteos. Ringide vahelduv liikumine, pallide ülespursked — eks ole tore?“ küsib.

„Seda küll,“ naeratab üks. „Aga andestage, härra — kuigi ma tean, et mängureeglid on nii ja nii, kuid... Ma ei mõista ometi, kuidas seda on võimalik mängida?“

Härra Suursalu arvates siin pole midagi mõistmatut. Peaasi kui alatakse julgelt pääle, ollakse vähegi tähelepanelik ja asi läheb.

„Oh, see on ju väga huvitav mäng! Minu arvates peaks seda oskama, preili Veeliis,“ ütleb teine pisut kahekülgselt.

Aavo Suursalu seisatub hetkeks. Kas on teine neist preili Veeliis — päälinnas väljaantava suurima ajalehe päätoimetaja tütar. Issa-pojuke? Kes võis seda arvata. Ja ise käitub nende juures nagu üsna tavaliste tüdrukutega. Ta ei palu otsekohe vabandust, kuid endist sõnade voolavust pidurdab nagu mingi takistus.

Noormees muutub rahutuks. Näeb kurbusega köögi-Alma ilmumist. Kuid, ei... Korruga seisatab Alma. Tõstab käe päikesevarjukuks ette, pöördub ümber ja sammub ruttavalt tagasi... Varsti näevad ootajad isegi härra Morssi vaatlemas trepil. Ja siis...

Preili Maie ja tema sõbranna ilmuvad. Nad naerata-

vad elavalt vesteldes. Lähenevad tellinguid silmitsedes ja heidavad ootajaile kiire pilgu.

„Tervist!“ hüüab preili Maie tuttavaile sportlannadele käsi sirutades.

Kuid tema sõbranna ei tervita, ei ulata kellelegi kätt, vaid sõnab, ilma et tema ülevoolavat rõõmu võiksid segada need inimesed siin või tellingud sääl.

„Mina lihtsalt ei viitsi küsida, mida see kaadervärk siin peab tähendama. Andestage mulle, minu daamid, kui tohin hakata kohe pihta. Ja palun, millisest otsast?“

„Asume siis täisnurkadesse... Ainult... nimelt „härä direktor“ ütleb: meid tegelasi olevat vähe,“ sõnab teine sportlanna.

Vallatud daamid ei võta seda küsimust arutlusele. Preili Veeliis seisab juba trikoos, olles ulatand froteemantli Aavo Suursalule. Preili Maie sõbranna kavatseb esineda oma kaunis tänavakleidis. Ta kohendab vaid oma heleblonde lokke. Sõbrannade kõnelusest temaga selgub, et veetlev preili pole keegi muu kui populaarne iluiskleja preili Jaak, kellele suvised lõbud pakuvad vähem huvitavat. Tema isa, poliitiline direktor, ei tegevat tütrele takistusi sportlikus karjääris. Sääraseid noori seltskonnadaame saab Aavo Suursalu näha oma uue mängu avamisel. Sellele ei mõtelnud tema. Võib-olla on see põhjuseks, et vaimustavalt jutukas „leidur“ muutub ikka enam sõnakehvaks kavaleriks.

Siis küsivad vallatud mängijad juhtnööre ja nende õpetaja vastab. Aga vastab halvasti. Ta püüab neid veenda iga järgneva äparduse järele. Seletab käte ja jalgadega, kogu hinge rakendab tegevusse, kuid...

Pallid pörkuvad tihedamini kokku, kui seda võis arvata. Mängijaid on vaevalt pool ettenähtud arvust, kuid segadus on selletagi kohutav. Juba ta võtab preili Veeliisi painduvad käsivarred oma kätte, et demonstreerida

korralikku pallitõstmist. Samal ajal jäävad teised neid vaatama. Preile Maie muigab korraks isegi paljutähendavalt. Kui Aavo Suursalu võtab jälle päätoimetaja tütre käed, märkab üldist pahameelt nende pilkenaerust. Aga küll õnnestub, kannatust!

Mida rohkem treener püüab neid kelmikesi lähendada uue mängu sisule, seda enam märkab — ta on kadunud... Enam ja enam tõmbub kelneri laup niiskeks, kuni kõikuv seisukord hävitab tema kavalerivõimed täielikult. Ei teki vaimustust!

Järsku viskab preili Jaak käest palli ja astub ristami asetatud põikpuude alt välja. Tema endist Pallas-Ateena frisuuri jäljendav moodne soeng on segi, puudutab neid nagu kahjutundega. Ütleb oma sõnad niisuguse sarkastilisusega, mis mõjuvad peaaegu vägevalt.

„Aitab!“ ütleb ta. „Ma ei süüdista kedagi, et olen tulnud tegema lollusi... Leian, on saabunud paras aeg lahkumiseks.“

„Palun teid...“ kogeleb Aavo Suursalu.

„Ah soo — tõsi, pean teid tänama, noormees!“ ütleb direktori tütar ja läheb.

Temaga ühes lahkub ka preili Maie, pisut tõsine, kuid mitte edevalt. Ainult preili Veeliis tänab mantli ulatamise eest. Ja tema naeratuses võib lugeda, et näitsik pole „suurele leidurile“ just väga kuri. Lähevad!

Aavo Suursalu vaatab hetkeks neile järele. Erakordselt väsinuna istub üksi oma põikpuude alla. Väheses puhkuses järele tajub isesugust meeltepetet. Viga ei seisa tema kavandis, küll asus seda täitma ebaspetsiaalsete jõududega. Ta pole ometi kellegi narr, kuid istub siin telgipuude all ometi kui see viimane põikpea.

Hüppab üles ja sööstab ristpuude otsesse. Prõks... praks... Ta on nii pahane, et võiks tappa vihase lõvi paljaste kätega. Kuid selle asemel kangutab maha posti,

mille ots kaevab lahti mitukümmend kilo väljaku mulla-pinnast. Rebestatud augu mustav suu jääb teda irvitama...

Ta kannab latiotsad ja posti väljakult, kogub pallid sülle ning sammub ära. Leiab Juhan Viikingi oma toast.

„Sa ei tulnud tagasi?“

„Es taha...“

„Jah...“ ütleb Aavo Suursalu lühidalt, jäädes mõtlevalt istuma.

Aavo Suursalu meeleolu on väga halb. Järelejäänud vaba pühapäeva pärastlõunase aja saadab oma toas mööda äärmises igavuses. Üks lootuse sädemeke vilgub siiski veel tema südame pimekambris. Võib-olla preili Veeliis?...

Kioskitesse jõuavad ajalehed ja „Sulevi“ kelner ruttab üht neist lunastama. Sirvides väljaannet ta peaaegu veendub enda isiku kohta käivate andmete puudumises. Kuid siis jäävad tema silmad kohalike teadete osas äratoodud väiksele ja kummalisele päälkirjale: „Ameerika neegrite järelkaja.“

Väikeses lõikes kirjeldatakse tublisti pilkavas toonis kellestki „uue võrkpalli leidurist“. Ei mainita küll leiduri nime, kuid tegusid seda jämedamalt. Nii et keegi oma ausal kutsealal ületöötand kelner, kes tahab pääseda spordiajaloo servale, on välja mõelnud nõnda nimetatud „Kihiseva sidrunisooda mängu“, milleks on ette nähtud iga mängija kümne sõrme jaoks pall ja hobune tellingute kohaletoimetamiseks. Igatahes äsjane tuleproov ei teinud „fontaanse volleyballi“ loojat siiski geeniuseks, kes pigem oli sunnitud kaotama mõned kraadid senisest lugupeetavusest. Kas noormees kavatseb müüa oma patenti ameeriklastele, on teadmata.

Ah, kui näävavalt mõjuvad need üksikud read. Aavo Suursalu selga oleks visatud nagu mingit kuuma vedelikku.

Ta jääb lõdvalt istuma, teadmata — kas tunneb piinlikust preilide Veeliisi, Jaaki, Morsi pärast või on masendatud uue mängu nurjumisest. Süütab juba kolmanda paberossi, nagu see midagi aitaks.

Ta ilmub vaikeses alanduses Juhan Viikingi juurde. Teine imestub... Nii südamlikuna pole väljakukoristaja veel näinud uhket kelnerit kui täna. Säärasena võidab ta kergesti Juhan Viikingi usalduse. Säärases lihtsameeluses muutub nende vahekord sõbralikumaks.

„On sul raha?“ küsib Aavo Suursalu lihtsalt.

„Mis siss om?“

„Klapime väikse konjaki, tead. Eks ole?“

Väljakukorrastaja ei nõustu kohe, kuid ei vaidle ka vastu. Kui Aavo Suursalu soovib „klappida ainult väikese konjaki“, siis ei hirmuta see kedagi. Aavo Suursalu tuletab nagu möönates Juhan Viikingile meelde tema äpardund esimesi katseid spordialal. Nii see ju oli? Täna on serveeritud samasisuline haputoit kelnerile. Mida peaksid tegema? Väike lõbustus kustutab mõtteist mure, mis pole sind veel mürgistand. Uinud esimese öö võib-olla rahutuses, teine on kindlasti parem, kolmas juba palju rahulikum... Nii?

Noormehed riietuvad rutates. Peagi kaovad nad „Sulevi“ väravate varju. Preili Maie, lugedes kassa ees raha, näeb juhuslikult läbi akna nende sõbralikku siirdumist linna. Haruldane üksmeel — mida peab sellest järeldama? Isale kassat üle andes tütar sõnab:

„Imelikud poisid need, keda sa siia palkasid. Täna tuli Juhan minu juurde, muheleb ja muheleb, nagu ei julgeks küsida, et tahab juturaamatut. Mina siis ütlesin — kuulge noormees, häbelikkus sobib mehele palju vähem kui julgus! Tema ei ütelnud selle pääle sõnagi,“ jutustab preili Maie nii nagu täpselt juhtus.

„Tähendab, Juhan on tubli poiss, kui ta raamatu

küsis ... Jaa, ega see leiutamine teistki halvemaks tee. Tähendab, kuigi nad on korralikud noormehed, sul ei pruugi anda kaugemaks sõpruseks põhjust, sest et ... kuna sul on omal ...“ ütleb isa nagu pisut vastutahtmist.

„Oh mine“ ... naeratab tütar kõlavalt ja kaua. Tähendab, isale see meeldib. Ta leiab tütrele oma paraja komplimendi: inimene läheb aasta vanemaks, kahe võrra targemaks. Eks ole tõsi? Jaani vastu ei saa nad keegi.

Maie põsed on tõmbund roosaks, nagu märkab isa. Säärasena tuletab ta temale jälle elavalt meelde nende ema, kes ka sageli naeris kõlavalt ja kaua. Ta ei ütle seda tütrele, vaid sirvib ainult paberrahasid oma jämedate sõrmede vahel nagu mõtleks aina ärile.

Siis jutustab Maie pisut Jaanist, aga ainult pisut. Kuigi ühel õhtul tuli hiljem koju, ta pole olnud seepärast paha tüdruk. Seekord jalutasid tõesti kauem, nimelt pildusid ühiselt kive merre. Lihtsalt niisama. Isal on õigus, Jaan on temale ikkagi kõige, kõige lähedasem — hoiab ja hellitab. Aga ta peab nentima tõika, et ... viimasel ajal ja ... üldse ... Ka Aavo on väga kena. Ta meeldib eriti preili Jaakile, kes pärast äpardund „uudismängu“ oli temale ütelnud: see noormees ise on selle leiduse kõige tähelepanu äratavam koht. Nii jutustab tütar Maie.

Jah, nii — just täpselt samuti vestles ka ema. Sageli tundide viisi. Küll oli temal tegemist teiste ütlustega, millised andis sõnasõnalt edasi ja ... ise vahetevahel muudkui naeris kõlavalt.

Kas Maie ütleb puhtsüdamlikult ära kõik, mida teab? Ei vist! Ka kadund ema jättis mõndagi ainult enese teada; ja mida ta varjas — selle üle just naeriski ise. Siis pärib isa tütrelt üht üsna tühist asja, mida ta varjab asjatult, kuna „see vigurdus“ on isal teada.

„Eks ole tõsi, et sa Maie teed mul vahetevahel niisuguseid vigureid, millest sinu armas ema ei osanud undki

näha. Te olite preili Jaakiga meeste rõivais ringi käinud... Jaa, tähendab, olite niiviisi viibinud duširuumis... teie sunnikud..."

„Mine ikka! Kes seda räägib, oh...“ Seda üteldes Maie punastub kõrvadeni, ise naerab nii valjult, et tema hääl muutub nagu luksuvaks. „Ja sina, isa — usud seda juttu. Kes seda rääkis, kuule?“

„Kes teda ikka rääkis... Eks ma ise tea. Vaata, et sa teinekord...“

Maie ei kuule isa sõnu pikemalt, vaid jookseb üles oma tuppa. Naeratab veel kaua. Kuna aeg osutub kaunis hiliseks, suleb akna. Istub diivanile, tõstab uuema moelehe põlvedele ja jääb nii kauaks. Oo, mida peaks ta enesele tingimata ostma... Viimaks peatub tema kujutelu armastusel, suurel ja ilusal armastusel. Tore sõna — kallistus! Kes mõtles nii kohase sõna? Kes mõtles üldse välja armastuse, suudluse ja kallistuse?

Selles suunas rändlevad unistaja mõtted. Ainult aeg ei mõtle minutite arvule. Pisukese käekella metalline süda tiksus õrnalt, õrnalt.

Preili Maie avab aeglaselt pluusi. Palju, palju lilli ja armastust on ta ikka ihanud. Neid ihkab ta väsimatult, nagu ihati Kalevi ja Linda päevil, Apolloni templites ja kaunitel mägedel...

Alt välisukselt kostab kellegi tasane, otsekui saladuslik koputus. Preili Maie oleks peaaegu kiljatand, kui keegi viskas liivateri aknale... Poisid muidugi, kes siis muud. Leidur ja krahv kahekesi. Saatjaiks Aavo ja Juhan — see on juba neljakesi. Tuuletallajad tulevad!

Enesele aru andmata, miks neil puudub võti, või kas nad selle kaotasid, jookseb ta vaikselt trepist alla. Võibolla ruttab noorperenaine seepärast, et poiste öösine tülitamine teda pahandab. Igatahes nad on auga teenind mõne tema karmi sõna. Niisugused!

Siis küsib preili Maie kaunis kurjalt, kuid ometi vaik-
selt, kes sääl uksekallal kolistavad. Olles teadlik, kes
nimelt seisavad väljas, ta laseb nimelt oodata.

Avab. Aavo Suursalu astub uksevähela ja jääb piida
najale seisma vaikselt kui tulp. Hämaruses võib teda
näha selgesti. Ta näib kahvatu. Lõhnab veinist — issake!
Ja ise julgeb veel päalegi naeratada. Õige tore!

„Kuhu see teine siis jäi?“

„Teie küsite, preili . . . Jah, kus on see teine? . . .“

„No kuhu ta siis jäi? Kuhu te ta jätsite?“

Kas Aavo Suursalu ei taha rääkida või pole ta selleks
võimeline? Seisab ainult ukse kõrval, ei tule sisse ega
lähe tagasi. Lükkab käega laubale langend juukse-
salke aeg-ajalt tagasi ja . . .

„Mitte mina pole „teie krahvi“ kadumises süüdi, preili.
Süüdi on see, kes tuli meile vastu . . .“

„Kes tuli teile vastu?“ pärib preili tungivalt.

„See, kes ikka tuleb vastu! Tuleb lihtsalt vastu ja
ongi vastas. Võtab Juhanil käe alt armsasti kinni ja . . .
ulatab teise käe naeratades minule. Ütleb: palun teid . . .
Mina siis vastasin: tänan — ei!“

„Et mul on kooliõde isegi, eks,“ jätkab preili Maie
tasase pilkenaeratusega.

Aavo Suursalu lepib ka sellega. Kuid lahke isik, kes
neile vastu tuleb, küsib õrnalt: kumb teist laulis nii ilusasti
nagu ei kunagi varem? Suursalu igatahes mitte, sest ta
ei oska seda „rasket“ viisi: Trulla-tii-rulla-rullalala . . .

Preili Maie surub hirmudes käed kõrvule. See polnud
siis . . . tänaval . . . Taevas, see oli politseinik, eks? Kas
Juhan viidi ära tänaval lärmitsemise pärast?

Aavo Suursalu vaikib ja läheneb oma noorele pere-
naisele, kes seisab hämaras esikus nagu valge vaim. Teine
jätkab: Sa vaatad ööpimedusse, ega näe muud kui paari
läikivaid saapaid, tõusvat rida „kroonu“ nööpe ja ametliku

mütsi metalläärast. Ja kõige selle otsas hele punkt, mis tähendab riigivappi, mille ees peab olema alandlik, sest selle kandjal on õigus käskida.

„Kuulge, see tuli puhtal kujul teie süü läbi...“

„Õieti teie pärast, vabandage — poiss on armunud...“

„No kuulge...“

Preili Maie vastuvaidluses tundub enam etteheidet kui kahjatsust. Paras! Las' poiss saab õpetada. Nii-kui-nii on oma elus maksnud vähe kooliraha. Sellele mõeldes preili Maie tunneb Aavo Suursalu käsi oma pihal. Kunas ta lähenes? Puudutus on niivõrd hell, et temal on raske seista selle vastu. Kuulaku ometi... Kuid noormees ei lähe edasi ega tagasi.

Pigem jätkab jutustust. Tundmatu isand ei käskinud neid minna koju, vaid kiitis aina laulu, nagu kiideti kunagi Aavo Suursalu kangelaslikku odaviset. Jaa-jaa, kiitis veel kord ilusat häält ning palus „poja“ enda poole kohvile. Neid sõnu lausudes Aavo Suursalu põsk puudutab preili Maie nägu, mida ta on unustand kõrvale hoidmast. Selles on vist süüdi noormehe vaiksed ja julged sõnad. Kuid korraga juhtub nii, et kelner tõstab oma noore perenaise kui käsipalli üles. Tõstab veel kord üles ja laseb maha — mitte rohkem.

„Kas olete elumees? Ütelge, palun, miks te joote? Kas nii meeldite väga kooliõele või? Minule? Ei ilmaski! Tahaksin ainult teada, mis vaevab alaliselt teid, et seisate tööajal tihti sügavais mõtteis?“

„Kallis inimene, teie küsite — mis vaevab mind südame soppideni? Võib-olla pole mul elus olnud õnne,“ lausub ta tõsinedes.

„Milles pole teil olnud õnne?“ päris vaikne hääლ paluvalt.

Mingi taltsutamatu sisejõu tõukest noormees tõmbab tüdruku enesele. On pime, ei nähta suud ega silmi, kuid

seda mõjuvamalt tuntakse neid. Esimene suudlus sündis nii taktiliselt, et poleks mõtet heita seda ülikaunist hetke eneselt.

Oli vaid teesklus — Aavo Suursalu pole purjus. Ta seisab sirgelt ja vabandavalt ning näib täiesti kainena. Kuidas ta seda võib?

Nad taganevad. Ometi varsti liibuvad jälle noorusejõu taltsutamatus armsuses. Unustavad Juhani ja tema pisieksimuse tänavakorra vastu. Kuid neid endid pole unustatud. Järgmisel hetkel kostavad sammud. Isa!

Maie lipsab oma tuppa kui väle hiir. Isa sammub järele aluspesus nagu valge vaim.

„Oled siin,“ naeratab ta. „Tähendab, kes on siis sääl vööruses?“

„Võib-olla nemad — poisid vist. Avasin neile ukse...“

„Soo... Tähendab, ma mõtlesin... Hää küll — ma mõtlesin, et...“ lahkub isa pobinal.

Ka Maie „peab mõtlema“ sügavamalt vanema sõnule. Isa on nii kartlik, elutundmine teeb teda selliseks. Ta ei väljenda kunagi oma tõekspidamisi käratseva pasunaga. Sõnab ainult kahtlaste kohtade kohta: hm! Nüüd tütar mõtleb sellele.

Kui imelikud on noored mehed! Kui puudulikud? Mida ühel pole, seda omab teine. Sa jalutad pargis ja näed palju ühesuguseid sirgeid puid. Hakkad neid vaatlema üksikult, siis alles märkad erinevusi. Kes ütleski: on loodusen oleman vaid suurepäraseid äpardusi! Nii kuidas Aavo Suursalu suudleb, nii oskab ainult tema. Nii kuidas tema räägib, nii huvitavalt ei oska vist keegi teine. Milline hinge ülendav, värskendav jõud hoovas üle tema puudutavate käte. Ah, see hetk oli kosutav...

Veel kaua mõtiskleb preili Maie oma kaugemaist ja lähimaist elamusist. Teeb otsuseid ja kustutab vastuoksusi. Ja mida rohkem ta „kirjutab“ ning „kustutab“ oma „mõt-

teid“, seda enam küll „täieneb“ tervikuks, kuid ka „väsib“ oma rahutuses.

Uni tuleb kui uksest ja aknast. Jagab end siia ja sinna. Aga osa, mille uneingel poetab siia, see sisaldab unenägude pilte, mis on mingid katkendid õnnerikkuse ja nukruse segust, mis määratud magavale preili Maiele.

Suveöö on lühike. Varsti koidab helge hommikupäike, kui ikka enam ja enam läheneb sinava taeva punasele suule. Preili Maie virgub. Haarab oma uue kleidi, teadmata — kelle pärast õieti ehib end.

Seitsmes ring.

Varajasel hommikul vabaneb Juhan Viiking kongist. Nördinult sammub ta üle raekoja platsi. Arvab vastutuli-
jaid muigavat, seega nad võib-olla teavad tema rumalaist seiklusist. Lööb pilgu inimeste ees alla ja põikleb kõrvale. Kuid poisi hinges kõneleb vaikset keelt suur joovastus vabadusest. See jõud on tugevam „koduste“ arvatavast pahandusest, mis teda ootab.

Ühe vaateakna ees seisatades kõhkleb noormees. Ei lähe koju, ei julge ilmuda preili Maie silmade ette. Ja sammudes alla ranna suunas tajub jälle kosutavat ilutunnet, mille tingib vabadus.

Juhan Viiking jalutab „Ranna“ staadioni eest läbi. Oh, kuis piinab teda häbi! Kuid üleval mastis lehvib lipp vaikselt hommikutuules, muretu ja unine. Ta seisatab sissekäigu all. Kostab treenivate sportlaste hüüdeid, ergutussõnu ja puhuti nende õpetajate vile signaale.

Lärmitsemise pärast pogrist lahti lastud noormees istub vaikselt tribüünile. Kuulatab elurõõmsate naeratusi ja muutub üpris tõsiseks. Aga päike pää kohal valgustab norutaja kahvatuid põski. Sää! eemal vanas par-

gis kohisevad vahtrad nagu sosistaksid, et Juhan on jälle vaba. Kuuleb midagi „puhtast“ kõrgushüppest. Näeb õrnaluist noormeest taganemas jooksuhooks. Hüpe. See õnnestub, sest lattu ei lenda hüppajale järele nagu algajate juures tavaline ja nagu viskaks keegi kepiga. Kajab kaaslaste kiitus: „Kalevil“ olevat veel mehi! Hüppele asub järgmine. Tema soorituse kriitilisemal silmapilgul näib, kui võiks see üliosav sportlane hetke otse lamada seliti ristlatil, käed ülal. Ülihiilgav hüpe!

Juhan Viikingi vaimustumisest ununeb tema nukrus. Kui palju kiitust selle väikese hüppe eest! Ka temast peaks saama midagi, vähemalt hüppaja. Kuulsaks peab saama Juhan Viiking, kes näitaks kodustele häid hüppeid. Just vastupidi tänastele uudistele, rahvas loeks karistustedaannete kohal temast ilusat ja hääd. Vana vaher kohiseb jällegi ja päike puistab endiselt heledat valgust ning Juhan on jälle vaba. Küll jõuab kord aeg, kui ükski sportlane ei julge Mäesepa perepoega pilgata ja isegi politseinik ei paneks laulu pärast kätt tema õlale.

Keegi heidab ketast. Ese lendab kõrgelt ja langeb kaugemale võimsas ulatuses. Ei ole äpardusi, on vaid ülihääd heited.

„Nii! Ole alati meheks. Julge ja võitmatu!“ kuuleb Juhan.

„Järgmine... Vennas, astu tulle ja ära noruta!“

„Ka ma piä üitskõrd saama!“ mõtleb Juhan Viiking otsekui valuliselt. „Ma piä ka üitskõrd! Aga sii kuradi Aavo — linna vurle. Jätse minnu sulipoisse sekkä ja läits esi ära... Ääh,“ mõtleb ta kodukeeli.

See mida Juhan järgmisena näeb, ähvardab halvata tema südametegevust. Peaaegu viie meetri kõrguselt püstpuudele asetatud latti pidas ta mingiks väravamärgiks. Eksis. Sää! jookseb sportlane „selle tellingu“

poole, käes tohutu teivas, Hopp! „Värava“ all teeb teibamees õõtseliigutuse. Oo kui kiirelt see toimub temal! Sooritab oma sitkete käsivarte jõul tõmbe, nagu tõstaks iseennast piki teivast üles. Sportlase painduv keha lendab ristlatile, pöördub õhus näoga mahajäänud teiba poole ja langeb jalad ees mullale. Mats!

Juhan Viiking väristab pääd. Tunneb hinges nagu tuuletõmbust ja kehas värinat. Naudingu mõjust erutatud noormees lahkub staadionilt. Ei suuda uskuda, et äsjanähtu olnuks ilmsi. Tajub otsekui kadedusega seda küündimatut vahemaad sportlaste võimete ja enese võimetuse vahel. Eks ta istu siin kui putukas liipril ja temast kihutab üle kiirrong. Eks ta ole näinud ilu võlu ja jõu mängu ning ise ei või rohkem kui ainult imetella. Kodu aida ukse ees Juhan Viiking pildus kahepuudast kaalupommi — see polnud tõesti midagi. Ainult toorest jõudu näitas teistele, ainult „toorest rumalust“. Ja just see teeb talle haiget. Juba üsna lapsena armastas ta looduse jõudude ilu: jääpraksumist, piksehääle validust, puu murdumist mingi sala jõu nägematu käe läbi, mis igal kevadel külvab Mäeseпа Tagakaasiku lehis; metsaaluse puistab lilledega, marjadega, seentega...

Ta sammub piki randa edasi, kusjuures kerge mere- tuul saadab teda. Seisatab, et ütelda midagi otsekui lo- hutuseks oma mälestustele, mis näivad talle järgivat. Ei ole inimest, kes suudaks end päevapäält lahti kiskuda oma kodumulla mälestustest. Sa kuuled linna müra ja samas arvad kuulvat Tagakaasiku lehtede kahinat. Vaa- tad ringi, näed vaid üksikuid puid kui elutuid olendeid, mis lõhnavad bensinist. Kuuled mere oigavat kohinat, mis sind lapsena esimesel nägemisel oleks sundinud nut- ma...

Juhan oli esimene poiss külas, kuid siin ei vist seits- meski. Siis juba olla... Ah, ta ei mõtle sellest!

Meenuvad Mäesepa suvised vabad hommikud. Lau-päeva-õhtune saun, millele järgneb tavaliselt pitspall. Meenub too ümmarapõskne tüdruk, kellelt võttis siidsalli mälestuseks ja ... mäletab „arveid õiendavat“ maadlust rehepeksu ajal vend Kaarliga ... Üle kõige kosutab teda täna vaikne mälestus Tagakaasiku suvihommikuist. Nüüd on ta siin ning on vaba.

Siis juhtus, et peeti see kodune kohus, kus otsustati Mäesepa tulevane peremees, kelleks sai vanem vend Kaarel. Järgnes Juhani mehine tüli isaga ülekohtu pärast. Kuid nii suure kaotajana kui täna pole ta end varem tundnud. Meenub politseijaoskonna arestitoa niiske põrand ja Juhani meel härdub. Ainult tema praegune vabaduse-tunne nagu sunnib unustama seda kirjut minevikku.

Jälle mast ja lehviv lipp selle tipus. See tähistab ujulat, kus tegutsetakse ja kuhu võõrastele on keelatud sisse astuda. Juhan Viiking ei lähe sinna. Ometi näeb eemaltki, mis tehakse veeväljal. Osavad sukeldajad ronivad tohutu kõrge hüppetorni tippu, kust pilluvad endid merre nagu mängides. Ka siin äpardumise korral kaaslased vaikivad nagu karistuseks ja aplodeerivad tugevasti võidukaile.

Sääl ujub keegi sportlane kaugele merele nagu tahaks ületada Soome lahte. Ka Juhan Viiking on hää ujuja, kuid mitte meresügavuste kohal. Tema pole oma eluea kestes veel kunagi ujunud meres, kus käivad lained kõrgelt ja vesi on soolane. Võib-olla tänasest „seesmisest segadusest“ Juhanit haarab korraga jonnakas tahe näidata neile sääl korralikku ujumiskiirust. Tehnikat! Rannaveer on vaikne kui mahajäetud plaaz. Siin, pisut eemal ujulast, Juhan Viiking riietub lahti ja tõstab rõivad ilupeenra kõrvale. Ah, siin on ta neist küllalt kaugel — sööstab laineisse ja ujub kui mees, kes tunneb end veel kodusena. Aa, juba pöörduvad ujulaesisel seisjate

silmnäod... Peagi on ta võitnud ujula rahva tähelepanu ja võib karastatuna ujuda randa.

„Hurraa...“ hüütakse isegi korra temale. „Hurraa!“ See on tõepoolest temale.

„Ma piä ka üitskõrd...“

„Ah-aa! Noormees, kas teie ei näe, et siin on suplemine keelatud. Kuidas on teie nimi?“ küsib lähenev politseipatrull.

Alastunud Juhan Viiking tardub kui kivine skulptuurteos, mis asetatud siia ilupeenarde juurde iluasjaks. Tõsi küll, tema ei pannud tähele, vabandust, härrad! Tema on einelauapidaja Morsi sugulane. Töötab praegu spordiselts „Tulekandjate“ väljakul ja...

Karmilt kästakse tal ruttu riietuda. Siis jaoskonda! Kuid ei, politseinik olles kuulnud „Tulekandjate“ nime-tust, jääb nagu kõhklema. Kas ta on tõesti „Sulevi“ väljakult? Kui nii, siis mingi Juhan Viiking koju ja pidagu meeles — suples esimest ja viimast korda oma elus siin ausamba kohal meres! Eksinu lubab seda ruttu. Täna politseinikku vähemalt kümme korda, kuni kaob ilupuude varju. Seisatab. Mis oleks teda võinud jälle tabada? Aga näe, ainus sõna päästis! See sõna on „Tulekandjad“. Milline austus ja lugupidamine peab olema inimestel selle organisatsiooni vastu, mida ka tema tunneb. Jaa, nüüd on Juhan Viiking vaba ja pole ka üksi...

Mingis sügavas piinlikkusetundes astub Juhan Viiking viimaks einelaua kööki. Teretab vaikselt ja suitsetatud häälepaelad annavad häälele kähiseva kõrvaltooni...

Preili Eda puhkeb Juhan Viikingit nähes pilkavalt naerma. Peagi on tüdruk viinud sõna einelauda. Vaatama ilmujaist preili Maie on tõsine, kuid seda iroonilistem näib Aavo Suursalu kahvanägu. Tema noor pereinaine osutub ometi nii taktiliseks ja kõnetab väljaku-

koristajat, nagu oleks see jäänud pisut liiga kauaks magama. On ta haige, et nii kahvatu? Kuid Aavo Suursalu irvitus on erutav, mis paneb Juhan Viikingi tunded mässama.

„Kuidas siis elad, sõber?“

„Sina, liina vurle — mina ei ole sinu sõber! Sa vedäsit minnu kõrtsepiti... Kuulse kui ma tiipääl laulse... näit, kui ta tull — mis sas es hoiata! Vurle!“

„Ega sa ole laps, keda veetakse kättpidi. Pead maksuma trahvi, et õpiksid tundma elu.“

Aavo Suursalu ütleb seda vaikselt vist piinlikkusest temale üteldud kõvade sõnade pärast. Kuid näib, et preili Maie arvamine ühtub tema omaga. See puudutab Juhan Viikingit, kes võiks praegu poetada pisaraid kergelt nagu küps viljapää teri. Ta vaikib ometi sügavasti nagu tige loom.

Ainult hiljem, kui väljakukoristaja toob puid kööki ja preili Maie seisab keedetud munadega puhvetisse viival uktsel, poiss läheneb andekspaluja ilmel. Tõsi, ta ütles kelnerile vurle, mida ei võta tagasi. Kui keegi viib teise restoranist — siis on tema kohuseks hoolitseda kaaslase eest, eks ole? Aga politsei tulekul Aavo Suursalu põgeneb nagu varas. Ons see õiglane sõbra käitumisviis?

„Mina pole kellegi poolt,“ sõnab preili Maie järsult nagu peaks ta tingimata olema erapooletu. „Aga siin ma süüdistan ainult teid. Kui teil muud ajaviidet pole kui kõrts ja suits — siis ei maksaks küll maailma õhku hingata!“ Seda ütleb käskijanna liiga teravalt.

„Viin, suits ja pudikeel,“ täiendab köögiteenija Alma vihavaenlane, kelle mees on ka suur joodik. „Kui rahast lahti, siis muidugi kahju. Eks ma tea küll!“

„Kõige hullem teile selles loos on politseiteadete ilmumine ajalehtedes,“ sõnab preili Maie.

Ajalehele ei mõelnud Juhan Viiking. Kas on see

võimalik? Kuidas ta salaja unistas kuulsaks tegevaist teadetest ja nüüd korraga juhtub kõik vastupidi. Kui isal kodus jääb kogemata vahele mõni rida ajalehest, siis harilikult Mäeseпа naabrimees Jaaniste Märt on terane neid kohti silmas pidama. Ja mida nad Juhanist nüüd kuulevad, selle üle naeravad oma küla tüdrukud, tuttavad, sugulased...

Juhan Viiking ei suuda enam vastu seista kiusa-kaile tundmusile. Tõstab tühje limonaadikorve sahvrisse ja omal pruunid põsed aina läigivad... Nii töötab ta kaua, morn ja häbelik.

Preili Maie pole rumal. Küllap tema terane silm näeb Juhan Viikingi niiskeid silmalauge. Võib-olla peab seda enese süüks. Millegi-pärast seisatab korraks Juhani ees naeratavana nagu ta ikka oskab olla. Kas härra Viiking ei taha maitseda üht apelsini? See on paremaist sortidest. Kuid väljakukoristaja tõrjub viisakalt — oh mis nüüd tema pärast... Omal tal aga kangesti hää meel, et lahke preili Maie pakub temale apelsini just köögirahva nähes. Suur tänu!

Inimese meeoleolu on muutlik nagu meri, mille pale oleneb tuulest. Hiljem ametikohuste täitmisel Juhan Viiking pühib ja seisatab. Ärgu naergu nad teda! Võib-olla kord koguneb temale raha, millega võib hakata vürts-poodnikuks. Ostab raadio, mida kuulab puhkepäevil lebades isandana diivanil. Soetab raamatuid ja paar uut ülikonda. Lugemisest tüdinuna kõnnib pikki Pirita kallast nagu kunagi härra. Küllastab venda Mäesepal, ulatab uhkelt käe ning Kaarel seisab võõrastavalt tema ees...

Aavo Suursalu taoliste meestega ta siis ei räägigi. Võtab abikaasaks kauni tüdruku jõukast perekonnast. Kui ilus on siis! Kui armsasti nad hoiavad teine-teist. Ei tülitse — ainult armastavad! Ei ole mõjuvamat puh-

kust hingele kui armastus, mis varjab neid nagu tohutu kõrge mägi. Ilus on siis elada ja tunda end õnnelikuna keset võidutsevat elu. Oo!

See unistus toidab „Sulevi“ väljakukoristajat õhtuni, mil ollakse sunnitud kutsuma teda sööma. Ta istub lauakese juures vastamisi kelneriga. Mõlemad söövad oma toitu vaikides. Ainult kokk veeretab pliidi juures sõnu.

„Homme siis... näib, keda väänatakse jälle selja pääle nii, et ei mäleta oma nime. Räägitakse, et türgi maadleja olevat nii jäme, et meie mehed ei suuda ümbert kinni võtta. No mina ütlen — maha põrutavad nad sellegi siin! Aga kuidas tema siis nii tugev? On ta rasvas, vast koguni lõigatud mees, või nii...“ Seda öeldes meeskokk naerab oma naiseliku häälega ja tema punakad põselotid värisevad.

Noormeeste tähelepanu pöördub kööki ilmuvale peremehele. Õhtust, jah! Härra Morss seisatab kepile toetudes ja Juhan Viiking aimab tema mõtteid. Kuid ei. Peremees räägib mõndagi, kuid mitte väljakukoristaja äpardusest. Ka tema huvi näib köitvat homsed maadlused.

„Teie, Viiking, mis ma pidin ütlemagi? Tähendab, homme pärast lõunat tuleb viia korvitäis kooke ja mõned pudelid puuviljajooki teatrimajasse maadlejaile. Tuleb võib-olla käia paar korda, ega sääraseid mehed vähe tarvita.“

„Ei noh... küll ma jõua!“ Nii vastab Juhan Viiking ruttu ja rõõmsalt, sest peremees ei räägi temaga pikemalt.

Peremees pöördub kelnerile.

„Härra Suursalu, teie asjas, teate — ma rääkisin esimehega. Tema oli väga nõus,“ ütleb peremees päämõtet nagu varjates.

Juhan Viiking sammub välja. Õhtu on kergelt tuuline kuid soe. Liikumine tänavail on tunduvalt raugend.

Taevas näib tinakarvaline. Ometi pole väljakukoristajal rahu, sest ta ei tea, milliseid soodustusi käis peremees nõudmas kaaslasele, keda peab paremaks, keda härratab. Soosik!

Juhan Viiking istub tribüüniservale, vaatab üles ja puudutab aeg-ajalt oma kurba nägu. Arvab kuulvat lehtede kerget kahinat. Tuuleiil! Tuul oli tema lapsepõlve sõber, kuid siin jääb tema puudutus kuidagi võõrapäraseks ega lohuta nii nagu Tagakaasikus. Selles teadmises muutub noormees kurvaks. Tahaks nagu nutta...

Kui ta viimaks tõuseb, mälestused nagu jääksid istmele maha. Sirutab uimast pääd õlgade kohal nagu pahaselt. Kas on ta kellegi mees, kui norutab! Kunagi oli aeg, kui rebis Jaaniste Märdi toakatusesele, mis varjas tema kaht magavat tütart, raske harkadra. Terve küla naeris. ... Aga näe, linnas ei oska kohaneda. Ei!

„Sulevi“ väljaku ümbrus on pime ja vaikne nagu koppel, kui Juhan Viiking siirdub tuppa. Aavo Suursalul põleb voodi kohal väike öölamp punase paberi peidus. Aeg-ajalt kostab pööratavate raamatulehtede vaikset kahinat. Siis jääb hetkeks üsna rahulikuks, kuni kostab lugeja sügav hingepuhe.

Juhan Viiking heidab voodile, jätab lambi põlema ja jääb siis nagu nõutuks. Olles mõelnud preili Maie sõnadele, mida päeva jooksul temalt kuulnud, võtab lauakeselt avatud raamatu. Tõsi, nende preilile meeldib kirja-keele kõnelemine. Süvenend ikka enam lehekülgedesse, Juhan Viikingil pole kahju lõhkuda „oma iganend kodukeelt“. Kuid peab tunnistama vastase sitkust. Loeb ja kordab. Mõtleb. Ometi ei anna alla.

Hommikul ärgates Juhan Viiking leiab end päälis-pükstes maganuna. Lamp põleb ikka veel õhtusest

ajast... Raamat on vajund käest seinapoolsesse külge, lehed sorakili. Kuulatab kõrvaltuppa. Vaikus!

Aavo Suursalu magab rahulike hingamissõõmega. Väljakukoristaja tõuseb voodilt. Riietub vaikselt ja peseb hoolikalt näo, nagu tahaks saada igaveseks puhtaks. Kam-mib hoolikalt juuksed ülepää. Korraldab kaelasideme ja puhastab küüned. Nii!

Ruttab väljakule oma igahommikuse töö juurde. Haarab luua. Kiirus ja korralikkus on saanud täielikult tema põhimõtteks. Nii rabeleb töömees vestiväel mitu tulusat tundi, kuni otsustab siirduda hommikueinele.

Alma hoolitseb tugevama toidu eest. Väljakukoris-taja kingib temale sõbraliku pilgu, mis omakorda näib kosutavat tublit tüdrukut. Peagi ilmub kelner, kes vaa-tab otsustavalt Juhan Viikingi kaelasidet, käsi ja kuulab tema kõnelust.

„Sul lipski täna korralikum. Lähened luuale nagu peigmees,“ osutab.

„Kade olet vai? Kelle asi see om ... on, et tüümiis ei või olla kõrralik ... korralik?“

„Eks sa näe — oled teinud oma keele kallalgi tõhu-sat revisjoni. Jaa, suured, suured muutused!“ leiab kelner.

Naa! Juhan Viiking naeratab ega vasta rohkem. Seda teravamini püüab teda kaitseda Alma. Igaüks revi-deerigu esmalt oma ukseesist, siis alles tulgu teise taha-kambrisse. Need sitked sõnad nagu lükkasid Aavo Suur-salu välja köögist. Juhan Viiking meeliskleb veel kord tähelepanelikul pilgul Almale. Täitsa tüdruk!

Soo! Järjekorraline ülesanne sai temale teatavaks juba eile. Nüüd on käes see meeldiv silmapilk, mil peab võtma korvi. Ta ruttab joonelt pagariärri, kus lao-takse korv sangani täis kooke ja jooke. Nüüd viib oma

kandami teatrimajja, kuhu jääb ootama ja vaatama kuni tehakse korraldus uue korvitäie kohaletoiemetamiseks.

Hiiglaslikku tindipotti meenutava teatrimajaesine on ehitud mitme riigi rahvuslippudega. Saal on tungil täis rahvast. Vaikselt jälgiv publik avaldab puhuti end tormiliselt, mis kostab kui kose kohin kaugusest.

Juhan Viiking juhatatakse kulisside taha. Siin annab ta korvi üle ja jääb vaatama maailmameistrite sündi.

„Kaks kanget“ seisavad parajasti matil rinnutsi vaastamisi. Pingeline maadlus!

Nad üritavad jõuproovi vabamaadluses lubatud kõigi võimalike võtetega. Suur tõmmu nahaga mees ei lase valgel haarata oma vasakut kätt. Selles mängus kogu lava naksub raskete meeste jalge all, mis toetuvad kindlalt põrandale kui sambad. Kui tõmmunahaline püüab siduda valge käsi, teeb valge maadleja välkkiire liigutuse ja temal õnnestub haarata vastase pruuni pääd oma kaenlasse. Nüüd püüab valge mees teist kogu kehaga suruda maha. See ei õnnestu kergesti. Tõmmunahaline pingutab end tugevasti. Arvatakse kuulvat hammaste kriginat. Temal õnnestub see ettevõtlik võte, libistada oma paremat jalga vastase vasema taha. Tõuge! Valge mees teeb päris kummalise järsktaganemise, õieti hüppe ja tõmmunahk langeb prantsatades parterrisse. Sel silmapilgul kostab saalist publiku aplaus. Tõmmu atleedi lõpp näib lähenevat. Ta pole näiliselt parterri kangelane ja püüab kogu jõust vältida kriitilist seisukorda. Kindlana lamab vaid põlvedel ja toetub kätele. Mõneminutilise haakimise järele valgel õnnestub ajada oma käed tõmmunahalise kaenlate alt läbi ning klammerdab sõrmed raudsel jõul vastase kuklal. Täisnelsonit sooritades korraga valge karjatab ja laseb vastase lahti.

Mis on juhtunud? Tagumistel toolidel vaatajad tõusevad püsti, et näha lavale. Valge mehe küünarnukk

punetab. On selge, meeleheitlikus ja lootusetus seisukorras olev tõmmunahaline hammustas võiduka vastase käsivart. Sellega katkestatakse võistlus ja vahekohtunik tõstab valge mehe käe üles. Võitja!

Juhan Viiking on mõne minuti vältel näinud palju, väga palju. Ainult ta ei mõista neid reegleid, mille põhjal äsja tegutseti — jaa, kellel oli lõpuks õigus. Kuid ta nägi ennekuulmata ilusat jõumängu. Peab imestama, et maailmas leidub nii tugevaid mehi...

Järgnevalt kohtavad kreeka-rooma maadluses hästisõitnud „vanameister“, kes olevat elukutselt aktsiis ja tema vastasena keegi vähetuntud „noor arveametnik“, keda võiks pidada koolipoisiks. Häbi on vaadata seda noorurit, kes nii kindlalt julgeb astuda „viimase sitkema mohikaanlase“ vastu. Juhan Viiking ei julgeks säärast auväärset härrat võita.

Mida enam nad matil „rassivad“, seda selgemini ilmuvad mõlema võimed. Vanal meistril näib olevat enesekaitseks ettevaatust ja toorest jõudu, mida ta aeglaselt ning siiski järjekindlalt kasutab. Selle kõrval noor „isand“ näib evivat jõu asemel ainult kiirust ning meisterlikku tehnikat.

Vanameister kasutab oma eluaegset kogemust maadlejana. Noore tormitsemisele oskab ta vastata oma suurima rahuga. Ta on püsiv. Kuid „mässav“ noormees ei anna tugevale vastasele aega hingamiseks. Korraga ei mõisteta, kuidas see juhtub, vanameister haarab noormehe tagant vöövõttel poolnelsonisse. On tunne, kui võiks aktsiis visata kehja arveametniku matile kägarasse... Rahvas aplodeerib varemkuulmatult. Kuid ei — aktsiis ei oska vastasega midagi pääle hakata ja hoiab tormitsevat poissi ainult kinni. Puhkab! Siis jätkub aktiivne võistlus mõlema kangelase vahel. Viimaks vanameister heidab noore isanda sirgu matile, kuhu see langeb poolkülili või-

duka alla. Noor klammerdub vastase külge käte ja jalga-
dega nagu sitke väänkasv. Järsku sünnib maadluses
ootamata pööre. Noormees teeb välkkiire liigutuse ja
nüüd lamab tema all vanameister ise kõige oma elutarku-
sega.

Juhan Viiking pilutab ainult silmi. Vahekohtunikud
närveerivad. Aplodeeriv publik kohiseb nagu tõelik tor-
mine meri.

Peagi kujutab maadlusviis silda. Vanameister lamab
seljaga mati poole nii, et tema pingutatud keha toetub
võimsalt tugeva kaela ja jalgade toel. Sild on täielik.
Kuid sellega ka näib olevat kõik, mida noor maadleja
võis sooritada. Vana jõumehe selgroog tundub teras-
sitkena, mida ei painuta kellegi jõud. Noor maadleja ei
suuda suruda sisse „sillatala“, proovides näiliselt asjata
oma tehnilisi võimeid. Kinni! Kuid ei, ühe õnnestuva võt-
tega nihutab noormees oma keha poolküliti „vana silla“
alla. Enne, kui aeglane vanameister suudab teise kavat-
sust taibata, tõukab noor jõumees äkki silla mõlemad
otsatoed paigast. Samal silmapilgul pöörab ta end säde-
kiirelt vastase rinnale ja surub vanameistri õlgadele.

„Kuidas ta seda tegi?“

„Tõukas ennenägemata järsult õlaga vastase pää-
matilt.“

„Jaa, jaa! Samal ajal sirutas jalgadega teise silla-
samba paigast. Oligi!“

See on otse kuratlikult kaval tehniline võte, milleni
jõudmine pole olnud kerge.

Publiku aplaus ei taha lõppeda. Noor meister kum-
mardab korduvalt, kuid aplaus ei lakka. Siit pääle teab
kogu maailm, et maailmameister Jakob Vint kaotas Kaa-
rel Salule puhta seljavõiduga. Hiljem märgib arvustus:
Vint kaotas väarikalt. Noor maadleja Salu võitis järje-
kindlalt ja tema võtted olid siirad ning stiilirohked.

Nende ja teiste uudistega algab varsti pärast võistlusi rahvusvaheliste maadlejate pidulik koosviibimine, millest võtavad osa kutsutud külalised.

Pärast pidu sõidutab magister Väljaäär oma pruudi ühes tema isaga koju. Nad võtavad pooleks tunniks kolmekesi istet härra Morsi kabinetis, kus vesteldes maitsevad klaasi veini.

Preili Maie istub oma sinises taftkleidis nende lähedal ja kuulatab tähelepanelikult. See näib nii, nagu kuulaks ta hoolsalt iga nende sõna, kuid... Ta leiab end sageli mõtlevat koguni iseasjule, siis virgub ja naeratab.

Härrad jutlevad spordist. Seejuures magister Väljaäär tarvitab oma kahepoolsuse kunsti, mis tähendab mõelda üht ja kõnelda teist. Sellest korporantlikust harjumusest pole ta veel tänaseni vaba. Vastab härra Morsile, kuid eneses võrdleb „magistri“ teaduskraadi „maailmameistri“ aunimega. Kuidas need maadlejad ilmusid lauda nagu sangarlikud caesarid. Austus, austus... Kõike seda meenutades härra magistrit valdab hetkeks pettumuse tunne oma auvärsusest.

Ta on juba ammu veendund kuulsuse mõjuvõimus, mida pole kahjuks omanud ja mis teeb tähtsaks isegi tühise põikpää. Kuidas küll daamidele meeldib kuulsus, mida tihti on pannud tähele. Ja kui härra Väljaäär sellel pidulikul koosviibimisel Prantsuse maadlejate esitajale püüdis teaduslikult selgeks teha keha läbi võidetud kuulsuse ebasust, härra lükkab tema väite tagasi otse füüsiliselt nagu vale dokumendi.

„Tema, austrisööja, ütleb mulle: Härra, terve keha on subjekt eneseette, mida ei saa väarikuselt kõrvutada teadusliku tiitliga. Teadust võib õppida, kuid tervet ja ilusat muskulatuuri evivad vähesed, nagu leidub üsna vähe ajusportlasi,“ sõnab härra Väljaäär ja lisab ägedalt. „Olen veendund, see prantsuse maadleja, kes istus meie

lauas, on lugend kreeka filosoofe. Imestama pani ainult — kuidas tema minule ütles?"

„Aga võib-olla polegi lugend ja teab lugematagi? Seda oli ju näha sellest, et sina, Jaan, jäid oma tarkusega tihti üksi,“ naeratab preili Maie pooliti jonnivalt.

„Mis sääb nüüd üksi või... Mulle ei meeldind tema toon, millega saatis oma mõtteid nii kuidagi järsult ja lühidalt,“ arvustab Jaan.

Maie arusaamisel ei pruugi milleski venida. Eriti tore poiss on too saksa maadleja. Krips ja kraps sõnas ning teos. Vähe sõnu ütleb, kuid hingelt aina keeb... Ka tema millegipärast ei pooldand rekordit, mis rikkuvat tervist ja lõhkuvat „teadusliku tiitliga kõrvutamatu“ kehailu.

„Jaa, tõsi!“ hüüab Jaan, kellele nüüd meenuvad sakslase sõnad. „Aga inglane on ikka inglane. Rekordi kahjulikkuse tõenduseks tõi ette oma kirjaniku Jack Londoni eluloo. Teatavasti see tubli mees murdus ülejõust pingutatud loomingu läbi.“

„Seda ta ütles ju väga õieti,“ sõnab isa. „Liigne püüdlikkus pole enam võit. Aga inimese loomingu on siiski küllalt väärtuslik, et hukkuda sellepärast. Tähen-dab, nii sain mina temast aru, sest inglane rääkis ka pisut vene keelt,“ ütleb härra Morss.

„Noh, need sõnad polnud selle noormehe omad. Ma arvan, see lihaturi on lugend Nietzschet. Aga jäi kinni nagu hani takkudesse, kui esitasin küsimuse: Kuhu jõuame üksnes kehakultuse mentaliteedist juhitud rahva-massidega, kui selles protsessis on teadlaste autoriteet tugevasti kõigutatud? Ta vastas: sõjani! Aga see on vale — just vastupidiselt: mida kõrgem on kehakultuur, seda kindlamini on välditud sõda!“

„Ah, mulle ei meeldi niisugused küsimused,“ ütleb Maie rahutult, kuna tunneb igavust.

Süvenend vestluses härrad ei võta preili vahemärkustest osa. Isa pole huvitatud rahumõtteist, kuna tema süda on rahutu. Ta kinnitab inglase sõnadega, et tema poeg Toomas langes oma loomingu ohvriks otsekui Juhan Liiv. Näiteks meie maadlejate hiilgavad võidud on õieti väikseks lüliks rahva omapärase kultuuri protsessis. Ka osatähtsus on neil, kes pole jõudnud Palusalu tasemeni. Nii kuidas Toomas heitis, nii ei heida teiste rahvaste atleedid. Seda arvab isa.

„Toomas oli tubli poiss, seda olen ma ikka öelnud,“ sõnab Jaan tähtsalt.

„Seda oled sa ikka öelnud — ainult neljasilma all,“ ütleb preili Maie isa pooliti ägedalt. „Sina, Jaan, olid tol korral päätoimetaja suurima spordilehe juures. Tähen-dab, mul oli kahju, et samas lehes avaldati Toomasest kõige inetumaid karikatuure. Kas sa ei oleks võinud tema kaitseks avaldada mõnegi üsna pisikese reakese? Aga siin ütled sa, et Toomas oli tubli poiss. See ei ole eestlase ütlemine!“ lõpetab härra Morss järsult.

„No kuule... meie pidime arvestama üldist mee-leolu,“ sõnab Jaan kuidagi ebakindlalt.

Ruumi tekib kauaks sügav vaikus. Magister Välja-äär puudutab rahutult oma prille ja tema näonahk läigib ülapoolt kulme. „Tulekandjate“ einelauapidaja võtab taskuräti pihku, kusjuures temal on ilme nagu oleks öel-nud oma vanast hingest selle, mis sääl pakitses. Ohkab..

Maie tühjendab oma veiniklaasi. Naeratab nagu pisut sunnitult. Ta vabandab väga lahkudes, kuna päe-vasest väsimusest pää valutab üsna tublisti. Jaa muidugi, olgu pai...

Pärast vähest vaikust magister sõnab nagu mehkeldaja, kes oma ebaausust tahab tingimata õigustada.

„Tubli sportlane peab püüdma lõpetada seda, mida ta vaevaga algas. Aga Toomas on niisugune mees, kes

pärast olümpiaadi lõi kõigele käega. Ja ütle mulle nüüd, Maie isa, — mis mõttel sõitis Toomas õieti olümpia linna? Sina kui isa peaksid seda teadma.“ küsib Jaan Ootab.

„Mispärast? Imelik küsimus. Tähendab — sõitis kaitsema oma rahvusvärve. Kuid ometi...“ lõpetab isa kahjuga.

„Kas see on päris tõsi?“ naeratab härra Väljaäär lepitajana. „Kas teda ei kihutanud kõigepäält isiklik kasu ja tühine auahnus?“

Nüüd peab isa jälle selgitama, kuidas olümpia kaotaja armastas sporti. Ta oli otsekui haige. Aga see, mis sai temale komistuseks, polnud ometi tühiasi... need olid siiski... tema puudulikud võimed...

Sellepääle võtab tütre peig omakorda sõna, manitse-des vanahärrat, kes ei peaks saama pahaseks. Toomast ei juhtind suur sisemine tung kõrgete paleuste pärast. Oli kuidas oli, kuid iga viga on parandatav, kuigi see toimub vast uues vormis. Ämblik jääb ikka ämblikuks, ometi võrk on eesmärgiks, millest oleneb perekonna võit. Võit jääb võiduks, sooritagu seda Toomas või Tõnu. Kas ta mõistab?

Õpetand oma äia vaatama läbi haritlaste prillide, Jaan sõnab:

„Sul on tõhusaid teadmisi spordist. Võta paar tublit noormeest ja treeneri neist rekordimehed. Ma usun, sul on materjal olemas, kui vaatad ainult enese läheduses ringi.“

„On olemas...“ kordab teine. „Siis tähendab — olgu Toomas või Aavo, mis?“

„Just, just!“ ütleb magister tõustes, sest aeg on külalt hiline. „Eks järgmisel korral sellest pikemalt. Hääd õhtut, isa!“

Veel pisut vestlust. Mõtiskelu. Siis ta läheb.

Härra Morss jääb kauaks, kauaks oma tuppa laua juurde istuma. Ta näib ilmselt sügavasti mõtleb, pisut justkui kurbki. Nii, nii! Tema tütre sõber ja nende tulevane perekonnaliige on tõesti intelligentne mees. Kuidas ta ütleb!...

„Tulekandjate“ einelauapidaja mõtleb paljudele kuulsaatele meestele. Meenutab poeg Toomast ja arutleb Jaani sõnul, mis imelisel mõjul ei anna temale rahu.

Tõsi, tema teenistuses seisavad kaunite muskulatuuride omanikud. Esimene neist on Aavo Suursalu, kes viib oma kalli vabaaja ohvriks naeruväärsetele leidustele. Juhan Viiking pillub küll vasarat, teadmata stiili ja treeningu mõisteid. Ometi — milline tore materjal! On tarvis kõva kätt ja piitsa nende kahe rahutu sälu taltsutuseks.

Ka algul oli maa tühi ja paljas. Sigis inimene ja oli metsik kui hullumeelne. Kasvas kultuur, milliste pihtide vahel hävisid ürginimese metsikud tembud ja ta sai jumalate vääriliseks.

Härra Morss istub ikka veel rahulikult kui oma võimetes kindel startija. Tema aastad ja pikk kogemuste rida kõnelevad temas raske protsessi mitmekülgsusest. Võtab selle kutse siiski vastu!

Kõhatab ja avab aeglaselt värskeima ajalehe, mis krabiseb teravalt vaikselt toas. Loeb ja mõtleb, kuni tema pilk peatub sporditeadete veerul. Kuidas nad kirjutavad, inetu karikatuuriga pilkavad tema kaasaegset ja parimat sõpra Vinti! Mitmekordne maailmameister, ületamatu „viimane mohikaanlane“ kaotas siis lõplikult üsna tundmatule maadlusmati kangelasele. Häbi võidetuile!

Jüri Morsi aeg variseb ikka kindlamini kokku. Siis tõuseb ta nagu ähvardavalt. Võib-olla ei allu vana Jüri veel oma saatuslikule ajastule. Tulgu vastu!

Kõige viimasema mohikaanlase pilk on ähvardav.

Läheneb voodile, et puhata nagu toimivad raugastund väejuhid enne otsustavaid lahinguid. Tulgu vastu see uus aeg!

Siis istub vana Morss voodile ja tema meel muutub päris hellaks. Tahab nagu kõigest jõust unustada oma mineviku — lapsepõlvest kuni Vindi langemiseni, aga... Kuidas ta ka püüab, ei suuda olla tugev ja näe... Süütab küll paberossi, kuid...

K a h e k s a s r i n g .

Riigipüha! Ärid on suletud. Tsiklid kihutavad ja autod tervitavad tuututades tänava nurki. Taevas linna kohal tundub kõrgemana ja kumeramana tavalisest.

Iga naeratus tänaval tahaks nagu hüüda: Unustus tööle! Elagu puhkus! Ja vana Toomkiriku kellgi lööb teiste seas nagu võimsamalt...

Pärast väljakukorrastust Juhan Viiking ja Aavo Suursalu saavad kutse peremehe juurde. Kabinett, kuhu nad ilmuvad, on tühi. Noormehed ootavad härra Morsi peatset tulekut, teadmata, mida neilt tahetakse. Õieti vähe on nad viibinud selles omapäraselt sisustatud ruumis, mis näib pigem muuseum kui kabinett. Raamatuist täistuubitud piklik kapp seisab kui auvalvelolev üliõpilane musta kirjutuslaua kõrval. Nende omanik ja pere-mees, kes vähe liigub seltskonnas, armastab nähtavasti õilishinge üksindust oma raamatute sõpruses.

Tapetseeritud seinu katavad mitmesuguses suuruses raamistatud pildid kuulsatest eestlastest, kes kunagi loonud nime meie spordialal. Kogu atleetide ajalugu piltides! Raskekaallaste portreed Lurich'ist kuni Palusaluni. Sääl seisab haaravas poosis mitmekordne maailmameister Jaan Jaago. Tema kõrval pronksraamis eeliseseis-

vusaegne maadleja Aleksander Aberg musklite mängitaja hõljuvas seisakus. Tombergi jääkaru turi Sanniku süles, kui seisaks see oma õlgadega vastu kaljurahnu...

Neile näib naeratavat vahekohtunikuna Kristjan Palusalu, ideaalseim muskulatuurne looming omas lihtsuses. See naeratus ei näi pühaks pidavat isegi Lurichi aurahadest soomustatud vesti, mis ristide üleküllusega kõneleb otsekui kidakeelel üheksateistkümnenda sajandi maitsetusest. See galerii lõpeb Lydia Koidula pildiga kui iludusmärgiga möödunud aegade põsel.

„Juhan,“ sõnab kaaslane, kahekordse kuldmedali võitja pildi ees, „Tunned sa teda?“

„Ma kae jah... No miks ma tedä ei tunne... Aga kuule, mis tu peremiis meist siss taht? Kindlade lask minnu vast... valla. Nii sant tunne om...“ muretseb Juhan Viiking.

„Ära ütle „om“, „nigu“ ja „peremiis“. Jäta ometi kord koju see murre! Jah, spordiajalugu tunned sa küll pisut enam kui kirjakeelt. Palu peremeest, ta õpetab sind veel...“

Juhan Viiking lubab seda. Siis tahab nagu häbi-vähendamiseks puudutada oma kaelasidet, kuid ei... Preili Maie keelas selle ära. Jah, ta peab veel rohkem lugema, kui sellest on tõesti kasu.

Härra Morss ilmub longates. Istub oma tugitoolile, paneb kepi käest. Palub noormehi ametlikul häälel võtta istet. Siis tõsineb.

„Tähendab, ma ei kutsu teid täna kui peremees, vaid kui teie sõber. Tahan teiega vestelda kui isa poegadega.“ Ta ütleb nimelt sedaviisi ja katsub lagedat laupa. Köhatab.

„Ei noh...“ sõnab Juhan Viiking rahutult.

„Tähendab, mida noorelt hästi külvad, seda lõikad vanaduses veel paremini. Miks ma seda ütlen, küsite

teie? Aga, härra Viiking, kui avasin eilse ajalehe, siis leidsin, et teid on karistatud korrarikkkumises tänaval. tähendab — hooletus ees, õnnetus taga," ütleb peremees silmi tõstmata.

Juhan kohkub. kui oleks tooli lastud elektrit. Ta võtab arglikult sõna. Peremehel ei maksa seda väikest asja pahaks panna. Selle juhtumise on eksija juba kord maa päält ära vandund. Nii ei pea korduma enam!

Härra Morss viitab sõbralikult. Tõsi, ta usub Juhan Viikingi kinnitusse. See kõik on ju igapäevane eraellu puutuv küsimus, kuid... Nimelt noor inimene eksib üks kord õige pisut, teine kord pisut ja kolmas kord rohkem... Lõpuks, milleks tasuda oma energia ülejääkidest asjatut vaeva? Jaa, miks ei võiks saada see ülevoolav energia ühiskonnale antud palju ausamas vormis?

Ta vihjab seinale, kus ilutsevad kujutused sportlastest. Need kuulsad inimesed ei oma kõik sellist musklite materjali kui näiteks Aavo Suursalu ja Juhan Viiking. Kahju hakkab sellele mõeldes!

Ometi need mehed neis kuldraames teadsid jututada ilust. Teadsid, milleks kasutada oma energiat ja „lühikest“ eluiga. Nad teadsid, mida tahtsid ja said seda! Ka nemad töötasid tihti lihtkohtadel nagu härrad Viiking ja Suursalu praegu. Töö ei rikkunud mehe nime, mees ise võis seda rikkuda. Kas nad pillasid asjatult oma vaba aega näaklemisele, viinale ja naistele? Nad ei armastanud madalaid kirgi, nagu seda teeb üks huvitav hull inimene. Ilu toredust ja jõu ning osavuse mängu imetlesid nad. Rahvas vaimustus neist! Neis oli midagi pühamat, mis ulatus kõrgemalt üle igapäevase leiva ainumuredest. Neis pidi peituma midagi suurt, teistele olematut, milles oli tõesti ilusat ja mis viis neid ajalukku. Omada ajalookuulsust, see on ülim mehevõit, millega kroonitakse ainult sangareid — mitte meid!

Vaikus. Kärbselend on selgesti kuulda.

„Tu om õigus küll, pere ... peremees ...“ katkestab Juhan hetkelise sõnatuse.

Härra Morss kastab põski ja puudutab oma uuri-ketti rinnal. Kõnelust jätkates tema kare metallhääli väri-seb pisut:

„Minul pole õigust raisata teie vaba aega oma „moraali loenguga.“ Palun, ärge siiski lööge oma leiva-isa suule. Parem tahtke kodust karmust kui hellitusi võõrsil. Tähendab, ärge ihake kergust ja hõlpu, sest kergus on lodevus ja lodevus väsitab. Tules karastatakse terast. Mina olen vana mees ja äriinimene, kes peab kaitsema oma huvisid, kui ma ei taha kaotada oma vähest kapitali. Seepärast mina ei saa kedagi aidata priileivaga, mida ma ei võinud lubada ka oma lihalikule pojale. Kuid oma elukogemustes võin alati öelda: kasutage oma vaba aega tulusalt! Õilsaks saamisega võib ka teisi õilistada! Kui ma esimest korda nägin härra Viikingit, kui ka palju teisi tema taolisi soome-ugri rahvaste maavõistlustel, nad tundusid mulle veidratena, sest nemad plaksutasid kõige vähem vist eestlastele. Tõesti, see oli mulle valus. Ei ole rahvustunnet, mõtlesin ma kahjuga. Vene ajastu inimesena ei olnud ka minul rahvustunnet enne riiklikku iseseisvust. See rumal aeg naeris sageli oma rahva au ja tema võitude üle. Tähendab — isegi Suure Vabaduse Võidu üle naerdi ... Aga, kui minu poeg Toomas kaotas teiste rahvaste sportlasile, siis sai minust uus inimene ... Isiklik kahjutuli karastas. Ja seda ütlen ma täna teile omast südamest!“

Noormehed vaikivad sügavasti. Härra Morss kastab taskurätiga silmi. Ta silmalaudade ümbert on nii ime-liselt punane ...

„Näinud oma poja kaotust, ma polnud nii kurb kui eilset lehte lugedes. Tähendab, peab olema ka kaotajaid,

sest muidu pole võitjaid. Seda nõuab aus mäng, kuigi... Kui kunagi sooritati see õnnetu odavisk, mis oleks nõudnud peaaegu minu ainukese tütre elu... Jah, olin küll ehmatatud, kuid polnud pahane. Mispärast? Nägin, et inimene, olles huvitatud oma võimetest, tegi ometi selle käe proovi... Ja mina usun, et temast saab edaspidi tubli sportlane... Aga see politseiteade... olin üllatatud ega uskunud oma silmi... Mõtlen — siit pääle see häbistav teade kasvatuagu teid paremaiks meesteks. Ükskõik kuidas! Tähendab, kui Juhan Viiking veel kunagi laulab, siis peab olema põhjust, et seda jäädvustada minu pärast kas või heliplaadile. Ja trahvimaks saagu koolirahaks!"

„Täitsa õige, peremees. Nigu esä üteli kah, kui kotust ärä tulli... Ta es ole minuga küll peri — me tülitsesime... Ütel sisski: Juhan, ole hää poig...“ Seda öeldes Juhan Viiking tunneb silmis kibedust ja vaatab maha.

Aavo Suursalu naeraks nende halemeelsust. Kuid see ei oleks tõesti praegu sünnis. Ta on enesele teadmatult lauvalt võtnud tindipressi, mida sibritseb sõrmede vahel. Siis märkab eksitust ja paneb selle käest.

Härra Morss on hääs arvamises sellest talumehest, kes oma poja nii teele saatis, nagu tegi seda härra Viikingi isa. Peaks teda kord nägema! Kuid täna ja homme poleks sellel külaskäigul mõtet. Selleks peab Juhan Viiking leidma põhjuse, miks nad kord küllastavad tema auväärt isa paremas valguses. Meelehääks isale ja ülen-duseks enesele.

Iga töötav inimene on kunstnik. Magister Väljaäär jutustab sageli ühest kirjanikust.

See vaene mees kannatas närvivalude all. Oma energiat ei kulutand ta tulutusse hädaldamisse, ei — valudest piitsutatult ta kirjutas teose. Ja sellest teosest leidsid lugejad ekraani, kus nemad võisid näha endi tugeva tervise ilu. Rikas ei usu oma jõukusse. Ei, raha pole

ainuke väärtus, seda võib olla ka üsna üksik lill peenral. Ja ometi oleme meie ilu vastu külmad nagu need aednikud, kes kasvatavad viinamarju, neid maitsmata. Kas noormehed mõistavad?

„Vabandage, härra Morss,“ võtab Aavo Suursalu sõna. „Sportlased kaitsevad endi lullilöömist sõnadega: meie propageerime rahvuse au ja värve. Ometi me tunneme neid, kes võistlevad seepärast, et mängus on ometi hinnalised auhinnad, reisud, kuulsus ja nõnda edasi.“

„Tõesti jah . . . On neid, kes kohe on platsis, kui kusa-gil midagi liigub. Tähendab, tegelinskid! Uus omapärane liik noori kireinimesi, kes ka kunagi midagi suurt ei saavuta päälle lubaduste. Pisikesed mehed madalate muredega! Teised aga esinevad kui põllumehed, kes harivad uudismaid. Milleks? Siin suureneb ühel hoobil isiklik tulu. Külvipindala laienemisega tõuseb riigi üldmajanduslik jõukus. Nii on tõsise võistluse tagajärjed majanduses, mida võiks eeskujustada ka spordile,“ ütleb härra Morss karedalt.

„Andestage, teie ei taha ometi oma poega liigitada tegelinskite kilda?“

„Ei noh,“ ütleb Juhan heitunult, „sedä ei ole . . . kusta . . . timä . . .“

Nende peremees jääb istuma rahuliku inimesena, kellele on öeldud, et omab ainult ühe jala. Naeratab vaid suurmeelselt, kuna tal on jalgu siiski kaks — teine vaid kunstlik. Avaldab oma mõtteid aeglaselt, nagu püüaks väga targana näida või nagu kardaks kedagi riivata! Toomas polnud siiski kekutaja, Toomas oli eksind spordiala valikul. Härrad Suursalu ja Viiking on näinud küllalt jalgpalli, ujumist, maadlust — iga ala vajab vastavat isikut; sest iga spordiliik tarvitab inimeselt ise keha osa. Raskejõustik nõuab erilist muskulatuuri. Aga sportlase keha ja vaimu koostöö maadlusel loovad vastava käsitlus-

viisi, mida nimetame stiiliks. Isikupära, isikupära! Kui Toomas võttis oda, isa hoiatas — ära puutu, sest tema käsivarre musklid olid nõrgad. Sa oled hüppaja! ütles isa. Toomas, põhjamaiselt raske hingelaadiga poiss, hülgas selle nõuande, kuna juba vanad eestlased olid hääd kivipildujad ja odaviskajad, ega pole olnud „keksija rahvas.“ Neegrid võivad harrastada seda varblaste sporti! Ta ei kuuland, ta ihkas oda! Tähendab, mis valesti tahetakse, veab viltu! Ja vedaski!

„Naa, vihaga ei tule vällä... jah. Ei sedäsi saa midägi! Mina saa väega häste hüpätä, kui oless ainult kes oppasi.“

Tuba on vaikne. Rääkijate sõnad kostaksid nagu raamatukapist, kuhu poole on suunatud kolme mehe mõtlevad pilgud. Kuuldub Aavo Suursalu küsimus.

„Hää küll, arvestamata tohutut vaeva olen harjutanud kaua, olen püüdnud kuuli tõugata pisut rohkem kui teised... Palun, mis tähtsus oleks sellel tegelikus elus pääle auhindade ja kuulsuse?“ jääb ta ootama.

Härä Morss vaatab oma sõrmedele. Ta jääb hetkel nõutuks. Ah — aa, kinni! Out!

„Tegelikus elus... hm! Tegelikus elus — kuidas? Ah soo, nüüd saan ma aru. Tähendab, kes suudab oda visata, eks see ole ka tubli sõjaväelane. Oda — husari relv! Kes võib vasarat heita — eks see või pilduda ka kive vankrile? Maratoonlasel pole tähtis tema jalgade pikkus, vaid kopsu vastupidavus. Tähendab, jõuame jällegi terviseni ja tervis on ometi asendamatu varandus, mis on rohkem kui raha,“ räägib ta kindlalt, kätega takteerides.

„Teivashüpe!“ vaimustub Juhan Viiking. „Om häste üteldu... Mul om hää tervis — mina või väega häste sporti!“

„Just spordile panditakse süda ja närvid!“ kinnitab Suursalu nagu jonnija.

Härra Morss ei anna alla. Kui kreeklased löid Homerose, ehitasid ka Olümpia väljaku. Üks rahvas, kes ihkab pääseda kõrgema kultuuri juurde, peab kõige-päält näitama kehalist sitkust. Tühi kott ei seisa püsti. Nii oli see juba mitu tuhat aastat tagasi Attikas ja Spartas. Ja nii on see ka tänapäeval Baltimere rannikul. Härra Morsi arvates sureb inimesi südamerabandusse ka sääli, kus sporti ei harrastata.

Nil novi sub sole — in majorem Dei gloriam!

Mida kaugemale kannavad härra Morssi tema mõt-
ted, seda vähem usutavam näib ta omas tavalises vestis,
lahtise lõuaalusega pluusis. Ei sobi talle ülimõtteleja poos
— kentsakaks teeb... Ja ta ise näib olevat sellest tead-
lik. Sukeldub mõtete sügavusest tagasi pinnale!

Kui poolteise miljonilise rahva sportlased toovad
olümpiamängudelt kaks kuldmedalit, siis pole see vähe.
Samal ajal üle poolesajamiljonilise rahva esitusmeeskond
võidab kokku vaevalt parkümmend medalit. Siis otsus-
tagu — kumb rahvas on võidukam? Mis kõneleb pääle
medalite võrreldava väikerahva kasuks?

Eks kehalisest tugevusest peegelda rahva ürgjõud
kui eeldus loovaks kultuuriks. Eks peegeldu vaimlise
sitkuse ülekaalust karskus, usinus, asjalikkus, mis on
otsitud voorused. Need eeldused lubavad rahvale kus-
tumatut vabadust kultuuri näol, mis on võimas veenama
ka teisi oma mõttemaailmaga sõjariistade rahu, mis ise-
enesest on üldkultuuri viimne võit. Rahu häirijaks on
rahus, mida peab vaigistama sport. Sport on rahuliku
vabaduse ainuke tuleviku sõda.

„Ma nakka kindlade sportlaseks,“ sõnab Juhan Vii-
king otsustavalt. „Küll ma kae — ma saa iks võidu ka
kui ma tahan! Ma enämp ei viida omma vaba aiga müüda
liina kolamisega. Kotun ma joba poisikesest pääst pildse

suuri kivve ... Ma nakka vasarat vinnama vai kuuli tõukama. No mina lüü mõnegi mehe näost ärä!"

Härra Morss naeratab:

„Tähendab, vaim on valmis. Nii ütlevad paljud. Sündinu teeb ikka kisa, aga hiljem väsib, tülpib, tüdineb. Mida arvate teie, härra Suursalu?"

„Ah, mis mina nüüd ... olen pisut proovind eelvõimlemist. Kuna ma ei tunne veel oma muskulatuuri, on vara spordiala valikust rääkida.“

Nii! Vaikimine on kuld. Imelik viis härra Morsist — tema usub paljulubajaisse vähem. Kuid leidub siiski „kuldseid“ vaikijaid, kes kannatavad enese alahinnangu all ja kannavad endi nõrkust hauani. Et „poisikesest“ teha meest, keda maailm imetleks, selleks peab kasvatama iseteadvust, püsivust ning enesekindlust. Suur kangelane ei kasva vaikides!

Ruum, kus kolm meest istuvad, jääb jälle vaikseks. Igaüks näib midagi mõtlevat, mis on kaaluv ja otsustav. See on neid tavalisi vaikushetki, mil midagi umbropsu ei lubata, küll aga mõeldakse palavikuliselt, nagu peaksid oma vastuse andma süüdlastena.

Üks jultunud kärbes lendab pirisedes ja püüab järelejätmatult kord-korralt maanduda nende nägudel. Väljakult kostab nõrku hüüdeid. Tennisevõistlused vist ... on algamas ... Mitte „vist“ vaid „kindlasti“!

Võitluseinimene on indiviid. Tema tunnusteks on eelkõige voores ja karskus. Ta seab endale eesmärgi ja ründab seda kogu oma energiaga, tarvitades ausaid abinõusid. Unustab vaeva ja isikliku kasu, rahale vaatamata. Jätab hooletusse isegi oma kodu ja naise ning temale andestab kõrge eesmärk. Ja ta on vaid logard, kui unustab kodu, eesmärgile jõudmata. Kristuse õpetusi kuulates pidid jüngrid hülgame isegi kõliseva kulla ja loobuma oma maisist kirgedest.

Kalevipoeg jättis riigi ja läks otsima oma varastatud ema. Meelte kindlus võitis! Kes aga läks „tuulta tallamaie“, nõrkes sisemisest laokilolust ja ta palk oli tuul, mis puhus üle tema muhkliku päa. Raputagem logard välja sädelevast ideemantlist! Laiskus pole teie rüü, see ei kata kedagi, isegi mitte teie süüd. Vale löök on toores!

Sageli küsitakse, mis on „sisemine kindlus“, kui püüdeks pole raha? Mis tähendab „tuuletallamine“, kui eesmärgiks on kuulsuse kirk? Kui rügement saab õnnistatud lahingulipu — siis — see pole muud kui riidelipakas. Aga kui rügement tuleb lahingust võiduga, kandes oma lippu, see on siis aulipp, kuigi varda otsas lehvib kuulidest läbilastud narmendis. Kui keegi ütleb, et tema on sportlane, kes tegutseb väljakul agaralt, siis ei tähenda see palju. Teie küsite teeneid, millede puudumisel võite naerda tema üle. Sportlane, kes pärast võidu finaali kantakse higisena ära, kui tema on ainult väsinud ja mitte haige südame kloppimise ning närvide nõrkuse pärast. Säärase mehe väsimus on püha väsimus, kuna andis oma eesmärgi saavutamiseks loomuliku jõu, mis temal oli. Kui Palusalu võitis, siis oli nii, et kõik tahtsid olla maadlejad. Vähemalt eestlased. Kui Lurich murdis vastaseid, need tahtsid olla tema taolised. Lastele pandi nimeks „Lurich“.

„Ei noh ... naa ...“

„Ära sina sega teisi oma „naatamisega“, Juhan!“ pidurdab Aavo Suursalu kaaslast ja pöördub vanahärrale: „Mis oleks minu isikus püha, mille võiksin ohverdada rahvale. Teie sõnade järele näiteks, kas peaksin rekordiga tooma kuulsust rahvusmeeskonnale või ... pühendaksin oma aja terveni pruudile, keda armastan, kui mul see oleks?“

Härra Morss langetab päa käele, kui oleks ta uurijana väsind oma mõtteist. Suletud silmad tahaksid väl-

jendada nagu häbi — minu autoriteet on nõrk, et teid veenda. Või minu härrad — see — on — tõesti nii!

Härra Morss tõstab käe kui vannutades ja lausub karedalt:

„Tähendab, pruut?“ kordab ta. „Ons tema tõesti püham kui teie ise enesele... See on tõesti nii, kahju et see nii on! Kas mõjutused peavad alati olema välised? Sangarlik sõdur kapten Irv sai suureks just oma kange südame kaudu, kui ma ei eksi. Ta ei mõtelnud palju, vaid tegutses ja sai suuruseks.“

Vaikus. Siis jätkab nende leivaisa vaikselt.

„Olen nimelt hoidund ühest asjast, mis puutub minusse ja mu pojasse. Tähendab, pean seda siiski avaldama. Teie näete, noorhärрад, kui inetult ma lonkan... Teie ei tea, miks? Aga minu poeg Toomas teab minu jalakaotuse põhjust ja see viis teda ka „sportlikule ärkamisele“. See juhtus aastal ühe tuhande üheksasaja kaheistkümnendal Stokholmi olümpiaadil. Toomas sai siis kahe-aastaseks ja tema isa oli tol korral madrus. See oli enne Müllerit, Kleini ajal. Võibolla sai mulle saatuslikuks võistlustel esinemine venelasena. Sooritasime murdmaa jooksvõistlust. Oli kõrvetav kuumus. Tee viis paplite alt läbi, põikles üle liivalagendiku, kivirähnlike nõlvakute... Mõni sada meetrit enne finaali, korraga, hüppas minu võistleja, tugev mees, naelkingades mulle säärelihastesse... Tähendab, kukkusin ja mind kanti ära. Hospitalis läksid rebestatud lihanarmad mädanema ning jalg amputeeriti...“ lõpetab vana sportlane kurvalt.

„Mõelda... kui kurb! Kes see metsik sportlane siis oli?“

„Mul ei ole tahtmist nimetada tema rahvust, kuid, ta nimi oli Privashonski. Tähendab, keegi saksa ärimees ja proovireisija, kes nägi välja kui heebrealane...“ ütleb

vähast pausi luues. „Aga iga kord, kui mu poeg minu lonkamist nägi, tundsin, mis pidi temas... närima... teadsin seda... Siis ta kaotas Olümpiaadil küllalt hea vormi juures, mis on jäänud tänini seletamatuks.“

Jutustaja kastab rätiga oma silmi. Siis naeratab, kui poleks ta jutustand midagi erilist. Süütab paberossi. Sõnab vabandades:

„Ma ei paku teile nimelt paberossi. Tähendab, see oleks märgiks — ma ei taha, et suitsetaksite. Minule on see ju ükskõik, aga teile mitte... Teile, kes tahate sportida, on paberossiving samuti väsitav kui alkohol. Suits on mürk ja temast saadav rõõm võlts nauding. Teie tahtmistele suur eesmärk viskab kolikambrisse need mälestised! Toomas ihkas nii väga paberossi. Ometi, sportlasena, nagu märkasin, ta ei suitsetand, ei edvistand pruutidega, kuigi need olid meelitavad...“

„Me lähikesen kah oli üks poiss, arst keelas suitsetamise ära. Sai maha jätta küll. Oi jummal, kos sa enämp siss suitsutada võit!“

Härra Morss vaatab kella. Vast soovivad „tema poisid“ vaadata võistlusi? Siis võivad nad nüüd minna! Ta võtab kepi ja tõuseb.

Kui härra Morss oma „kasupoegadest“ midagi loodab, võib temagi treenerina teenida neid... Muidugi ka see on auahnus! Härra Viikingist võib loota meest ainult — õpetaja „kõva käe“ läbi. Muidugi härra Suursalu omab kõik looduse anded ja seejuures iseseisvuse, mis tingitud haridusest. Kui materjal on hää, küll siis sünnib ka ime!

Lurichi irooniline naeratus näib saatvat neid toast. Lahkuvad vaikides, mil nende mõtted ja fantaasia ülenavad neid kõige intensiivsemalt. Eriti Juhan Viikingi hinge ja ihu näib olevat haarand kirglik vaimustus. Revisjon!

Nad sammuvad üksteise kõrval üsna vaikides ja võtavad väljaku tribüünile mõtlikult istet. On juba alanud „valge sport“ naistele. Aavo ja Juhan vaatavad vaikides alla, ise kustudes kahe nägemata lõngana kirevasse pärsiavaipa. Juhan Viikingi vaimustus ilmneb aeg-ajalt tema sõnadest, kuid... Aavo ei jaata, ei vasta midagi, mitte midagi...

Provintsi daamid mängivad palavikuliselt. Neil on võita päälinna „Tennise kuningannad“, „Valgespordi liblikad“, „Noored pääsukesed“ ja teised hellitustiitlite kandjad. Mõnegi tiitel viiakse täna ära üpris tundmatu poolt — üllatuseks, provintsi! Skandaal! Kaotaja võib nutta kahjust, nagu see midagi aitaks. Nii kurveline on võistlejate tee.

Juhan Viiking lööb kord isegi käega. Viimaks ilmub väljakule preili Maie valgeis kingades ja veel valgemas plisseerkleidis. Käsivarred õlgadeni paljad, juuksekiharad seotud kitsa värvilise rätiga. Näib?

„Sulevi“ preili servib osavasti, tema väljalöödud pall ei puuduta võrku. Tõukab reketiga palli diagonaalselt üle väljaku, üle võrgu vastase servikasti. Ikka: kõps — plõks, kõps — plõks... Päältvaatajail on tunne, kui kukusid vastase pallid iseenesest osava mängija reketile. Suurima osavusega sooritab mängijanna eestkäelööke ja ometi võib ta ka palli tagasi lüüa tagakäe löögiga. Kuidas ka vastane ei püüa, preili Maie jääb ometi võitjaks. See pole mingi plastika ega jõumäng. See näib osavate hüpete etendusena, mida juhib instinkt.

Preili Maie võidab oma vastased. „Game'iga“. See tähendab — parim kõikidest. Rahvas imetleb vaikselt.

Kui siis ulatatakse võitjale väike, üsna väike hõbekarikas, kostab kahisev aplaus. Sääl seisab naeratlev võitjanna ise, valge kui vaim... Tema käes sädeleb hõbekarikas, millele libiseb hetkeks õrn pilk. Siis tõstab ta

jälle näo rahva poole ja rõõmustab neid oma naeratusega. Kui kena ta on!

Juhan Viiking vaikib. Keegi ei pane tähele väljakukorrastaja isikut ega pole huvitatud tema mõttest. Kuid Aavo Suursalu arvab märkavat noormehes suuri muutusi, mis on tekitand karikahoidja nägemine kõikide tähelepanu objektina. Ta oleks nagu unustand enese ja oma hooletu käeviipe.

TEINE POOLAEG

*Võitlemine toetab võimu,
Mängil kosub mehe rammu.
Võtkem kätte vägikaigas,
Kumb meist kumba kangutelles
Kõrgemalle kergiteleb.*

Kreutzwald.

Õheksas ring.

Küünlakuu tuuletu varajane talvehommik sirendab lumevalgusest. Majade katused ja puudekroonid on kastetud paksu lumega. Külmalt vilguvad üksikud tähed põhjamaises taevas. „Sulevi“ väljak on valge nagu laotatud lina.

Krõõps ... kroops ... kostavad Juhan Viikingi kiired labidalükked uisuteed roovides. Kraap ... krõõps ... ruttab väljakukorrastaja, nagu oleks temal kiire või kui kardaks koiduvalgust.

„Tervist, suhkruvürst!“ hüüab Aavo Suursalu spordi-riistade kuuri juurest väljakule. „Kas oled varsti tööga toimes, tõstan su suusad üle läve?“

„Kas täämbä Lasnamäele liugu laskma vai orgu sumpama?“ naljatab Juhan Viiking lähenedes ja lisab: „Peremiis ... peremees arvab, et mu puusad...“

„Ei ole veel sitked, ei paindu. Tõsi! Eks neis ole veel vähekene seda Mäesepa üleliigset kangust. Alguses olid ju rööbaspuudel päris kohmakas nagu atlantosaurus kaljulõhe kohal.“

Teine naeratab häätahtlikult. Öeldu on õige! Rinnuni sumpamine lumes osutub parimaks musklite „murdmisiisiks“. Selles on nende treeneril rohkem kui õigus. Eriti Aavo Suursalu kelnerimusklid on talispordiga tublisti täienenud.

Nad seavad suusad alla ja sõidavad lõbusas vestluses välja „Sulevi“ lumistund värava alt.

Tänavad on vaiksed, teed vabad kiirsõiduks. Orgu viivat kvartaali on täiendatud vähemalt kaheteistkümne moodsa hoonega, arvates ajast, kui nende käskijanna võitis tennisel selle väikese hõbekarika. Aavo Suursalu piht on vaheajal paisund, nagu oleks ka sinna juurde pandud uusi muskleid. Juhan Viiking kannab moodsat suusata-miseülikonda, loeb spordiõpikuid ja see kokku tähendab ometi edu.

Võimlemissuusatajad otsustavad siirduda läbi Oru pargi üles Lasnamäe legendikele. Puudealune on vaikne ja lumi pehme kui udusulis. Nende päid puudutavad külmast hangund oksad, mis seisavad otsekui melodra-maatilises vaikuses. Sääl eemal särab tuledest Tema Ekstsellentsi Härra Presidendi residents valgena puhtas lumes. Just iga kord vaatavad „Sulevi“ väljaku noor-mehed selle toreda lossi poole. Sääl elab nende Vaba-riigi President.

„Mida sa mõtli, Aavo?“ küsib Juhan Viiking kaas-lasele vaadates.

„Mõtlesin just, et... Inimene peab palju vaeva nägema, enne kui jõuab kuhugi. Ühed treenivad ajusid, teised muskleid.“

„Mina pea oma musklit vähendama, sest neid om... on palju. Sina jälle peat rampslema, et nad kasvassi. Eks ole?“

Tõsi! Peaaegu tuhandeid tunde on nad ohverdand oma noorusest eelvõimlemisele. Nende vana treener on jõudnud küllalt äratada selleks huvi. Sageli pole nad seda mõistnud, kuid pole ka toiminud tema karastatud tarkuse vastu.

„Kas mäletad, Aavo, oma rumalat tahtmist, et saaksid leiduris? Tahtsid papre pääl raha tiini ja kartsid tüüd... tööd,“ ütleb Juhan Viiking Lasnamäe legendikule jõudes.

„Või sa ise parem olid. Hakkasid kuuri taga rekordeid

püstitama. Arvad enesest ju praegugi, et oled sangar! Tagajärjed parajasti niipalju, et kuul ei kukkund just otsekohe varvastele.“

„Eks te ole minu kallal nalja saand küll,“ ütleb Juhan Viiking kergelt näävudes, kuigi ei näita seda. „Ja midas sa siss tahat ütelda?“

Aavo Suursalu ei taha ütelda midagi rohkem. Ta sõidab vilistades eemale.

Juhan Viiking seisatab suusakepi käerihma korraldades. Muidugi, ta pole oma hariduses just dokumentaalselt nii täiuslik kui Aavo Suursalu, Kalev Kangas, preilid Jaak ja Maie. Kuid nad peavad ometi tunnistama tema suurt edu kõigele paremusele jõudmiseks. Ainult ta on kasvand nende silmade all, mis ka on vähendand „legendaarsust“ tema isiku kasuks.

Aavo Suursalu hüppab suuskadelt rinnuni lumme. Nüüd sumpab ta nagu hullunu, jalgadega justkui närides talimaa valgesse ihusse. Juhan Viiking naeratab ja sõidab rebestatud kohast üle, jälgedest puutumatu kohale. Tema seljataha jäävad kaks rööbasjoonelist kriipsu kui pikk vorp, mis löödud valge hobuse nahale.

Nad „nüpeldavad“ Lasnamäe valget nägu risti ja põigiti. Näib, et vaevata ei ammuta lagendik omast energiast kellelegi kübetki. Omalgi liikmed tõrkusid kaua aega ja nagisesid kükerdamisel nagu pilkeks. Kombed püüavad veel praegu vedada viltu. Ja kauasele lumes sumpamisele ei pea kops veel küllaldaselt vastu.

„Sah, sah...“ sahisevad suusad.

„Äh... äh...“ hingeldab kops.

„Mahu... sauh... sahu...“ kostavad lund purustavad sammud.

Pidev kiirsõit pikil sammel. See on hää, see painutab, murrab elastseks iga seljalihakse ja reiemuskli. Väsitab!

Meeletule „rudimisele“ järgneb puhkuseks hetk pea-

tust. Higine ihu ei salli seismist. Ainult rahulikum libisemine lumel on neile päris puhkuseks.

Sääraseil puhkushetkil Aavo Suursalu taipab oma iseliiki nõrkust. Olles vähendanud käiku, hakkab teda vaevama kahtlus, kas ta jõuab kunagi oma eesmärgini? Siis hingab ikka sügavasti nagu ohkaks. Vaatab alla linnale, kui elaksid säääl karmid ootajad, kelle pärast peab tegutsema. Endi rumalusest tahavad noormehed härra Morsi õhutusel kord minna maailma vägevamate vastu. Meeletud!

Juhan Viikingile meenuvad tema treeneri elutargad sõnad ja ta seisatab. Kulutage vanad lihased ära ja teie saate uued ning paremad. Algaja sportlane ise pidas tähtsaks hääd toitmist ja otsekohest tugevat tõukamist. Aga tõsi, mida sa võid puidund musklitega!

„Juhan!“ hüüab Aavo Suursalu. „Kas oled hakanud juba hindama treeningu tähtsust, et võtad nii pikad röövlisammud?“

„No ega ma ei jäta...“

„Ole nüüd, noh! Ära murra selgroogu ära!“

Nüüd viskub Aavo Suursalu seliti tallatud lumele. Painutab jalad puusadest üles ja palub kaaslast suruda neid alla. Langetab ja tõstab, tõstab ning laseb suruda alla. Kostab kerge liigendite prõgin. Muidugi, see pole midagi võrreldes varemaga. Äh... äh... Küllalt tänaseks!

Neid on hoiatatud väsimuse eest. Treeningu kahju seisab ületreeningus. Nii laskuvad nad naerdes Lasnamäelt alla. Tänavail lükkavad nad oma laudu lodeval sammul nagu kaks Tiibeti mudakogujat, kes on orjanud põlvini poris.

Nad tajuvad kosutavat värinat lihastes, nagu kuuleksid verehääle vaikset muusikat. Kopsudele ei piisa

õhupüüks ainult ninast, vaid ka suu avaneb sageli. Ja lõpuks näib, et ka sellest on vähe.

„Sa, Aavo, oled näost toht,“ ütleb Juhan Viiking „Sulevi“ väravate all, olles näinud kaaslase kahvatund nägu. „Ei pea vastu... liina... linnamehe tervis!“

„Jah! Mul süda hakkas natuke liialt... Nagu peruks läinud taksomeeter teine vahel!“

„Peat pruukima puneja tiid... teed. Seda rohtu kiidetas.“

Kaaslane nähtavasti ei pea oma südame kloppimist haiguseks. Ei küsi poole sõnagagi, kust seda rohtu saab või kes sellest paranes. Küll jääb ta vähe tõsiseks, nagu teinuks Juhan Viiking rumalat nalja, mida ei või jätta tasumata. Kas ta ise ei lõõtsuta nagu vana vedur!

Nad viivad suusad kuuri. Aavo Suursalu viskab kepid kolksudes nurka. Iga kord, kui ta on väsind, siis on justkui pahane.

„Tead!“ hüüab Juhan Viiking jälle, nagu oleks ütelda eriliselt tähtsat. „Kas arvad, et Ädliku lööb mind kuuliga näost ära?“

„Kahtlemata,“ ütleb teine, nagu oleks nüüd paras aeg pommitada „oma südame“ naerjat. „Rusikaga võid lüüa küll, aga mitte kuuliga. Leian, sinust ei tule üldse sportlast, sest pole niisugust ala, mis sulle sobiks. Aga muidugi, keegi ei keela sul jätkata mängimist kuuliga.“

„Sina ise jampsid odaga, kas tead! Kalev Kangas sind veel nahutab. Aga ma või ka kuuli asemel valida ketta. No Kuberi lüü... lõõn ma igal ajal ära!“ sõnab väljakukorrastaja ärritatult.

Kaaslane ütleb kindlal sõnal — ta ei usu seda! Enne kukub temale taevas kaela. Juhan Viiking velpab küll suursuguselt käega, kuid jääb ometi rahutult seisma nagu tabatud põldpüü. Kahtleb? Vaatab kuidagi nagu aland-

likult kaaslastele, kelle tarkust usaldab. Kas ta ei võiks teda pigem julgustada, kuigi sisu oleks vale?

Sportlased siirduvad sõnatult võimlasse. Uksel koh-tavad kuulsat kolleegi Kalev Kangast, kes pärast tervitust seisatab iseteadvalt nagu vana Rooma prefekt oma orjade ees.

„Olen kuulnud,“ hüüab ta lühidalt, „meie „puhvet-sik“ kavatsevat teha teiega imet, mida ta ei saanud kätte oma pojaga. Näiteks see teine noorsaks sääl, ta on ju poksija tüüp!“

Aavo Suursalu naeratab kombeliselt kuulsa kaaslaste küsimusele. Tema viisakusest oleks võinud järeldada vähem, kui ta oleks vaikind.

„Vabandage! Meie peremees ei „kavatse“ enam midagi. See, mida nimetate „imeks“, on juba saanud reaalseks tõsiasiaks. Pidite veel midagi küsima, härra Kangas? Ah soo, teil pole rohkem midagi südamel.“

„Palun, kuidas kõlab teie nimi?“

Noorhärрад vaatavad hetkeks tigidalt teineteisele. Juhan Viiking imestab, et nad jõuavad hoiduda vastastiku-sest sõimamisest. Konkurrentid! Kuidas Aavo Suur-salu ometi julgeb ütelda teravusi härra Kangale, kellest kirjutatakse, kui oleks tegemist ministriga? Väljakukor-rastaja vaatab lahkuvale Kalev Kangale järele ja muhe-leb kui muistse Kaupo kaval saadik.

Ta tõsineb kohe kui kuuleb Aavo Suursalu ütelist. Tore mees! Asjatult kiidab arvustus Kalev Kanga stiili-rikkust, mida temal kahjuks pole. Kõik austavad seda sportlast, miks siis mitte ka nemad, kaks tähtsuseta noormeest.

„Kalev Kangas on igatahes see, kes minu asemel esi-tab meie rahvusmeeskonda odas Olümpia mängudel,“ sõnab kelder järsult.

„Mis?“ pilgutab Juhan Viiking silmi. „Tema esi-

tab — oh-oo? Aga sa ütlesid talle toredade. Ära kukkus! Muidu ju, kuulus mees ikka teist olekut kohe... Tema oskab nagu olla."

"Mida on sul tegemist teiste olekuga! Sa vaata kuidas jõuad kulutada oma kuuli, kuni see ei kaalu enam viis koma neli kilo, vaid ainult neli kilo."

Seda ütleb kaaslane nii mõjuvalt, et teine ei oska esialgu nagu väarikalt vastatagi. Juhan Viiking järel-dab lihtsalt: Aavo on mees, kes suu ees pole kellelegi mesi ja on seda ainult tagaselja. Temast tuleb tõesti kuulus sportlane! Ei noh...

Aavo Suursalu väljub odaga võimlast ja sooritab kümme-kond viset. Tema tagajärjed pole millegagi halvemad Kalev Kanga saavutusist... Ometi ei ole treener temaga rahul spetsiaal-osas. Sportlane kordab. Hüva!

Ka Juhan Viiking jääb ise rahule, kui on tänagi jälle tõugand kuuli üsna edukalt. Ta lõpetab seekordki tead-misega, on veel võimalik olla parem kui ta on.

Sellega katkestub sportlaste päev nende pärisosas. Järgnevad tunnid kuuluvad teenistusele ja selles ei aita neid keegi. Homseni! Nii elavad nad päevast päeva, mis näib kestvat igavesti.

Pea homsest päevast ei saa tänane. „Sulevi“ noor-mehed tegutsevad jälle võimlas värsketena; kuna pole mingit mõtet norutamiseks, kui ala huvitab. Või siis härra Morss on neid sundind sportima, milleks nad ju ise olid huvitatud. Nad palusid oma peremeest endile treeneriks, usaldades pimesi tema võimeid.

Juhan Viiking kordab igapäevaseid poksivõtteid, mis tema arendatud pihalihaseid hoiab erksad. Kuid mõne tugeva õlatõuke järele vajuvad käed loiult alla.

Keegi preili meelestub temale järsku. Oo, see pole sugugi Alma nende köögist. Alma kadus ühes Mäesepa Juhaniga, kes kõneles „kodu keelt“. Saades veendumuse,

et Juhan Viikingit köidab spordiring, ta loobus temast kui mõistmatust inimesest, kellel pole elule mehhist vaadet.

Võib-olla lahkus ka Aavo Suursalu oma kooliõest suudlusega põsele. Neidki ei ole nähtud enam võistlustel teineteise kõrval istumas. Niisuguseid tükke mängib aeg ja Juhan Viiking nagu peab katkestama harjutuse sellele mõeldes.

Tema unistuseks pole enam võidetava karika müügist saadud raha eest ostetav uus ülikond. Kalev Kanga vääriliseks tõusmine huvitab nüüd teda. Peab jõudma kord ajalehe veergudele. Ei hooli enam vaimustatud isast, kes kodus veerib läbi vanade prillide poja nime. Härra Morsi tütar, preilid Veeliis ja Jaak peavad teda kord lugema.

Kes ütleb, et Aavo Suursalu ei unista sedasama. Kohe masindab Juhan Viiking poksipadjale mõne tosina kiireid haaklööke. See kelner ei pea temast ette jõudma. Mats, mats, mats . . .

Aavo Suursalu hoiab oma muskulatuuri valvel mitmekülgsede harjutustega. Üks neist nõuab, et ta langeb sirutatud seljaga kätele. Nii õõtsutab keha üles-alla, nagu „suudleks“ põrandat teatud taktis, kuni jääb väsinult lamama.

Hüppab üles, kohendab sõrmedega blond juuksealke. Seisatab mõtlevalt. On näinud vägagi ilusaid preiliseid, nad ei suutnud teda teha tasakaalutuks. Kuid preili Maie, see pooliti teise oma? . . . Püüad mõistusega selgitada enesele, ta pole midagi erilist. Ei liiga ilus, ega üleliia tark, kuid . . . Oma tundeist teda välja tõugata ei saa. Võib-olla arvad nagu alateadlikult ta olevat sinu tulevaste laste ema. Ei tea mis see köidab, aga midagi on.

„Teat, Aavo,“ katkestab kaaslane. „Tahtsin ütelda et . . . Sa ära püüa üks preilit kõnetada, nagu oleks sa ise kes teab mis asi. See pole viisakas!“ ütleb ta.

„Jaa-jah? Ja miks tõstad mulle oma leiget suppi? Pea oma sõnad suus!“

„Ega sa liibitsemisega ju kedagi ei võlu. Peaksid olema härra Kanga taoline, keda saadetas välismaadele võistlema. Usun, kui nüüt preili lõpetas... lõpetab magistriga ära, siis hakkab ta härra Kangaga!“ sõnab Juhan Viiking ettevaatlikkusega.

Siis vaikivad mõlemad. Oleksid korraga nagu enam süvenend treeningusse. Küllalt, küllalt on nad võimelnud siin kahekesi ja on teineteist „poksinudki“ sitkete sõnodega, kui „puhkasid“ musklid. Aga Juhan Viikingi tänane üleolev ütlemine teeb juba kaaslasele tuska. Häbemata, kuidas tema arvab!

Järgmisel hommikul on härra Morss ise varakult „võimlas“. Ta ei usalda oma õpilasi pimesi. Kahekesi nad viidavad ainult kallist aega tühiseile nääklemisile. Seda on ta küllalt märgand, tema kõrva nad ei eksita.

„Kas jätkame käsivarre vibratsiooniga?“ küsib Aavo Suursalu. „Olen sellest tüdind...“

„Aga!“ hüüab treener käskivalt. „Kas mina ei ole tüdind?“

„Muidugi! Ma ainult niisama...“

Niisama ei tehta siin midagi. Niisama on kestnud see küllalt kaua ja pole näha lõppu. Härra Morsilgi oleks praegu tähtsamaid toiminguid, mis tuleksid kasuks ärile. Ööd võtab temalt sporditeooria uurimine ja pühapäevad kulutab praktilisile harjutusile. Nüüd on peremees löigand neile aega isegi töötundidest. Muidugi, väsivad lõpuks nemad ja muutub treenergi närviliseks. Viimase seisukorda näib raskendavat oma tütar. On nagu kahju, et Maie on ikka veel preili, kellest „tema poisid“ unistavad asjatult. Neid asjaolusid arvestades isa tegi juba varakult tütrele mõningaid korraldusi. Näiteks õhtul

linna minnes peab preili Maie ütlema võimalikult noormeeste kuuldes, kuhu ta läheb. Kord!

Aavo Suursalu lamab kõhuli matil, nagu peaks ta kuulama põranda all hiirte krõbistamist. Seejuures peab sportlase kogu muskulatuur seisma pingul „nagu kandle keel“. Juhan Viiking peab lamama niisamuti.

Nüüd rebib treener ikka korrast nende ettesirutatud paremaid käsivarsi selja poole kuni teatava ulatuseni. Siis laseb härra Morss pingutatult tagasirebitud käsivarre lahti, mis vedrutades matsatab vastu pehmet matti. Korrata!

See omapärane hiirte hirmutamise võtte käsivarre musklite ergutuseks on härra Morsi enese leiutisi. See pärast on ta järelejätmatult nõudlik. Korrata!

„Aitab,“ sõnab treener, kes näib tundvat viimaks halastust. „Vabalt! Tähendab, kas tunnete õlas midagi?“ pärib ta Aavo Suursalult. Ise kastab rätiga laupa, nagu tegi seda kunagi soome-ugri maavõistlustel.

Küsitav peatub lõtvusjooksul.

„Tõepoolest! Vana tuttav tundmus... Kui ma õieti ütlen, sibliksid nagu sipelgad veres.“

„See on hää! See on õige!“

Juhan Viikingi reiemuskliid võppuvad iga hüppe juures. Haarab korraga õhust, nagu oleks püüdnud kärbse. Siis lööb jalad harki, hoides pinguli tervet keha. Sirutab käed siiralt üles, nagu tõstaks kangi või hoiaks vana võimla lae allavarisemist. Seda „võtet“ on niipalju nähtud, et nad enam ei naeratagi.

Siis ta lõtvub nagu kontideta olend. Tõmbab mõned sügavamad sõõmud. Pinge. Lõtvus. Sammjooks... Uus pingutus, lõtvus, paus.

„Nagu ma juba suvel ütlesin, see harjutus on kasulikum härra Suursalule. Tähendab, teil pole tugevusest enam puudus.“

„Spetsiaal-osas ma enam ei karda,“ arwab kelner.

„Mina es . . . ei karda ka keda kuraditki!“ hüüab teine.

Soo! Ilus! Treener käseb neil seista sirgelt nagu sõdurid rivis.

Sportlased asuvad tema ette valvele, nagu tegid seda vanad Numitori karjased isanda käsul. Ootus.

„Soo, soo! Ja nüüd, teate mis . . . Murdke endid keskelt pooleks. Tähendab — täiesti pooleks. Alga!“

„See on see keskkeha vääne, eks?“

„Oi, see om . . . on raske krutstükk!“

Noormehed väänlevad kui kõhuvalus. Nad teavad, kui võimsalt elastseks see harjutus muudab keha. Lõtvuda. Nüüd järgnevad liigutused, nagu raputaksid nad puusade küljest näpistavaid vähki. Kes pagan tahaks, et vähjad teda pitsitavad.

„Aga teie, Juhan Viiking, ei hooli sellest. Mitte laiselda!“

„Mina olen vähja sõrgade vahel ollu. Ei hooli mina neist!“

Treener annab järgnevaks harjutuseks märku. Noormehed liiguvad hoojooksus võimla seinal asetseva Nurmi elusuuruse maali suunas. Märgitud piiril nad tõukavad käsivarred äkilisel õlalöögil ette. Sellel sihtvõimlemisel, mida nad juba kauemat aega väsimatult harjutavad, elab kaasa kogu keha muskulatuur. Üks, kaks — korraga! Säärane tühja käega „sopsimine“ tundub pigem lendava hõimlase ähvardusena kui midagi muud. Kuid Paavo Nurmi ei liiguta ripsmeidki. Naeratlev!

„Kes teist on väsind?“ küsib treener.

„Mina küll mitte . . .“

„Ilus!“

Kordub jooks piirjooneni. Tõuge on küll tugev kuid veel mitte küllalt vetruv. Korrata! Peaaegu „küpsed“ sportlased taipavad ise, nende õlas on ikka veel vähesel

määral midagi, mis takistab. Selle pidurdava niidi nad peavad katkestama. Korrata!

„Puusad andsid juba mineval sügisel alla. Aga õlg ei tööta praegu veel kõrra... korralikult. Hoiab õkva kui hammastega...“

„Minul on vastupidi — õlalihhas nagu liialt lahtine...“

„Vaata see pole häa. Siin tuleb anda säru. Alga!“

Härra Morss katsub käega nende õlalihaseid. Muljub ja painutab. Suurele vaevale vaatamata barbaarsuse köidikud ei lase veel inimest lahti. Kui Prometheus on jõuga vabastatud, alles siis muutub tavaline mees Herkules'eks. Vaevaga võidetakse. Samm-sammult!

Juhan Viiking lubab ta vabastada jõuga. Nad naeratavad. Treener tahab kogemata süüdata paberossi. Märkab eksitust ja paneb karbi tagasi taskusse.

Mäletavad esimesi treeningupäevi. Küll oli tegemist kõige tühisema võttega ja ometi näis algul see kõik päris lihtne. Nüüd on nende „terasturjad“ juba tinasitked, kuid veel mitte kummitaoliselt elastsed. Kas näiteks Aavo Suursalu pole tund-tunnilt oma keha kasvatand? Intensiivselt treeniv sportlane kasvab kolm korda aastas põhjalikult uueks. Isegi sisemiselt!

Ja individuaalne areng pöörleb omakorda aegade arengu ümber. Võib-olla vanad rahvad nähes praegusi atleete arvaksid endid viibivat teisel maakeral. Kes ei tunne Tomsoni, Jürlaud, Tiisfeldti ja teisi lühimaa kergejalgseid? Isegi kuulsad Kreeka atleedid polnud neist paremad. Kolmpere maratonist kuuldes Rooma keisrid ei usuks seda ja peaksid pettuseks nähes Kuuset hüppelotseku lamavat nõõril. Kui võinuksid näha imelist Tammani rippumas tohutu teiba otsas ülal pilvede tagafoonil, nad kingiksid temale kullast teiba, kreeklaste linnamüürest ülehüppamiseks.

See ime sünnib ainult vaevaga. Nii oli juba vanas

Kreekas atleet karske kui filosoof ja hingelt puhas kui laps. Juba nemad teadsid, et barbaarsus tuuakse kaasa emaihus. Ja kes hiljem viitsis sellest vabaneda, see paindus areenil kui leopard, oli Achilleusest ilmekam ning Aresest kaunim.

Ka tänapäeva inimesele on jäänud võimalus olla ilus ja siiras. Igaüks neist on loodud suurte eeldustega, kui oleks vaid tahtmist võidelda end vabaks. Eestlased!

„Oda!“ hüüab treener.

„Mina kargan jällegi kuuli manu,“ sõnab Juhan Viiking vaimustuses.

„Odamees välja... ärge visake aknasse!“

Kumbki sooritab oma ülesande. Treener pole rahul Aavo viskega ega Juhani tõukega. Ise nad räägivad Kanga, Ädliku, Reinu, Kuberi, Madimetsa ja mine tea veel kelle võitmisest. Alga! Energiliselt, energiliselt...

Halb! Paus. Treener ei süüdistata kumbagi, ta ainult räägib nagu enese ette. Iga sportija ei saanud Kreekaski surematuks. Kuid juba see väline muutus — ilus keha ja erk vaim olid austusväärased omadused. Aga kui neist kedagi pilgati, siis ka säärane õigus küünis kaugemale. Ju nad siis...

Härra Morss ei lõpeta viimast lauset. Ta kõhatab. Siis annab märku uueks alguseks. Pärast kuulitõuget sõnab ta justkui pahaselt.

„Kas tõesti peab tubli noormees, nimega Juhan Viiking, alla andma tühisele metallmunale? Tähendab, puudub tahtmine! Sest keegi kuulus sportlane on kunagi ütelnud: Kui tahan, painduvad minu jalad põlvist mitte ainult tahapoole vaid ka ettepoole. Tahe on kõik!“

„Ei noh, mina tahassi ju kõigest hingest,“ kaitseb väljakukorrastaja.

„Ei, noormees... Seep see ongi, et tõsine tahe puudub!“

Juhan Viiking jääb pisarateni kurvaks. Kuid härra Morss läheneb temale trööstija isana. Proovigu veel kord, arvestades seejuures kõiki neid näpunäiteid, mis kuuli kaugelennuks osutuvad tõepoolest kasulikeks. Ja Juhan Viiking tõukab nagu noor saatan. Kuid kes ei jää päris rahule, see on härra Jüri Morss.

„Teie ei oska lihtsalt õpetada,“ ütleb Aavo Suursalu tüdinedes.

„Palun“, sõnab treener oma metallhäälel, mille kõla pole kõrge. „Kuis siis just mina . . . Olen ju ainult rumal vanamees, tõsi!“

„Ma ei ütle seda. Võib-olla oleme valinud vale ala?“

Treener naeratab. Mida ta ise mõtleb? Halb õpetaja kiidab õpilasi tühiseis asjus. Tubli õpilane ei vajagi kiitust. Rahulolematus on parim treening!

Preili Maie läheneb ja sosistab midagi isale. Siis vaatab naeratades ringi. Kõnetades noormehi, ta teietab Juhan Viikingit, nagu see on viisakas.

„Ega sa, Aavo, pole unustand, kuhu pidime õhtul minema. Sa siis tuled, jah?“

Juhan Viiking on ilmselt pahur. Mis on tema halvem, et teda teietatakse?

„Heldekene, miks ta ei tule!“ ütleb väljakukorrastaja.

Enne veel kui preili Maie saab Aavo Suursalu vastuse, on isa tütre juures. Kui ruttu astub ta kepi toetusel!

„Mis sa, tüdruk, lipned siin? Tähendab, on sind siia vaja, kui sa ei oska käituda? Mine!“

Need sõnad on küllalt mõjuvad. Preili Maie puudutab nagu häbitundes korraks lokke ja pöördub ruttu välisuksele. Enne ukse avamist vaatab nagu salaja tagasi, püüdes silmata Aavo Suursalu näoilmet.

Noormees teeb asja oma kingaga, mille on võtnud

jalast. Ei tõsta pääd. Sõrmitseb ainult kättevõetud eset. Erapooletu!

Juhan Viiking saab lumeveoks mõned korraldused. Ta peab tellima hobusemehi. Väljakukorrastaja läheb sõnakuulelikult täitma ülesannet. Kuid enne välisust pöördub tagasi peremehe juurde.

„Tahtsin teiega selle kohta, et...“ algab ta. „Et nigu Kalev Kangas ennist tähendas — mina võis proovi poksimist.“

„Ütles ta seda?“ küsib peremees käredalt.

„Just nii. Aavo kuulis ka!“

„Minge ja tehke seda, mida palusin, kui... teist on üldse millegi tegijat!“

Need peremehe käredad sõnad nagu lükkaksid väljakukorrastaja eemale. Võib-olla esitas rumala küsimuse halval ajal. Väga võimalik, et tema treener ei kannata korraldusi kellegi Kalev Kanga kaudu. Et ta natuke lonkab, seepärast pole ta ometi pime, kes ei näe, mida teeb.

Pärast seda kõnelust treener seisab kaua võimla ukssel, pilk murelikult mõtleb. Siis pöörab end ümber ja vaatab Aavo Suursalule. Kas ta on väsind? Teadagi! Olgu hää ja mingi lamagu pisut. See on temale tarvilik.

Ei, Aavo Suursalu pole väsind. Ta võtab aga sõrmede vahele mingi tikku, mida näpitseb. Treener ei ütle rohkem, vaid lahkub.

Kes on Aavo Suursalu oma treeneri kaunile tütrele? Muidugi lubasid nad täna vähe aega jalutada, mis ei ole ometi mingi kuritegu. Siiski preili Maie ei pea ennast näitama teiste noormeestega, kuna temal on omal kindel peigmees, seltskondliku positsiooniga. Aavo Suursalu otsustab preilile viisakalt ära öelda. Nimelt peab ta homseks puhkama. Ja jalutus, mille pidid ette võtma, on päevatööga juba küllaltki põhjalikult teostatud.

K ü m n e s r i n g .

Jääväljak läigib külmalt paastukuu päikese valgusel. Täna peetakse jäähoki võistlus inglaste ja eestlaste vahel. Kuna see on enne kevadet viimane lõbustus jääspordist huvitatuile, siis ilmub päältvaatajaid rohkesti. Või meelitab tallinlasi jääkuninganna preili Maimu Jaaki ja sportlase Kalev Kanga esinemine paarisuisklemises?

Igatahes rohkesti täitub tribüün puberteedi-ealistest noortest, kes ei tunne veel vaimlisi sügavusi. Nad ise elavad kehale ja vaimustuvad mängleva keha ilust.

Varsti pärast seda, kui preili Maie võtab istet oma nelja meessõbra kõrvale, algab jäähoki inglaste avalöögiga. Eestlased algavad nobedat jahti mustale libisevale kettale, mida püüavad vastavate keppide abil lüüa vastase korvi. Mõlemad korvikaitsjad kannavad kubemeni ulatuvaid jalgade korkkaitseid, mis tuletavad meelde vana aja sõjapäälikute ketru.

„Jaan, vaata kui inglased ajavad taga eestlaste hiirt. Õnn, et loomake on vaid puust.“

„Puust südamega naine,“ naeratab Juhan Viiking.

„Ma ei lubaks enesele niisugust märkust,“ naljatab Aavo Suursalu.

Preili Maie vaid naeratab. Tema andustus olevat piiritu. Juhan Viiking vaatab ainult enese ette ja on tõsine. Ta imestab, et nende preili ei sinata Aavo Suursalut magister Väljaääre kuuldes.

„Hiirepüüdes“ ehk jäähokis näitavad inglased harukordset energiat. Eestlased näivad viisakatena ja lubavad tihti „lahkelt läbi“. Üks eestlaste sinisärklane sõidab alaliselt ümber rabajate grupi. See omapärane mängija nähtavasti tunneb lõbu ainult uisklemisest. Sageli vaatab publikule, tõstab hokikeppi hoidvad käed seljale ja tiirutab kui kunagi kiiruisutaja.

„Haleda südamega, ei talu loomapiinamist. Nähtavasti ta ei taipa, et loomake on vaid puust,“ tähendab härra Väljaäär.

„Palun, kes on puust, kas tiirlev võistleja või ketas?“ naljatab Aavo Suursalu.

„Savist südamega mees!“

Nad eksivad. Tiirleja sõbralikul sõidul on siiski võistluse suhtes oma mõte. Niipea kui grupp läheb rüsinakokku, ta läheneb välkkiirelt. Ja kui ketas satub äärele, on sinisärklane joonelt juures.

Järjekordsel rabamisel ringi tiirlejal õnnestub saada ketast oma valdusse. Tema kepp sahib jääle. Jalg-rauad naksuvad. Käes. Nüüd sööstab ta kui pöörane punavestide korvi suunas. Uisud krapsuvad, naksuhoki kepp... Ründaja lööb punkti.

Publik vaimustub. Jälgitakse mängu mitmesuguseid kombinatsioone. Ettenähtud mänguaja möödumisel kostab lõpuvile.

Eestlased lahkuvad rahuldatult. Põhjamaise rahva liikmetena nad näitasid välissõpradele, et oskavad liikuda „libedal“. Kummalisele äärevalvurile kingitakse tulipunaseid tulpe.

Publiku tähelepanu pöördub eeskava teisele osale. Erilist elevust võib märgata nii ütelda „Sulevi“ seltskonnas.

Preili Maimu Jaak liugleb jääle tavalise aplausi saatel. Uisklev sportlanna ilmub valges pisikleidis, mis ulatub ainult niueteeni, kuid ei... Ta kannab selle all imekitsast trikood. Liikmed on jäetud vabaks liiklemisele. Üldse preili Jaak pole praegu kellegi daam, vaid uiskudel tantsisklevat ilu esitav nukk. Murueide-tütar uiskudel!

Ta libiseb kiirelt keskväljakule. Liugleb vaikselt tagurpidi langetatud kehal ja tervitab sirutatud käega.

Hetkeline seisatus. Järgneb spiraalne keerutus, nagu avaldaks häädmeele. Siis ujub kiiresti edasi, hüplev ja ringlev, nagu muutunuks rahutuks või otsiks kedagi... Ta näib helgiheitjate valgustusel valgetiivalise ja mustapäise külmaliblikana. Uisklejanna liigutusist nähtub unistaja vaikset valssi.

Aplaus. Härra Väljaäär teeb mingi raskelt mõistitava tähenduse, mida preili Maie kahjuks ei taipa. Juhan Viiking on ilmselt vaimustund. Kuid Aavo Suursalu istub tuimalt nagu sfinks. Näib, et temal on uisklejanna kunsti suhtes oma kindel seisukoht. Kui hästi preili Jaak ka ei liugleks, tema mõju ei küüni kõikideni... Noormehe pilk riivab oma käskijanna oma. Teistele märkamatuks nad silmitsevad hetke teineteist küsitlevatena.

Preili Maimu Jaak libiseb nagu otsides risti-rästi üle jääväljaku. Kiirus suureneb. Keerutused ilmutavad rahutust. Sääl leiab tema otsing vastukaja...

Jäälle ilmub härra Kalev Kangas, keda seni peeti kergejõustiku mitme ala meistriks, kuid täna nähakse teda koguni uiskudel. Aplaus kostub loiult. Edvistaja!

Paarisuisklejad peavad vaatajaile tõlgitsema tasakaalu kunsti. Hästi läbimõeldud virtuositeediga nad suudavad vaimustada rahvast.

„Oo, ta on tore!“ sõnab preili Maie.

„Kes nimelt?“ pärib härra Väljaäär.

„Oh, mõlemad kohe...“

Uisklejad hoiavad teineteise kätest, sõites, keerutades ja taganedes nagu üks. Nad võivad kummarduda jääni tasakaalu kaotamata kõige järsumaid kurve sooritades. Siis sõidab „valge külmaliblik“ naeratades ees ja „must demon“ saadab teda julgelt.

„Eks sõida sääl preili Jaak,“ sosistab Juhan Viiking kaaslasemale.

„Täna ei viitsi mina imetleda tema kunsti. Mõistad!“ vastab ta ainult.

„Sina ei saagi ta'st aru. Mullegi jääss... jääb nagu mõni kotus... koht tumedass.“

Uisklejad sõidavad publiku eest läbi, pilgud suunatud tribüünile. „Sulevi“ seltskonna ette jõudes jääkuninganna läheneb pöördel partnerile, kui suudleks. Siis kummardavad mõlemad rahva poole otsekui andeks paludes ja sõidavad sõpradena ära.

Veel järgmisel päeval Juhan Viiking räägib iluisklejaist. Kalev Kangas on temale nüüd võimsaim sportlane, keda ta näinud. Jääb unustamatuks stseeniks, milles noormees tõstis kätel üles kauni ja imelühikeses kleidis uisklejanna. Sel õilsal hetkel ta ise pidanuks sõitma Kalev Kanga uiskudel.

Täna pärast lõunat ootamatult preili Jaak külastab „Sulevi“ einelauda. Preili Maie otse kilkab rõõmust. Palju sõpru koguneb nende ümber. Uisklejannal on ju nii palju jutustada ning kuulda, mida arvatakse temast.

„Talv on lihtsalt tore. Kahju temast,“ naeratab preili Jaak.

„Eks ole! Suvel sa elad nagu kala kuival.“

„Oo jaa, see on leige nagu armastus suudluseta. Vabandage minu vallatust!“

Pärast einelaua sulgemist otsustatakse minna kohvikusse. „Sulevi“ inimestest ei jää keegi maha. Neid võib elurõõmus preili Jaak, kes pääle kõige omab uiskleja kuulsuse, kellest viimastel päevadel kirjutatakse, veel enam räägitakse.

Juhan Viiking riietub musta ülikonda, tajudes nagu instinktiivselt mingi tähtsa osa etendamist sellel koosviibimisel. Seltskonna juurde jõudnult härra Väljaäär ulatab tervituseks käe. Preilid püüavad meeldida naera-

tusiga, nagu oleks ta tõepoolest juba küllalt tunnustatud isik.

Kohv on maitsev. Seltskond sõbralikult lõbus, mis teeb selle haruldase õhtu meeldivaks.

Preili Jaak kannab hõberebast, mis sobib suurepäraselt tema soengule. See on ainuke hirm, mille pärast preili Morss tegeleb algul pisut rahutult oma uue ridikülliga.

Härra Väljaäär avab portsigari ainult enesele. Noor-mehed tunnevad teatud uhkust, et neid ei peeta nikotiini vääriliseks. Oh, nad on ju tulevased olümpiaadi atleedid, kellede vastu ollakse aupaklik ja püütakse võimalikult varakult arvestada. Ja kaugel see päris arvestamisaegki enam on.

„Härra Suursalu!“ sädistab preili Jaak. „See oli tol korral, kui ma teid veel ei tundnud. Mäletan, lasksite mind kutsuda mingisugusele uuele mängule ja... Andestage, ma nimetasin teie asjapuid otsekohele tellinguiks. On teil meeles?“

„Jaa, jaa, preili. Tellingud olen unustanud, kuid... jäite mulle meelde silmapilgul, mil viskasite esimesena palli käest.“

„Eks olnud... Ja ainult sellepärast, et ma teid ei tundnud.“

Seda vesteldes nad naeravad väga elavalt, mis preili Maie teeb nagu õige, õige vähe rahutuks. Kuidas nad langetavad päid! On ainult ime, et preili Maimu ja härra Suursalu ei joo kohvi ühisest tassist.

Juhan Viiking lehitseb mingit žurnaali. Vahetevahel vahetavad magistriga mõningaid mõtteid. Härra Morss, nende treener, jääb noormeestega väga rahule, mida on avaldand korduvalt.

„Muuseas,“ sõnab härra Väljaäär, „mina andsin tol

korral temale seda nõu, millele „vana kapten“ suhtus algul nagu teatava diskreetsusega. Hiljem ta taipas.“

„Täiesti! Selle vastu ei vaidle enam keegi. Õieti, minu austus teile, härra Väljaäär,“ ütleb Juhan Viiking, sõnu hoolikalt seades.

„Ja ütelge nüüd, härra Viiking — kas olen andnud eluvõõrast nõu?“

Juhan Viiking eitab kindlalt. Kuid preili Maie jaa- tab naeratades. Mida? Igast asjast ja inimesest saab ütelda kõige halvemat. Aga kas näiteks Maiele võib keegi sõrmega näidata? Oo, ei ilmaski! Kõik, mis on tehtud näitamisväärselt, on nii salaja sündind, et võta näpust.

Nad naeratavad.

Preili Maie oskab. Veel paremini mõistab ilusaid kohvikukombeid preili Jaak. Ta võtab laualt ajalehe, nagu tahaks seda lugeda. Tõstab aga lehe naeratava näo katteks, langetab siis oma lokitud pää Juhan Viikingi poole ja küsib vaikselt.

„Kuulsin, ka teie olevat jälgind minu uisklemist. Palun, kuidas meeldisin teile? Ütelge otsekoheselt!“ Seda küsides ta tõstab oma väikse käe Juhan Viikingi tugevale õlale.

„Armusin...“ sosistab sportlane. Aga ise punastab nagu oleks kõik kuulnud seda või kui ei naljataks ta praegu.

„Just seda sõna ootasingi,“ ütleb teine. „Oo, te olete rohkem kui arvasin...“

Mida ta arvas, seda peab Juhan Viiking veel mõt- lema. Kuna preili Jaak pöördub kohe tagasi Aavo Suur- salu poole, siis arvab noormees, et ütles oma sõna halvasti. Kuid ei. Juba naeratab preili jälle temale...

Härra Väljaäär kustutab sigareti ja sõnab Aavo Suursalu suunas:

„Minu härrad, kord kui saavutate olümpia võidu... see kõik võib juhtuda! Siis palun mitte unustada lugu Cicerost ja tema vanast õpetajast. Pärast seda kui Cicero senatis võitis Catilina, tahtis tema õpetaja teda õnnitella. Kuid vana õpetaja ei pääsend kuulsa mehe jutule, vaid võis oma soovid saata sandaalipuhastaja kaudu. Niisuguseid asju tunneb ajalugu. Ütlen seda seepärast, et ka Cicero oli põllumehe poeg,“ pöördub jutustaja viimase lausega Juhan Viikingile.

„See on tõsi!“ sõnab Aavo Suursalu, nagu vastaks kaaslase eest. „Kahjuks juhtub ka seda, et kaotaja, kes iseenesest on saanud karistuse, leiab teise nuhtluse kas või ajalehelt. Jaa, palun uskuda — teda vaest ei kaitse keegi.“

Härra Väljaäär süütab rahutult uue sigareti, nagu otsiks tegevust. Noogutab ainult pääga — ei seegi pole vale!

„Oh, mind ei kohuta mingisugune kaotus. Härra Viiking, riputan teie pildi oma kirjutustoa seinale ka siis, kui olete raskelt kaotand. Nimelt, nüüd te siis teate, et mul on muuseas ka „kirjutustuba“,“ ütleb preili Jaak elava naeratusega.

Aavo Suursalu kõhatab, nagu hakkaks pidama aktuse kõnet. Kahju, et Cicero on juba surnud! See lause on üteldud väga naljakas toonis. Naerdakse. Jutustaja jätkab tõsiselt. Peab olema kannatust, et jõuda Cicero kuulsuseni. Muidugi sügavam tänu kõigile kannatlikele, kelle läbi ollakse saamas kuulsaks sportlaseks. Igatahes, kui Cicero tõusis senatis püsti, ei mõelnudki ta enam kõrvale joosta. Meie ei tea, mis hull viha temal oli enese vastu? Kas see oli tingitud rahvuslikust uhkusest, kuulsuse kirest, isiklikust kasust või õpetaja au kaitsest? Cicero oli ühes asjas siiski õigel teel — ole kes sa oled või mis sa oled, aga ole parim. Meie meeskonna parim

on kindlasti Kalev Kangas! Nii arvab Aavo Suursalu, keda kuulatakse huviga.

Preilid tõsinevad, vestluse viimane järk suutis neid köita.

„Siin on teil õigus. Kalev Kangas on tõesti asendamatu odamees, nagu ta on halb kavalier!“ ütleb preili Jaak otsustavalt.

„Ei ole õigus, preili Jaak,“ kinnitab preili Morss julgelt. „Härra Suursalu ületab kindlasti Kalev Kanga odas ja sõidab olümpiaadile. Mina ei kohku kihla vedamast ükskõik mis asjale,“ ütleb ta uskumatult kurjasti.

„Ära luba palju, Maie! Sa ei saa seda lõpuks täita minu pärast...“

Mis? Preili Maie julgeb olla kindel! Asjaosaline ise vaatab häbelikult ajalehele, mis lebab tema ees ja millest pole midagi tähtsat lugeda. Juhan Viiking on imestund, teda ei puudutata poole sõnagagi vaidlustel. Ei tea miks? Nõrk!

Härra Väljaäär tõsineb kui kõige suurem kaotaja. Mõtleb. Või nii kindel on tema Maie oma kelnerile. See suur usk teisesse ei tähendaks midagi, kui see ei tuleks südamest. Ja kui üks mõte paisub üles ühe noore preili hingest, mis peab ta sellest järeldama. Ta ei ütle midagi ja vaikib naeratades.

Vaheajal on preili Jaak jõudnud otsusele, milleks ootas selgust. Või nii! No nüüd on ta ettevaatlikum, kuna saab teadlikuks sõbranna südameasjus...

Nüüd piirdub nende lõbus vestlus üsna tühiseil asjul. Siis siirduvad kojuminekuks tänavale. Öö on karge kui klaas. Vilkuvad tähed oleksid vaheajal tõusnud nagu kõrgemale. Heledalt sirendab tähtedega tipitud „linnutee“, mis lõikub hõbedase vööna taevasinasse.

Nad kätlevad. Juhan Viikingi sõrmedeni jõudes preili Jaak sõnab avameelselt:

„Palun, saatke mind. Eks?“

„Lahkelt, preili...“

„Oo, olete aga ohvrimeelne. Lähme!“

Juhan Viiking heidab Aavo Suursalule ja üldse teistele tõhusa pilgu. Kas nad nüüd tunnevad veel elu? Ei ole kahtlust, et tema võimeid hinnatakse.

Aavo Suursalu tunneb otsekohest kahju. Teda jäetakse üsna üksi lageda taeva alla. Sääl läheb preili Maie... Täna aimab noor sportlane teravamini kui varem, et teda ja preili Maiet lihtsalt segatakse.

Aeglaselt jalutades ta seisatab mõne vaateakna ees. Ta ei leia hingelist kompromissi praeguses olukorras. Korraga valdab teda kiusakas mõte, kui külastaks oma unustatud kooliõde või ettekandjat Edat. Viimases on ta kindel juba ette, et see teda ootab... Võiks võtta neid mõlemaid viimse spermani... Lõhuks enese...

See on rumalus! noomivad Aavo Suursalut teised tunded. Kes tõeliseks suuruseks ihkab saada, peab jääma puhtaks. Suuruses ei ole pettust. Petlikkus sööb läbi suuruse kandetalad. Ja ainult suured rumalad arvavad teisiti.

Hommikul tuleks ta unisena koju. Kes on siis nii rumal, et ei taipaks? Nii hakkab lugupidamine otsast lagunema, kuni see maagiline mõju jõuab odani. — Sääl aknal on välja pandud maaling suurest eestlasest, kes kandis eneses tervet Ärkusaega. Kas Aavo Suursalu kõlbaks homme seisma tema kõrval, imetluseks rahvale? Ei, ei!

Inimene, kes jõuab säilitada puhta hinge, ei taju kadedust ega häbitunnet nagu tihti tema. Tööpäevil võid liikuda üpris õelate kaaslaste keskel, nad püüavad sind kiskuda endi tasemele — seda ihkab nende loomalik instinkt; kuid nad pörkavad su puhta hinge kaitsekapslile, vigastades ainult endid.

Aus töö on tasuv nagu tõeline treening viib võidule. Selles ei peteta kedagi!

Aavo Suursalu astub vaikides „Sulevi“ väravate alla nagu rahulik Mükeene sulane, kes siirdus templisse. Täna haljastas lõplikult oma senise sisemuse. Siin astub oma tuppä uus Aavo Suursalu, vaba kõigest...

Nüüd jääb temale ainult üks pruut — oda. Täna sellest pääl sünnib tema esimene laps — rekord. „Homme“ kuulevad nad tema nime — võitja! Ja kui see „abieliu“ peaks jooksuma kärestikule, siis upub kapten...

Aga... Just kapten ei pea hukkuma. Sellele mõeldes hakkab tema enesekindlus nõrgenema. Kas on mõtet ärritada oma närve salajases võitluses härra Väljaäärega ja avaliku vastase Kalev Kangaga? Oo, see on ju kõigi õppivate noormeeste needus, et nende armastuse pun-gake puhkeb just õpingute rahesaju all. Tüdrukud val-mivad varakult ja nõuavad endi loomulikku osa. On siis nende emakssaamise püüe ainuke päävõit?

Oma küsimusele vastust leidmata, noormees vabas-tab end rõivaist. Lamab küll voodil, kuid uni ei tule. Mõtted matkavad ometi preili Maie suul ja teine osa neist otsekui valvab Juhan Viikingi kojutulekut. Ja ometi pidi jääma vabaks kõigest kõrvalisest. Inimene!

Kuid möödub vaevalt veerand tundi, kui kostab kõr-valtoa ukse vaikne avamine. No muidugi, nüüd ta tuleb! Liiga ruttu tuleb, et teda peaks kiitma... Või peaks just nüüd imetlema Juhan Viikingit, kes jõuab nii ruttu tagasi?

Mis see siis tähendab? Vaiksed sammud lähenevad tema pimedas toas voodile. Siis kostab nagu kassi peh-met hüpet ja samas tunneb õrnalt haaravate sõrmede puudutust. Pimedusest langeb mingi hingeldav ja lõh-nav naine lamaja rinnale, kus see püüab silmapilkselt sulada temaga ühte. Maie!

„Andesta mulle... Suudlen... Teadsin, et oled ükski. Oh see preili Jaak on tore...“

„Aga tema?... Kuidas sa siia... Ära suudle, lase ma räägin...“

„Ah, sa ei tea kuidas olen pettund! Kallis... ei taipa sa, kuidas sind armastan. Oled mulle kallim kui häbi, mida tunneksin kui Juhan praegu tuleks.“

Tõepoolest, tüdruk räägib tõtt, mida kinnitab rohkem suuga kui sõnadega. Aavo Suursalu ei suuda teda lükata eemale, pigem tõmbab iga kaisutusega nagu lähemale.

Nad sosistavad õmad sõnad teineteisele silma ja suhu. Kas Maiel pole peigmeest? On! No kuidas tohib ta siis teha „salakäike“ teise pimedasse tuppa?

On siiski küsimusi, mis jäävad vastuseta. Maie ainult hingab ja elab. Puudutab noormeest korduvalt oma tuli-kuumade põskedega. Kui elastselt painduvad tema käed vastaspoole pihal!

„Oo-ei, ei... Kallis...“ sosistab tüdruk. „Tulin sulle ütlema, et mul oli sinust kahju, kui jäid õhtul üksi lagedale tänavale. Oled hää, et tulid siiski koju.“

„Ja siis?“

„Oh, ei... Ära tee... Tahan sulle öelda, et Juhan Viiking räägib sinust halba. Sul ei pruugi temale rääkida kõike: kellele oled võlga, kes on su sõbrad... Kuidas jutustate veidraid lugusid oma vahel ja... See kõik on tühine asi, mis pikapääle mõjub minule pahasti. Ei, Juhan pole salakaebaja, kuid ta on liialt lapselik ja otsekohene. Ei räägi ta enesestki igakord hääd.“

On kuulda Aavo Suursalu naeratust. Sõber ei ole suutnud unustada tookordset pummelungi, mis lõppes tänaval laulmisega. Ja näe, usub, et Aavo Suursalu viis teda nimelt kiusatuse kätte.

„Talupoja iseloom — õiglane, kuid jonniv ja visa,“
ütleb Aavo Suursalu. „Ma ei tee sellest numbrit.“

„Jätame selle! Kuule, mida tahan sulle ütelda...
Kas tead, et...“

„Juhan Viiking tuleb!“

Jäine aken prõgiseb avades. Maie kaob selle kaudu
kui salavaim. Järgmisel silmapilgul istub Aavo Suursalu
üksi voodil. Mõtleb ja kuulatab.

Juhan Viiking langetab kingad tasase kolksatusega
põrandale. Selles liigutuses tundub saladust. Kuulatab.
No-jah, vaja veenduda kas toanaaber magab. Olgu rahu-
lik, Aavo Suursalu magab!

Seisukord jääb sedakorda selleks. Öö näib katvat
inimeste huvid ja teod. Hommikul on ärkajad karasta-
tud ja leplikud.

Juhan Viiking ilmub vaheuksele jutustama. Rohkem
kui ükskord figureerib tema vestluses preili Jaaki nimi.
Oo-jaa! Õhtu oli küllalt veetlev. Nad istusid kahekesi
preili Maimu pimedas kirjutustoas diivanil. Aga on temal
ilus tuba! Kõikjal padjad ja pildid. Ise aga jätab ütle-
mata, et seisid tõepoolest kaua preili Jaaki lumise iluaia
väravate ees. Oli külm õhtu, tõepoolest.

„No mis sa trambid, räägi!“

„Naa! Kui ärä hakkasi tulema, käskse vaikida. Ja
vaata ette, Aavo, et sa ei seleta!“ ütleb Juhan Viiking
hoiatavalt.

„No-jah! Istusite teine teisel pool lauda ja lõõmu-
tasite suitsetamist. Isegi minu tuppa tungis sinu õhtune
ving.“

Juhan Viiking ei rutta tõrjuma, nagu poleks nad
istund teine teisel pool lauda. Jäägu nii! Et Aavo Suur-
salu kinnitab suitsu lõhna, Juhan Viiking võtab selle
õigeks. Ta oli otsekui sunnitud kaasa popsutama. Nüüd

ta siis teab isegi, kellelt võis saada lõhnavaid paberosse. Vaikigu sellest ajalugu!

„Ma ei tõmmand alla... ma ainult niisama...“

„Anti hundipass ja tulid tulema.“

„Naa! Ole nüüd ikka...“

Lisab veel täiendusi. Jätab aga ütlemata, et tükkis väravast sisse ja preili Jaakil oli temaga tegemist tagasi-tõrjumisel. Isa võis neid näha ja pidid „seda puhku“ lahkuma. Ta tõstis juba lahkumiseks kübarat, kuid preili tegi liigutuse, nagu tahaks veel midagi ütelda. Ja siis küsis naerdes: kas on ikka õige, et Alma...

No muidugi pidi Juhan Viiking kinnitama, et tema sellest Almast nüüd... Kuid preili Maimu naeris sellepääle ja päris üsna tõsiselt: Kas härra Viiking on üldse kunagi suudelnud kojusaadetud daami?

„Ja siis lõpuks ütles: sina rumal poiss. Häbi sulle!...“ teatab väljakukoristaja, mil nad algavad treeningut võimlas.

„Aga sina, vana noor mats, käitusid kui põgeneja!“

„Ei noh, mul oll pärast omalgi kahju. Jumala eest, kahju oll!“

Noor sportlane, kuulitõukaja jätab loo järgneva osa enesele. Pärast preili Maimu ütlust Juhan Viiking sooritas õrna suudluse... Kuigi õrn see suudlus ei võinud olla, kui teine hüüdis — metsaline olete! Ja metsaline jäi nukralt seisma kui oleks saanud suudluse asemel kõrvalopsu.

Lugu ei lõppend sellega. Preili Jaak lähenes hellalt, temal pidi olema kahju! Härra Viiking sai valesti aru temast, kes kohtub eriliselt austustvääriva noormehega. Oo, seda ei saavat salata!

Võimla-saal näib täna kuuluvat ainult neile kahele. Poksiruumis lebavad kindad hoolétult riioleil, mõni nahkpäts vedeleb isegi põrandal kui magav kutsikas. Kaota-

jad viskavad neid ikka plartsti maha. Ainult kummi-
padjad asetsevad omal kohal, kuna need on kinnitatud
trossiga laest põrandale.

Aavo Suursalu näib olevat millegipärast pahas tujus.
Ta tõukab jalaga nõõringis vedelevat käpikut, mis len-
dab patsatades eemale.

„Korista kindad kokku, Juhan! See on sinu ala. Seda
ma käsen ja sa teed kohe, mõistad!“

„Sina pole minu käskija. Tean isegi, mis mul teha.
Kui sa ütled, et igasugune koristamine on „minu ala“ —
tuu mulle siis üits pudel mõdu. Palun seda ja oodan!“

„Kellega sa haugud, mats!“ Seda hüüab Aavo Suur-
salu närviliselt ja samal ajal matsatab tema kinnastatud
käsi Juhan Viikingi vasakpoolsele lõuale.

„Oh sa kuradi kelner — keda sa löid?“ Juhan Vii-
king haarab kindad. Neid kätte surudes tema vihast väl-
kuvad silmad jälgivad kaaslast, tema näonahk hõõgub
kui palavikust. Eilsest õhtust saadik norib! Omal kaks
krooni võlgu, aga sõimab. Preili Maiega sinatab...
Kuradi „arveametnik!“

„Tule vastu, „Rein“!“

„Ära trambi, tead... Korista põrand ära — koja-
mees!“

„Tule vastu, meestepükstes toatüdruk!“

Juba Aavo Suursalu ongi vastas ja Juhan Viikingi
rapslevate käte vahelt tungib löök alla, silmapilkselt ka
teine pähe. Ta leidis paraja juhuse karistada „kultuuris-
tunud adramadrust“. Juba algusest pääle kannab taga-
selja jutte preili Maiele. Igal võimalikul korral tuletab
meelde oma kaht närust krooni. Mäesepa kärbes!

Juhan Viiking puhib nagu pühvel. Kui on treening,
siis olgu treening. Saab löödud nii, et teist korda ei
igatse!

Nad hüppavad vastamisi kui kisklevad kuked. Sib-

livad teineteise poole kinnastatud kätega nagu mänglevad kassipojad. Ajutiselt taganevad haiget saanud penidena ja siis jälle põrnitsevad vastamisi pusklevate pullikestena.

„Stop!“ pidurdab Aavo Suursalu. „Esimine round on läbi. Ära mängi! Jäta!“

„Ei ole niisugust asja,“ tungib Juhan Viiking uuesti pääle.

Aavo Suursalu sai tubli hoobi rindu, nähtavasti ta ei taha teist. Hingeldab nüüd . . . Siis viskab kinda käest, kui ei tahaks ta tõepoolest enam poksida. Vaatab paar korda kaaslase lõkendavat nägu ja on valmis kätt uuesti kindasse ajama ainult ühe tingimusega. Kaotaja maksku võitjale kaks krooni, see on parajasti see raha, mida Aavo võlgneb Juhanile, kes selle kustutab kaotuse korral. Kas on nõus?

„Tule välja! Kõite vahele!“ kriiskab Juhan Viiking, kelle lõug valutab.

Aavo Suursalu langetab juba pää pusklemiseks. Kuid siis ajab selja sirgu, vaatab kinnastele, kui peaks kinnitama randmenööre. Kes võis arvata, et preili Maie? . . . Ta pole varem kunagi käinud poksiruumis. Ja näe imet, praegu seisab ta siin, naeratab kahtlustavalt, puudutades aeg-ajalt oma lopsakaid lokke.

Muidugi kuulis ka seda, et nad lähevad vastamisi selle tühise metallrattakese pärast. Aavo Suursalul on piinlik.

„Tule vastu, Stepulov! Eh, kardad . . . Jääb nii ja naa, nagu räägitud!“ pralib Juhan Viiking.

Preili Maie naeratab kahtlevalt, teadmata — peab ta poisse õhutama või keelama. Nähes ikka enam võitlushimulise Juhan Viikingi pealekäämist, nende preili näolt kustub naeratuse vari.

„Mis sa lased niisugusel enesele ütelda? Ei oleks uskunud et sa . . . Eh!“

„Ah! Jäta meid kahekesi!“ sõnab Aavo Suursalu ja pöördub vihasele kaaslasele. „Tule siia — hagijas!“

Juhan Viiking ei lähe nõõride vahele. Nüüd vaatab tema omakorda kindaid, puudutab põske, norutab. Eks ütelnud preili Maie tema kohta „niisugusel“. Ta pöörab end ringi ja ütleb oma preilile, et ei pane tähelegi neid sõnu. Öhk!

Aga silmapilkselt plaksatab Aavo Suursalu kinnas-
tatud rusikas norutaja näol.

Elus tuli! Juhan Viiking otse karjatab oma välja-
kutse ja silmapilkselt on nagu ründav kiirtank painduva
põõsa kallal. Ta surub vasakuga hoobi Aavo Suursalu
silmade kohale, paremaga küljekontidele, ise kareldes
kui madu pealetungija eest. Ründab vastast omateada
kiiresti, kuid see osutub siiski ainult kohmakaks ja too-
reks jõutarvitamiseks. Ta lööks Aavo Suursalu kindlasti
maha, nii võimsad on tema hoobid, kui need metsikud
tõuked vaid tabaksid.

See vihastab.

Aavo Suursalu taganeb ähvardavalt rohkem kui ta
lööb. On liigutuisis väle ja targalt rahulikum. Ta roh-
kem kutsub teist kallale, kui ise lööb või ennast lüüa
laseb. Vastane on täiesti isemoodi ründaja, kes plahmib
rohkem teise kaitseks tõstetud käsi kui muud. Preili
Maiele pole tal aega vaadata, ründab vaid vastase iga
ettepuutuvat kohta. See on tingitud teda pimestavast
vihast. Temal näib olevat tahe vastast korruga tappa.
Maha! Igaveseks!

Sel hetkel preili Maie hoiab Juhan Viikingi poole.
Instinktiivselt! Aavo Suursalu ärritav võitlemisviis mee-
nutab naise iseloomu, mis temale millegipärast ei meeldi.
Sel hetkel Aavo Suursalu tundub tõesti naiselikuna. Preili
Maiet aga võlub võitlev mees. Juhan Viiking!

Ja tõesti, need kaks punetavat kalkunit ei tea õieti,

miks nad kisklevad. Kas otsib neist väljapääsu möödunud aegadega kogund viha, või võiduks kokkulepitud kaks krooni; või vemmeldavad teineteist ainult heast meelest?

Preili Maie vaatab neid vaikides ja tal on hubane, nagu ootaks erilist lõppu. Vaatleb ja ootab, kuid ei keela ega pidurda, ei lausu ainustki otsustavat sõna.

On ilmne, et Aavo kardab Juhani pealetungi. See õhutab. Juhan Viikingi löögid muutuvad kiiremaks. Ta viib vastase nõõridesse ja sooritab kolm õnnestund tabavust vastase lõualuu pihta. See vehklemine ei tundu enam poksina vaid hullustusena. Ise lõõtsutab nõrgestavast väsimusest, kuni langeb kätega vastase kaela ja on laisk end vabastama.

Juhan näib olevat välja puistand oma metsiku viha teise kehale. Nüüd materdab ta kindaga veel jõuetult vastase käsivarrelihaseid, et puhkavat Aavot ainult erutada. Löögid tabavad, kuid need on äärmiselt nõrgad ja koomilised. Väsiind käed vajuvad alla ja pääletungija rinnaalune jääb kaitseta.

Järgmisel hetkel näib Aavo Suursalu toibuvat. Tema parem rusikas sirgub kümne sekundi vältel viis tugevat korda haaklöögiks. Kuuenda löögiga vajub Juhan Viiking matile meelemärkusetult kokku, nagu oleks teda tulistatud.

Preili Maie kiljatab — seda ta ei uskunud. Kuid ometi on see tõsi. Ilmselt nõrgem lööb tugeva mehe nokauti. Ainult kavalusega, ainult tehniliselt.

Näib, et Aavo Suursalul on kahju oma teost. Rebind kindad käest, viskab need hooletult lauale ja lahkub sõna lausumata.

Inimene! Jätab kaaslase matile, kus see toibunult hakkab oigama nagu haavatu.

Nende noor perenaine toibutab teda. Juhan Viiking ajab end istuli, siis tõuseb värisevaile jalule, mis suuda-

vad teda vaevalt kanda toolini. Punetav laup nõretab higipiiskadest. Ta vaatab segaselt ringi, nagu ei seletaks asju enese ümber...

„Millest see tüli teil tuli?“

„Tühjast asjast,“ sõnab Juhan Viiking halemeelselt ja ta silmad niiskuvad.

„Ei maksa minna tema vastu. Ta on kaval. Vae-seke...“

Juhan Viiking küll nõustub, kuid häbeneb tublisti ja püüab näida tugevana. Ähvardab tasuda. Üsna varsti on ta jälle endine. Pahur! Teeb preili Maiele etteheiteid. See hoiab ju ilmselt Aavo Suursalu poole, mida tõendab eriti nende sinatamine.

Ja siis sünnib see, mida Juhan Viiking poleks võinud näha isegi unes. Nende preili Maie läheneb temale justkui laps omas lihtsameelsuses. Silub tema sassis juukseid, kuni ta käsi jääb nagu kogemata Juhan Viikingi kaelale.

Korraga noormees sirutab oma käe, teadmata, mis sellega teha. Ta sõrmed puudutavad seda kaunist pihta, millest nii palju on unistand ja mis nüüd läheneb tõmbel nagu painutatud pajuoks. Teadmata kuidas see juhtub, Juhan Viiking tunneb preili Maie kuumi ihaldatud huuli oma suul. Need puudutavad teda jõuliselt mitu korda.

Siis on tüdruk kadunud ja Juhan Viiking üksi oma õnnega. Just seda minutit ta ootas, mil teda sinatatakse. Kuulis seda selgesti. Ja puudutus tema suule — seda on võimatu unustada. Naeratab!

Üheteistkümmes ring.

Rida nädalaid on jälle arvatud minevikku. Vaheajal täieneb noormeeste elulugu mõnegi kogemusega. Nad on unustand tolle päeva, mil õiendasid oma tüliasju õil-

sate abinõudega — poksikinnastega. Tõsi, härra Morse ei meeldi niisugused seigad. Energiaraiskamine!

Kas nende vana treener harrastab asjatuid liigutusi? Ei, ei! Täiendab ennast igapäev uuemais stiilivõtteis, eriti mis puutuvad kuulitõukesse ja odaheitesse. Varakevadised harjutused väljakul võimaldavad temal õppimist neilt, kes sel alal on saanud silmapaistvaiks. Ja mida praktiline meel ei märka, selle lünga aitab siluda raamatute abi. Nii on õige!

Aeg on eriti varajane, kui nad sammuvad järjekorralisele treeningule. Sää! tumedal ja ovaalsel väljaku tahvil liiguvad neist kaks valgeis särkides, kolmas toetub longates kepile, kuid seisab rahuliku juhina nende kõrval. Noormehed sooritavad kumbki oma visked ja nende treeneri nägu muutub rahulikuks. Ta peab tunnistama nende võimeid hääs stiilis, mis võiks siiski olla parem. Kui nad tungiksid sügavamalt detailide saladusse, võiksid olla veel edukamad. Nii ei näi nad treenerit kunagi lõplikult rahuldavat.

Noormehed sooritavad veel mõned tublid katsed. Halb! Treener väristab pääd ja astub naeratades tagasi mõne lonkava sammu.

Ei ole stiili! See tähendab, stiil on, kuid mitte laitmatu. Nende heiteid peab nüüd veel lihvima.

Aavo Suursalu on pahane enesele. Juhan Viiking lennutab aeg-ajalt mõne üleliigse „kõva“ sõna, nagu aitaks see midagi. Siis tõsinevad ja asuvad jälle kohtadele. Ise nii suursugused pidama endid noorteks achilleusteks, kes võidaksid kõike, millele aga läheneksid. Oh õnnetust, nad pole väärt isegi seda kangelaslikku soome sepa poega, kes suri noorelt.

Algab Aavo Suursalu. Ta peab hoo saavutuseks jooksma märgitud piirilt viske jooneni. Peab seejuures hoidma oda kõverdunud käel öla kohal, nii et käsi ei

ulatuks pääst kõrgemale ja oda metallots seisaks parasjagu allapoole. Kuid juba esimeste hoojooksu sammude juures langeb käsi odaga liiga ette. Püüdes säilitada käehoidu, ta kaotab sammude ülivetruvuse ning jooksust ei teki maksimaalset hoogu. Kordab seda, kordab ja ikka kordab...

Mida lähemale äraviske joonele jõuab odaviskaja, seda tahapoole peab painduma käsi, mis äraviske viimaste sammudega sirgub järsult ette nagu löök. Ja siis ilmneb, et Aavo Suursalu painutab käe küll tarviliselt taha, kuid sirutades selle viskeks jääb ise märkamatuks hetkeks seisma. No mis kasu oli hoojooksust?

„Jäta! Tähendab, kuhu jäi ülejala hüpe?“

„Teise jala taha... Ah!“

„Rahulikult — korda!“

Aavo Suursalu sammub mõtlikult jooksu alguskohale tagasi. Oo, taipab kuidas peab toimima pärast oda allatoomist jalgadega. Kuid nüüd takistab teda vasaku jala mahapanekul kehakallutamise praktiline oskamatus. Kehakallutamisel tahapoole painduvad küll jalad põlvest, aga kere jääb kangeks nagu oleks see kipsist, mis kardab murdumist. Sääraselt „kobades“ visk ei saa ainult jõuetu, vaid ka koomiline. Kordab.

Kordab ja ikka kordab. Ja kui ta siis hoojooksu lõpul painutab end nagu pahameeles, on ta kaotamas tasakaalu. Kõige suurem häbi maailmas on vana sportlase kukumine staadionil. Mitte väevõimuga! Rahu on rammumehe raha! Siis kuuleb treenerilt, et vähe on sellest, kui selg kurdub. Selsamal ajal tuleb pingutatult pöörata ka vasaku puusa ja õlaga viske suunas. Nii saadakse vetruva löögi eeltingimus. Kiirelt rebib parem käsi oda ette ja selle purskava sirgumisega lendab spordiriist õhku. Jah tõsi, Aavo Suursalu taipab ruttu. Katsel lendab oda küll õhku, kuid veider on selle langus. Oda tõuseb metall-

otsaga üles, kui ähvardaks tungida pilvedesse, kuhu see kunagi ei küüniks. Kõrgus sööb kauguse. Tõsi, oda ei pea torgatama õhku, vaid seda tuleb lennutada!

„Kui sa sedasi viskaksid olümpial, sind ei vilistata ainult välja, vaid mõni agaram korraldusmees tulep isegi kätega külge,“ arvab Juhan Viiking.

„Kindel — seda võib uskuda.“

„Jah, tähendab, pidite meeles pidama nõuetavat neljakümneviiekraadilist viskesuunda,“ märgib treener asjalikult.

Odaviskajal on korraga palju hädavajalikku meeles pidada. Aavo Suursalu teab seda, kuid raske on täita. Tõsi, oda edukaks lennuks tähendab iga liigutus palju. Kultuurne viskaja peab võitma vetruvust painutatud seljaga, otstarbekohaselt sirutatud käega ja viimaks arvestagu veel õlatõuget. Kõige selle vähese üldsumma on suur. Rekord!

Aavo Suursalu teab seda, kuid ta ei saa seda. Kauane treening pole teinud teda veel meistriks. Kas see on suurmeister, kelle lihastes mingi nägematu jõud avaldab veel nõrka vastupanu? Tema tahab nüüd sellegi pisitakistuse võita!

Kuigi ta iga järgmise viskega püüab vältida vigu, avastub jälle uusi. Hetke seisab murelikult: kas ta on üldse võimeline? Peab olema! Edasi!

Viimased visked on eelmistest siiski paremad. Kuid nüüd juhitakse tema tähelepanu vabale vasakule käele. No, mis sellega siis jälle on? Vasak käsi peab viske silmapilgul seisma küünarnukist kõverduna oda all, kuid see viiplit kuidagi õhus nagu püüaks vältida ettepoole kukkumist. See käsi pahandab teda nüüd korduvalt. Siis teeb pingutava katse ja viskab, kuid kaotab tublisti hoos. Toh-oo?

Sportlane jääb selle üle mõtlema ja sammub eemale,

et puhata. Näib, ka tema treener püüab nagu sügavalt tungida takistavaisse saladusisse.

Ka väljakukoristaja arvab teadvat, et oda nõuab rohkem kunstnikku kui jõumeest. Nad vahetavad selle üle mõtteid.

Juhan Viikingi mehiste keha katab valge särk ja lühikesed mustad spordipüksid, kui astub ringi. Ta on harjutand palju vabal platsil, kuid pole küllalt treeninud ringis, mis piirab tegevust. Tunneb end olevat ringi lähedaste piirjoontega kammistatud nagu rabelev kana korvis. Kõigepäält Juhan Viiking hindab avarusi!

Põhimõtteliselt tahab ta tõugata kuuli oma vaba valiku ja tundmise järele, kuid see keelatakse. Ka Juhan Viiking peab õppima kuulitõuke detailstiili, millest on üle saanud palju kangekaelsemaid sportlased kui tema.

Ta tõstab kaunis osavasti kuuli parema käega õlakoopa kohale ja tema hästiarenenud jalad seisavad õlalaiuselt harkis. Teeb üsna hästi järele nõutavad hoovõtte õõtsutused, sammud, hüpped. Tõukab. Kuul lendab ja sellega ühes ka sportlane — ainult pool sammu väljaspoole ringi... Äh!

„Kas oli sõbrast kahju? Ära läks, kuigi püüdsid astuda ühes,“ pilkab Aavo Suursalu.

„Selle sõrmuse sees on ju võimata midagi teha. Nii see asi küll ei lähe! Peas olema nii, et igäüts..., igäüks tõugaku kuidas tahab ja ainult üks piirjoon oleks.“

„Kui iga algus on raske, tähendab — on seda ka teile,“ sõnab treener. „No proovige veel kord.“

Juhan Viiking põlgab ringi „mõttetust“. Vannub ja pahandab. Järgmiselt harjutab kuulitõukaja oma keharraskuse osavat üleviimist paremale jalale. Teeb vaba jalaga paar hoovõtte õõtsutust. Siis hüppab tõukeks üle jala. Pots!

Treener ägestub. Kuidas, ta hüppab ülejala nagu

lonkaks! Miks ei tõstnud härra Viiking vasakut jalga kergelt parema kõrvale, kui seisataks hetke pruut oma peigmehega! Ja et tõukejalg oleks tõsine džentlmen, seepärast peab see pruudi saabudes põlvest veidi kõverduma. Loomulikult, sportlase kere kaldub seejuures ette... Kuid niipea, kui vasak jalg, see näitsik, märkab, et ülalt on midagi kohutavat kaela varisemas, siis ta ei kiljata, ei minesta — ei. Aga nii pistab ta teise juurest jooksmata — ikka sirgelt ettepoole. Ja edasi, parem jalg, see peigmeespoiss, hüppab madalalt ja salakavalalt teisele poolele järele. Saab teda ringi keskkohal kätte ja siis...

Aga kus teine jalg — see lipsab suure sammu esimesest mööda ja tõukab sportija koguni tagasi, nagu oleks sellele tarvis mingit tuge — et ärgu keha tulgu, ei tohi!

Jah, Juhan Viiking mõistab teoreetiliselt väga hästi säärast jalgade mängu. Oskab ka seletada Aavo Suursalu vigu, kuid omist ei saa ta jagu. See „armumäng“ jalgade ja kehaga ei taha ettekirjutuste kohaselt õnnestuda. Tema jalgade liikumine ähvardab saada koomiliseks segaduseks, et taotleda tõsidust ja ilu. Juhan Viiking ei taha tunnustada stiili ja seepärast on ta nõrk.

„Rudisid küll talvel lumehanges muskleid ja painutasid selga rööbaspuudel, aga „vaenlastest“ jagu ei saanud.“

„Ah sina, Aavo, ära rehkenda! Lõid mind poksis küll näost ära, kuid oda viskad ainult kolm meetrit.“

„Ja olen siiski odaviskaja!“

Treener kutsub neid asja juurde. Juhan Viiking algab jälle võitlust jalgadega. Tõukab. Kuul lendab just ahnelt kaugele... Sportlane leiab oma kehas puuduvat meisterlikku võimet vetruda tõuke eduks pingulitõmmatud vibuna. Kuidas ta ka oma „toorest“ jõudu ei pingutaks, edu on vähene, nagu ta koges seda poksides.

Teda segavad kitsad ringipiirid, milles tunneb end tõesti piiratuna. See siin pole targem, kui istuda kombelises seltskonnas ja vestelda ainult teatava raamistikuga piirduvat kohvijuttu. Antagu temale avarusi!

Küllalt! Nende treener lõpetab ja taas algab pere-mees. Nüüd pole nad enam sportlased vaid einelaua teenijad, kelledele jagatakse tavalisele päevakorrale lisanduvaid eriülesandeid.

Aavo Suursalu siirdub einelauda, kuna Juhan Viiking peab haarama luua.

Kell on kaheksa. Päikese kiired soendavad maapinda, mis otse ürgtahteliselt püüab end peita noore rohu kattega. Inimene näib värskemana oma toiminguis. Kevad!

Väljakukoristaja tõmbab mõned riipsed ja temast ei taha lahkuda sportlane. Ta seisatab tihti. Imelik, kunagi Mäesepal pildus kahepuudast pommi, siin ei jõua tõugata pisut üle seitsmekilolist kuuli tarvilisse kaugusse. Häbi!

Tõukamise viis võiks olla täiesti vaba. Viska pealtkäte või altkäte, nagu noored plikad pilluvad kive. Ükskõik, võitja olgu see, kes ainult viskab kaugemale. Juhanit pidurdab see rumal „oma stiili“ otsing ja „kitsas“ ring. Narrused!

Väljakukoristaja vaatab luuravalt ringi. Siis sammub rutates ühes luuaga väljakult, nagu oleks töö tehtud. Peagi toob ta vargsi kuurist kuuli. Peidab end nagu varemgi spordiriistade kuuri taha, kus jätkab varem poolelijäänud „stiili“ otsinguid. Ta ei vannu alla kuulile — sellele „herneterale“!

Luud lebab hooletult maas. Jälle kerkib sportlase vasak jalg, nagu kardaks paremat. Vasak käsi sirgund sõrmil näitab ettepoole, otsekuu peaks kuul lendama vähemalt kilomeetri. Mauh. Vähe! Ei ole puusades küllal-

dast vetruvust, ega õlas sitkust. Seda näib kinnitavat isegi ruttu langeva kuuli potsatus.

Nii toimib ta seeriatega viisi, ikka kümme tõuget kimbus. Paus. Mõtisklus, nagu otsiks sportlane väljapääsu väljakukoristaja isikust. Jälle hüpped, neljakümneviie kraadine suundnurk. Mats!

Siin kogeab Juhan Viiking tõika, mida ta varem ei uskunud. Mida vähem tahtlikult pingutab oma jõudu ja krambistab muskleid, seda suurem näib olevat edu.

Nii on, et mõni inimene peab haavamise korral ehmatama, et kaotada vähem verd. Tema ei pea mitte ehmatama oma laiskust. Mauh!

Sportlane peab unustama musklid. Ta tohib ainult instinktiivselt meeles pidada sammude arvu ja pingutama ainult töötavaid liikmeid, teised organid jäägu väljaspoole tähelepanu. Kui Juhan Viiking toimib nii, on edu jällegi suurem, sest unustatud musklitest hoovaks nagu lisajõudu töölolevasse paremasse käsivarde.

„Mina löön selle Ädliku veel ära,“ mõtleb ta. „Mina pean ta tummaks tegema!“

Mats! Mats! Nüüd leiab noormees: muskleid peab peenemaks kulutama. Laskevibu otsad on kitsad just selleks, et suurendada vetruvust. Tõsi! Ta peab sellest teatama ka Aavo Suursalule, kellele on vetruvuse küsimus samuti tähtis. Sportlane naeratab endamisi oma äsjaaste leiduste üle.

Juhan Viiking seisab sääl kuul peos nagu Fõniikia kaaluja vanal Sürakuusa turul. Samas lebab luud suurima prügina väljaku kuuritagusel. Aga päike naeratab kahvatult kuuli kramastusile, mis eemal luuast on jätnud jälgi maakamarasse.

Juhan Viiking võtab luua. Kuid just nüüd tunneb niivõrd väsimust, et otsustab pisut istuda. Imelik, kui ta nii istub ja mõtleb ülikonnale ning rahale, milliseid

lootis kunagi saada suurte võitudega, tema vaimustus ei kuulu enam nagu sinna. Keegi kuulus mõtleja oli kirjutand vaid raha pärast, ning teda ei hinnatud. Mida vanemaks sai kirjamees, seda enam süvenes oma seesmise olemuse jälgimisele, millises vaimustuses loodud teoseid hakati hindama. Nii seisis töötav kirjamees otsekui põletavas leegis, teadmata, kuhu põgeneda. Ja ta oli küllalt kultuurne, et lasta end põletada elu sisust. Ei, mitte riie, vaid sisemus!

Juhan Viiking, kes on vabal ajal küllalt lugenud, leiab selle õigena, aga praegu on ta väsind ja peaks tõusma, kuna väljakut ei või jätta koristamata...

„Et jõudu, jõudu kah..“ sõnab härra Morss lähemale astudes. „Ma vaatan, tähendab — härra Viiking nii hoolega töös kohe, et... Jah, peremehel leiba, jumalal päevi. Lasete siin leiba luusse... Tähendab, kell on üksteistkümmend juba. Või teie ei usu, et kell on nii palju? Ja luud alles külm ning väljak nagu turuplats pärast parseldamist. Või te ei usu seda ega teist, sest kes nii magusasti istub, nagu teete seda teie, see ei usu keda kuraditki!“

„Härra peremees, ma tean küll, aga... Just praegu tahtsin nakata tüüle — proovisin siin vähe... Aga, et kell nii kaugel, seda ma küll es uskunud,“ kogeleb Juhan Viiking tõustes.

Nüüd läheb peremehe nägu punaseks. Ta puudutab oma põski, siis väristab kätt:

„Teie olete üks võimatu loru, muud midagi! Tähendab, suurem vesipea, keda olen näinud! Hommikul, tähendab me harjutasime ja nüüd pidime tegema tööd, et elada... Aga teie, loru, istute ja väljakut ilustavad komplekipaberid ja suitsukonid. Teie erahuvid peaksid olema tähtsamad kui see, mis nõutakse minult. Peale selle tree-

nite end üle ja nüüd istute siin kui väsinud loru! Või arvate, et te polegi veel küllalt loru?"

Juhan Viiking pöördub tagasi, käes luud. Ka tema nagu õhetab. Jätkas natuke hommikust treeningut siin kuuri taga. Peab ta seepärast kuulma sõimu? Kas ta ei teeni siin pooliti palgata... pooliti... nagu jootraha eest, et sportida. Ja mida on lõpuks jäetud tegemata? Juhan Viiking võib ka minna, kui seda soovitakse!

Peremees lahkub. Nüüd hakkavad Juhan Viikingi ripsmed värisema, nagu mingi uduloor tumestab tema nägemist. Ta peab korduvalt tegelema silmadega. Siis pühib ägedalt väljakut ja ise äigab käisega üle põskede. Loru, ütles...

Sahiseva luua ees hüpleb poolik pabeross nagu valudes. Pühkija tõukab seda ikka meetri võrra edasi kuni ta hüpleb jälle raagude vahel.

Korraga valdab teda tahtmine suitsetada. Mõtlemata, mida ta teeb, väljakukoristaja tõstab pooliku paberossi üles, murrab putkeotsa ära ja süütab selle keset väljakut. Juhan Viiking protesteerib. Nähku peremees tema suitsetamist, millisest keelust ta üldse ei hooli. Pahnal tungib tubakasuits läbi sõõrmete.

Ise tuuseldab luuga, suits suus. Ei ta vaata kuhugi poole, aina pühib. Kuid siis tunneb pääs ikka enam uimastust, nagu oleks saanud haaklöögi. Karske sportlane pole enam kaua kastnud kopse nikotiiniga ja nüüd mõjub see teravalt. Ta köhatab... Puh!

Sellel päeval on Juhan Viiking pahas tujus. Isegi suits ei võinud teda aidata. Ta töötab tuseselt kuni õhtuni, mil lõpetab päevatöö spordiriistade ruumi korraldamisega.

Õhtused varjud lamavad tumedate kujunditena tuhkjashallil einelaua esisel. Meretuule kare puudutus sasib kõrgemate puude kroone. Kiulised pilved seisavad linna

kohal nagu mingis ootuses, kus need ei kuuluta äikest ega kuiva.

Nii istub Juhan Viiking oma korteri trepil ja vaatab aeg-ajalt nukralt üles. Juba Mäesepal istus ta õhtuti trepil, mille läheduses kahisesid vahtrad ja kust võis jälgida pilvede liikumist. Üle hulga aja valdab teda jälle võitmatu igatsus kodu järele. Ei tea, miks? Kodu — südame kindlus!

Samas läheneb trepile härra Morss. Ta seisatab esimese astme ees, köhatab:

„Egas jah, tähendab,“ algab ta pikalt, „meie vaesed alkoholita einelauapidajad pole ju kuigi jõukad. Ei või lubada, et inimene, keda sa siiski oled palgand, võiks jätta teenistuse nagu kõrvalasjaks. Iga asi omal ajal. Tähendab, tekib sõnavahetus just seepärast, et me veel ei saa aru teineteise kõrgematest püüetest.“ Seda ütleb peremees ja võtab põuetaskust rahakoti, nagu kavatseks anda Juhan Viikingile lõpuarve.

„Oh mis! Olen natuke ägeda iseloomuga. Oleks te mulle ütelnud need sõnad nii kärkides, aga et te nagu pool iristades. Pilkamist ma ei kannata, see mõjub nigu väitsega. Ei noh, kord peab üks olema igal pool,“ sõnab Juhan Viiking.

„Näete siis. Tähendab, viga mõista, on viga parandada. Ma pahandasin härra Suursaluga ka täna. Tema on jälle teistmoodi mees — tema peab rohkem nagu pike-mat viha.“

„Tema om... on jah ägedam...“

Siis lõpetab peremees selle jutu järsult. Tõmbab rahakotist kaks piletit, ulatab need naeratades Juhan Viikingile ja palub teist anda kaaslasele edasi. Õhtul esinevad nimelt baleriinid — naise kehailu kunstnikud. Ka tema läheb tütreaga, nad arvatavasti istuvad neljakesi ühes reas. Peremees lisab: Juhan Viiking on vaimliselt

väsind, mida on kahtlemata ka Aavo Suursalu, samuti Kalev Kangas ja teised. Nad peavad endid kosutama mitte ainult magades. Teatris puhkab vaim paremini.

Oma kõneluses pausi pidamata peremees sõnab:

„Oleks tunda nagu paberossi lõhna. Ega vast teie pole... Ei tea, kust see tuleb, tähendab — ma ise pole lõunast saadik?“

„Mina nüüd küll ei ole suitsetand. Ennist ma südame-täiega ühe... pooliku...“

„Miks, kallid sõber?“

Aga peremees ei küsi rohkem. Olles vaadanud nagu kahetsedes Juhan Viikingile, ta tõuseb ruttu ja toetudes kepile astub tuppä.

Ka Juhan Viiking tõuseb. Etendus algab kell kaheksa. Kõrvaltoas Aavo Suursalu peseb parajasti silmi, tal on teatrisseminek teada ja nüüd kiirustab.

Varsti istuvad „Sulevi“ väljaku elanikud teatrisaalis, kustudes rahva hulka. Mingis pühalikus ootuses jutlevad nad vähe ja vaikselt. Siis kerkib eesriie. Lava on valgustatud pirdudega nagu Lembitu kambris või Minerva templis, kus särises oinarasv kausis. Dekoratsioon kujutab ajajärku, kus inimene oli veel looduse jõudude võimuses. Aga kusjuures siiski tehti meeleeheitlikke katseid ümbruse paremustamiseks.

Sellest võitlusest sigineb kultuuriline eluavaldu, mis töö ja mõistuse ühisprotsessis peavad võitma inimkeha ürglooduse võimusest.

Tuhmilt valgustatud lavale astuvad metsikud tüdrukud, kes ei tunnusta mingit moraali ega kombeid. Nae-ratava publiku üldine kahin kostab saalist. Tüdrukud liiguvad laval veidralt, kuigi tahavad seejuures olla kes teab mis. Nad on seni tunnustanud ainult söömist, joomist ja sugulooma elu kõige otsemas lihtsuses. Nüüd tahavad korraga näida parematena, mida nad on kas

kusagilt kuulnud või ise välja mõelnud. Naeratab üks, siis teine ja korraga kõik, sest ühine naeratus tundub neile veidrana. Nad pole harjunud tegutsema ühiselt ja seetõttu nende liigutused tunduvad koomilistena. Ilmuvale metsikule kavalerile teesklevad häbenemist, mis osutub niivõrd barbaarse tüdruku tõeliseks olemuseks, et see lakkab olemast ilu.

Keha kultuuristus tegeleb. Hinge laiskus esineb!

„Ühekülgsus,“ sõnab Aavo Suursalu Juhan Viikingile tasa. „Niisugune olid sa Mäesepalt tulles.“

„Mis sa seletad?“

„St! Pane nüüd tähele, mis teeb haridus metslase hingeelust.“

Järgmises stseenis on metsikud tüdrukud saanud naisteks. Kogenud endi nooruse puisust, nad kasvatasid oma lapsi püüdmisses mingi kõrgema jumaluse poole. Järgnev põlvkond astub lavale. Ja Juhan Viiking peab ütleva, et nad on tõepoolest paremad.

Esiteks on noorukesed tüdrukud kõik ilusad, kenad on isegi inetud nende seast. Nad ei tammu kohmakalt labajalgadel, nagu nende emad, kes ei viitsind varvas-tele tõusta ja tahtsid siiski olla huvitavad. Need siin hõljutavad liikudes kätega kui lendlevad mailiblikad üle lava. Baleriinid kannavad loomanahkade asemel raamatulehtedest õmmeldud kleidikesi. Keegi ei tee ühtki liigutust rohkem ega vähem, mida teevad teised kaaslased. Ilu tipp!

„Kas sa ei leia, et nad tantsivad sedasama „numbrit“, mis eelmised? Seejuures on viimased koguni huvitavamad.“

„Ei noh...“

„Stiiliga kaunistatud sisu, mis?“

Barbaarsed tantsitarid tõstsid kive ja pildusid neid eemale, et siis murida puude küljest oksi, millel võisid

mugavalt laiselda. Kultuursed tüdrukud võistlevad sportlikus jooksus, hõljuvas plastikas ja liikuvate kehade ühtluses. Seejuures ei murdu ometi rühmkonna üldstiil. Puhuti nende painduvad käed tuletavad meelde ühist leeki, mis lõõmab kui puhastustuli, milles põleb hällist kaasatoodud nende endi arenematus. Kui nad naeratavad, ei sünni see õrisevalt nagu eelmiste põlvkondade juures, vaid vaikse rõõmu ilus. Lahkudes kakskümmend tüdrukut saadab publikule „õhusuudlusi“ nagu oleks teinud seda üksainus ja tegid ometi kakskümmend.

Järgmises numbris analüüsitakse kultuurinimest erinevate võimetega. Tantsutrupp kannab ette „Armastuse“, mis jaguneb kolme liiki: sõpruslik, hingeline, seksuaalne. Tantsiv kultuur oskab seda tõlgendada otse käegakatsutavalt — neile, kes evivad teadmisi balleti kunstist.

„Sõpruslikus armastuses“ esineb pääosas meestantsija. Liikudes daamide keskel oskab võita nende lapselikku poolehoidu. Ta haarangud ilmutavad kaitset, julgustust, meest. Isegi kõige halvem naine muutub tema läheduses, unustades „emasuse“ toored jooned. Nad esinevad rõivais, edvistamata ihuga. Tantsul nad ei puuduta üksteist peaaegu kunagi käega. Neid näib siduvat ainus tung — läheduses viibimine. See on sõprus.

See tants on nii ilus, et vaatajad vaikivad. Preili Maie on vist kurb... Juhan ja Aavo näivad tõsistena.

„Hingelises armastuses“ liigub rühma keskel naine. Tema kaunist keha katab loor, mis annab liikmeile saladusliku varjundi. Selle tantsu rütmiga püütakse avaldada suurt tunnet kellegi kättesaamatu võlumiseks. Unistus avaldub vastavas miimikas kui õhtune päikesepaiste. Looritatud tüdruku käed painduvad otsekui sooja õhu virvendus. Nii ligineb ta istuvale mehele, kes sümboliseerib „vaikivat mõistust“. Hingelisi tundmusi tõlgendav tantsitar puudutab mõistusrikast meest huultele, kui

laskuks liblikas sillatalale. Sellest puudutusest sünnib taas õrn suudlus ja suudlusest elustub hing. See on kõik. Tüdruk taganeb, ilma et teda oleks võidud haarata. Osa lõpeb armastusega, mille teguriks on vaid unistus, kui tõeliselt kõrgema hingelise olemuse protsess.

Preili Maie naeratab. Kuid nüüd on tõsine vaid Aavo Suursalu. Härra Morss kastab taskuräti ülespoole suud — tõepoolest ülespoole . . .

Viimane number, „Seksuaalne armastus“ esitab oma tegelasi alasti. Nad liiguvad rahutult teineteist hoidvail käsil. On luuravad, põgenevad, iharad. Näib, et „mõistus“ ja „tunne“ on uimastund tantsukeerutusist ning varisend nende tantsisklevate jalge alla ühes langend rõivastega. Kire rütm on vallatu, rebiv, väänlev. Inimene ei tea, mida ta tahab. Ta arvab otsivat teist sugupoolt nagu kevadine lind. Rütmi müsteeriumiga vaibub iharus ja inimene taas püüab saada hingeliseks, kuid ei või seda enam iialgi ja on seepärast vaid nukker.

Tantsu lõpul selgub, et ühtivusega järelkäiv nukrus on vaid puhkus. Puhkus hingele ja ihule, milliste koostöövili on järgnev põlvkond. See põlvkond alates oma eraelu sõprusega sugupoolte vahel lõi uue inimese, ihult kultuursema, vaimult võimsama.

Teatrist lahkudes Aavo ja Juhan on nähtust niivõrd mõjustatud, et neil puudub tahtmine hellitada preili Maie, kes sammub nende ees oma isaga.

Juhan Viiking tunneb teatri mõjust end ülendatuna samuti kui Aavo Suursalu leiab olevat õppind kasuliku päätüki. Sammuvad täiesti vaikides.

Nad on näinud kunsti, mis neid kosutas, kuigi olid tööst väsiind. Ses oli nende treeneril õigus. Eks nemadki taha saada paremaiks kui olid need barbaarsed metsatüdrukud. Juhan Viiking ohkab. Ta leiab nagu oleks oma püüetes tänavõlglane kellelegi kõrgemale. Otsustab järg-

misel pühapäeval minna kirikusse, kus tahab vaikselt palvetada oma parema „mina“ pärast. Nii lahtine on tema hing praegu.

Midagi on sündind ka Aavo Suursaluga. Öösel ta viskleb rahutult voodis. On vaikiv kui ohkav Sigtuna ori. Võib-olla on tal kahju lamada võõra perekonna vanas voodis. Võib-olla sipleb kadedusest, et ei või olla kuulsuselt Kalev Kanga vääriline ja kord nende teiste sarnane, kes on saanud oma rahvale uhkuseks. Rahvas vajab kangelasi! Jumal ihkab altarit! Aavo Suursalu tahab viia Jumala altarile ühe kangelase.

Ta avab ajalehe. Nii! Teisel leheküljel kutsutakse parimaid sportlasi osa võtma olümpia mängudest, mis peetakse järjekorraliselt Euroopas. Nii see on. Nimeetatud on ainult parimad.

K a h e t e i s t k ü m n e s   r i n g .

Kuud kustuvad kellelegi ütlemata — kuhu? Mai läheb ja annab juunile üle „Sulevi“ spordihoone esised lilled. Kaks sportlast puhkavad väikese vahtra varjus lamamistoolel ja vaatavad aeg-ajalt mõtlikult hommikutaevasse. Need on Aavo Suursalu ja Juhan Viiking, kes oma edaspidist saatust otsustavaks suurpäevaks on vabastatud tööst.

Kerge tuuleil libiseb üle nende paljaste käsivarte ja paitab aktiivsest spetsiaaltreeningust väsind nägusid. Puhkajad hingavad mõõdukalt ja lebavad nii kuis keha tahab. Võib oletada seisakut isegi nende vaimutegevuses. Nad ei viitsi küsida, mis ootab neid ees.

Läheduses liiguvad kaunid naeratlevad noordaamid, kes ei suuda võita ainustki pilku Aavo Suursalu tähele-

panust. Preili Maie! See saab üksnes Juhan Viikingi mõttes kergeks vilksatuseks.

Küps sportlane on oma mõttest kustutand uute üli-kondadega uhkustamise, rahateenimise võimalused ja koduste ees kelkimise ajalehe kaudu. Kuid Aavo Suursalu tunneb end täielikult vabana minevikust ning ei mõtle praegu üldse midagi.

Suured lootused taas kussutavad neid. Need lootused on kõrgemad kui Oleviste torn, ülevamad kuulsusest ja õilsamad rahast. Nende isiksus on see! Ilu teenides ihkavad saada eelkäijaist võidukamaiks.

Aeg-ajalt krabiseb ajaleht Aavo Suursalu põlvedel. Keegi nupukas rätsep lubab valmistada olümpia-dresse soodustatud hindadega kõige paremast rõivast. Tuntud jahufirma soovitab olümpiaadlasile oma kvalitatiivset kaerajahu ja ainult sellest võivat valmistada õiget herkulo-putru.

Kuid ajalehelugeja ainult naeratab midagi mõtlemata. Juhan Viiking viimaks siiski ringutab tugevasti ja sõnab rahutult:

„Räägitakse, et katsevõistlustele asudes ei pruugi rahva pääle vaadata. See paneb nagu kartma veidikese.“

„Ei ole kogemu'si, ei tea...“

„Vaata! Lipud tõmmatakse masti. Kas tead, niisugune imeline tunne on praegu et... Kuidas sa ikka tõukad rahulikult kuuli, kui igaüks vaatab nagu ime-looma.“

Noormehed vaatavad lehvivat sini-must-valget lippu, nagu näeksid seda esimest korda. Täna lehvib rahvuslipp ka nende auks. Siin istuvad nemad ja sääli liigub värvi-line kangas rahulikult tuules. Oled kulutanud palju jõudu selleks, et saavutada ilusamat ja kõrgemat, mis leidub üldse inimeses. Oma paremaga tahad sa ainult üllatada teisi ja tasuks sinule jääb vaikne, üsna vaikne rõõm kui

tuul, mis puudutab lippu. Ning küsid: on's iluteenimine tuuletallamine? Ei, ei — sulle avaldatakse natuke poolehoidu, mis on kinnituseks, et pole teinud midagi narruseks.

Aavo ja Juhan ei tea õieti isegi, miks ründasid järelejätmatault endi muskleid ja harisid hinge? Kindel, nad ei teinud seda raha pärast. Ja kui keegi ei pinguta ennast raha pärast... Paljud astuvad spordiväljakule selleks, et kaasa elada üldisele kombele. Ka Aavo Suursalu ja Juhan Viiking siirdusid selle moeäri poole viivale teele ja möödus pikk arenguaeg olukorra sügavamaks mõistmiseks. Nüüd teavad, milliseid jõude on vaja, et visata oda ja tõugata kuuli. Aga tõsi, nad pole veel päris kindlad ja puhkavad lamamistoolil, et peatselt näha vaevarahke töö teenistust. Peaksid olema rahutud, kuid on ometi rahulikud, sest rahutus võib neid ainult eksitada, mis pole osa sellest ilust, mida nad teenivad.

Siin lamamistoolil ootas kunagi ka Toomas. Päevi enne katsevõistlusi otsis daamide seltsi, et peletada rahutust, süütas mõnedki paberossid, laskis end sõpradel üles kiita, sest see rahustas. Ta pidi saama väga kuulsaks, kellega avaneksid kõik võimalused. Uskus, et tema on palju kõrgem kui näiteks hää kraavihall.

Millegipärast varisesid õhulossi kõrged seinad. Ja teised pidid uurima, mis oli selle põhjuseks. Keegi ei teadnud ütelda, et noormees oli ennast ehitand „väljastpoolt sissepoole“ ega mitte „seespoolt väljaspoole“. Inimesele on loodud näiliselt suu selleks, et ennast vabandada, ja vastasele kuidagi selleks, et neid vabandavaid põhjusi ümber lükata. Ja sina? Sa ägad armetult purustatuna kaelalangend õhulossi rusude all kui polekski enam inimene. Ehitustöödel unustasid, et hoone pidi saama niivõrd kindel, et seda ei võinuks ümber tõugata teised ega varisenuks see ise. Kõrgema kuulsuse eest võitleja

kätte on antud kaheteraline mõök. Võitluses ülevama ilu juurde, kas kukud ise terariista otsa või sind tõugatakse. Harva võidetakse — aga siis ollakse ka võitnud!

Nüüd kauase vaikimise järele viitsib Aavo Suursalu jälle avada suud.

„Inimene peab kõigepäält võitma enese ja alles siis saab ta jagu spordiriistast.“

„No-jah... kui rahva ees ei läheks ainult ärevaks. Tahad küll, aga ei saa. Siis oless nagu veskikivi sällän... seljas...“

„Siis, siis,“ kordab teine. „Siis ollakse sisemiselt veel nõrk või kannatatakse enese alahinnangu all.“

Sportlaste tubli treener ei viibi täna nende juures. Keegi ei tea, kus ta on. Võib-olla istub omas toas, kõnnib longates raamatukapi eest diivani ette. Suitsetab ja mõtleb eneseette. Igatahes härra Morsil pole täna põhjust istuda rahulikult eel suuri katsumisi, mis määravad ka tema tuleviku.

Noormeestele ütleb ta korduvalt: nüüd peate jääma rahule endiga, kuna ka mina olen seda. Aga ise on ta väga kärsitu, mis mõjub teistelegi nakkavalt. Mõistes seda, ta hoidub sportlastest nimelt eemale.

Samuti kui kaks eelmist päeva kasutavad nad ka tänase puhkuseks. Noormehed võivad sõita isegi merele, kuid keelatud on sõudmine. Preili Maie naeratab ja vestleb nendega einetusel, püüdes võimalikult luua meeleolu. Isa ei soovi tema viibimist poiste läheduses puhkeajal, mil ta võiks neid erutada mõne üleliigse ja mõtlemata sõnaga.

„Härra magister on ka üks imelik miis, rohkem kui kaks aastat hoiab tüdruku proovipääl. Ja konas ta teda siis võtab,“ sõnab Juhan Viiking silmi raamatult tõstes.

„Ah, see on tõepoolest üks savijalgadega küsimus.“

„Temal vist pole aimugi naise õitseajast. Mis õigus

on tal siis kinni pidada tüdrukut, kes ei tea lõpuks, mis ta peab tegema.“

Aavo Suursalu ja Juhan Viiking naeratavad.

Nad oleksid kui noored miljonärid, kes arvustavad ajaviiteks seltskonna daame üksikult ja eraldi. Või kui oleksid nad mingid troonipärijad, keda hellitatakse enne kroonimist. Kui sooviksid praegu raha, autosõitu, magusaid kooke — neile ei keelataks seda. Aga nad ometi ei nõua midagi, ei mitte vähimatki ja ainult lamavad.

Nii siis „Tulekandjate“ einelaua kelnerist ja „Sulevi“ väljakukoristajast on saanud sportlased. Mida arvavad nad ise? Nende omavahelisest kõnest selgub suurt lugupidamist vana sportlase ja treeneri vastu. Isegi preilid Maie ja Maimu pole neile sedavõrd pühad kui treeneri iga sõna, mis neid otsekui vangistab. Üsna äsja lausus neile härra Morss: Olge rahulikud, sest oleme oma töö teinud. Nooruse varsavembud on kasvatatud rahuliku sõiduhobuse võimeteks.

Puhkavad sportlased on nukrad, kui oleks neil siiski kahju endisist vigureist? Tõepoolest leidub fanaatikuid, kes saabund õnnehetkel hakkavad nutma.

„Üks asi tuli mul veel meelde,“ sõnab Juhan Viiking korraga tõustes. „Hoian kuuli vast liig sügävält käen. Näis, kui proovin õige tõugata peopesalt. Mis sa arvad?“

„Kuidas peopesalt, sõge!“

„No küll sa näed. Kui peremees tuleb, ma ütlen temale, et pruuvse... proovisin ainult uut võtet...“

Peagi seisab Juhan Viiking spordiriistade hoone ukse ees, käes kuul. Ta hootab asjatundlikult ja jõuliselt. Tõukab. Siis asetab mõõdulindi otsa tõukejoonele, peab tingimata veenduma oma võimeis äsjamõeldud detailstiilis. Ei, see tõukeviis on temale sobimata! Kordab. Arvustab. Praegu avastab aga õieti tühise pisivea, millel võib siiski olla küllalt tähtsust. Kas ta tõuke silmapilgul kuuli

hoidvate sõrmedega ei pidurda õige pisut lennuhoogu. Tõsi, ta peab seda meeles pidama.

Järgneval tõukel Juhan Viiking sooritab tarvilised hootushüpped erilise elastsusega, mis näitab tema treeneeritud keha tublidust. Tõukejalg maandub järsult ja silmapilkselt paindub keha. Välkkiirelt sirgub käsivars õla — äkilise tõukega. Kuul lahkub käest, lendab täpsustatud kõrguselt ja maandub kaugele ette. Sportlase keha sirgub nagu vibu pingest ja seisatab. Tema iseteadev vaade on suunatud kuuli lennujoonele. Nüüd hingab sügavalt välja ja tõmbab mõõdukal sõõmul värske õhu kopsu. Siis astub rahulikult ringist välja.

Kaaslase viimane tõuge äratav Aavo Suursalu tähelepanu. Ta sammub kohale, et veenduda Juhan Viikingi saavutuses. Nad mõõdavad ühel nõul ja vaatavad üllatunult teineteise näkku. Uskumata! Nii siis oma viimase tõukega Juhan Viiking ületab seitsmeteistkümne meetrilise vahemaa. Tõepoolest uskumatu!

Juhan Viiking ei naerata. Ei avalda vähimatki rõõmu väljendust. Nüüd on ta kindel olümpia meeskonna liige, mille tingib tema sportlik võime.

On selge, et pääseb nimekirja, millest ei kustuta teda keegi. Seepärast pole temal mõtet naeratada, nagu teevad seda tavalised sportlased kahtleva lootuse rõõmust. Ta istub iseteadvalt lähimale pingile ja sõnab nagu murelikult:

„Ainult keele pärast on halb... Või sääal siis eesti keelega läbi saab. Võimete pärast nad mind veel ei saada, sest eks siin om teisigi minejaid.“

„Sa mõtled Ädlikut nagu mina kardan Kangast. Olümpiale sa lähed, selles ma enam ei kahtle!“

„No-jah, ainult et ei mõista sel kõrral midägi... midägi vastata, kui küsivad ja sind, vana sõber, pole ligidal.“

Aavo Suursalu muigab. Tühine asi, sellega saab hak-
kama. Aga ta mõtleb praegu sootuks teist asja. Nimelt,
kas Juhan ei laenaks temale paar-kolm krooni. Raha
vajab küsija saatmiseks sõbrale, kellele võlgneb. Tema
tahab selle musta pleki kustutada oma minevikust. Iga-
tahes olümpiaadilt tagasijõudnult Aavo maksab ausalt
oma võla.

Juhan Viiking usaldab teda. Kuigi tal on raha vähe
ja erakulud Olümpia linnas nõuavad paratamata osa, ta
annab siiski mõne krooni. Aga tõlgiks peab laenusaja
nüüd küll jääma, teist teed pole!

Aavo Suursalu ei keeldu. Juhan Viikingi tõuke taga-
järjed on igatahes rõõmustavad ja see on nende võit. Nad
naeratavad. On teenind ülespidamist näiliselt ainult
sportimiseks ja mis on see neile kasu toonud? Aga
„Sulevi“ värava mastis lehvib lipp, mis neile sisendab era-
korralist uhkusetunnet, kuna selle laiad liiguvad täna
nende pärast.

Juhan Viiking ei rõõmustu lapsena, kuid järgnev hetk
annab ometi tõendusid vaimustusest. Teda valdab nagu
mingi kirg, mis tingitud ahnusest. Juba seisab ta vasa-
raga väljakul ja tahab proovida ka sellega. Juhan Viiking
ei tegele vasaraga esmakordselt, seda on ikka heitnud
nagu lisaks kuulitõukeile. Ta spiraliseerib tõusva kiiru-
sega, kuni lennutab terastraadi külge kinnitatud metall-
kuuli tarvilisse kõrgusse. Heide nõuab ülimat jõudu ning
küps sportlane näitab vabalt oma musklite sitkust.

„Viiskümmend kuus, koma, üheksakümmend kaks,“
sõnab Aavo Suursalu kerge kadedusega ja kerib mõõdu-
linti kokku.

„Ei ole halb — jaah!“

„St!“ hüüab Juhan Viiking, „Näe, peremees tuleb!
Ja mina rumal arvasin, et teda pole kotun...“

„No — jah, kas ma sind ei hoiatand?“

Härra Morss on tõsiselt pahane. Milleks nad endid väsitavad veel „kaheteistkümnendama tunnil“? Poisikesed! Aga ta ei tõrele pikalt. Sportlaste juurde ilmuvad ka preilid Maie ja Maimu nagu juhuslikult. Nad kannavad millegipärast Harjumaa rahvusrõivaid hõbedaste kingadega. Nende tütarlapselikke rindu võib tunda mustade sametvestide alt, mis eest ristamisi nõõritud. Kas see üllatus pole mitte tehtud tahtlikult, et luua arvata-vate tulevikukuulsuste meeolelu? Preilid on väga lõbusad.

„Poisid,“ sõnab preili Jaak koduselt, kui oleks ta näitleja. „Teil on au sõita ühes meiega ... kaugele, kaugele merele.“

„Ei ole midagi selle vastu.“

„Siis ruttu ja — riidesse!“

„Sulevi“ igaveste väravate alla jõudnud noormehi rõõmustab uus üllatus. Neid ootab auto, millega sõidavad sadamani, kus võtab seltskonna „pardale“ väike mootorpaat.

Oh, see kõik on ju nii odav, kuid suurepäraselt üllas.

Teel sadamani nad on lõbusad, lõbusad ... Aavo ja Juhan kumbki ei uskud, et nende vahekord küllalt kuulsa tüdrukutega on niivõrd südamlilik, kui see näib praegu. Sellel sõidul nad ei kõnele peaaegu ainustki sõna sportist. Isegi kaugel lahel liueldes näib, et kõige tähtsuse-tum osa nende vestluses on — sport.

Väike kajut on puhas kui voodi. Raadio mängib lõbusaid viini valsse, mis on ikka olnud noorte inimeste maiuspalad. Ja hälliva paadi nina puurib endiselt oma punase vesijoonega rohekaisse laineisse, mis lõigatakse läbi ja kantakse üle kohisevaks vaoks paadi päras. Üksikud valged kajakad luuravad avara veevälja kohal ja aeg-ajalt libistavad oma tiibu laineharjadesse.

Siis jutustab preili Jaak kauni loo merest. Jutustus kõlab kui anekdoot ja on oma sisult naljakas. Preili Maie on „uudishimuline“, peab kindlasti teadma, „kuidas tema meeldib“ oma praeguses kostüümis näiteks härra Viikingile?

Paat võppub ja preilid nagu peaks leidma noormeeste toetust. Lõpuks polegi enam nagu tähtiski, keda puudutada käsivarrest... Seejuures preili Maie on küll vallatu, aga preili Maimu käitub tihti nagu väike hulluke. See meeldib.

„Kujutan ette olümpiaväljakut,“ hüüab preili Jaak merele vaadates. „Seisame sääl — käes kuul, aga omal süda kui rahutu meri Tallinna all. Mõistate härra Viiking?“

Sportlane teeb näo, mis on veel naljakam kui tema sõnad.

„Teate, preili, mäletate, kui saatsin Teid koju?... Tol korral lubasin saata teile kirja Olümpia linnast.“

„Tore! Kas kuulete... Ja teie härra Suursalu ei mõista?...“

„Olge nüüd ikka, lapsed... Vabastan teile kirjatuvi staadionilt. Muidugi, enne põhjalikku läbikukkumist.“

Oo! Nende poisid on naljakad ja toredad. Preili Jaak ei kahjatse tänast päeva. Preili Maie ainult naeratab.

Juhan Viiking leiab, et preili Maie on küll kaunis, kuid lõbususes jääb maha uisklejannast. Tema lõbusat sõnade voolavust kuulab meeleldi, tunnistades tüdrukut targaks. Lühikese mõtiskelu katkestab paadi külje kerge puudutus kaile.

Nad lahkuvad sadamasillalt õilsas meeolus. Preili Maimu Jaak ulatab käe ja teeb teatavaks järgmist: homme pärast katsevõistlusi näeb seltskonda meeleldi oma pool. Nad ei jäta tulemata, eks?

„Usun, et huvitan teid ainult võitjana,“ sõnab Aavo Suursalu.

„Oh kuidas võite uskuda seda! Kuulsus noh, see on ju lõpuks maitseasi...“

„Homme, jah!“

Juhan Viiking vaatab jumalagajätul veel kord preili Jaaki silmi. Milline õrn ja naiselik sära hoovab neist! Nägemiseni, homme!

Noormehed siirduvad oma tubadesse ja heidavad puhkama kuni järgmise eineni.

Ajalehed teatavad raskejõustiku katsevõistluste tulemusist. Homme toimub siis kergejõustiklaste tuleproov. Ülesantute nimekirjast langevad välja need, kellega katsetati ja keda leiti kerged olevat. Selles kartuses Juhan Viiking uinub alles eelhommikut, olles otsekui sunnitud mõtlema paljudest asjust, mis panevad valutama päa. Virgub varakult enese hüüdest, kui on näinud unenäo rahvahulgast, kes temale juubeldab. Puh!

Aavo Suursalu ei suutnud magada sel rahutul ööl paremini. Ainult tema ei näi vähemalt väliselt rahutu, ja vaatamata „oma naiselikule hingele“ talub olukordi kuidagi mehisemalt. Intelligent!

Spordiseltside liidu ametikandjad ilmuvad ettenähtud kellaajaks „Oru“ staadionile. Asjasthuvitatuid koguneb rohkesti tribüünele, kus nad istuvad kannatlikus ootuses. Väljakul toimetab „Tulekandjate“ esimees, tehes korraldusi algavaiks katsetusiks. Tema valged püksid teevad teda silmatorkavalt tähtsaks, on käskiv kui prefekt, keda peab arvestama.

„Mitmevõistluseks valmis olla! Osavõtjaid, kes on registreeritud, palun ilmuda väljaku lõunaossa!“ teata-takse ruuporiga.

„Filmijad ja pildistajad liikugu ainult finaalpunktide juures neile määratud kohtadel!“

„Kõik kõrvalised isikud peavad viibimata lahkuma staadioniplatsilt, et mitte eksitada tegevust väljakul,“ kostavad korraldussõnad.

Kaks valget afrodiiti astuvad astmeilt üles tribüünile ja võtavad istet ajakirjanike loožide lähedusse. Need on preilid Morss ja Jaak. Nad vaatavad korraks binoklitega alla väljakule, siis naeratavad. Preili Maie Morss heidab kiire pilgu ridiküllil peeglisse, kuna direktori tütar hakkab lehitsema mingit žurnaali. Varsti pärast esimesi hüppekatseid, mis toimuvad väljaku põhjaosas, seltsib afrodiitiga ka härra Väljaäär.

Väljaku lõunaosast tulevad halvad teated. Mehed „säält kandist“ ei küüni rahvusvahelise tasemeni. Kahju! Pool tundi hiljem ei või ka hüppajad kedagi rõõmustada. Kaheksateistkümne sportlase seast „hüppab“ ainult üks olümpiaadlaste nimekirja. Väga kahju!

Nii kestab tunde. Närveeritakse. Kulutatakse küllalt energiat, et kuulda hiljem aina kergejõustiklaste „lābikukkumist“.

Nõrgad püüavad endid vabandada komisjonide ebaõiglaste otsustega. Mõned süüdistavad halbu tegutsemistingimusi, ilmastikku, treenerit. Väga harva pahandatakse iseene ees. Jah, väga — väga kahju!

Valjuhääldaja, mis üles seatud ajakirjanike lähedale, annab uudise uudise järele. Ajalehtede esindajad kuulavad tähelepanelikult ja vaikivad murelikult.

Olümpia jumalad unustavad ka seekord Eesti kergejõustiklased ega õnnista neid rahvusliku aupaistega. Taara, aita ise!

„Hallo, hallo! Heitjad kohtadele!“

„Kas näed meie poisse?“

„Närveerivad!“

Sääl istub järjekorras ootuses kuulimees Ädliku kettamehe Kuberi kõrval. Nad jutlevad kaunis rahuli-

kult ja nende spordiseltsi märk, mis ömmeldud suurelt trikoo rinnaesisele, valendab kaugele. Nende läheduses seisavad vasaramehed Madimets ja Soosuru. Rahulikud! Kuid odamehed Kangas ning Suursalu jalutavad aeglaselt edasi-tagasi, nagu mõtleksid aktiivselt lahendada mingit suurt probleemi. Näiliselt rahutuim mees väljakul on kahtlemata kuulimees Viiking. Ta sooritab aeg-ajalt kerget sammjooksu, vaatab nagu otsivalt üles ajakirjanike looži poole ja puudutab oma hästiarenend käsivarre muskleid... Istub. Kuid see vältab vaid mõned sekundid, siis tõuseb tugev kogu jälle ja algab rahutu sammjooksmine.

„Väliselt kaunis ja mehelik, kuid... sisemiselt nagu häbelik tütarlaps, kellel puudub mehise sportlase iseloom,“ leiab preili Maimu.

„Oo, ta on tubli poiss!“

„Keda sa mõtled?“

Isa! Vaeneke, kuidas seisab sääl pooliti hädine ja kössis. Närveerib? Niisugusel korral suitsetab ta ikka vahetpidamata ja kastab aeg-ajalt taskurätiga otsaesist. Või ei peaks hirmu pärast higistama see, kelle kätetöö on antud hindamiseks. Või ei peaks ta praegust silmapilku pidama miskiks, nagu ei hooliks vähimatki oma treeneri tiitlist. Muidugi härra Morss peaks vist ükskõikselt naeratama ka tänaseile äpardusile, nagu on harjund tegema oma ebaõnnestund maratonijooksu ja Toomase kaotuste üle. Nad tahavad kiskuda härra Morsi hinge seest, rebida seda tükkideks, visata maha ja päälegi nõuavad temalt naeratamist.

Aga need kaks sääl. Nad on rahutud nagu noored sälud, kes lastud esmakordselt koplisse. Neist püüti küll kõrvaldada varsavempusid, kuid nüüd on nad ometi ainult rahutud sälud, kuigi pidid olema rahulikud nagu tublid sõiduhobused. Või ei närveldagi nad endi pärast ja kardavad härra Morssi kukutada kolmandat korda veel tema

raugaeas? Mis tähendab, et sportlane treenib eraõpetaja juures ja tema igatsuseks on iga hinna eest pääseda rahvusvahelisele turniirile. Või ei tohi kuhugi igatseda ega pääseda see, keda pole õpetand ametlikud koolmeistrid? Kui spordiseltside liidu president seda ametlikult väljendaks, siis oleks ta tõesti kummaline härra Tallinna taeva all. Aga ta nähtavasti tunneb ennast, ega taha seda näidata avalikult. Muigab ainult.

Pärast Ädlikut astub Viiking tõukeringi. Olümpia komitee liikmed jäävad teda vaatama, nagu näeksid haruldast inimest. Ümberolijad muigavad lausa, kuna sportlase tähelepanu näib kõitvat rohkem juuresolijad kui kuul tema käes.

Juhan Viiking närveerib ilmselt. Kus on tema mõtted? Vaevalt on tõstnud kuuli maast, hootab silmapilkselt ja mis kõige rumalam — tema keha paindumus pole enam endine. Kuul lendab liiga üles ja kukub potsatades lähedale. Üldine protseduur sünnib niivõrd kohmakalt, et näib nagu sel Juhan Viikingil poleks üldse kuulitõuke eelpraktikat.

„Taevas ole armuline...“

„Mis on juhtund?... Tähendab, härra Viiking, mis teiega on täna?“ küsib treener valju sosinaga.

„Ei tea... Ei saa kohe...“

Härra Morss seisab surmtõsiselt. Juhan Viikingi läbikukkumine näib olevat ka tema elumõtte kaotus. Protesteerib. Nad ei pea otsustama enne kui Juhan Viiking on korranud tõuget. Uus katse. Tõepoolest, nüüd seisab sportlane vabamalt, kuid tõuge pole ometi kaugeltki see, mida ta näitab eemal komisjonist ja publikust.

Kellegi märkus tabab: talupoisist ei saa saksa! Eran-deid võib ju olla samuti, kuid... Ka iga „sporditeadlane“ ei kõlba vahekohtunikuks. Ka kolmas katse ebaõnnestub,

nagu peaksid Juhan Viikingi tõuked hoiduma ühte stiili eelmistega. Võtaks teda pagan!

Katsetatud kuulitõugetega suureneb olümpia rahvusmeeskonna Tallinna nimekiri viie nime võrra. Neist üldiselt tuntuim on Ädliku. Juhan Viikingi lugupeetud nimi jääb sel aastal kahjuks küll märkimata austustväärivale poognale.

Teda võiks ju arvata kolmanda koha õiguslikuks, kui teise samasuguse sportlase esinemine oleks halvem. Aga olümpia komitee ei saa ju saata kogu Eesti „kuulitõukajaid“ luksuslikule reisule, mis oleks ainult narrus. Olümpiaadile sõit on kapitaalne sündmus ja selleks valitakse ainult parimaid.

Algavad odavisked. Võistlevad ainult neli sportlast: Kalev Kangas ja Mart Soosoru — „Tulekandjad“, Ruudo Kass — „Vaigla“ ja Aavo Suursalu — eraviisiliselt.

Esimesena viskab Mart Soosoru. Viskab tehniliselt rahuloldavalt, kuid nõrkade tagajärgedega. Pärast Kalev Kangase teist ja kolmandat viset langevad esimestena välja Kass ja Soosoru. Nüüd astub starti eratreeneri õpilane Aavo Suursalu.

Muuseas tõmbab komisjoni tähelepanu odamehe eriti ühtlaselt arenend muskulatuur. Aga mis maksab siin kaunis keha, kes sellega ei või imet teha!

Asudes hoojooksu rajale, sportlane avaldab küll rahu- tust, kuid väldib seda näiliselt oma kõrge intellektiga. Ta tuleb aga halvast erakoolist ja nad ei looda temast midagi. Olümpia haldjad näivad olevat täna pahas tujus!

Aavo Suursalu püüab seista kogu oma mõttega üles- ande juures. Ta ei vaata kellegi poole, nagu valitseks tema ümber absoluutne tühjus. Sooritab esimese viske täiesti rahulikult elastses jooksus painduva selja ja vet- ruva käega. Mõõdetakse tema viske kaugust. Ons see tõsi?

„Tulekandjate“ esimees tõuseb komisjoni laua tagant. Mis on siis juhtumas? Seitsekümmend seitse meetrit ja viisteistkümmend sentimeetrit? On see võimalik? Oleks püstitatud maailma rekord, kui see oleks võimalik. Härra esimehele järgnevad teised. Valged püksid välguvad läbisegi. Tribüünile kogund päältvaatajad tõusevad püsti, et paremini näha. Ajalehtede esindajad sõna otsesemas mõttes jooksevad sündmuskohale, et isiklikult veenduda. Filmimehed tülitsevad fotograafidega, kes segavat neid töös. „Sensatsioon! On sündimas midagi üllast, enneolematut, jumalikku . . .“

„See on lihtsalt silmapete. Te peate oskama mõõdulinti käsitada,“ sõnab spordiselts „Tulekandjate“ esimees tigidalt ja vehkleb kätega kahtlevalt.

„Korrata!“ nõuab spordiseltsi liidu president lühidalt.
„Alga!“

Uuesti asub Aavo Suursalu odaviskele. Hoojooksul on tema sammud uskumatult kindlad ja jõulised. Iga liigutus näib teenivat eesmärki. Kaunis keha paindub siiralt kui kõige sitkem vibu. Käe löök on viske silmapilgul niivõrd tugev, et sportlase miimika tundub otse valulisena. Oda noolub sitkest tõukest õhku ja selle lang on aeglane, seega lend pikk. Ta ise seisatab pärast viset ja tõstab käe rinnale, kui klopiks süda.

„Hurraa — elagu!“

„Hurraa, elagu! e-la-gu!“

„Jah, tõsi — tõesti tõsi . . .“

Aavo Suursalu seisab sirgelt, vaade suunatud langevale odale. Seisab ikka veel nagu sammas, ise tõsine kui Hera ja pisut nukker nagu Delfi oraakel. Kuuldub kellegi kummaline märkus: „Naiselik hing tugeva mehe kehas on ennemgi teinud imet.“

Esimest korda täna julgeb ka härra Morss naeratada. Või ei või tema praegu naeratada? Kas peab ta norutama,

nagu tegi seda Juhan Viikingi tõuke ajal? Ei, ta ei ruttu õnne soovima oma õpilasele, keda ümbritsetakse paljust. Härra Morss seisab endise erapooletusega kepi najale toetudes. Las nad näevad, kuidas ta siin rahulikult seisab, nagu poleks juhtunud midagi erilist. Las näevad, milline imeline mees on vana Jüri.

„Hallo, hallo, härrad ajakirjanikud! Täna katsete parimaks olümpia meeskonna liikmeks osutub kahtlemata Aavo Suursalu. Ta on haruldaselt võimas sportlane. Teenib „Tulekandjate“ einelauas ja evib kaunima muskulatuuri ning odaviske stiili, mis paneb asjatundjaid imestama.“

Filmimeeste ja ajakirjanike töö näib nüüd alles algavat. Aavo Suursalu poseerigu neile nii ja nii. Nad paluvad temal ütelda heliaparaati mõned tervitussõnad kino publikule. Ajalehtede esitajad pärivad isegi seda, kuidas siiras sportlane sööb, magab ja ärkab... Keegi ei kahtle temas enam. Aavo Suursalu tuleb kindlasti olümpia võitjaks! Teisiti pole see võimalik isegi siis, kui ta säääl viskaks halvemini tänasest. Vana Zeus naeratas seekord, või tuli õnnistus tõepoolest Taaralt eneselt.

Märkamata, kunas nad ilmusid, seisavad nüüd ka preilid Maie ja Maimu ning härra Väljaäär säääl. Nende tõsistest nägudest ilmneb nagu hardumust, mida tuntakse äkilise suursündmuse puhul. Oo, nende tuttavat noormeest ootab hiigel karjäär!

Aga preili Maie seisab nii imeliselt. Ta püüab kõnetada isa, soovib temale isegi õnne, kuid ometi peatub tema tütarlapselik pilk eemal... Aavo Suursalu, kes seisab säääl ümbritsetuna ja otsib tegevust oma naelkingade juurest. Preili Maie võiks ju minna kuulsusrikka Aavo Suursalu juurde ja ütelda temale need sõnad, mida ta kindlasti ütelda tahab. Aga ta ei liigu edasi ega tagasi

ja aina seisab nukralt ning püüab noormeest vaadata eemalt.

Kuid preili Jaak ei talu norutaja seisukorda, vaid läheneb sportlasele. Ulatab noormehele südamlikuks õnnesooviks oma mõlemad käed, milliseid haaratakse samuti kahega. See silmapilk tundub preili Maiele igatahes niisugusena, et ta pöörab oma näo nagu pooliti isa poole ja ... Siis muutub ta imelikult tundeliseks, et isegi isa mõistab seda ja käseb ta joosta einelauda, et... tooks säält midagi joodavat...

Kolmeteistkümnes ring.

Juhan Viiking asub järgmisel varahommikul väljakukorrastamisele. Selleks pole temale tehtud mingit korraldust, kuid ta tunneb — see peab nüüd nii olema. Millegipärast väljakukoristaja häbeneb sportlasi täna rohkem kui varemalt. Inimeste möödudes ta vaatab ainult luua ette maha ega pööra pääd tavaliseks jälgimiseks. Arvab end tuntavat äpardund kuulitõukajana ja tajub otsekui instinktiivselt, et teda vaadeldakse naeratades.

„Jõudu, härra! Kas luud on kuulist kergem?“

Juhan Viiking tõstab pääd ja vaatab juhmilt enese ette. Tundis need vallatud koolitüdrukud juba eemalt, kui nad seisid veel värava all. Nad pole endi teada halvad, on ainult liiga vallatud. Naeratavad uuesti.

„Emakeelest saite viimaks siiski jagu, kuid...“

„Kuul kuriloom on ümmargune — veereb käes.“

Nad räägivad need sõnad nagu endi vahel, kui mööduvad „Sulevi“ väljakukoristajast. Häbistavad! Kuid Juhan Viiking vaatab ainult luuale, ega vasta neile midagi. Eks plikadel ole omajagu õiguski pilgata. Või peab tõepoolest austama seda, kes kavatseb pikalt ja laialt, suu-

relt ja kõrgelt ning siis vajub ometi pihuks nagu mitte-
midagi? Kas Toomas nalja pärast raputas kodumaa
tolmu oma jalgadelt?

Juhan Viiking seisatab, nagu oleksid tal sisemised
valud, mis haaravad aeg-ajalt südant. Kuidas ta püüdis
ja see kõik on olnud asjata. Ta poeks häbi pärast maa
alla, kui see oleks võimalik. Miks ei peaks olema piinlik,
kui härra Morsski on muutund tema vastu pärast katse-
võistlusi ametlikuks ja ükskõikseks!

Sellele mõeldes ta meel saab üpris hellaks. Kui toi-
miks Toomase eeskujul — sõidaks ära koju. Sõidaks
salaja, kellelegi ütlemata. Ühel hommikul leitakse ainult
Juhani tühi voodi. Ei, isegi koju mitte! Läkitas just
mõni päev tagasi Mäesepale pika, pika kirja: On praegu
oma eluga täiesti rahul ja muuseas kavatsetakse teda
saata olümpiale. Nad jälgigu ajalehti — üllatus ei jää
tulemata.

Nüüd silmab ta preili Maiet, kes seisab einelaua sisse-
käigul. Juhan Viikingi ihu raputavad soojusvärinad. Kor-
raldab silmapilkselt pühkimist nii, et jääb seljaga eine-
laua sissekäigu poole. Tõsi, ta peab jätkama pühkimist
väljaku teisest äärest, mis on tublisti kaugemal. Nüüd
võtab luua ja sammub otsesihis, nagu oleks asjaga kiire.
Soo! Kuigi nad nüüd vahivad, seisab ta ometi väljaspool
kõnetuspiirkonda.

Kas Juhan Viiking võis arvata seda, millest ta nüüd
ikka nagu peab mõtlema? Niipea kui ta astus hulga ini-
meste silma alla kuuliga, jõudis spordiriista vaevalt hoida
käes. Inimeste silmist oleks kiirgand nagu mingeid kiiri,
mis teevad sind võimetuks. Sa tead, et võid tõugata hästi,
aga hirmuga usud ometi vastupidist. Teed enesele sel-
geks — las vaatavad, aga ometi lõtvuvad kehaliikmed ja
kaenlaalused niiskuvad üldisest ning imelikult väsitavast
soojusest. Süda, sunnik, peksab valjusti, kardad selle

seismajäämist ja kõrvad kohisevad nagu puhuks kuum tuul üle päa. Tead, et oled noor ja võimas ning pole ometi vanake, kes ei jõua valitseda oma liikmeid, kuid jääd ometi seisukorda, kus taipad — kuul valitseb sind, poiss, mitte sina kuuli. Milline piinav seisukord!

Eelseisvad suursündmused meelitavad sportlasi ikka enam varakult väljakule. Ei ole enam rahu, on ainult eneseproovimine ja rahutus. Kes siis tahab kergesti kaotada möödunud aegade vaeva? Ja needki, kes pääsesid olümpiaadlaste nimekirja, jätkavad treeninguid, et olla kunagi maailma parim.

„Jõudu!“ sõnab keegi väljakukoristajale seljatagant. „Kuidas läheb?“ küsib naeratlev Kalev Kangas.

„Mis ta läheb...“

„Kahju, kõik läheb vastu karva, nagu teist aru saan.“ Kuid Kalev Kangas ei pea ennast uhkeks, vaid algab lahkelt vestlust Juhan Viikingiga. Kas ta ei ütelnud kunagi: härra Viiking, teie olete õieti poksija tüüp. Või ei usu ta praegugi seda ja arvab, et tema „võhiklikul“ „treeneril“ on „õigus“ ütelda teisiti: Muidugi, poksist ei tule nüüd enam midagi välja. Aeg! Aga väljakumeister on ju harjutand ka vasaraheidet, mida peaks küll energiliselt jätkama. Vasaraheitjaid on vähe — see ala nõuab teras-muskleid. Selge?

Juhan Viiking kuulatab vaikselt. Ta vajab tõepoolest troosti ja nüüd osutuvad tähtsaks isegi poolpilkesõnad. Noormees ei vasta kohe, puudutab oma lõuga ja aina mõtiskleb. Kas see päästerõngas pole visatud uppujale, kes ei suuda enam sukelduda pinnale? Hilja!

„Ei enam aita miski!“

„Kuidas ei aita — peab püüdma! Olümpia teekond algab alles nädala pärast.“

„Viga ei seisa tolles... Ma ei saa rahva nähes, et...“

Omad inimesed, tunnevad..." kõneleb Juhan Viiking väga alandlikult.

No — jah — noh! Seda arvesse võttes peaks poiss esinema olümpial nagu lõvi. Ei tea, kes teda siis säääl tunneb. Ja kuigi näiteks inglased tunnevad ära, et: kae kuidas „Sulevi“ kojameister tõukab — no mis siis! Või kardab ta sakslasi ning pelgab lätlasi või pagan teab keda kuradi imelikke inimesi!

„Veider mees, omal on võimed, aga väriseb. Pelgab nagu härg punast kangast.“

„Vasaraga vast ei kardaks...“

„Noh, ja mis siis veel?“ Ei, mis säääl ikka. Kalev Kangal pole aega, nagu nad kõik teavad. Ja sammubki edasi see alla keskmist pikkust täidlase kaelaga noormees. Juhan Viiking vaatab temale järele nagu ministrile. Ja tagant järelevaatajal hakkab korruga nagu kahju enesest. Nad kõik püüavad ja jõuavad edasi. Kuid jääb arusamatuks, mis paganlik needus hoiab kinni teda. Jumal tule ise appi!

Väljakukoristaja seisatab jälle. Tema õiglane südame-tunnistus ja otsekohene tegevus on teda petnud. Tallinast põgenemise mõte näib praegu teda troostivat. Milleks jätkata vasaraheiteid, kui rahva silma all nii-kui-nii komistab nagu jõuetu vanake. Teist korda ei pea nad teda enam naerma. Preili Jaak läks pärast võistlusi Aavo Suursalu juurde ja ulatas oma mõlemad käed nagu ka Juhani eest, kellele ei ulatand ühtki. Häbi — häbi — häbi oli...

Ta toetub vastu tribüüni. Ei ole temast enam õiget väljakukoristajat. Põrgu kõik! Ja nüüd muutub ta millegipärast üpris vihaseks, mil on tõugand enesest luua kui jõleduse. Mis kuradi pärast pidi tema katsevõistlusil kartma inimesi? Millise andeksandmatu rumaluse on ta sooritand!

Tobe mats!

Võtab viimaks luua ja kriidipulbripaki ning sammub spordiriistade hoone poole nagu joobnu. Pää on isesuguselt uimane. Mõtted liiguvad kui lahtised lehed tuules, milliseid on võimata korrastada. Keegi peaks teda praegu vähemalt troostima, aga kes? Tajub õudset üksildust ja see suurendab kahekordselt tema tuska.

Sellest olukorrast haaratuna ta võtab laost vasara. Valib enesele vabama väljakuosa ja sammub nõrдинult edasi. See on ju jõu raiskamine otse üliinimlikult, millega ta praegu toimib.

Vasar vuhiseb korduvalt õhus, nagu ähvardaks paiskuda teisele poole plankaeda elumaja akendesse. On karta, et vasaraheitja keerutab enese hulluks või rebib katki oma musklikõõlused ja temast ei saa muud kui armetu invaliid.

„Ma pean — ma ei jäta!“

„Mau — uuh — matsti!“

„Mau-uuh-matsti!“

„Saagu mis saab!“

Jälle vihiseb vasar õhus. Ikka ja ikka! Heitjast peab tulema meister mitte enam päevade jooksul vaid minuti-tega. Peab evima võime hootusel pöörelda nagu tsentri- fuug ja siis lennutada nagu masin. Kiirust! Kiirus ja jõud loevad! Ja mida enam Juhan Viiking kordab, seda vihasemaks läheb. Aga nüüd märkab, mida vihasemaks ta läheb, seda julgemad on heited. Kuul nagu kardab vihast heitjat ja püüab lennata võimalikult kaugemale. Kuid vihane sportlane ei näi arvestavat vahemaa kaugust, vaid midagi muud. Kogu sellel meeheitlikul teotse- semisel ta kujutab enesele tribüünil istuvat rahvast, kes teda jälgib nagu märatsevat metslast. Las vaatavad — sportlasel pole nendega tegemist. Istugu või Hiina võrs- tid ja vahtigu — teda nad ei suuda eksitada.

„Soo!“ sõnab härra Morss aeglaselt lähenedes ja nagu nukralt. „Soo, soo!“ Juhan kuuleb tema sõnu küll ja märkab tema tulekut väga hästi, aga miks peab ta see pärast veel tegevust katkestama. „Tähendab, mässate siin nii kohutavalt, et oli üsna võimatu teie juurde pääseda. No-jah, et — kas süda annab juba tagasi?“

„Ja kelle küsida see siis on? Ma pole teid palgand end imestama, peremees!“

„Tähendab, ka õige, aga... Teil on täna puhkusepäev ja olete teinud väljakupuhastamisega asjata tööd, sest asetajal, keda ma palkasin, ei pruugi teie eest puhata — sel poleks mõtet,“ sõnab peremees vaikselt.

No, jah, mis siis? Juhan Viiking ütleb need jonnivad sõnad ja lisab teisigi. Ta kaob siit varsti nagu vari ja pole kellelgi tarvis tema pärast „nutta“.

Kuid härra Morss ei mõtle nii. Nüüd toetub temagi tribüüni najale ja manitseb noormeest kohati kärealt, osati isaliku õrnusega. Ja mis on siis lõpuks katki? Ei, nii kergesti tohi võitleja anda alla takistusile. Ainuke viga, mis härra Viikingit pidurdab, on üsna tavaline „lambipalavik“. Sellega pole midagi arvestatud, kuid sellega peab arvestatama.

Nüüd paneb eestkostja ja vana sportlane ning värske treener oma laia käe noormehe õlale. Sõnad, mida härra Morss seejuures ütleb, osutuvad südamlikumaks kui seda oleks keegi kuulnud oma isalt. Juhan Viikingi kartus rahva silmade pärast tuleb heita kolikambrisse kui vana ülikond. Rahvas oskab ainult vaadata ja naerda, seda mis neile meeldib, aga mitte muud. Ka lambipalavik kuulub esindusliku ilu juurde ja kes ilu naerab, see ei oska üldse naerda. Miks peab aga häbenema neid, kes isegi naerda ei oska?

Nad vaikivad ja härra Morss puudutab mõtlevalt oma kõrva. Soo! Nüüd saab Juhan Viiking käsu, et

paneks selga trikoo ja tõmbaks üle ainult kuue. Mitte kraed — ei!

Pistku kuul portfelli — mille võtavad kaasa. Soo — nii!

Nimelt, einelauapidaja helistas juba üsna hommikul Spordiseltside Liidu esimehele ja palus luba, et teda võetakse vastu ühes õpilastega. Sellel kõnelusel pidi härra Morss selgitama Juhan Viikingi äpardumise põhjusi üksikasjaliselt. Ta tõi ette katsevõistlustel äpardund sportlase endised tagajärjed täpseis arvudes ja lisas isegi kuupäevad, mil need sündisid.

„Tähendab,“ sõnab treener Juhan Viikingile naeratahes, „siis ütleb see härra mulle telefoniga järgmist: Palun sõitke noormehega minu suvilasse, kus mina viibin kuni kella üheni, ja näidake teda mulle. Tahan teha temaga viimase katsetuse, arvestades sama kooli sportlase Aavo Suursalu võimeid. Kui me siis nüüd läheme ja teie tõukate julgelt kui mees, ei tea, keda me peakime häbenema?“

„Ega see nüüd iga kord nii, aga ... Eile küll ei saanud kohe.“

„No-jah — tähendab, teeb niivõrd araks, et süda hakkab mõlkima ja siis on jõud otsas. Te nägite ju baleti tantsijaid, kui nemad oleksid närveerind, uskuge, tant-sust poleks tulnud muud kui jant. Ja kuidas nemad esi-nevad — peaaegu päris alasti, aga ei mingit häbenemist.“

Seda ja teist kõneleb treener teel oma õpilasele. Sõiduk peatub tagasihoidliku villa valgete väravate ees. Nad võtavad portfelli kuuliga ja teatavad suurele herrale endi tulekust.

Esimees ehk president on tüse ja suursugune härra, kes armastab nähtavasti valget riietust. Ta juhib oma külalised aeda, kus seisavad valged pingid reastikku ja kus õitsevad beež-valged lilled valgete keppide najal.

Kõneluses näib teda rohkem tüütavat härra Morsi äri-
line külg kui tema erahuvid. Kuna einelauapidaja ei
nurise oma sissetulekule, siis on ju lausa rumalus raisata
kallist aega tühiste „maailma rekordite purustamiseks“.
Ja üks nimeta einelauapidaja end nüüd „treeneriks“, siis
on ta seega tungind nagu pisut omavoliliselt teiste „äri-
asjusse“. Või ei ole see nii?

Kuuland alandlikult, härra Morss sõnab ka nüüd küll
alluvalt, kuid tema metallhäääl heliseb karedalt:

„See on nii ja see peabki nii olema, härra president.
Tähendab, kui meil tegutsevad loiud kroonu treenerid,
kroonu kirjamehed ja teised sedasorti palgaonud — nii-
kaua peab kehtima ka eraalgatus.“

„Ei, ei, härra — tõsine inimene on leidnud ikka
tähelepanu. Tõsist tahtjat ei pidurda keegi,“ sõnab esi-
mees vabandavalt.

„On pidurdatud ja pidurdatakse veelgi!“ hüüab härra
Morss ägedalt ja lisab kindlalt: „Need eraalgatajad leia-
vad ainult siis tähelepanu, tähendab — kui tuli lõõmab
ju lausa katusel. Ainult siis nähakse neid, sest vaiki-
miseks pole enam olnud pääsu!“

Esimees ei vaidle selle vastu. Eks eluvõistluses
juhtu mõndagi ülekohut. Kuid Juhan Viiking kuulab
nende vaidlust teatava erapooletu viisakusega. Ta tahab
et tema peremees oleks sõnadega tagasihoidlikum, kuid
elukogend mees teab, mida peab ütleva. Peremehe julge
sõnavõtt näib julgustavat ka teda. Kui nad käsevad tal
teha esimese proovi kuulitõuke, osutub tagajärg üle
ootuste paremaks kui oli sellel provintsi poisil, eile. Näib
nüüd?

Kuid härra esimees ei kustuta provintsi poissi olüm-
pia meeskonna nimekirjast. Ei taha Juhan Viikingit tema
asemele. See kõik kuuluvat ikkagi ainult üldkomisjoni
kompetentsi ja kuidas võib tema nüüd teisiti. Prestiiz!

Eesti olümpiakomitee president lubab küll üldkomisjonile ette panna Juhan Viikingit kui kuulitõukajat ja võib-olla ka kui vasaraheitjat, aga . . . Tema ei saa anda selle kohta peaaegu mingit kindlat vastust.

„Siis tähendab, ajab vana Morss ka omad sõrad vastu,“ hüüab „Tulekandjate“ einelauapidaja nii karmilt, et tema lihav nägu muutub veripunaseks.

„Kuidas, härra Morss? Mida kavatsete sellega mulle ütelda?“

„Tähendab, mida . . . kuidas, jah! Siis ei sõida ka minu teine poiss Aavo Suursalu olümpia-mängudele. Ja tähendab, teatan sellest ajalehes üksikasjalisemalt!“

Nüüd raputab peremees oma tugevaid käsi, võtab kepi, mille toetusel ajab end püsti. Siis nad lähenevad valgele väravale, kus ootab nende sõiduk. Ja kui Juhan Viiking vaatab korraks nagu poolvargsi tagasi, seisab spordiasjanduse president ikka veel püsti ja vaatab neile küsivalt järele. Kui nad istuvad juba sõidukis, Juhan Viiking näeb tema tagasikutsuvat käeviibet. Ta ütleb seda peremehele, kes tõmbab teda käisest ja surub enese kõrvale istuma. Nad sõidavad koju.

Sammuvad „Sulevi“ väljakule niisama targad kui minnes. Ei ole õigust, ei ole . . .

„Mis sääl siis on? Tähendab, einelauaruumid rahvast puupüsti täis.“

Ka Juhan Viiking märkab, et see on tõsi. Salkkondadesse kogunud inimesed täidavad ka einelaua sissekäigu. Nad räägivad midagi omavahel ja seisavad kui ootuses.

„Noh, vana asi . . . Tähendab, härra Suursalu läks tööle, mida ma küll ei soovitaks . . . Nüüd tahavad kõik näha kuulsat kelnerit, oh . . .“ muheleb härra Morss.

„Eks muidugi, kuulsat tahab igaüks ligidalt näha,“ vastab ka väljakukoristaja.

Aga enesel tal nagu kangesti kade, et see nii on. Näe, teenisid siin ühes, olid kui vennad. Noh, need väiksed tülid — teadagi. Aga nüüd on Aavo kuulus nagu minister ja tema, Juhan näib rahva silmis nagu pisut alandatud kui oli varemalt.

Ei siiski? Härra Morss kuulis midagi, mis äratas temas kahtlust, vastupidiselt endistele oletusile. Mis on juhtund, kus on tütar Maie? Härra Morss astub pooliti komistades trepist üles, lai nagu ärevusest punetav.

„Kus on minu tütar Maie? Mis on juhtund?“

„Ei, ei... Sportlasest Aavo Suursalust räägitakse...“

„Tähendab — mida? Kus ta on?“

Peremees trügib inimestest läbi, tema kannul Juhan Viiking, kes vaatab kartlikult ette. Leti ees kohtab isa tüdart — ta on terve. Aga miks? Miks ta nutab, kui oleks röövitud tema vara või midagi sellesarnast? Nüüd märkab härra Morss, et ka tema väimees istub sääl ning on näost täiesti kahvatu...

Preili Maie suudab isale öelda mõned sõnad, mis pole õieti arusaadavad. Lähened isale, nagu seisis katsevõistluste lõpul „Oru“ väljakul, ta puhkeb valjult nutma; õieti on see nuuksuv kisendus. Siis näitab käega suunas, kus asuvad poiste toad, hoiab isa käsivarrest kramplikult ja väriseb kui haavatu.

Keegi portfelliga härra ilmub puhvetisse toovast uksest. Ta seletab rahulikult toonil mõne sõnaga sellest, mis on juhtund, mis pole kuigi meeldiv, kuid on ometi paratamatu. Näib, et ka kõrvalseisjad neelavad igat portfelliga härra sõna. Härra Morss palub, et temale toodaks tool ja ta ei soovi mitte otsekohe astuda puhvetist eemalolevaisse ruumesse. See kõik tuleb nii ootamatult, et „Tulekandjate“ einelauapidaja peab vähe kosuma, et kuulda selgitatud sündmusest üksikasjalisemalt.

Esimesel silmapilgul oletab Juhan Viiking röövimist ja tahab tormata edasi. Portfelliga härra palub teda jääda paigale. Vaatab väljakukorrastajale teravalt silma, nagu kahtlustaks milleski teda. Nii... Nüüd ei usu Juhan Viiking enam röövimist ja astub ukselt komistades tagasi.

Rahvast täitunud ruumid on vaiksed nagu palvela. Nähakse einelauapidaja tütre märgi silmi, mis rõhutab pühalikku rahu. Asjatult püüab teda troostida peigmees, kes seisab sääl...

„Meie ei tea veel juhtumi põhjusi,“ vastab portfelliga härra kärsituile küsijaile. „Igatahes, tublit sportlast Aavo Suursalut ei ole enam. Arstid on praegu sääl, võibolla kuuleme varsti.“

„Tapetud?“

„Ei, vist! Arvatakse mürgitamist,“ ütleb keegi. „Eks nad oma vahel ju ka kangesti kadedad. Noh, tema oli teistest tublisti parem...“

Kirjeldamatu valutunne on haarand eriti preili Maiet. Ärgu küsitagu, kes oli Aavo Suursalu temale. Seda oleks võimatu selgitada sõnades, nagu paljusid küsimusi, mis puhtal kujul puudutavad vaid hingeteadust. Vähemalt see tubli noormees polnud temale halvem vend Toomasest. Päevad ja kuud nad töötasid seltsis laitmatu läbisaamises. Ja nüüd... Issand halasta ise!

Nüüd seisab leti juures ka „Tulekandjate“ valge juuksesalguga härra esimees.

„On see võimalik? Just praegu otsustasime olümpia vande andjaks Aavo Suursalu. Uskumata!“ ütleb ta kahjutundel.

Härra Morss vaikib kaua. Puudutab taskurätiga korduvalt ärritusest punetavat pääd.

„Koerad!“ sõnab ta valuliselt. „Häbematud koerad!“

Tähendab, kui mina . . . tegelen spordiga, siis ikka nagu . . . mingisugune needus kohe . . .“

„Et just nüüd . . . oma parimas vormis?“

Kitsalt koridorilt kostab meesterahvaste karedaid hääli. Arstid ilmuvad einelauda, kus neid ootab portfelliga härra. Kõik on väga vaiksed ja ootavad. Arstide kolleegium konstateerib sportlase Aavo Suursalu surma äkilise südamenõrkuse läbi. „Tulekandjate“ usaldusarst lisab tagasihoidlikult mõningad selgitavad asjaolud.

„Südameseisak on kahtlemata tingitud liigsest kehalisest ülepingutusest; kusjuures võisid kaasmõju avaldada mõnesugused hingelised ärritused.“

„Suri ta valuta, härra doktor?“ küsib preili Maie nuuksudes.

„Ei, ei! Äkiline südamenõrkus tabab nagu elektri-
lööök. Leidsime, et ta on surnud kergelt.“

Härra Morsi alumine huul väriseb. Kastab taskuräti suule, nagu püüaks vanamees varjata huulte värisemist. Aga, kui ta nii kuidagi „kokkulangenult“ seisab, rätik suul, ei suuda ometi varjata oma silmi. Treeneri laugudelt langevad pisarad vanale põsele . . . Nüüd kastab rätiga silmi. On selgesti näha tema alumise huule värisemine.

Juhan Viiking vaatab peremehele. Näeb preili Maie nägu ja inimeste kurbi silmi. Aavo Suursalu on neile ometi sama võõras kui Juhan Viiking, kuid . . . Nüüd tunneb midagi kurgus, neelatab korda paar . . . Pöördub järsku uksele ja väljub.

Kuid järgmisel päeval seisab härra Morss aina mõtteis, nagu oleks kaotand oma elumõtte. Vaatab sageli trööstitult oma sõrmi nagu vaatas neid kaua aega pärast Toomase lahkumist. Kuidas tema õpilane püüdis! Jõudis edasi ja siis tõmmati teda tagasi otse olümpia väravate alt.

Tasa sammub nagu süüdlane Juhan Viikingi juurde. Tahab ütelda nagu midagi tähtsat, kuid vältab minuteid, enne kui suudab avada suud. Pärib siis väriseval metallhäälel Juhan Viikingi tervist, nagu kardaks nüüd ka tema südame pärast.

„Mäesepa rahvas ei põe haigust,“ ütleb sportlane kindlalt. „Seda ei ole viil... veel juhtund, et süda kellegil...“

„Kahju, et teie meel pole rahva ees nii kindel kui teie süda!“

„Küll saab sellestki üle!“ ütleb Juhan Viiking ainult.

Treener vaatab temale teraselt silma nagu vannutaks noorsõdurit. Vaatab peaaegu iga üksikut joont noormehe näos. Vanahärra Morsi pilgus on uurija ilmet, mis määratud mehele. Siis tahab nagu midagi ütelda, kuid nähtavasti segab teda uuesti ilmuv huulte värin. Sammub longates eemale...

Nüüd seisatab ka Juhan Viiking ja vaatab pere-mehele järele. Taas meenuvad tema üteldud sõnad „rahva ees kõikuvast meelest“... Ja sportlasel on tunne, kui vaataks treener ikka veel uurivalt tema silmisse, endal näos kahtluse varjundeid. Ei usalda Juhan Viikingi võimeid!

Äga just see viimane arvamine puudutab kadund Aavo Suursalu kaaslast kõige valusamini.

Neljateistkümnes ring.

Ajalehed teatavad olümpiameeskonna ärasõidust. Päälinlased tunglevad sadamasse, kui saadaksid oma poegi frondile. Tõepoolest, frondile, sest kahtlemata tulevikus tähendab olümpiaad — rahuaja sõda. Nii kirjeldab raadioreporter rahvale sündmust sadamasillal, kuhu on rivistatud rahvusmeeskond.

Kerge mereudu uputab endasse poolajaloolise sündmuse. Ja üleval kõrgustes hallid pilved ujuvad rahutult. Merepind seisab vaiksuses ootuses valge auriku ümber nagu kardaks, et see võiks end liigutada. Tähtsalt ja sügavalt vees lamav ujuvhotell ei unusta oma tähtsust. Täna sõidab „Linda“ erakordselt teele kodumaa parimate poegadega, keda kannab kaugesse randa. Ja küllap nad sääli juba leiavad oma vaprusel tunnustust, nagu see oli vanade viikinglaevade ajajärgul.

Aga meri on imelikult vaikne ja salalik.

Kuuskümmend viis sportlast seisavad jälgituina saatjate pilkudest. Traditsioon nõuab, et enne kodumaalt lahkumist sportlased annavad vanemate atleetide ees olümpia vande. Ja nüüd ootavad nad seda silmapilku ning seisavad rahulikult.

Aga udupilved üleval liiguvad rahutult. Meri on tõepoolest kohati tasane nagu klaas. . .

Päälle mõnede saatjate ja eratreenerite meeskond kannab musti kuubi valgete pükstega. Nende päid katavad helesinised sonid. Iga kuue rinnataskut ehib riigivapp kolme astuva lõvi kujutiga hõbedases tikandis.

Valitud mehed! Nii seisavad nad olümpiadressis rahva silmade all ja nad ei saa teisiti. Ainult üks neist võis teisiti . . . See tubli noormees puudub nende seast, sest see on Aavo Suursalu. Teda ei ole enam ja seepärast seisab üks lippudest leinalooris. Kuid Aavo Suursalu koht on siiski täidetud Juhan Viikingi isikuga. Ta ei asu eespool Kalev Kangast, kes on oma koha vääriline, kuid väljakukorrastaja seisab rivi lõpuosas nagu pisut ülekohtusena, et ta üldse võib siin seista.

Nagu esimene mees Kalev Kangas, nii seisab Juhan Viikingi olümpiaatleetide keskel, kui ei võikski ta tõesti teisiti. Ja Kalev Kanga eeskujul seisab temagi sirgelt ja kindlalt nagu dooriasammas. Ateenasse reisides olid

kreeklased tõsised ja ka Juhan Viiking ei naerata. Ta ei mõtle roomlasena: lähen, näen, võidan! Ta ei mõtle palju ega ütle midagi. Aga ta püüab taluda rahva pilkusi niisamuti, nagu teeb seda meeskonna esimene ja auväärne lipumees.

Kalev Kangast maksab tõepoolest vaadata. Tugeva mehe vaba seisak, rahulik näoilme, erk vaade ja pääasjalikult — võimed! Muidugi need võimed ei ületa Aavo Suursalu omi, kuid ta on siiski meeskonna parim. Toomas Morss oli ka kunagi parim, kuid tal puudusid võimed ja oli ainult intelligent. Kalev Kangal on mõlemad omadused ja siiski üle kõige — hää vorm. Priima atleet!

Tõepoolest näib, et kadunud Aavo Suursalu hiigelvõit hirmutab kogu maailma rahvast. Suurtel surnutel on ikka olnud omad järglased ja aupärijad. Aavo Suursalu aupärijaks on kahtlemata Kalev Kangas. Juba rahvusvahelise raadioagentuuri eksitav teadaanne näib soodustavat meeskonna esimese mehe eelkuulsust. Kogu maailma heitjad teavad eestlasest, kelle võimed odas ületavad seitsekümmend seitse meetrit. Viskaja nimi olevat Kalev Suursalu, kes asub täna teele, mis viib olümpiale, kus ta neid võidab. Ja küllalt mõjuv ajalehe sõnum Eesti sportlase ülepingutusele järgnend surmast ei suuda näiliselt ümber lükata raadioagentuuri võimast teadaannet.

Kahtlemata meeskonna parimat sportlast ei vaimusta säärane eksitus. Kuid meeskonna vähem „vend“ Juhan Viiking ei suuda isegi rahva silmade all unustada oma kaaslast. Imelik, et ka siin ei suuda ta seda, nagu „Oru“ staadionil unustas peaaegu kõik tähtsa, mida ta ei oleks tohtind.

Juhan Viikingi ees seisab rahvas, keda ta ei näegi kuna mälestab mõttes suure kaaslase saatust. See juhtum oma sügavusega ei anna „Sulevi“ väljakukorrastaja sise-must vabaks. Ja ta peab aeg-ajalt kordama nagu kellegi

ütluse järele: Juhan, sa pead olema väljas kahe eest, aga kardad inimesi ega suuda olla enese eestki valvel. Veel on viimane aeg tagasiastumiseks!

Aga Juhan Viiking seisab kui sammast. Tema nukker pilk libiseb üle teda imetlevate nägude, keda ta aga ei näe. Ja mis tähendab see inimhulk, kui nad ei või äratada ellu Aavo Suursalu. Miks peab niisugust „jõuetut“ massi häbenema? Kas nad teavad seda, et Aavo Suursalu laenas Juhan Viikingilt viis krooni oma võlglastele maksmiseks kui viimase musta pleki kustutamiseks. Muidugi ei tea need vahtijad sääl sellest, et Aavo Suursalu lubas selle väikese summa tagastada pärast olümpiamänge. Jah, seda polegi neil vaja teada, aga kas see pisike mälestus ei too Juhan Viikingi hinge sügavaid tundmusi ja leina? Mis tähendab see raha, aga tema sõnad... Need inimesed pidanuksid nägema Aavo Suursalu viimast viset. Kuidas tema atleetlik keha paindus sitkelt ja siiralt nagu vibu! See oli ilus!

Kas võib sedasama teha Kalev Kangas, keda nad praegu imetledes vaatavad ja kelle aule lisandub see kuulsakstegev ning eksitav teadaanne? Ei! Ei! Muidugi, imetleja pole rumal, aga küll on ta võimetu mõistma sügavamasse sisusse peidetud ilu.

Kui nad mõistaksid hinnata inimvõimete suurust, siis otsiksid Aavo Suursalu haua ning kummarduksid. Nutaksid temaga kaotsiläinud rahvusau pärast, mis oli tõelik, kuid murdus enne, kui õis sai viljaks. Aga nüüd seisavad nad siin ja udu niisutab nende päid...

Mis tähendab olümpiaad, kui parimad jäävad koju. Aavo Suursalu jääb „koju“. Ei! Ei! Kogunend rahva ühishuviline mõte tähendab elava elu hüpet üle tundmuste tõkke. Näe, merigi mõtleb sellest ja justkui naeratab uduloori all saladuslikult.

Järgmine veerandtund kujuneb liigutavaks. Vanad

atleedid astuvad noorte ette, saadetuina olümpiakomitee liikmeist. Mõni on üsna hallpäine rauk, kes suudab vaevalt seista kepi toetusel. Nad ilmuvad otsekui ajaloo varjudena ja vaatavad elujõulisi järglasi oma tõntside silmadega. Ühel pool hall minevik, teisel pool särasilmaline olevik.

Oh, kuidas nad vaatavad, kuidas koltund põsed muutuvad õhetavaiks suuri, tugevaid ja sirgeid järglasi nähes!

Siis ütleb Kalev Kangas olümpiavandesõnad. Tema hääl kostab tagasihoidliku kindlusega:

„Olümpiameeskonna nimel töotan pidada võistlustel ainult ausat mängu. Meie rahva kõigi aegade atleedid on pidand pühaks vaprust, ilu ja jõudu. Ja nii tahame toimida ka meie maailma rahvaste silmade all lugupidamist teenivas võistlusviisis. Kuigi võib-olla ka kaotame — siis peab see olema mehiselt talutav ausa mängu mõistetega.“

„Ja mida sa veel ütled, noormees?“

„Võõrsil olles töötame pidada au sees oma riigi vappi ja trikoloori kui meie rahva pühadusi. Tagasijõudnult pühendumine endiselt tööle, austades oma perekondi, rahva tänumeelt ja riigi kõrgemaid püüdeid. Nii asume teele ja meid kaitsku Jumal!“

Riigi hümnihelide saatel asuvad olümpia rahvusmeeskonna liikmed vaikselt paatidesse, mis neid viivad auriku pardale. Vastavalt nende praegusele meeleolule teekond algab rahulikult, mis on neile kui puhkuseks. Siin katkeb rahva side oma parimate poegadega, kellele pannakse lootusi. Järgneb vaikiv vaheaeg, kuni jõuavad kodumaale üksikud teated olümpiaväljadelt, kus toimuvad kõigi rahvaste jõu- ja ilumängude tuleproovid. Ootus!

Olümpia tohutu linn kangastub üle orgude, poeb kaunis kõrgelt mäeküngaste jalalegi ja pudeneb kohati veekogusse. Ja kõigi külaliste esimeseks huviks on näha

linna südant — staadioni väljakuid. Süda ise asub ovaalse kehana linna vasakpoolsel küljel nagu kunagi tuksuv elund. Oo, see on palju erinev „Oru“ staadionist ja „Sulevi“ suurest litrist. Siin valendab kõrgete majakataste ja roheliste puude tumedas raamistikus komplitseeritud staadionide hiigeljoonistis.

Linnaga seovad olümpia väljakuid sirged ja poolkumerad asfaltteed. Ja sääl teisel pool teedevörku asuvad korterites viie maailmajao rahvaste meeskonnad. Olümpiaküla!

Eesti rahvusmeeskonna sissemarssimisel asulasse tervitatakse neid sini-must-valge kanga ülestõmbamisega Balti paviljoni masti. Sääl lehvib nende lipp ja nemad on siin. Paviljoni sissekäigu kohale ilmuvad värvilises tulekirjas elavad tervitussõnad, nagu olnuks siin otse viimse täpsuseni teada nende saabumine. Muidu on ümborus rahulik ja vaikne, kuigi mitte nii vaikne nagu tavalises Eesti maakülas. Leidub ka neid, kes jalutavad südaööselt vaikselt ja sõnatult. Nad liiguvad ameeriklaste elamute eest Soome majani, olles möödunud Inglise, Saksa, Prantsuse, Itaalia ja Jaapani paviljonidest, milline tee pole lühike.

Üks neist „ööhulkureist“ ei jaluta, vaid istub vaikselt Balti paviljoni esisel pingil. Ta tundub tuttava näoga, on lihtsalt rietatud ja kannab jalutuskeppi. Eks see ole „Tulekandjate“ spordiseltsi einelauapidaja ja eratreener Jüri Morss Tallinnast. Ja nagu selgub, pole need teisedki hilisjalutajad muud kui treenerid, kes närveerivad oma õpilaste pärast.

Eelhommikul kustuvad nemadki liikuvate sportlaste hulka. Ja juba varsti algab nende ühine töö — treening. Siis lõunane vaheaeg ühistes söögisaalides. Paar tundi puhkust ja jälle treening. Ja ikka treening. Elu olümpia

külas ei tähenda pidulikku naudingut, vaid tööd ja pingutusrohket tööd. Kõige selgemini näib siin, et just tööga võib teenida ilu.

Seda rasket ja tähtsat ühiselu nagu tähistaksid kõikjale ülesseatud olümpia embleemid — viis rõngast seoses. Ja lehviv rahvuslipp nagu tuletaks meelde igal sammul, et pead seisma valvel oma parima eest, milleks oled siia tulnud. Raskeim töö — olümpiaad!

Pärast tööd ja puhkust algab sportlaste õhtu. Alledel jalutavad kuulsad Jaapani ujujad. Väikesed pilusilmalised mehed osutuvad agaraiks vestlejaiks ja seejuures nende liigutused on eriliselt elavad. Nad ei näi just sõbralikult suhtuvat Hiina sportlasile kui naabritele. Viimased kõnelevad oma emakeeles kuidagi kiunuvalt ja jaapanlasist möödudes nende silmavalged välguvad kollases näos. Türgi maadlejaile meeldib eriti istumine ja nad kannavad villaseid kampsuneid, nagu kardaksid külma. Näiliselt on tunne, et saledad Argentiina noormehed sõidaksid olümpiaküla vahel pigem kas või jalgrattal kui just jalgsi teeksid mõned retked. Varemil aegadel on nad võitnud kuulsust pallimängudega, seepärast leiavad küllalt kaaslaste tähelepanu. Õhtustel vestlustel näivad nad sobivat kardetavate Ameerika neegritega, kelle eelkäijaid tuntakse juba eelmiste mängude ajast tublidena lühimaa jooksus, hüpetes ja poksis. Neegrid ilmutavad hääd temperamenti ka jutlemisel, nagu nad spordis võidavad päämiselt parima kiirusega.

Kalev Kangas ja Juhan Viiking jalutavad põhjamaise rahulikkusega. Nende valged püksid voltuvad ühtlaselt, ühtlasel sammul. Näib, et ühised treeningud olümpia linnas ja elu selles rahvusvahelises külas on mõjutand nende sõprust. Nende läbisaamine osutub peaaegu venalikuks. Nad panevad tähele eriti inglasi ja sakslasi, kellede hulgas leidub häid kuulitõukajaid, vasaraheitjaid

ja odamehi. Üldiselt leiab Eesti rahvusmeeskond rõhutatud tähelepanu sakslastelt.

Sääl seisavad puude all Eesti maadlejad vestluses. Peeaegu igas minutis juhtub kord, et keegi olümpiaküla kaaslasist astub nende juurde ja palub luba pildistamiseks. Silmapaistvalt armastavad pildistamist rootslased ja itaallased.

Kuid Kalev Kangale langeb osaks odaviskajate eriline sõprusavaldus. Selleks on mõjund eksitav teadaanne, mis paneb neid nüüd kartma. Ja kes ei tahaks tuleviku parima odaviskajaga luua juba aegsasti sõprussidemeid?

Pärast viimast treeningut ilmneb duširuumis huvitav vahejuhtum. Kaks tundmatut noormeest lähenevad sõbralikult Kalev Kangale, kes seisab sooja- ja külmavee vahelduva joa all. Noormehed pärivad alul inglise, siis saksa keeles, kas eestlane võtab alati dušši, mis jookseb ülevalt alla. Nad soovivad veejoa jooksu ka jalgade poolt pää poole, millel olevat ergukavae suurepärase mõju. Nad ongi abivalmis haarama Kalev Kangast jalust, et riputada tema pääd alaspidi...

Ei! Ei! Kalev Kanga kolmes keeles üteldud keeld lõpetab nende soovi. Rahvuselt tundmatud noormehed sammuvad jälle eemale ja eestlastele jääbki mõistmatuks, mida see omapärane žest tähendab. Nad ei mõtlegi praegu sellest. Neile tundub imelikuna, et sportlaste majade piirkonnas ei liigu naisi. Sportlannadele on olümpiakülas eriline osa, nagu see tavaline kõigis pühamais paigus. Eestlastest möödub kaks neegrit. Teine neist vaatab tagasi. Vabandab ja sõnab Juhan Viikingile:

„Coming events cast their shadows before,“ ütleb ta ja vastust ootamata sõnab kaaslasele naeratades: „He thinks too much, such men are dangerous!“

„See tõmmu freund ütleb, et sa Juhan mõtlevat palju. See polevat sportlasele kohane,“ tõlgib Kalev Kangas.

„Yes! Yes!“

Nüüd pöörduvad neegrid ringi ja teine avab mingi väikse karbi. On need erilised sigaretid? Ei, ta on nii lahke ja pakub ka eestlasile närimiskummikuulikesi. See on sõbralik kingitus. Eestlased märkavad, et ka mõlemad neegrid närivad lakkamatult kummist „kompvekke“.

See rahustavat. Ameerikas tarvitatavat nii-ja-nii mitu tuhat tonni närimiskummi aastas. Neegrid ei suuda mõista, miks põhjamaalasil puudub säärane kaunis vahend närvide rahustuseks.

Juhan Viiking vaatab naeratavale kaaslasele. Kalev Kangas lausub: „Thank you very much!“ ja nad on saanud närimiskummi omanikeks. Eestlased proovivad närida. Juhan Viiking ei vaja niisugust veidrat rahustusvahendit. See mentoolilõhnaline ja elastselt hammaste all liikuv kuu-like on suus tüliks. Pääle selle kas pole alatine „tühjalt“ närimine suurim narrus? Tõepoolest!

Alleed hämarduvad nõrgalt. Varsti sütivad tuled kogu olümpia külas ja asulais. Puude kroonidest tekkind varjud jätavad tumedad laigud helehallile asfaldile. Siinsääl helendab elektrituli roheliste lehtede tagant, mis annab ümbruskonnale erilise võlu.

Juhan Viiking ja Kalev Kangas peatuvad hiiglasliku fontääni ees, mille kõrged veepursked langevad ristamisi ja kokkupõrkel tekitavad peenepiisalise sademe. Vastava valgustusseadeldise läbi, mis juhitud altpoolt üles, sadesus ilmutab kohati imeilusat vikerkaarevärvilist mängu.

Pisut eemal paplitaoliste puude vahel seisab alusel rühmkond kujusid, mis valgustatud prožektoreist. Troonil istub vana habemik Zeus, kelle õlale on langetand oma käe tema tütar Aphrodite. Nende jalgade ees asuvast kausist nokivad graniidist raiutud tuvikesed...

Juhan Viiking vaatleb neid ja talle meenub preili Maie. Ta peaks seisma siin praegu, et näha imelist fon-

taani. Ja neid valgustatud kujusid . . . Siis sõnab ta Kalev Kangale nagu mingi salapärase tooniga, millele lisandub langevate veepiiskade sulin:

„Kui see neeger andse meile närimiskummi, tuli mulle midagi meelde, mis on nii imelik mõtelda. Mõni nädal enne olümpiale sõitmist Aavo Suursalu lubas mulle tõlkida võõrit kiili . . . keeli. Ja väga imelik, et nüüd tegid seda sina . . .“

„Jah, kahju — ainult kahju temast. Aga see oli halb, et ta omas niisuguse nõrga südame, mille läbi tuli õnnetus,“ vastab Kalev Kangas olümpia valgustustulestiku all.

„Jah, väga imelik,“ sõnab Juhan Viiking. Siis vaikivad pisut nagu leinaseisakus.

Nad jalutavad tagasi ja on justkui pisut rahutud. Täna on viimane vaba õhtu. Homme sel ajal pole nad enam need, kes praegu. Homme toimub nende tuleproov avalikult rahvusvahelise publiku ees. Kalev Kangas ja Juhan Viiking ning teisedki võivad homme õhtul vaadelda Zeusi oma tütreaga, kuid siis on nad juba kas üsna tähtsusetud, või nende nimesid hüütakse kogu maailma rahvaste keskel. See ebamäärane olukord teeb neid rahutuiks. Ainult Juhan Viiking ei mõtle sellest. Ta on näinud olümpialinna ja võib nüüd minna, pärast seda kui sooritab oma ülesanded. See on tema kohustus!

Nendega liitub kodumaa jalgpallimeeskond, kes olevat käinud vaatamas olümpia päästaadioni. Kaunis ehitus . . . Hää pind!

Üheks hetkeks katkestatakse valgustus. See on märguanne sportlastele, et olümpiakülas algab rahu ja puhkus. Nagu mingi haldja käsul, või nagu oleks vana Zeus pilgutand käskivalt silmi, eestlased leedulased ja lätlased siirduvad neile määratud magamisruumesse.

Ainult eratreener härra Morss, kes vaheajal külastas

argentiinlaste kodu, et vast... võib-olla kuidagi Toomas... läheneb Juhan Viikingile, kellele peab ütlema nagu midagi väga tähtsat.

„Jah, tähendab — just homseks vajad sa seda puhkust,“ ütleb ta ja pöördub Kalev Kanga poole: „Mul on siin mõned väljavõtted ajalehtedest. Tähendab, need kirjutised ei pea teid tegema uhkeks, vaid peate nüüd ka teie puhkama, et... võiksite homme neile näidata...“

„Teil on õigus... Olen näinud peaaegu kõiki oma vastaseid. Eriti kardetavalt viskab see pikk sakslane. Oda jaoks ülihää keha. Hästi arenend muskulatuur... peaaegu nagu Suursalul.“

Härä Morss lonkab mõne sammuga noormeestele lähemale, nagu ei usaldaks kõnetada kaugemalt. Aga ta ainult vaatab Kalev Kangale ja siis näib, et eratreener on unustand selle tähtsa, mida tahtis ütelda. Ta silmaalused on pisut kottis murest, mida tunneb oma õpilase pärast. Võib-olla higistab tema vanamehelik nägu ka seepärast, et lootis kohata oma pojaga olümpiakülas, aga... nähtavasti... ei... .

„Kas teil on nüüd meeles Aavo Suursalu viskestiil, mida olen teile õpetand?“ küsib vanahärä. „Tähendab, tulge enne magamaminekut veel kord massaažiruumi. Sina ka, Johannesest poeg,“ püüab ta naljatada. Aga ise on seejuures nii tõsine ja asjalik.

„Jaa!“ vastab Kalev Kangas usaldavalt. „Oda ei pea mitte torgatama õhku, vaid rebitama lendu.“

„No vaadake — lähme siis.“

Ruum, kus nad peatuvad, on õigusega eeskujulik maailmas. Kõik vajalik on ette nähtud. Ei puudu isegi kõige paremad preparaadid, mida vajab masseerija oma käte libestamiseks. Pooside andmiseks tellitavad mattlauad, seebid, piiritusesegud, millega pärast massaaži hõõrutakse üle atleedi keha.

Härra Morss võtab seljast kuue ja käärib oma käised. Esimesena lamab matile Kalev Kangas. Ta on ikka kahelnud tema musklite üle, kuid täna ei pane neid miskiks. Pigem algab elustavat massaaži, mis ei pea kestma üle viieteistkümne minuti.

Treener on küllalt teadlik, mida vajavad tema värske õpilase musklid. Ta algab silitamisega, nagu oleksid Kalev Kanga käsivarre lihaksed nii õrnakesed, et neid ei või otsekohe ehmatada mehise muljumisega. Eriti voolib ta paremat käsivart nii, kuidas seda on soovitand parimad arstid. Ikka enam muutuvad treeneri paitavad sõrmed nagu pahameelest karmimaks õla- ja seljamusklite vastu. Olles nii „läbi sõtkund“ kogu atleedi keha, treener puhkab pisut ja tema laup nõretab. Ei ole kerge ala.

„Aga see on hää,“ sõnab sportlane ise. „Usun, see on midagi kangemat kui soomlastele nende kuulus saun.“

„Noh paraku. Säärast „kõdi“ oleksite pidand tundma juba varem. Tähendab, juba Tallinnas oleksite pidand tundma.“

„Tõepoolest. Midagi nagu suriseb musklites.“

Piimahape! See vana tülikas viha veres. Iga otstarbekohane pigistus lükkab teda lähemale põiele, kust ta siis läheb oma neetud teed... Aga tühja kohta pole looduses, nagu ei leidu tühja voodit olümpiakülas. Selle väsitava viha asemele valgub värskendav mahl, niipea kui asutakse puhkusele.

Nüüd võtab treener seljal lamava õpilase käe ja raputab seda, nagu tervitavad hullumeelsed oma kombelise „südamlikkusega“. Aga säärane tervitus toimub asjatundliku mehe käe läbi. Ei veni ainuski künnap, ei vändu välja liigendid, ega murdu käsivarreluud.

Sel hetkel kostab nõrk klõpsatus ja nad on pildistatud. Kuidas pääses jälgija neile märkamatult ligi? Kuid nüüd

läheb ta jälle vaikselt varvastel, käes aparaat ülesvõtetega. Ei teretand, ei jäta jumalaga. Noh, mingi ta rahus!

Treener läheb ise ja lukustab kabiini ukse. Tuleb tagasi ja sooritab mõlema sportlase juures jäsemete vibratsiooni kui tähtsama oma kunstist. Kuidas ta teeb seda, nii ei tee igatahes teised, sest... Teised pole saavutand Aavo Suursalu taset.

Leige vann. Siis lähevad nad puhkama. Kõige väsi-num neist on kahtlemata treener, aga mitte rahutuim. Ta on oma töö teinud, seda teavad olümpia haldjad. Ja nüüd tahab ta ainult uinuda, ei eruta end, sest tema parim saavutus, mees musklitega — see jäi kodumaale. Tulgu mis tuleb — ta talub iga lööki. Kui noormehed on uinunud, ta tõstab käed vargsi kokku ja pöörab oma lihava näoga ning kinnipigistatud laugudega oma jumala poole. See jumal pole mitte Zeus sääl iluaias, ei — see on vaid kuju. See pole ka mitte Taara, kes olevat müüt... Vaid elava Jumala poole käib tema praegune mõte.

Kuidas öö kellelgi möödub, seda on raske mõista. Igatahes kerge pole see vist kellelgi. Arvatavasti ka mitte küllalt lühike pole see öö. Aga hommikul sirendab päike olümpialinna kohal niisamuti, kui ei juhtuks täna midagi erilist. Ainult puude lehed Balti paviljoni ees kahisevad nii pisut justkui saladuslikult, nagu seisis Soome laht ise-äriliselt vaiksuses ootuses kodumaalt lahkudes.

Käsikäes hommiku vananemisega süveneb tegevus olümpiakülas. Kõikjal on märgata erilist elevust. Ühises basseinis solistavad atleedid rahutult. Rahustavaks vahendiks näib olevat vesi, millele avaldatakse ilmselt poolehoidu.

„Soome sauna“ riietusruumis valitseb praegu eesti keel. Isegi treenerid tarvitavad kuumutatavat leili, nagu astuksid nemadki eelvõistlusse omavahel ja hautavad nüüd hoolikalt ihuliikmeid.

Härri Morss valab end üle nullkraadilise veega, jääb Juhan Viikingi ette seisma ja sõnab toonil, nagu see oli siis, kui kutsus teda ühes Aavo Suursaluga oma kabinetti.

„Tähendab, õieti ütelda — kuidas tunned end, Juhan? Sa oleksid tõesti kentsakas, kui kardad inimesi, kellele sinust pole aimugi ja keda sa ei tunne? Tead, Maie saatis telegrammi, et ega sa karda,“ valetab treener, kasutades isegi valimatuid vahendeid noormehe mõjutamiseks.

„Kas preili Maie tõesti kardab seda?“ pärib Juhan Viiking ja viskab saunaviha käest.

„Eks ta muidugi. Aga tead? Tähendab, kui ta aga ühekorra kuuleb, et see oli vaid rumal kartus tema poolt...“

Juhan Viiking ei räägi rohkem ja riietub ruttavalt. Ta vaatab preili Maie isale, nagu ei tahaks kuulda selle sõnu. Näib, kui oleksid nad oma ajajärgu eland ja nüüd peavad nende teed hargnema paratamatult lahku.

Iga pooltundi toob sportlaste elamute esiseile suuremat elevust. Sääl eemal vehivad jaapanlased kätega, midagi seletades. Olümpia ujumisebasseinist, kus toimuvad hommikust saadik võistlused, tuleb neile halbu teateid. Ujumiskuulsus tahab nende käest libiseda riigile, mida võiks pidada peaaegu veetuks? Skandaal! Ameeriklased said juba eile lüüa sakslastelt.

Nüüd antakse kergejõustiklasile signaalide kaudu kõikjale teada, et nende tund on tulnud. Ei ole enam rahu, valitseb tegevus. Front kutsub! Ei ole enam sõpru, ei seda tavalist seltskondlikku viisakust, on vaid enda eest väljasolek. Rahuaaja sõdurid saadetakse eelliinile. Päevi kestnud vaiksusele ja peaaegu rahulikule ootusele on järgnend järsk lõpp. Täna või mitte kunagi!

Luksusomnibused lahkuvad olümpia päästaadioni suunas ikka viiekaupa. Neis istuvad olümpiamärgiga tähistatud mehed. Varsti on peatus. Kõiki maailma keeli rääkijad atleedid siirduvad sedamaid olümpiaväljaku ette-

valmistamissaalidesse. Keegi hüppab rööbaspuudele, painutab end närvlikult otse kui hull. Kellelgi pole tahtmist naerda teda.

See on jõuline askeldus. Kunagi võlus Juhan Viikingit kõik, mis ilmutab jõudu. Ja täna tunneb ta endas massi liikumise iseäralise mõjuvõimu nakatust. Ei ole pehmet viisakust ega magusat edvistamist aforismidega. On vaid jõulise inimese kiirustav tung eesmärgile või selle takistuste võitmiseks. See elustab Juhan Viikingit niivõrd, et isegi kaaslaste võõrkeeli arvab mõistvat ja vastab neile vajalisel korral emakeeles või näitab lihtsalt käega. Ei ole selleks takistust, ei näi seda olevat milleski!

Kõlab ingliskeelne teadaanne — defileermarsiks valmis olla! Ja eeskujulikul korraldusel hargneb peagi meeskondade tohtu kera sirgeks niidiks, mis venib tribüünile kogunend rahvahulkade eest mööda. Iga meeskonna esimene kannab oma rahvuslippu. Igale lipule mõirgab üle sajatuhandepäine inimvall tervituseks. Juhan Viiking vaatab kõrvale, kui nad on jõudnud hiigelstaadioni tsentrumi, kus istuvad paljude riikide saadikud kuni kuningate ja noorte printsessideni.

Ta leiab Kalev Kanga tähenduse õigena. Võistlusväljak on niivõrd suur ja tribüün kõrge, et peaksid üsna lähenema, kui näha nende noorte printsesside lapse nägusid. On tunne, kui oleksid nad imepäraselt sattund kaunisti korrastatud auku, mille ääred on ilustatud juubeldavate inimpeadega. Ei olegi kehasid. Selle „omapärase kausi“ voodriks on vaid inimpääd.

Säält tervitatakse neid tormiliselt. Ja siin sammuvad Kangas, Ädliku, Kuberi, Madimetsa, Viiking ja teised eestlased. Mõnedki neist naeratavad kangelastena, kuigi tulevik on üpris tume.

Sportlaste rongkäigu esimesed meeskonnad askeldavad juba trikoodes, kui niidi keskkohat liigub alles staa-

dionil. Ei ole enam aega mõtiskeluks. Ei ole enam püha ükski hetk, mis tegeleks rahuga, ei isik ega rahvusau. On vaid püüdlik tegevus eesmärgiks, milleks siia tuldud. Rekord! Ja veel kord rekord!

Tallinna „Tulekandjate“ einelauapidaja toimib kui palavikus. Puhuti võiks arvata, et ta on unustanud oma jala, ega näigi hoolivat jalutuskepi abist. Juba ta on jõudnud eelvõistlusteks üles anda Juhan Viikingi, kes teeb kaasa vasaras ja kuulis. Eestlasil ei näi olevat tahtmist imestada vanamehe tegevust. Kuulis on Juhan Viiking veel mõistetav, aga et ka vasaras? Seda peab alles nägema!

Olümpia staadionil kestab endiselt lahing. Uued väljahüütavad ootavad oma korda. Vasaraheitjate ruumi näib olevat visatud midagi, mis erutab neid kui sipelgaid.

Härra Morss mähib sooja vette kastetud rättidega oma õpilase reiemuskleid, kui oleks tal võimalik „kutsuda“ verd ülakehast jalgadesse või vastupidi, nii kuidas ta tahab. Ka Kalev Kangas soovib oma paremale käsivarrele kuumutavaid mähiseid. Soojad mähised peavad treeneri käsul, mitte enam tahtmisel, seisma pääl kuni võistluseni. Nüüd seisab ta lamavate sportlaste juures valvel, et nad ei higistaks ega kõneleks vastaseist.

Paaril korral erutab härra Morsi nimi, mida kuuleb hüütavat enda läheduses. Kes on õieti see tõmmusilmne ja pigipäine noormees säääl naabermatil, kus tedagi valvab treener? Ja igakord, kui noormees käseb anda endale juua, treener palub ainult kasta suud sidrunimahlagaga ning nimetab selle erutava sõna: monsieur Privashonski.

Privashonski? Siis seisab härra Morss, nagu oleks rabatud mingist salajasest elektrilöögist. Tema punetav täiskuule sarnlev nägu kahvatub. Ta aimab erakorralist seisukorda, mis on pärit tema noorusest ja mis inimest puudutab ainult ükskord elus sääraselt nagu praegu. Ta pöördub vene keeles noormehe poole:

„Vabandage, monsieur, tohin teada teie nime? Tähendab, teie olete?“

Noormees raputab pead. Ta ei mõista vene keelt. Kuid tema hooldaja naeratab, kui vastab prantsusliku viisakusega:

„Minu härra Privashonski isa oli juba kuulus atleet. Ta võistles omal ajal maratonis. Ja teie, minu härra, peate veendumata täna, et ka tema poeg pälvib oma auväärse isa võimeid.“

„Tähendab — vasaraheitja, minu härra?“

„Tak totsno, kaspadin . . .“

Härra Morss vaatab ringi, nagu otsiks silmadega selle noormehe isa. Seda ei leita siit. Ta elab Pariisis, kus omab ettevõtteid, mis ei luba vanahärra Privashonskil sõita. Ja nüüd vaatab ta tema poega, kes lamab iseteadvalt tugitoolis nagu prints ja kelle muskulatuur väärub aina kiitust. Noormees näib olevat väga haritud.

Treener pöördub tagasi Juhan Viikingi juurde, kes istub rahulikult, käed rinnal. Ta vaatab teda nagu mingit süüdlast ja sõnab korraga isesugusel toonil, mis peaks mõjuma isegi puupakule.

„Kui sa lähed, siis seisan mina sinu läheduses — pea seda meeles. Ja ära unusta: arenda kiirus niivõrd tugevaks, et leiad rebimise otsekui igast küljest korraga. Tähendab, ära kaota tasakaalu milleski. Või kardad, nagu noor sälg pelgab autot.“

Juhan Viiking ei vasta otsekohe küsimusele. Ta vaatab kõrvale ja tähendab:

„Mis see pigipää minu kohta tähendas, kui ta ise naeris? Ja see teine — tema „tallipoiss“?“

Nüüd vaikib treener pisut. Ta mõtleb ja tema näo ilme näib seesugusena, nagu ei tahaks avaldada kuuldot.

„Pilkavad sind,“ lausub härra Morss. „Sinust, tähendab“

dab, ei olevat kellegi sportlast. Nii nad ütlevad! Aga ära ole hani, Juhan, kes laseb end hirmutada. Väljakul näita!”

See kavalasti etteveeretatud kõver kõne süütab Juhan Viikingi sisemuse põlema. Või nii? Mäesepa tavaline talupoja eneseuhkus ärkab temas. Mitte rusikatega... selleks on ta juba küllalt intelligentne. Tõsi, oodaku — väljakul! Niisugune pigipää!

Elustav pilk, õieti nõrgast lootusest tekkiv varjund vallutab hetkeks treeneri nägu. Kostab jälle üldine signaal. Rahutult tõusevad järjekorda ootavad atleedid. Viimane kohendus. Nüüd läheneb härra Morss Juhan Viikingile. Võtab põuetaskust imepisikese pudeli parimat konjakit. Võtku! Ainult väike naps — see on praegu lubatav, kuna see elustab.

Teine signaal. Vasaraheitjad sammuvad korrapäraselt reas olümpia staadionile. Rahva tervitus. Korraldused. Esimesed heited. Jälle kajab aplaus, nagu mühiseks kusagil kosk.

Veel korra pingutab vanahärra Morss oma ajusid. Kus on Juhan Viiking? Muidugi, ta seisab säääl ja nähtavasti niivõrd puutumata isikuna, et isegi tema treenerit keelatakse lähenemiskatsel. Ei, Jüri Morss peab saama ligi. Ja lonkavale ning julgele herrale antakse teed.

„Tead, Juhan — ole ainult rahulik! Tähendab, kui asud heitma, pea seda meeles — sa pead vasara lennutama üle väljaku.“

„No — jah...“

„Ei midagi, no-jah. Tähendab, saad sa aru minust praegu? Pead ütleva endale: mina viskan vasara üle nende inimeste...“

„No — muidugi...“

„Sa pead vasarat võttes tundma, et mina viskan ta tühja siit olümpia staadionilapilt Tallinnasse. On sul see tunne?“

Samal silmapilgul teatavad valjuhääldajad järgmisest vasaraheitjast. Juhan Viiking — eestlane! Nad hääldavad tema nime iga kord pisut isemoodu. Väike kahin publikus. Kes on õieti eestlane? Palju rahvast, geograafiline asend, elustandard? Ah nii, nii — tähendab Baltimaalt! Juhan Viiking? Tsan Uiking? Ei ole kuulnud kahjuks!

Juhan Viiking astub ringi ja sirutab käsivarre üles. Tervitab. Siis kinnastab käed, võtab vasara ja kohendub. Ei ole lootust, järgneb vaid suurim pettumus, mida ei julge mõteldagi. Nii jälgib teda treener, kes seisab kõssivajunult kepi toel, sõrmed kramplikult kokku surutud.

Esimene pööre, teine... kolmas... Ikka kiiremini pöörleb Juhan Viiking enda ümber... Veel kiiremini, kiiremini... Viimasel sekundil spiraliseerib ta otse masinlikult. Ühtlaselt toimub see kõigiti painduvate liikmete kiire ja jõuline koostöö. Vasar ringleb tarvilise neljakümne viie kraadi all. Teostub lend, mille tee siirdub silmanähtavalt kaugele... Nüüd sirgub jõulise mehe keha nagu painutatud terasvispel, mis jääb korrapäält püsti. Ta vaade on suunatud pikalt langeva vasara lennule. Siis hingab sügavasti. Tõstab naeratades käe ja astub eemale rahu-likult, nagu poleks juhtund vähimatki.

Kõrvulukustav meeleavalduse rõke ei taha lõppeda ja see kestab lakkamatult kogu aja, mil ta võistleb oma tugevama vastase Idzi Privashonskiga. Juhan Viikingi heited on kangelaslikud. Ja liigutused haldjaile omistatavad. See on hullumeelne kiirus, mille ta saavutab. Ta pole inimene, teda võiks pidada koguni olümpia jumaluseks.

Viimasel vasaraheitel kümned tuhanded inimesed tõusevad püsti, nagu see tavaline erakorralise võistluse puhul. Juhan Viikingit ei filmita ainult iga külje poolt, vaid üks filmijaist sihib oma aparaadi objektiiviga tema poole maasse kaevatud koopast, mis kaetud paksu klaasiga. Üle selle

klaasi vuhiseb võimsalt heidetud võistlusvahend, mis ähvardab tõepoolest lennata üle tribüüni.

Järgneb Idzi Privashonski heite kord. Kuulnud oma võistleja eestlase tulemusi, Privashonski raputab korraga kätt, nagu oleks selle välja väänand, mida avastab alles praegu. Teades end esikohalt välja tõrjutuna, ta loobub võistluse jätkamisest. Võib-olla ei lepi tema kõrk ja isekas isiksus teise koha võiduga?

Väljaku hiigeltahvlile ilmub helepunane tulekiri: „Juhan Viiking.“ „Eestlane püstitas uue maailma rekordi.“ „Maailma parim vasaraheitja!“

Varem saavutamatu tormiline aplaus kestab kaua, ega taha lõppeda. Kuulsa atleedi treener seisab ikka veel poolkõssis jalutuskepi toel. Ainult tema näoilme pole enam nii kramplikult rusutud... On teadmata, mida ta mõtleb sel hetkel.

Ja säält tuleb tema õpilane olümpiadressis. Teda saadavad allvõitjad ning mängude korraldajad isiklikult. Saadetuna veel lakkamatust aplausist, mis ikka veel ei katke, nad lähenevad staadioni keskel asuvale aupoodiumile. Kolme väga kõrgesse masti tõmmatakse lipud. Nüüd astub olümpia võitja poodiumi keskmisele ja kõige kõrgemale seisukohale. Kaks allvõitjat seisavad teine teisele poole. Esimene valges kleidis tütarlaps laseb lahti kakskümmend üks olümpiatuvi. Kõik linnud kannavad sulgedes Juhan Viikingi nimekaarti. Selsamal ajal teine näitsik ulatab olümpiavõitjale loorberipärja. Ja kõige kõrgemas olümpiamastis lehvib tohutu suur eesti lipp nii võimsalt, et kanga liikumisest tekib aeg-ajalt teatav kohin. Ent aplaus ei vaiki...

Esimeste eesti hümni helidega tõusevad rahvahulgad püsti paljastatud päil. Isegi kuninglikud saadikud ja kroonprintsessid ei istu oma loožides, vaid seisavad tähelepanelikult kuulates eestlaste hümni, millist paljud kuule-

vad esmakordselt. Ise nad vaatavad aina Juhan Viikingile, kes asetseb saksa hõbemedalimehe ja inglase vahel. Kuldmedali võitja seisab sirgelt kui mees kunagi ja tema pisut naeratlev pilk on juhitud ette. Sangar!

Nii austavad olümpia pidulised oma järjekorralist lemmikut. Imetletakse tema võimeid, tema kaunist kehaehitust, teda, teda...

Pärast austustseremooniat üllatab rahvusvahelist publikut ootamatu ja erakorraline juhtum, mida vaadatakse uuesti püsti tõustes. Kuninglikust loožist astub väljakule kullakarvalises kleidis noor printsess. Tema lähenemisel olümpia võitjale rahvas seisab vaikselt kui kirikus. Kuhu ta läheb? Käes lilled! Printsess, kellega teatavasti meeldib vasarheide, ulatab valged roosid Juhan Viikingile. Võitja naeratab sügava kummardusega. Kuid samal silmapilgul tõuseb Tema majesteet varvastele ja kingib olümpia võitjale suudluse. Lahkudes naeratab.

See on ülevamaid silmapilke, mis on kunagi üle eland olümpiapublik. Vist ei leidu tribüünil daami, kes ei toimiks printsessi eeskujul, kui see oleks lubatav ja võimalik. Pigem austavad hüüetega: Juhan Viiking! Juhan Viiking! Seda nime ei näi kustutavat enam keegi.

Võistlused jätkuvad kettas. Homme toimuvad kuulitõuked ja odavisked. Ka eestlased astuvad järjekorraliselt „tule“. Homme päev ka veel... Näib?

Viieteistkümnes ring.

Tallinn. Olümpiameeskonna ärasõiduga kogu maa eesotsas päälinnaga jääb jälle endiseks. Nagu oleks „Linda“ lahkumisega viidud kaasa kogu riigi üldhuvilised uudised. Vana Russalka ausamba ingel näitab endiselt mere poole. Nüüd on sellel näitamisel siiski mõte. Sinna nad läksid ja säält kaugelt tulevad kord ka tagasi.

Viimsi ranna metsas algatab keegi põllumees esimese heinaniidupäeva. Peagi võib lugeda ajalehest, et vikati luisutamisel on lõigatud sõrme, või metsa kaasavõetud laps saab ussilt nõelata. Veel teatatakse piksekahjustest, kuurortidest ja linnas suurte majade ehitamisest.

Tänased ajalehed on siiski sisukamad. Nimelt tutvustatakse lugejaid selle maa rahvaga, kus leiavad aset olümpiamängud. Sõnumid piirduvad eestlaste eluga olümpiakülas. Mainitakse aktiivsest treeningust mõned episoodid, mis panevad suvepalavusest haigutava lugeja naeratama. Ah, või-nii! Kas sa kuule...

Nii elatakse esimesi päevi pärast olümpiameeskonna lahkumist. Mööduvad veel mõned kahedkümmend neljad tunnid ja seegi uudis püüab jääda igapäevase askelduse varju. Inimene on ikka inimene, ta vaimustub sellest, mida temale pakutakse ilusat, ja kurbub sündmuste korral, mis teda liigutavad. Elu!

„Sülevi“ väljak uinub kui palavikust nõrgestatud haige, kes põeb oma kramastusi, mida lõikasad naelkingad ta nahasse. Näib, et staadionid on unustatud ja jäetud mänguplatseks üksnes lastele. Oh seda kilkamist! Tõsisemad sportlased ei liigu üldse sellel pinnal. Einelauaruumid on elutud, nagu oleks kelneri surmaga raugend elu ka puhvetis. Ainult mõni üksik sportlane istub siin veel mõned minutid. Vaatab läbi avatud akna väljakule nagu unine. Siis langetab päa, kui oleks tal kahju endast või oma minevikust. Tõstab käe suule ja haigutab üsna hooletult.

Preili Eda on puhkusel ja kirjutab vahetevahel oma noorele perenaisele. Oh, tal „veab“ kuurordis „kõvasti“. Oi elu! Kurameeris lühemat aega kellegi rootsi noormehega. Nende tutvus oli küll lühike, kuid seda „käre-dam“. Nüüd on tal keegi... oh, ta on ju nii tagasihoidlik — lihtsalt poisu. Küll võib elu olla ilus kuurordis...

Aga „Sulevi“ väljak on pärast lõunat eriliselt vaikne nagu saladuslik legendik. Preili Maie laskub rinnuli avatud aknale, puudutab oma sõrmi ja mõtiskleb vaikselt kui leinaja. Ei ole rahu. Juba ta siirdub laua taha, avab sahtli, et lugeda eelmise päeva rahasaaki. Rahaüksused seisavad küll ta käte all, kuid ometi ta ei näe nende numb-reid.

Ei tea isegi, mida teha või mõtelda: „Raha ei ole väärtus... Isegi haridus ei maksa palju... Need on ainult inimese parimad teenrid. Aga mis on siis väärtus, millest võiks mõelda?“

„Tik, tik, tik...“ tiksus kell laual.

„Aavo arvates peitusid väärtused inimese võimetes ja selle puhtuses. Aga ta unustas, et see mõttevöö oli vaid temale... Minule on jäänud siiski armastus. Aga... milline armastus?“

Ta tõuseb järsku ja raputab oma tumedaid lokke. Miks peab mõtlema sellest? Mõtted Aavo Suursalu surmast panevad teda ikka kartma. Ta on sunnitud istuma üksi oma kartusega. Või läheb ta linna ja jätab kodu omapääd? Kui teeb seega hääd, et kodu poleks oma-pääd, tulevad teda kiusama jällegi mõtted, mis pole igavad, kuid on kurvastavad. Kõige selgem kuju, mille pärast peab tõesti nutma, on Aavo Suursalu. Selle järele ilmub tavaliselt Juhan Viiking kui tema sõber. Nad tulevad otsekui käsikäes...

Nüüd läheb preili Maie telefoni juurde ja kõlistab. Tulgu — igav! Mitte sõnagi rohkem. Ta paneb telefoni-toru käest ja seisatab. Mida ta tegi? Eks kõlistas sel-lele, keda ootab kõige vähem. Aga miks ootab ta just Jaani kui oma kauaaegset tuttavat kõige vähem?

Ta kohendab oma lokke ja seisatab ootuseks. Õieti pole seismiseks püsi. Pigem juba sirvib ajalehti. Toi-metab üht-teist, et mitte ainult mõtelda. Aga säälsamas

ta mõtlebki jälle. Eks seisa temagi praegu omapärase atleedina nagu mingil „olümpial“. Alles eile pidi saama temast odaviskaja. Armastas kõike seda, mis seotud odaviskajatega. Ja ometi võeti see spordiriist nagu vägisi tema käest. Uues kohanemata alas tuleb maadelda mälestustega. Need on tugevad vastased ja ähvardavad vajutada teda õlgadele, nii et ta enam ei tõuse. Tema sisemine tasakaal on paisatud lihtsalt segi.

Nüüd otsib vangistatud kärbsepoeg väljapääsu. Kõn-nib ringi, puudutab üht-teist, piriseb ja on rahutu. Ootab.

Ootab Jaani, aga ise ootaks nagu Aavot. Ta polnud halb poiss. Tõsi, teinekord ei olnud ta mõistetav, oli pisut tujukas. Jonnis. Kuid see möödus ja siis tuli ta ikka tema juurde, võttis käed õrnalt oma sõrmede vahele. Vaatas teravalt silma kui mees. See kindel ja lühike vaade oli niisugune, et sellest võisid tunda rõõmu igaveseks. Harilikult jätkus sellest käepigistusest järgmiseks nädalakski...

Tuba, kus preili Maie seda mõtleb, on ootuslikult vaikne. Ta ei usu, et Aavo Suursalut pole. Ta sõitis ainult olümpiaadile ja tuleb säält ning teda peab aina ootama, nagu ootas Linda Kalevi kojutulekut. Ja tõepoolest, kui Aavo jääb tulemata... Siis on vaid kahju, võiks kisendada, aga midagi pole parata. Ometi tulevad tema sõbrad. Juhan tuleb igal juhtumil ja see on nii hää, et Aavo lähim sõber viibib su ligidal. Siis on vist tunne, nagu poleks Aavogi kaugel.

Uksekell heliseb lühidalt. Tuleb see, kellele Maie kõlistas, kuid keda ta ei oota. Aga siiski on hää, et tuleb keegi. Istuvad. Vestlevad ja nii möödub aeg. Jaan! Tõepoolest tore, et tuli.

„Oled sa, kallis, juba kuulnud uudiseid olümpiaadilt?“

„Kas meie sõber Juhan kukkus läbi? Ütle, mis?“

„Keegi ei kõnele temast. Aga tead, härra Kangas olevat võitnud üldise tähelepanu.“

Maie pole kuulnud neist midagi. Oleks aina tore, kui Juhan Viiking võidaks. Vähemalt nad sääli hinnaku teda pronksiväärilisekski.

Istund diivanile, Jaan muigab. Juhan Viiking? Kes on lõpuks Juhan Viiking? Et midagi võita, selleks peavad olema kõigepäält vastavad võimed. Ja isegi sellest on vähe. Tal peab olema haridus. Nüüd kuuleb ta Maielt, et Aavo Suursalul olid kõik need omadused, kuid...

„Jah, kahju!“ sõnab Jaan Väljaäär tõsiselt. „Haridusega ei saa sundida muskleid ja musklid ei määra tarkust. Kuid praegu räägitakse seltskonnas meie ainukesest lootusiandvast sportlasest. See mees on Kalev Kangas. Temale omistatakse intelligentset tagasihoidlikkust ja see on esimesi meeldivaid omadusi, mis paneb lähedalseisjad uskuma.“

„Mõtles, meie seltsi sekretär ja kolonel Parki leppisid Kalev Kanga üle. Härra sekretär ennustab Kanga võitu. Nad panid mõlemad oma kahe kuu palga. Võit ei pea olema kullast vähem. Ja tead, Jaan, riideärimees Kigasto lubas kinkida oma kassapreilile oravanahkse mantli, kui Kalev Kangas võidab vähem kui pronksi. Ta andis oma otsuse kirjalikult härra koloneli kätte. Ja siis tead, mul oli nii imelik, et nad Juhanit ei nimetand ainustki korda,“ räägib preili Maie kergel häälevärinal, mida mõistab teda hoidev peigmees.

„Sa oled ikka naljakas, Maie. Omal ajal, kui meie lahkund sõber Suursalu tegi mulle kohvikus selle kummalise märkuse, meie „pikale venitatud sõprusest“, sa olid tusane. Täna on sul teised põhjused selleks. Aga ma ütlen, kui juhtuks ime, et Viiking tuleks võidule, siis... Ta ei leiaks rahva sügavat austust, sest ta on

liiga lihtne. Mina näiteks ei kujuta ette, kuidas peaksin lugu pidama mehest, kes on küll olümpia võitja, kuid . . .“

Maie ei mõista, miks ei leiaks Juhan Viiking rahva sügavat poolehoidu, kuna ta on väga korralik. Kuigi Kalev Kangas on studioosus, on ta seepärast parem? Ah nii, kui Maie oleks ka niivõrd haritud ja vaimukas kui on temale antud ilu, siis oleks ta juba ammu abielus. Jaan oleks siis tema kallid mees ja . . . neil oleks isegi võib-olla laps . . . Nüüd ta siis taipab, mis tähendas kadund Suursalu märkus. Nii, nii! Preili Maie on väga näävund ja ägestub. Jaan on lihtsalt ogar, kes ei tea mida räägib. Juhan Viiking tuleb võidule, küll ta näeb. See on Maie tundmises. Ei ta eksi selles! Ja kuigi eksib, mis siis? Tema isa on siiski tubli treener ja jääb selleks! Jääb!

Preili Maie vaatab oma peigmehe silmi ja sõnab nagu pettunult: „Kuule, sa naerad, Jaan? Mille üle sa muigad? Ah niiviisi austad sa mind ja minu isa püüdeid?“

„No kuule . . .“

„Sa ei armasta mind! Oled liiga vanamoeline selleks, et käituda vastavalt. Sa oled ainult üks suur venimus ja muigaja. Elukutseline muigaja oled, kellele pole miskit püha.“

Nii ütleb preili Maie, kui paiskaks peigmehele teravaid nõelu näkku. Peigmehele? Kelle peigmees on Jaan? Oh, kuidas võib usaldavalt panna käed tema kaelale, kui ta muigab. Ja õieti tõsi — kaua ta üldse mõtleb siin käia nagu külaline, kes hakkab juba tüütama? Kes oma soliidsuses ei ütle küll pererahvale otseseid teravusi, vaid aina muigab.

Jaan Väljaäär istub vaikides. Leige! Ülikool on andnud temale teadmised ja nüüd tallab ta neid. Korporatsioon kasvatab teatava üleoleku „tavaliste inimeste“

suhtes ja nüüd hoiab ta sellest kinni. Aga ülikool nähtavasti ei õpetand temale tegusid ja nüüd istub ta siin diivanil nagu leige teevesi külmas klaasis. Ikka ühesugune, ikka muigav.

„Sa naerad Juhanit,“ ütleb tema pruut korraga kannatamatult. „Juhan on mulle üsna võõras, aga sellele vaatamata ütleb ta mulle ikka: olen ilus ja olen armastusväärne. Ja kui sa vähegi mõtleksid, võiksid mõista, et meie teed peavad minema lahku.“

„Seda ma pole mõelnud. Meie teed võiksid olla ühised. Võin ma kuulutada meie kihlusest, Maieke kallis?“ küsib ta aralt.

„Kuidas...“

Ometi kord üks sõnake kihlustest. Surnu liigutab kätt! Preili Maie vaatab teda veel küsivamalt. Kuigi ta jääb ka praegu selle juurde, mida ütles äsja, siiski... Ta mõtleb isale ja mõtleb Juhan Viikingi kaotusile, ning on seepärast närviline. Aga nüüd kuuleb ometi ühe sõna, mis viib tema meeoleolu otsekui tõusva raketi kiirusel üles kõrgustesse. Rakett lõhkeb ja... unistuste säde-med langevad alla tema pääle. Minu mees — oma mees! Ükskord ometi!

Preili Maie vaatleb Jaani nägu, kuid ei julge veel astuda temale üsna lähedale. Näe, ei naerata praegu. Mõtleb ja on nii naljakas. Vaene vanapoiss, andestagu temale need sitked sõnad!

Millegipärast nad vabandavad teineteise ees. Jaan nimetab Maiet esmakordselt „oma abikaasaks“. See on nii ilus kuulata, et spordiseltsi einelauapidaja tütar palub endale ütelda seda korduvalt. Ometi kord lähevad nad sõnadest tegudeni. Kui palju, palju ilusaid sõnu üteldakse teineteisele sel lühikesel suveööl! Puhuti leiab preili Maie, nagu polekski ta moodne päälinna preili,

vaid mingisugune vanaaegne tüdruk, kes kauase ootuse tulemusena leiab jälle oma kaotatud kallima.

Nad unustavad Kalev Kanga ja Juhan Viikingi. Unustavad isegi „Tulekandjate“ einelauapidaja ja treeneri, kes sõitis eraviisiliselt omal kulul olümpia linna õnneotsingule. Nad kuulevad ainult oma sõnu vaheldumisi. Suudlused. Suudlused jälle.

„Kuidas isa rõõmustab, kui kuuleb meie abiellumisest!“

„Ja loeb kihlkaardilt meie nimesid...“

„Tõepoolest, kallis! Vanainimene võib saada südamerabanduse!“

Kolmapäeval kuulutavad kihlusest. Igatahes seltskond ei üllatu vähe. Ah, see on nii tore! Las minestab mõni, las tuuakse talle arst. Nii jääb ja nende lahkumisuudlus peab seda veel kord kinnitama. Aga Jaani saattev Maie seisab „Sulevi“ väravas, juuksed kerges tuules, ise naerata. Ta näib ilusamana kui kunagi varem. Ja sääal läheb tema tulevane mees, kes tuleb homme jälle tagasi... Süda tahab jääda seisma. Tore!

Järgmise päeva ajalehed toovad halbu teateid. Olümpia kirjasatja, nähtavasti korrektne inimene, oskab küllalt taktiliselt üle anda oma kurvad sõnumid. Kuid kõigil on selge, et Eesti jalgpallimeeskond pole varem kunagi esinend nii saamatult kui käesoleval olümpiaadil. Terve meeskond seisab lihtsalt savijalul. Einelauas võib märgata sügavat pettumust. Püütakse leida vabandavaid põhjusi, nagu see midagi aitaks. Näib, et jalgpallimeeste äpardund esinemise tõttu pannakse nagu rohkem lootusi kergejõustikule. Rahval näib olevat nagu aimdusi. Kalev Kanga nime kuulatakse kõikjal.

Preili Jaak astub einelauda õhetaval näol. Ta leiab noore perenaise kassa kohale kummardatuna. Noh, on

ta kuulnud uudiseid? Kahju jalgpallimeeskonnast! Õhkond on ärev!

Kuid preili Maie naeratab nii rahulikult, nagu polekski tähtis, mis sünnib olümpia väljadel.

„Kas täna on teisipäev?“ küsib preili Maie, saladuslik varjund näol.

„Täna? Tõepoolest vist, kui ma ei eksi. Mis siis?“

„Homme kuuled sa alles uudiseid. Noh, mis siin salata. Olen kihlatud Väljaäärega,“ ütleb ta tähtsalt.

Preili Jaak vaatab teda kui raskelt mõistetavat naljatajat. Vaata nüüd ometi imet! Ise juba aastaid tuttavad ja nüüd alles... See „uudis“ peaks veel kedagi rabama!

„Kas oled nüüd õnnelik? No muidugi! Ilus! Oled sa näinud uusimat ülesvõtet Kalev Kangast? Tema pilt lasti just täna hommikul müügile postkaartidena. Ta on tõesti kena!“

„Juba postkaartidel?“ ütleb preili Maie ainult.

„Juba!“ kordab sõbranna vaimustatult ja küsib: „Noh, mis see vanapoiss siis lubas sulle? Kas lubas teha sind õnnelikuks? Oh jumal küll — ära pane mind ainult naerma!“

Preili Maie ei pane teda naerma, ega naerata ka ise. Muidugi, preili Maimu ärgu pidagu teda nüüd liiga vanamoeliseks. Samm, mille ta astub, on temale ometi suure elulise tähtsusega. Siin pole midagi naerda. Ja preili Maimu vaikib. Vaatab teda veel kord kahtlevalt, haarab siis ridiküllil ja ulatab käe, ulatab selle leigelt. Õnnitleb!

Lahkuja eemaldub mõne sammu ja pöördub tagasi. Sõnab nagu nõuküsiva salapärasusega:

„Kui Kalev Kangas saabub, meie peaksime minema temale vastu. Ma riietun oma valgesse kostüümi, mis sa arvad?“

„Millisesse valgesse? ...“

„Oh sa jumal, sa oled omast õnnest päris segane! Aga kui juba lilli, siis ainult ehtsaid roose. Oh kuidas teda oodatakse! Nii siis sinu kihlus ei pea sind veel tapma. Loodame, et näeme ja otsustame, eks?“

Preili Jaak ütleb need sõnad ruttavalt ja läheb. Ei küsind, millist kleiti peaks kandma preili Morsi kihluspeol. Tema vaimustus piirdub ainult olümpiameeskonna tagasijõudmisega.

Möödub rahutu öö linnas. Keegi ei tea, milliseid sõnumeid toob järgnev päev. Ainukesed lootused pannakse veel kord raskekaalule. Jah, ei ole lootust, et vana Zeus vabastaks vandest kergejõustiku. Kui nüüd tuleks halastust olümpiahaldjailt, siis kindlasti oleks see teeneks Herale, kellele võib meeldida ainult Kalev Kangas.

Majades valvatakse raadio vastuvõtjate juures. Näib, mida kuulutavad hommikused teated. Mõned jäävad hiljaks tööle, kuna igäüks tahab kuulda oma kõrvaga. Halloo, halloo!

Varsti kantakse värskem uudis üle kogu maa. Poksijad kaotasid. Ei olnud ainustki meest, kes oleks tulnud kohale. Isegi meeskonna parim kaotas. Tema viimane vastane, peruulane, lõi teda nokauti eeskujulikult arendatud kiirusega. Mõned katkestasid...

Ainult maadlejad võistlevad edukalt. Raadio reporter lisandab, et maailma tugevamaiks meesteks on jäänud ikkagi eestlased. Juba enne Lurichi oli tugevaid maadlejaid ja seni on selles osas Eesti sammund järjekindlalt eduteed.

Kuid see troostib vähe, et inimesel on vaid üks hää jalg, kuna teisega lonkab. Rahvast ei näi rahuldavat ainult raskejõustiklaste rebimised, tõuked ja tõsted, maadlus ega muu. Noorsugu ihkab seista kahel jalal. Siin peab nende nõudeid rahuldama „igavesti äraneetud“ kergejõustik. Kalev Kangas andis vande ja tema kui

meeskonna parim peab saabuma kodumaale, et teda rõõmu pärast kas või surnuks pigistada ja tema keha katta joovastuspisaraisse. Ta oleks ainult õnnetu äpardumisel.

Kodumaal tuntud mööblitööstused panevad välja kõrgehinnalisi toasisustusi. Suures pangahoone saalis võib igaüks näha kingitust eeskojast kuni magamistoani. See on määratud olümpiavõitjale kergejõustikus. Selle kalli kingituse omanikuks arvatakse Kalev Kangast. Millegipärast usuvad seda inimesed.

„Ma arvan, et Ädliku istub varsti neil toolidel,“ arutlevad sõbrannad.

„Tunned sa teda?“

„Peaaegu olen näinud. Ja kui selles toredas voodis ei maga mitte Kangas ja Ädliku, siis näeb sääl und Kuberi või koguni Madimets. Kuid mulle meeldiks, kui selle kingi omandaks meeskonnast kaunim. Kalev Kangas!“

Nii arutlevad noored. Kas arutleti nii ka vanas Ateenas? Muidugi! Sõnad on teised, nagu on muutund aeg, kuid ootusind võitjate saabumisest on jäänud samaks. Nii liiguvad kellaosutid pärastlõuna tundide arvult arvule. Siin-sääl avatakse eelmiste päevade ajalehed põlgusega, kuna neis ei kirjeldata muud kui aina „lüüasaamist“. Äh!

Korraga segab rahulike jalutajate meeli tänaval hüüdvad poisikesed. Kas on juhtunud mingi suursündmus Euroopa poliitilisel areenil? Mis on põhjustand ajalehtede eriväljaanded?

„Ostke ajalehte! Ostke ajalehte!“ hüüab üks.

„Juhan Viiking võitis kuldmedali vasaraheitel,“ teatab teine.

„Kes võitis? Kes on Juhan Viiking?“

„Maailma parim vasaraheitja ja kuulitõukaja!“

„Juhan Viiking?“

Jalutajad unustavad omad sihid ja suunad. Tänavail on märgata rahutust. Majadest väljuvad inimesed, et osta ajalehte. Mis on siis õieti juhtund olümpiaadil? Juhan Viiking võitis kaks kuldmedalit. Ons see tõsi? Kes on Juhan Viiking — säärast sportlast polnudki terves rahvusmeeskonnas. Kuidas võidab kaks kuldmedalit see, keda polnudki „Linda“ pardale saadetavate seas?

„Ostke ajalehte, härrad!“

„Üks printsess kinkis suudluse olümpiavõitjale.“

„Meie lipp lehvib kõige kõrgemas olümpia mastis!“

Issand Jumal, on see tõsi? Kas noor kroonprintsess kinkis eestlasele oma krooni? Mis? Kuidas? Suudles teda tänutäheks — Juhan Viikingit. See rabav uudis mõjub kui ehmatav tulikahju kogu daamidele.

Ajalehtede toimetuste ette koguneb kardetavalt trügiv inimmass. Kõik soovivad ajalehte ja kui väljaandest tuleb puudus, algab masside metsik liikumine. Kas kodumaal on paberist puudus? Siin on raha, olgu antud ajaleht, milles on toodud sõnum Juhan Viikingist. Nad löövad puruks toimetuse aknad, kui neid ei rahuldata. On juhtund midagi erakorralist, erutavat ja kardetavat.

Rotatsioonid pilluvad läbi öö väljaandeid. Peab varustama ronge, mis sõidavad varahommikul provintssidesse. Iga telefon heliseb. Sõber otsib sõpra, kel on raadio. Poeg rebib isalt ajalehe ja loeb kui januline. Rahulik elu näib olevat korraga segi paisatud nagu ainsast nupule vajutamisest.

„Juhan Viiking on Jüri Morsi õpilane.“

„Kes on Jüri Morss?“

„Eratreener, kes sõitis omal kulul olümpiaadile. Teda peetakse parimaks olümpia atleetide treeneriks. Härra Morsi teeneid hinnati erilise autasuga.“

Selgub: inglased kutsuvad Jüri Morsi endile treeneriks. Palk, mille ta saab, oleks kõrgeim, mida on saa-

nud seni ükski treener maailmas. Härra Morss loobub. Tema endine õpilane Aavo Suursalu, kes lahkus õnnetult, püstitas kunagi „Oru“ staadionil maailma rekordi odas. Sellesama sportlase õpetajaks oli ka tema. Jüri Morss on „Tulekandjate“ einelauapidaja „Sulevi“ väljakult.

„Aga kes on Juhan Viiking?“ päritakse kõikjal nagu ühest suust.

„Kuidas võitis Juhan Viiking kuldmedalid?“

„Juhan Viiking, jah — maailma tugevaim heitja. Elagu Juhan Viiking!“

Näib, et küsimusile jäävad võlgu isegi parimad ajalehed. Ajalehed ise nagu häbenevad kuulutada kõigest, mis on sündind ja mis ometi vastab tõele. Kuidas nad „upitasid“ Kalev Kangast ja nüüd... Mis sa oskad kosta rahvale... Raske on midagi vastata, sest Kalev Kangas on jäänud nagu magama olümpiakülle. Ei mingit kuuldust temast.

Rahvamassid liiguvad tänavail nagu pärast revolutsiooni. Nad on leidnud omale juhi, kelle nime hüütakse austusega. Ei ole enam teisi jumalaid tema kõrval! Üldse, mis asjamees on see Kalev Kangas?

Aina uus nimi näib olevat kõikide suus. See viskub üha teravamini rahva meeleollu nagu sütitav säde bensiinipaaki. Ei ole jõudu, mis seda nime suudaks kustutada. Juhan Viiking! Olümpia võitja.

„Kergejõustiku häbi on päästetud!“

„Elagu Juhan Viiking!“ hüütakse järgmisel päeval tänavail, lokaalides, taluõuedel ja kaevandusis.

„Mis tähendab, et Kalev Kangas võitis odaviskega hõbemedali ja Kuber tõi kettas pronksi? Saab siis hõbe kulla vastu. Ärge rääkige pronksist, millest valatakse kastruleid!“ arutlevad noored.

Preili Jaak sõidab autol „Sulevi“ väravate ette. Kus

on preili Morss, kes on tema sõbranna, keda peab nägema? Nende õnnitus on piiritu. Aga preili Maiel pole palju aega. Juba ootavad teda ajakirjanikud. Nüüd muidugi ei jäta ta kasutamata juhust informeerida ajalehtede esindajaid oma suurpäevast. Täna on ju see oodatud kolmapäev, mil peab toimuma tema ja Väljaääre kihlus. Kuid pruut näib selle olevat unustand koguni. Printsess kinkis suudluse Juhan Viikingile ja see teeb tedagi rahutuks. Mõttele ometi!

„Kas teie, preili . . . Kuidas on teie lugupeetav nimi . . . tunnete Juhan Viikingit?“ pärib esimene ajakirjanikest.

„Oo, ma tunnen teda väga!“ hüüab spordiseltsi einelaua noor perenaine ruttu. „Ta on minu isale rohkem kui oma poeg.“

„Kes ta siin on?“ pärib teine ajalehemees.

Kuid nüüd tõstab preili Maie käe suu ette. Kes on Juhan Viiking siin? Eks ta ole väljaku . . . ei, ei — nüüd pidi eksima. Ta on spordiriistade laduhoidja ja . . . Ta on õieti neil abiks puhvetis. Nii et Juhan Viiking on nende ärijuht. Jah, ärijuht on ta olnud kogu aeg. Preili Maie ise punastab seda üteldes. Ajakirjanikud vaatavad teda otse läbitungivalt. Preili Maie kogeleb, ta ei tea isegi, miks ei taha neile ülesmärkijaile ütelda, et Juhan Viiking, olümpiavõitja, oli ainult väljakukoristaja.

Siis pärib esimene ajalehemees toonil, nagu poleks küsimusel, mille esitab, mingit erilist tähtsust:

„Preili, mis tähendab teie ütlus: tunnen Juhan Viikingit väga hästi, ta on minu isale rohkem kui oma poeg?“

„Jah, see on ometi nii.“

„Kas tahate seega vihjata mõttele, et olete olümpiavõitjale mingi, nii ütelda lähim soosik? See tähendab, peaks temast saama teie tulevane mees?“ Seda küsib

ajakirjanik muigel, mis tahaks ütelda, et see mitte ei peaks olema õige.

Mis pruut võiks olla keegi einelauapidaja kuulsale olümpiasangarile? Muidugi rumal küsimus, mida nad üldse võivad esitada ja millise vastuse aimavad juba ette.

Preili Maie punastab veel enam. Ta ei tea, mida peab nüüd ütleva. Mida ta praegu vastab, vastab tervele rahvale. Peab ta nüüd vaikima või ütleva, et täna on kolmapäev ja... Ei! Ta ainult vaikib salakavalal naeratusel.

„Nii et teie, preili, võiksite olla olümpiavõitja tulevane abikaasa?“

„Hm... olen lihtsalt erutatud kõigist neist uudistest.“

„Palume teid pildistada. Millise gümnaasiumi lõpetasite? Ja kuidas teie suhtute oma tulevasele perekonnale? Armastate väga lapsi?“

Juba klõpsuvad fotoaparaadid. Raske on juhtida vilund küsitlejaid. Näib, nad ei vajagi mingit juhtimist tütarlapselt, vaid küsivad ja vastavad juba ise. Kui sa siiski oma õnnes vaikid nagu beebi, kuuled hiljem milline õilis hing oled. Rahvas loeb sinust kui moodsast Aphroditest, kellele on antud kõik jumalanna omadused. Oled lihtsalt nõrk tõrjuma tagasi suurt vaimustustormi, mis sinule avaldatakse.

Hiljem koguneb rahvas „Sulevi“ einelauda. Kõiki näivad huvitavat esimesed teated Juhan Viikingi isikust. Kes ei tahaks kuulda oma jumaluse minevikust, kust ta astub nende ette? Tänavail on märgata erilist elavat liiklemist. Töölised lõpetavad varem töö ja ruttavad koju. Inimesed seisavad sabas pangahoonesse viival trepil. Nad peavad aegsasti nägema voodit, kus magab nende sangar Juhan Viiking oma pruudi Maiega. Neid esemeid vaadeldakse kaua hardumuses. Eks sellel kaunil põranda-

vaibal käperda kord eesti tugevaima atleedi tubli järeltulija... Oh, see on nii imelik mõtelda.

Paljud seltskonna juhtivamad isikud teevad preili Maiele visiite. Kõik on nii lahked, nagu oleksid juba varem tuttavad. Kõigile peab ta jutustama võimalikult palju nende kuulsast ärijuhist, kes on nüüd maailma kauneim atleet. Õhtul on ta täiesti väsind. Mõelnud homsele ajalehele, milles ilmub tema pilt, lühike elulugu, ta on võimetu sammuma diivanilt voodini.

Tungiv koputus kostab välisukselt.

„Hallo, kes sääl on?“

„Mina. Jaan!“

„Ah nii...“

Preili Maie laup niiskub. Ta seisatab, ukse külm ja vaskne käepide sõrmede all. Kas peab nüüd avama sellele, keda ei oodand? Midagi mõtlemata, otsekui instinktiivselt eemaldub uksest. Kostab uus ja tugevam koputus. Nüüd kostavad ka preili Maie sõnad eeskojast nii valjult, et ta isegi ehmub neist.

„Mul pole sinuga vastu ööd midagi rääkida. Palun, jäta mind rahule!“

„Kuidas sa nii... Maie?“

„Ma palun sind — jäta mind rahule!“

Väsimusele vaatamata einelaua noor perenaine nagu lendab oma tuppa. Uks praugahtab kinni ja tuba jääb üsna vaikseks. Kes ukse taga veel pisut seisatab, eemaldub aeglaselt. Alles nüüd on preili Maiel nagu paha. Tema ihu otsekui tõmbleb, mil pisarad veerevad põskedele, nagu sügisöö udupiisad langevad üle ladvaõuna.

Ta ei pea end praegu targaks. Viimaks raugneb tusk. Tahab isa kabinetist tuua raamatu lugemiseks. Lukustab nagu meelte segadusest lahti Juhan Viikingi toaukse. Siin, siin ta magab! Oo?

Preili Maie ei karda neid ruume. Ta on varemgi hii-
lind siia sisse nagu salalik vaim. Tol korral lamas siin
Aavo Suursalu, kes saatis teda välja, kui oli kuulda Juhani
samme. See oli vaikel talveõhtul, kui ta saatis preili
Maimut koju... Nüüd sammub ta toast tuppa, teadmata
millisele voodile istuda.

Siin puhkab tema... Aavo Suursalu sõber. Mingi
seletamatu kutsumus nagu tõmbaks tema pää sellele
väheldasele päälusele. Surub oma näo sügavalt patja.
Siis veerevad tema pisarad üsna vabavoliselt, kuni ta
uinub nagu nuuksuv laps.

K u u e t e i s t k ü m n e s   r i n g .

Järgnevate päevade ajalehed kirjeldavad üksikuid
sündmusi olümpiaadil. Näib, et isegi tähtsad poliitilised
sündmused jäävad varju kuldmedalimehe Juhani Viikin-
gile. Üheks silmatorkavaks nähteks osutuvad rohkete kuu-
lutuste veerud, milliseid pole aga otsekohe kellelgi aega
lugeda.

Teiseks toovad ajalehed üllatavaid teateid kõrgemalt
poolt. Kui ametlikud teated Juhani Viikingi võidust jõua-
vad Tallinna, astub erakorraliselt kokku Vabariigi Valit-
sus. Suure võitja austusvastuvõttu ei usaldata üksikute
organisatsioonide asjaks, kuna tegemist on rahvussanga-
riga. Vabariigi valitsus otsustab piduliku vastuvõtu
üksikasjad. Võetakse kaalumisele vastutasu küsimus
kodumaale tehtud austuse puhul. Juhani Viikin-
gile annetakse erakorraliselt suurim auhind kinnisvara
näol, mis jääks temale igaveseks mälestuseks. Edasi
otsustatakse uue spordipalee ehituse küsimus lõplikult.

On arvata, et Juhan Viiking ja tema treener Jüri Morss leiavad selle asutuse juurde teenistuse juhtivamate ametnikena. See oleks otsene kohustus Juhan Viikingile valit-suselt.

Juhan Viikingi võit osutub üldrahvaliku tähtsusega küsimuseks. Ei leidu isegi väärpatriootide seas isikut, kes vaidleks temale määratud kõrgete autasude vastu. Nii oli ka vanas Kreekas ja nii peab see jääma ka tänapäeval. Võidupärg võitjale!

Preili Jaak külastab oma sõbrannat kaks kuni kolm korda päevas. Ta ei unusta meelde tuletamast seda ilusat talveõhtut, kui nad suitsetasid kahekesi nende lumistund aiapõõsa varjus ja ... Oh, Juhan Viiking on tõepoolest haruldaselt kena! Kuidas ta on alati vaimus-tatud Maimu iluisklemisest! Igatahes atleedi saabumi-sel ta ei jäta teda austamast küllakutsega.

Preili Maie varem ikka jaatas sääraseile vadistusile, kuid täna on tõsine. Nimelt täna saabub olümpiamees-kond. Juba varahommikust pääle seisab kogu päälinn lipuehtes kui otsesem sündmuskoht sel ajaloolisel päeval. Iga rongiga saabub tuhandeid inimesi maalt ja maalin-nadest Tallinna.

Sügav värin läbistab preili Maie südant, kui tõmbab kätte valged kindad ning võtab teenijalt ulatatud roosid. Punased. Preili Maimu eelistab valgeid. Valged kin-gad valge kleidi juurde ja valge kübar valgete roosidega.

„Tead, Maie, sa ära lase oma pilte ajalehte! Viimane kord sa näid nii kuidagi nagu armunu... Pää nii vähe viltu, nagu oleks õnn painutand sind pisut kõveraks. Ära sa nüüd saa pahaseks!“

„Oh ei! Ei pahanda, ei lähe uhkeks,“ vastab preili Maie teatava ärevusega.

„Igatahes, sul ei pruugi toimida tolle printsessi ees-kujul, sest... Minul näiteks... nagu võõral... see veel

kuidagi sobiks," jutustab preili Maimu, otseseid vastu-
seid saamata.

Juba varakult on sadamakai täitund ootavast rahvast, kes teab väga hästi olümpialaeva saabumisest kell üks. Kell kümme ei pääse enam keegi sadamasse. Kell üksteist viisteist murtakse politseiahelik kaks korda läbi. Korralvurid on sunnitud abiks võtma ratsapolitseinikke. Lühikesed tänavad kuni kesklinnani on inimesist ummistunud. Keegi vanake, kes vaatamata oma aastaile, püüab jõuda lähemale, muljutakse. Selle asemel et näha olümpia-
võitjat talupoissi palgest palgesse, ta lamab haiglas meele-
märkuseta olekus. Hiljem teatakse rääkida tütarlapsest, kes kukkus katusele ronimisel. Ta olevat jäänud elu-
tult lamama tänavakividele.

Aeg-ajalt helisevad kirikute kellad. Vana Oleviste hiigelkuljuski paugub nagu elavamalt. Ei suuda metallgi jääda ükskõikseks. Puhuti hüütakse Juhan Viikingi nime, mille järele kostab siin-sääl mürisev hurraa!

Paljud on üürind paadid ja sõuavad „Lindale“ vastu merele. See on küll keelatud, mis pole aga läbiviidav. Võimatu on hullustuseni vaimustatuid hoida tõkkeis.

Preilidel Maiel ja Maimul õnnestub pooliti pettuse, pooliti väevõimuga tungida politseinikkude ahelikuni. Siin hoiab valge kinnaskäsi neid tagasi. Kui tüdrukud mitte ei kuule keeldu, nad saavad protokollid. Neid tõrjuv kordnik on väga pahane. Aga teine tema kõrval näib olevat pehmem ja nüüd pöörduvad tüdrukud selle poole. Ikka tagasi, ei aita midagi!

„Ma pean saama aukülaliste hulka. Olen Juhan Viikingi pruut,“ hüüab preili Maie viimaks, salates maha kogu oma au ja uhkuse.

„Pruut... pruut...“ naeratab politseinik. „Nii ütlevad nad täna kõik. Ei keegi ole täna vähem... See on juba kolmekümnes ütlemine,“ pobiseb korralvur.

„Ka mina peaksin saama läbi, sest minu isa Jüri Morss on selle laeva pardal,“ sõnab preili Jaak pahuralt.

Ei ole siin midagi. Tagasi! Küll neid kavalusi juba tuntakse. Tagasi ja mitte ainustki sammu edasi! Ainult õnnelik juhtum päästab neid, kaht noort daami nõõride tagant aukülaliste seisukohtadele. Kaks ajakirjanikku tunnevad neid juhtumisi. Varsti on politseikomandant kohal ja kui nõtked valged vaimud astuvad üle nõõride vaatab politseikordnik neid nagu pühakuid. Viimaks ei mõista ametnik muud kui tõstab käe alandlikult kõrva äärde. Vabandust!

„Juhan Viiking... Viiking,“ kõneleb üks tuttava näoga politseikordnik kaaslasele. „Olen seda nime nagu kuulnud. Kas pole ta see nurjatu, kes viskas kunagi „Oru“ staadionil tütarlapsele odaga? No-jah...“

„Elagu maailma kauneim atleet! Elagu olümpia-meeskond! Elagu...“

„Mäletan, hm... Omal ajal, kui käis siin Rootsi kuningas... Hm? See oli kahtlemata suurem saks, aga näe, murdmist oli vähem. Kuid nüüd ei kuule muud kui — Viiking ja Juhan... Juhan ja Viiking!“

Laev jõuab randa alles kell üks. Mida nad trügivad nagu hullumeelsed! Küll jõutakse ära näha kõik suurused. Küll näevad ilusti ära ka selle printsipi.

Korruga puhkeb suur vaimustustorm üle rahvahulka, kes seisavad nagu heeringad pütis. Häälekõvendajad teatavad olümpialaeva nähtavusest. Valge aurik ujuvat Naissaare nuki kohalt rannale üha lähemale. Uued vaimustusmõirged korduvad. Samal silmapilgul politseiahelik murdub kolmandat korda. Ratsanikud tegutsevad palavikuliselt. Filmimehed asetuvad kohtadele. Raadioreporter seisab endiselt mikrofoni ees, kus ta kirjeldab haruldast sündmust. Ajakirjanikud märgivad vahetult kõike tähtsat ja tõelist. Nüüd on neil kiir-

jutuajamine valitsuse esindajaga, kes seisab naeratades spordijuhtide ringis.

Valge laev rahvusmeeskonnaga pardal jõuab aina lähemale. „Linda“ on ilustatud lipukestega ja ujub kodumaa rannale lähemale otsekui emalikus rahu. Pardal seisavad Eesti parimad pojad olümpiadressis. Mõned neist tõstavad vastutervituseks kätt.

„Elagu meie poisid...“

„Ärge litsuge nii raskesti pääle! Juhan Viiking ei jää pardale — te saate ta... Ärge rõhuga ometi!“

„Elagu Juhan Viiking! Hurra!“

Inimlaviin nähtavasti ei usu olümpiameeskonna „omale saamist“. Aina rõhutakse säääl nööri taga. Igaüks tahab näha kuulsaid mehi otse palgesse. Kuid imelik mõju avaldub rahvale laeva seisatamisel sadamasillal. Nüüd jääb inimmeri vaikselt vaatama, igaüks säääl, kus ta seisab. Hetkeks, ainult hetkeks vaikib vaimustustormgi.

Mõtelda! Säääl nad seisavad valgeis pükstes nagu mereväe noored kadetid. Esimene neist astub allalastud sillale, tema samm on mehine ja kehahoid sirge. See on tema. Juhan Viiking!

Preili Maie silmist veerevad pisarad. Ta arvab esimesena olevat näinud olümpiavõitja naeratust kodumaa pinnal. See noormees pole enam endine „Sulevi“ väljakukorrastaja, vaid keegi muu. Ta näib pigem „Tulekandjate“ tõelise ärijuhina, õieti veel paremana. Oo, ta on niivõrd muutund, et teda võib vaevalt veel tunda. Suur võitja on ta!

Marsihelide saatel kätleb valitsuse esitaja saabuvat meeskonda eesotsas Juhan Viikingiga. Ah, kuidas ta tervitab nagu prints! Tema näol lehvib otsekui Hektori lakkamatu naeratus. Tema kaenlas on kaks võidutamme, millised viib võitja kodumaale ja istutab olümpiatraditsiooni kohaselt oma mullasse.

Juhan Viiking ei näi imestavatki, et üsna tundmatud daamid ja härrad tervitavad teda kättpidi nagu oma venda. Ta ainult naeratab. Teda filmitakse ja näib, et Juhan Viiking on sellega niivõrd harjund, et ei pane seda miskiks. Usutlejaile vastab ainult sõna või kaks ja naeratab kõigile nii meeldivalt, neid vaimustades ja masendades.

Preili Maie on neist muljeist lihtsalt nõrk. Ta pea-aegu tuigub jalul ja on näiliselt kaotand igasuguse algatusvõime. Kavatsesid ju preili Maimuga nii ja nii. Pidivad olema aktiivsed sedaviisi ja teistviisi, kuid sellest kavast on jäänud vaid varemed ning üha lõtvuv seisukord.

Nad püüavad korduvalt läheneda Juhan Viikingile, kuid . . . Alguses nad ei julgend seda. Nüüd hoitakse neid karmilt eemale. Õieti nad on jõuetud lähenemiseks. Näevad ainult: sääl seisab Juhan Viiking, tema kõrval hõbemedalimees Kalev Kangas, pronksiomanik Kuberi ja teised. Naeratavad endamisi võidukad maadlejad, kelle au pole veel kunagi vajand päästerõngast. Ainult jalgpallimeeste nägudelt ei leita piduliku vastuvõtu rõõmsat naeratust.

Preilid Maie ja Maimu seisavad ikka eemaletõrjuna nagu paljud teised mingis vaeslapse osas. Nende käed roosidega on vajund lõdvalt alla.

Olümpiavõitjat palutakse ütelda tervitusi oma rahvale. Tema ette tõstetakse mikrofon ja ollakse kõigiti teenistusvalmis.

„Hallo! Hallo! Olümpiameeskond saabus! Teie kuulete just praegu suurvõitja tervitusi. Palume, härra Viiking!“

„Tervitan oma koduseid ja sõpru tagasijõudmise puhul. Meie võidud ei sündind mitte vaevata. Seepä-

rast võin kinnitada kõigile — iga pingutuse järele käib rõõmustav tulemus. Lõpetan.“

„Elagu! Elagu! Elagu!“

Preilid Maie ja Maimu teevad uue katse kuldmedalite võitjale lähenemiseks. Kuid nüüd on see juba hilja. Juhan Viiking astub esimesse lahtisse autosse, nagu oleks ta noor pääminister, kes sõidab parlamendi avakoosolekule. Tema kõrvale istub spordiseltside liidu president. Järgmistesse sõidukitesse võtavad istet Kalev Kangas, Kuberi ja teised. Nii asub terve rahvusmeeskond triumfisõidule läbi linna. Tasa liigub sõidukite rida kahel pool tänavaid juubeldava rahva vahel.

Igal sammul rõkkab õhku spontaanseid tervitushüüdeid. Ülevalt akendest visatakse Juhan Viikingi sõiduki ette lilleõisi. Serpentiine. Läbistatavate tänavate maju ehivad kõikjal rippuvad riigilipud. Ja lippude alt sõidavad Eesti rahvuskangelased.

Samal ajal ajalehed levitavad päälinnas ja üle terve maa punasega päälkirjatatud suursõnumi:

„Olümpiameeskond saabus.“

Kirjeldatakse peamiselt Juhan Viikingi tagasijõudmist. Tema isikust kuni üksikute pisiasjadeni. Kirjeldatakse olümpiavõitja meeleolu kodumaale tagasijõudmisel, tema tänumeelest suurte kinkide puhul ja tema arvamisist ühes kui teises asjas. Õilistatakse tema südameheadust, rahu-likku meelt ja hiilgavat vormi. Kaitstes kui mees oma rahvusvärve ta on saanud meie rahva tütarde ja poegade lemmikuks. Elagu olümpiameeskond!

Ajuti tõuseb olümpiavõitja püsti ja tervitab rahvast selle tavalise sangarliku naeratusega. Paljud, kes teda näevad, ei suuda hoiduda pisaraist. Nii kena on Juhan Viiking ja et tema sääl kaugel nii vahva oli, siis mõjutab see iga kaasmaalase uhkusetunnet. Igaüks töötab oma

südames saada nende kangelaslike meeste vääriliseks nii igapäevases töös kui ka muis püüdeis.

Aga rahvuslipud lehvivad kõikjal rahulikult, nagu poleks juhtunud midagi erilist. Iga liikuv laid tahaks nagu kinnitada rahva poegade põlist vahvust. Nad pole kunagi olnud memmepojad, vaid on ikka tegutsend kui mehed.

Meeskonna sõidukid peatuvad suure teatrimaja esisel. Siin toimub täna suurim austusaktus. Aga ka siin näevad treenerid jälle oma vahvaid õpilasi ning võivad nendega vestelda. Alles nüüd leiavad preilid Maie ja Maimu võimaluse üle anda lilled Juhan Viikingile.

„Tänan teid südamest,“ sõnab Juhan Viiking nende käekesi surudes. „Olen lihtsalt üllatatud kõigest sellest, mida meie heaks on korda saadetud,“ ütleb ta.

„Oh teie ei tea, kuidas ootasime,“ suudab preili Maie vastata.

„Kes seda võis arvata,“ lausub ka preili Maimu ja naeratab õnnelikult.

Kuidas Juhan Viiking on muutunud! Ei võinuks uskuda, et need mõnedkümned päevad on teinud temast suursuguse isanda, kes võib ainult käskida, kui ta tahab. Imelik, ta tervitab kõiki ühetaolise naeratusega, vastab igale küsimusele paari lahke sõnaga. Seisab siin nagu kõigi teenistuses ega tee kellelegi erandit. Preili Maie lootis vähemalt omale erandit, kuid...

„Kas minu isa sõitis?“ küsib olümpiameeskonna esimene nagu pisut kärsitult.

„Ei... Ei, meie pole näinud.“

„Ah,“ sõnab Juhan Viiking nagu pisut kibestunult. „See on tõesti üks kange vanamees. Siis sõidan teda vaatama ja küsin, miks ta on niisugune kange.“

Nad naeratavad. Kuidas oskab ta olla humoorne! Iga tema liigutus ja sõna on sootuks midagi teist, mis on

ainult Juhan Viikingi isikupärane, milleni ei ulatu teised. Tore poiss!

See päev on Juhan Viikingile väsitavamaid, mida ta üldse eland. Kui palju usutlusi, sõpruseavaldusi, autogramme! Õhtul, mil teda lubatakse puhkama, on meie sangar tõsiselt väsind. Isegi järgmine päev ei päästa teda sellest. Ka ülejärgmine päev pole parem. Näib, ta ei või enam elada endale, peab seisma teenistusvalmilt rahva ees, kellele oleks nagu midagi võlga, mida peab tasuma hää sõna ja sõbraliku naeratusega.

Alles neljandal päeval võib Juhan Viiking sooritada oma kavatsuse. Ta asub teele Lõuna-Eestisse viivale kiirrongile. Siin selgub, et ta pole isegi vaguni kupees üksi. Teda lähevad saatma tema auväärne treener Jüri Morss oma kauni tütreaga. Näib, kui oleks olümpiavõitja loonud enesele teadmata perekonna, kuhu kuulub lahutamatu. Tal ei näi olevat vähemalt esialgu midagi selle vastu.

Kõikjal lebavad ajalehed tema nimega. Kaubadki on pakitud paberisse, millele on trükitud punases kirjas: „Olümpiameeskond saabus.“ Daamid kõrgemast seltskonnast kannavad tema pilti ridiküllis, kust nad selle ikka võtavad vaatamiseks. Üsna tundmata härra ulatab murdmiseks suure sokolaaditahvli, mille etiketil ilutseb tema nimi kuldmedalite trükisega. Ah tõsi, keegi direktor käis selles asjas tema jutul. Juhan Viiking noogutas korraks pääga ja kui oli seda teinud, seisis patsakas suuri paberahasid tema ees.

Peaaegu igas jaamas ootab teda rahvahulk, kes nähtavasti teavad tema läbisõidust. Juhan Viiking tervitab neid väsimatu. Ta pole rumal ega upsakas. Inimesed on tulnud kaugelt võib-olla kümneid kilomeetreid selleks, et ainult pilguks näha vägevat atleeti. Suuremais jaamades ta väljub perroonile, kus teda tervitatakse. Leidub neid

noori daame, kes tulevad ja suudlevad teda põsele. Siis puhkevad nutma ja taganevad häbelikult eemale.

Isegi tema saatjaid austatakse lilledega, millest täitub vagun. Ja preili Maie saadab ikka truult kuldmedalimeest, tuletades temale meelde, et rong on nende pärast kinni peetud üle ettenähtud aja. Kui rong jälle liigub edasi, istub treeneri tütar nagu pisut lähemale, et lõbus-tada oma suurt seltsilist. Naeratavad tihti vastamisi, mis rõõmustab eriti härra Morssi.

Nii jõuavad lõppjaama. Siit kihutab olümpiavõitja saadetuna oma reisukaaslasist otseteed isatallu. Lühikese kiirsõidu järele hakkavad ikka selgemini paistma Mäesepa õlgkatus ja kaevukook. Neid silmitseb Juhan kaua sõna-tult. Teised mõistavad teda, ega katsetagi midagi vahele rääkida.

„See on minu venna talu,“ ütleb Juhan Viiking vii-maks. „Sääl ma sündisin ja kasvasin . . . Kas teie näete — sääl on Tagakaasiku . . .“

„Oo, näeme selgesti . . .“ lausub preili.

„Tähendab, nagu roheline müts halli kivi kõrval . . .“ sõnab härra Morss.

„Jah!“ ütleb nende isand ja ise on näost nii veider.

Sõiduk peatub halli talumaja rohistund esisel. Auto mürin nagu sunnib seisma õuel liikuvaid inimesi. Nad vaatavad ja aina vaatavad, ega lausu alguses palju. Keegi vanaldane naine nihkub nagu pisut teiste varju ja hoiab rätinurka häbelikult suu ees, kui kardaks ütelda mõne üle-liigse sõna. Sääl seisab Juhani isa pühapäevakuues Saa-repera Antsu kõrval, nagu ootaksid, et — mida neile siis nüüd kuulutatakse. Nurme peretütar Elli, kes kannab rahvusrõivaid, seisab ka sääl. Ta on näost nii kõhkjas nagu oleks pisut haige. Ka vend Kaarel on sääl . . .

„Tervist, kodurahvas!“ hüüab poeg Juhan käeandmi-seks lähenedes.

„Et ... jõudu, jah ...“

„Va Juhan kurat! Eh, kas sa vanna Saarepera Antsu ei tunne vai? No sinuga teeme täambä viil üte käräka, va sõber ... Sa nüid ju ...“

Juhan ütleb, et tunneb neid kõiki. Miks ei tunne! Ainult isa on pisut nagu vanemaks ... Muidugi mured — kel neid pole. Kaarel ulatab kohmetult oma krobeline käe ega vaata otsekohe Juhanile. Tahab küll nagu midagi tähtsat ütelda, kuid vaikib.

„Sa ju nüit ilmatu kuulus ja rikas. Sulle olevat joba kingitü mõisit ja muid kallit varandusi. Om õige vai?“

„Ega ta vale ole,“ sõnab Juhan ainult.

„Illus pruut om sul kõik, jaa ...“

Ei noh! Juhan on väga palju muutund. Tema kõneleminegi tundub Mäesepa rahvale võõrana. Missugune tore ülikond — see ei maksa vähe. Juhan on lihtsalt niisugune, et teda peab imestusega vaatama. Ei tahagi nad nagu midagi rääkida, aina vaatavad ja vaatavad. Imestavad!

„Minge siss kah taade-poole! Võtke istet!“ sõnab isa.

Saarepera Ants astub ette ja sõnab tähtsalt, kedagi häbenemata:

„Kuule sa, va sõber, näitä mulle õige ommi aurahasit! Anna mu kätte, ega ma kulda ei pelgä. Aga sedä ma imesti, et kõnelet nagu opetaja õkva ja ...“

„Eks ole saanud õppida kõiki ... vigureid,“ naeratab nende kuulus sugulane.

Juhan Viiking juhatab oma saatjad tagatuppa, kus neile pakutakse kõike, mis lihtsas majas leidub paremat. Siis ulatab Saarepera Antsule kuldketad. Kui Ants rahasid teraselt vaatab ja isegi nende raskust käega arvestab, jääb ta üsna tõsiseks. Põline peremees leiab, et tuletõrjujate aurahad on nende kuldplaatide kõrval nagu

vanad vene vaskkopikad. Siis ulatab medalid tagasi, nagu oleks tal kahju endast ja oma noorusest.

Teised kuulavad ainult vaikides, kui Ants kõneleb. Isegi härra Morss räägib väga vähe vahele. Juhan vaatab naeratades nende imestund nägusid, nagu oleks kes teab mis lahti. Temale tundub nagu oleks siin talutoas vähe õhku, või suruksid seinad midagi pääle. Mingi nukrus poeb hetkeks rinda, kus see teda otsekui pigistab. Pisut võõrana tundub talle tema lihtne lapsepõlve kodu. Võib-olla sisendab selle võõrastustunde teadmine — see kodu pole enam tema. Aga täna on Juhanist poeg ometi siin ja Mäesepa peab arvestama tema vilgast vaimu ning verehäält, vaatamata, kes on siin praegu pärisperemees.

Juhan vaatab mõtlikult ringi. Tema kodu oleks pidand olema parem kui ta on. Vaatab nüüd hetkeks härra Morssile, siis vend Kaarlile. Kellelgi ei tule mõttessegi, et Mäesepa suur poeg süüdistab kedagi oma südames, mida ta aga tõeliselt teeb. Siis paneb käe sõbralikult vend Kaarli õlale ja palub teda välja. Vabandab teiste ees.

Vennad seisatavad hetke. Juhan vaatab viltuvajund laudakatust ja sõnab tagasihoidliku tõsidusega:

„Sa oled uuema aja inimene, Kaarli. Tee vähemalt sigadele eriaed, et nad ei tuhniks ukseesist. Linnas saaks kohe protokoll. Ja vaata missugune see rehekatus...“

Vend Kaarel langetab häbelikult pää ja lükkab saapaninaga kummelitukka.

„Sa peris noomit õkva. Olet muiduki kõrraga nigu rohkemp harinu. Meil siin muudkui tüü, mis sa tiit vai olet...“

„Ja kus seda tööd ei ole. Linnas töötavad inemised käte ja jalgadega. Ja sääljuures on mõistustki alati tarvis.“

Kaarel vaatab uuesti maha. Eks pea edaspidi tegema jah. Täis kord majja! Aga omal on piinlik, et tema kuulus vend, kes võib hästi tõugata kuuli, on targem ka

talupidamises. Keegi on ütelnud kord: kes jõuab kuuli tõugata, jõuab ja oskab ka kive pilduda vankrisse.

Juhan näitab vennale sõbralikult, kuhu peab tehtama aed. Siitsinna! Elumaja peab lööma laudadega ja värvima! Katused kohendada nii ja nii. Isatalu, see on igavene mõiste. Kodukohta peab korraldama ka siis, kui see oleks võhivõõraste valduses. Kui vend vajab natuke abi-toetust — kirjutagu! Kodukaunistamiseks peab raha ikka jätkuma.

Hiljem räägib Juhan nelja silma all ka isale sellest. Isal pole selle vastu vähimatki. Kui nad juba küllalt sellest kõigest kõnelnud, küsib isa:

„See om nigu uskmata, et sa... nii väkev... Ega sa pahane, et ma talu... Kaarlist pojale.“

„Ära ole sõge!“ naeratab ta. „Talupärandamisega tegid sa hästi — näed nüüd isegi. Mis minul viga — uue spordipalee juurde saan eluaegse ametkoha. Raha on. Nüüd tahan peremeest aidata puhvetis — pole tema ärile paha. Minu kohus on nüüd teda aidata. Ülehomme korraldatakse meie auks suurem seltskondlik pidustus ja...“

„See pruut sul vai?... Näis olevat peris mõistlik naisterahvas... Jah, eks sa iks olet tubli poiss mul, jah, jah...“

Sellega lõpeb nende vestlus. On hommik ja Juhan Viiking algab tagasireisu. Teda saadab endiselt härra Morss tütar Maiega. Viimase kohta puudub selgus, kes ta temale õieti on?

Päälinna jaamas ootab olümpiavõitjat tohutu rahvahulk. Tõstetakse õhku tema auto ja orkaaniline aplauside torm ei taha vaibuda. Juhan Viikingil on tegemist, enne kui jõuab oma väikesesse tuppa „Sulevi“ väljakule.

Teda külastajailt sõbrult saab teada uuemaid uudiseid lisaks ajalehtede sõnumeile. Nimelt haigestus hõbe-

medalimees Kalev Kangas. Milline ootamatu äpardus! Siiski, juba tagasisõidul ta kaebas närvilist seisukorda. Kuid nüüd lamab koguni palavikuvoodil! Arstide arvates on tegemist kopsutorude laienemisega ja südame karde-tava rikkega. Ülepingutus!

„Jah, rekord ei ole kerge saavutus. Rekord on hul-lustus,“ sõnab kuldmedalimees.

„Kas ka teie kinnitate seda, mis pole mitte vale?“

„Ütlen seda seepärast, et olen praegu ise terve. Aga palun uskuda — rekordiks on vaja suurt kehajõudu, nii-sugust, mis juba lapseeas alates on rajatud tugevasti. Kalev Kangas on kasvand linnas...“

Sõbrad lahkuvad ja mõtlevad kuuldule. Olümpia-võitleja ütlused saavad neile eriuudiseks, mis on öeldud suust kõrva ega pääse kaugemale. Olles üksi, Juhan Viiking seab enesele küsimuse: on ta nüüd õnnelik? Peaaegu! Temast on tehtud uus inimene. „Sulevi“ kojamehest on saanud rahvuskangelane, pooljumalus. Ja peab siis jumal olema õnnetu?

Nii jõuab päälinna seltskonnale oodatud pidupäev. Müürilehed kuulutavad Juhan Viikingi austusõhtust. Kallid pääsmed müüdi juba varakult. Leidub veel neid, kes lubavad toimekonnale otse summasid, et ainult pääseda ballile. Kuid Juhan Viiking ise ei mõtle sellest. Hommiku algusega köidab tema meeli mingi isesugune hardumus, mis püüab teda juhtida.

Viipab vaid käega ja peagi seisab sõiduk teenistusval-milt „Sulevi“ einelaua sissekäigu esisel. Teine käeviibe ja ... varsti tuakse kohale elavaist lilledest leinapärg. —

Juhan Viikingi kavatsusest kuulevad juhtumisi spordi-seltsi sekretär ja haridusministeeriumist keegi härra, keda ta ei tunne. Nad paluvad endid kaasa. Olgu lahked!

Ei tee sa kuulus isik minna kellelegi märkamata. Just nagu valvavad teda. Tahtis mõneks minutiks külas-

tada oma lahkund sõbra Aavo Suursalu hauda, kuid...
Kahju!

Peatutakse kalmistu väravas. Juhan Viiking võtab pärja õrnalt. Teeb paluva liigutuse, kui kaasasõitjad tahavad teda abistada

„Härrad,“ ütleb ta vaikselt, „tahan külastada oma sõpra üksi... Palun, teie mõistate mind.“

„Jaa, jaa — vabandage. Meile meeldib ju päämiselt teiega ainult sõita, kuna olete nii kuulus,“ sõnab härra ministeeriumist.

„Mõistan ka teid...“

Ta astub oma pärjaga edasi ja kaob korrastatud pöösaste vahele. Sääl puhkab Aavo Suursalu. Kannab pähitsis oma lihtsat risti. Juhan Viiking seisatab kaua paljastatud päi palves. Asetab hoolikalt pärja ja toetub mõtlikult pingile. Kui tahab panna oma kübarat kõrvale, midagi krabiseb tema sõrmede vastu. Ajaleht! Keegi on unustanud selle, külastades hauda. Sääl paistab tuttav päälkiri punasega: „Olümpiameeskond saabus.“ Suur võitja vaatab kaua seda punast kirja ja vaatab ka hauda. Jalutsisse on hiljuti asetatud punaseid roose. Nii maitsekalt võib neid asetada ainult haritud inimene. Ja siin lebab ajaleht — unustatud ese!

Nagu kogemata hakkab Juhan Viikingi pöidlaküüs oma nime külge. Kratsib. Siis rebeneb paber ja riba tema nimega variseb maha. Jääb ainult punetav päälkiri: „Olümpiameeskond saabus.“

Ta tõuseb, sest teda oodatakse. Seisab ees suurim pidustus, mille kavas iga punkt on arvestatud.

Ka härra Morss on igal pool täpne. Kohe pärast Juhan Viikingi tagasi jõudmist „Tulekandjate“ einelauaperemees astub oma tuppa riietumiseks. Mida ta näeb? Keegi mees istub tema laua ääres ja tukub, kui oleks ta joobnud.

„Mis? Tähendab sina, mu poeg Toomas? Kuidas sa siin?“

„Lõin käega, isa ja ütlesin — põrgu! Kui kuulsin, et sina, mu hea isa... minu kullane isa... oled nii kange vanamees, et... õk... Võtad võõra poisi ja teed sellest keisri, kas tead... õk... Kui ma siis kuulsin, mu inglise isa, et meie lipp lehvib olümpia kõige kõrgemas mastis, isa... Et sina oled seda teinud, mida sa minuga mitte kätte ei saanud, isa... Siis ma nutsin, isa ja... Tulin ära, kurat, kas tead. Lõin käega, et — põrgu põhja!“

Isa seisab kui postament laua kõrval. Miks kohtab poeg oma isa ilusamal silmapilgul joobnult? On see Argentiina viisakus?

„Jah,“ sõnab isa viimaks. „Tähendab, tõsiste rahva-poegade suured võidud kutsuvad äraeksitud pojad ikka kodumaale tagasi. Aga miks sina tulid nagu hulgas, seda ma ei mõista.“

Toomas kuulab tõntsilt. Korraga põrutab ta rusikaga lauale. Miks süüdistab teda oma isa? Nõrgad lapsed — kelle kuradi süü see on lõpuks? Puudus õige järelvalve Toomase treeningute ajal. Ja nüüd võtab ühe lihtsalt matsi kusagilt maalt ja teeb sellest keisri. Kas see keiser nõuab, et ka Toomas peab teda kummardama, mis?

„Näru!“ hüüab isa, see vana tugev ärimees, lonkaja härra. „Sa oled silmini täis, ega tea mida sa kõneled.“

„Mina teda ei teeni, tead!“

„Vait, hulgas! Olen päästnud sinu häbi võõraste inimeste läbi — sina krants! Tähendab, olen tõstnud oma äri. Olen tasund kätte oma igavesele verivaenlasele Privashonskile, kelle poja võitis minu Juhan,“ ütleb ta kurjalt ja lisab vaikselt: „Olen kasvatand oma tütrele väärilise kaaslaste, kes viib teda elust läbi kui mees, keda võib usaldada. Sina, krants!“

Viimased sõnad isa lauses mõjuvad Toomasele

kainestavalt. Ta tõstab oma vesised silmad üles ja suupiirjooned tõmblevad nutukrampides. Vaene poiss! Isal on temast kahju, kuid... Homme sellest. Nüüd peab ta minema, teda oodatakse. Ei ole viisakas, kui olümpiavõitja ootab oma treenerit.

„Sulevi“ väljakule on kogunenud inimesi, kes tahavad saata olümpiavõitjat ballisaalini. Nad ootavad ja aeg-ajalt kostab elaguhüüdeid. Nende tahtmine sündigu!

Juhan Viiking astub ootajate juurde, kus seisab tema sõiduk. Ta on riietunud frakki ja näib eriti suursugusena. Elagu! Asjaosaline tervitab kummardusega ja istub naeratades. Tema tuleb ja nad näevad teda jälle palgest palgesse.

Järgnevasse autosse istub preili Maie, kes kannab oma kaunimat õhtukleiti. Ta sõidab oma isaga. Kas nüüd on kõik? Juhan Viiking vaatab naeratades tagasi ja sõidab ülendatud meeleolus oma suurimale ballile.

Möödunud aastal ilmus samalt autorilt romaan

VALGES LOSSIS

Teos on 424 lehek., hind 4 kr., saadaval „Postimehe“ raamatukaupluses. Nimetatud romaanis kujutatakse tiisikushaigete elu ühes suurimas kodumaa sanatooriumis.

*

Tuleval aastal valmib autoril romaan

põlevkivi tööstusest.

Teoses tuleb käsitlusele kaevurite elu-olu nende omapärasel tööl, võitluses, eraelus ja alluvuses oma juhtkonnale.

HIND 3 KR. 50 SENTI